

Nyt. szám: 18/0250

52

(125)

271/077

Távolabbi 16/1993 MCSF. ikt.
alapján

~~TITKOS~~

220

Kl. sz.: 204/018

Sh. Ch. 13

Nyt. sz.:

Barany

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

2

1991 -03- 18

XIV. ÉVFOLYAM
1981. 2. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

~~51/72~~
~~8/122~~ 120/31

31/43

TITKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgáltatására irányulnak.”

*[MN Harcászati Szabályzat (ho.-e.)
47. pont.]*

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1981

2

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy
Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa György út 49/a. MN HTP Törzs
Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes
Felelős kiadó: Elekes János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

„A hadosztály hadtápbiztosításának alapjai” című akadémiai tananyag fejlesztésének néhány kérdése

*Dr. Generál Tibor alezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

A közölt cikk nem csupán vitaindító jellegű, hanem ezen felül újszerű, az elmélet fejlesztése szempontjából batékony tudományos megközelítésű kezdeményezés is. Egyik legnagyobb értéke éppen ebben a karakterében rejlik. E mellett a felvetett probléma magas elméleti-elvi megközelítésben jelentkezik, nem öncélú modernizálásra való törekvés jellemzi. Az a véleményünk, hogy a szabályozás, fejlődő gyakorlat (realitás); változó elvek egységének kifejeződése az akadémiai tananyagban fontos és vitára alkalmas kérdés, illetve azt is nélkülözheti. Ez a vita ezen felül jelentősen gazdagíthatja a hadtáp és technikai biztosítás hazai elméletét is.

Vitatott, illetve vitára kínálkozó gondolatnak tartjuk:

- a fejlesztési periodizációval kapcsolatos megállapításokat;*
- a hadosztály teljes, működő anyagi biztosítási mechanizmusának vezetési oldalait;*
- a hadosztály tagozat „feldolgozó” jellegének értékelését, illetve annak mellőzését;*
- a hadosztály hadtáp lépcsőzésének elvi és gyakorlati felfogását, összefüggését az utánszállítási folyamattal;*
- a „tervezés” megnövekedett szerepét a hadosztály hadtápbiztosításában.*

Kérjük az olvasókat, hogy a hadtápelmélet művelésének és alkalmazásának vitájában aktívan vegyenek részt.

Szerkesztőség

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Hadtáp tanszék, az Akadémia egészére előírt tananyagbázis felújítása során, jelenleg eljutott oda, hogy a „KÖVETELMÉNYEK”-ben és a „TEMATIKAI PROGRAM”-ban előírt tananyagból „A szárazföldi csapatok hadtápbiztosításának alapjai”, továbbá a „Hadtápbiztosítás a gépesített lövész harcocsiezred harcában és harccal kapcsolatos tevékenységei-

ben” című tankönyvet, illetve – az utóbbi témából az általános és alkalmazott jegyzeteket kidolgozta és – az akadémiai belső használaton kívül – a csapatokhoz is eljuttatta.

A program teljesítéséhez hátra van még a gépesített lövész (harckocsi) hadosztály hadtápbiztosításának alapjaival foglalkozó jegyzet általános és a harcban, illetve harccal kapcsolatos tevékenységekben való alkalmazott részeivel összefüggő jegyzet kimunkálása.

Tekintettel arra, hogy a hadosztály hadtápbiztosításának kérdéseit viszonylag újszerűen szándékoznak felfogni, elkerülhetetlen az, hogy a problémakörben legilletékesebb szervek, a gépesített lövész és harckocsi hadosztály hadtápbiztosító szervek álláspontját meg ne ismerjük.

A kidolgozásra váró tananyag alapállását feltáró, vitaindító referátumot a Hadtápbiztosítás tanszék személyi állománya megismerte és feldolgozta. Tekintettel azonban arra, hogy – mint az előzőekben már leszögeztük – a dologban legilletékesebb csapatok véleményét nem tudjuk nélkülözni; ugyanakkor pedig a hadtápbiztosításban és a hadtápbiztosítás vezetésében szinte valamennyi fegyvernem és szolgálati ág érintve van (pl. az ellátó zászlóaljhoz hozzátartoznak a műszaki, vegyvédelmi, híradó anyagellátó szervezetek, a politikai nevelési anyagellátást is végző ruházati anyagraktár, a fegyverzeti anyagraktár stb.), célszerűnek látszik a vitát a Magyar Néphadsereg összes hadtápbiztosítás méreteiben kiszélesíteni. Indokolja ezt továbbá az a körülmény is, miszerint az összefegyvernemi parancsnok – az [Ált./67. A MAGYAR NÉPHADSEREG HARCÁSZATI SZABÁLYZATA (hadosztály-czred)] 533. pontja szerint – köteles elhatározásában rögzíteni a hadtápbiztosítás kérdéseit, ezért kívánatos lenne, hogy – bizonyos mértékben – a parancsnok elvtársakhoz is eljussanak a hadtápbiztosítás korszerűnek mondható tézisei.

A vita alapfórumaként a „HADTÁPBIZTOSÍTÁS” hasábjait használjuk fel, köszönetet mondva a Szerkesztő Bizottságnak azért, hogy ezt számunkra lehetővé tette. A következőkben közreadjuk a kérdéses referátum lényegét azzal a reménnyel, hogy minél több kiegészítéssel, kritikai észrevétellel tudjuk majd gazdagítani, árnyaltabbá tenni a leendő tananyagot.

*

Az Akadémia törzs- és tanári állománya előtt ismeretes, mert naponta kerülnek szembe a problémával, hogy alapvető szabályzataink, az Ált./67. A MAGYAR NÉPHADSEREG HARCÁSZATI SZABÁLYZATA (hadosztály-czred), az Ált./7. TÁBORI TÖRZSSZOLGÁLATI UTASÍTÁS, Htp./5. CSA-PATHADTAP UTASÍTÁS és egyebek 1964–1965-ben – tehát tizenöt vagy több évvel ezelőtt kerültek kiadásra. Ha az anyagi-egészségügyi biztosítás néhány alapvető szakutastását vizsgáljuk (pl. Úza./21., Élm./17., Ruh./2., Tüfe./104., Eü./14., Eü./20., Eü./46., Eü./50., Ált./66. stb.) – a koalíciós összetételű csapatok egészségügyi biztosításának egységes rendjét szabályozó Eü./50. kivételével – valamennyit tizenhárom, tizenöt évvel ezelőtt adták ki, az alapvető egészségügyi szakutastás funkcióját betöltő Eü./14-et pedig azóta már hatályon kívül helyezték.

Kereken számítva tizenöt év alatt a hadügy forradalma új szakaszába lépett, a Magyar Néphadseregben pedig három fejlesztési-, illetve hét-nyolc korrekciós időszak zajlott le a teljes (esetenként többszörös) átfegyverzés igényével, az új technika alkalmazási elveinek változtatásával. Ha a hetvenes évek közepén kelet-

kezett szovjet hadtáp irodalmat vizsgáljuk (pl. a *Lenin, Vörös zászló és Szuworov renddel kitüntetett Frunze Katonai Akadémia Csapat- és hadsereghadtáp tanszéke által kidolgozott tansegédletet*), akkor akaratlanul is rájövünk, hogy a hadosztály harci tulajdonságainak és képességeinek (amelyek az előzőekben hivatkozott Ált./67.-ben rögzítésre kerültek) függősége a hadtápbizosítástól az utóbbi időkben nagyobb mértékben növekedett, mint korábban néhány évszázad alatt. Ma már ott tartunk, hogy az első lépcsőben, főirányban alkalmazott gépesített lövészhadosztály napi anyagfelhasználása meghaladja a kettőezer tonnát. Ha az Akadémián alkalmazott hadrendi adatokhoz viszonyítjuk, akkor ez egy főre vetítve százötven kilogramm anyag. A szovjet katonai irodalom már 1973-ban kettőszáz kilogramm anyagról beszél, amely tízszerese a második és harmincszorosa az első világháború anyagfelhasználásának.

Ez a hatalmas anyagmennyiség – az alapvető készletezéseket beszámítva – több tízezer cikkféleségből tevődik össze (a készletezésektől – komplettektől – eltekintve, például csak a híradó anyagellátáshoz százezres nagyságrend tartozik), amelyek a hadosztály ellátási szakaszáról meghatározott raktári műveletek, bonyolult – tehát nagyfokú gondosságot igénylő – anyagkezelés, részben pedig fogyasztásra való előkészítés (feldolgozás) után kerülhetnek az alárendelték ellátó kötelekehez vagy a felhasználókhöz. Egyik oldalon tehát az anyagi biztosítás méreteinek és differenciálódásának soha nem tapasztalt megnövekedése áll; ezzel szemben pedig – mint korlátozó, behatároló tényezők – a korszerű harc jelentős térbeni kiterjedése, időbeni lerövidülése, élesen változó manőverező jellege, a csapatok csoportosításának gyakori átalakítása, mint olyan tényezők, amelyek bonyolulttá teszik az ellátás rendjét, fokozzák az anyagmozgatás ütemét, lerövidítik a végrehajtás határidejét.

A korszerű fegyverrendszerek pusztító erejének növekedése, a „túlgyilkolás” eszközeinek megléte, az élőszervezetre gyakorolt károsító hatások kombinált jellege, a személyi állomány olyan nagytömegű sérülését idézheti elő, amekkorára a korábbi háborúkban még nem volt példa. A hadosztály egészségügyi vesztesége – bizonyos körülmények között – 20–30% vagy több is lehet. Bonyolítja az egészségügyi szolgálat munkáját, hogy a tömegpusztító fegyverek által okozott környezetszennyezések is jelentős, másodlagos károsodásokat okozhatnak, továbbá az a körülmény, hogy napjainkban a személyi állomány mind nagyobb részére nézve a saját elektronikai eszközök és zajforrások is veszélyeket idéznek elő.

A haditechnikai eszközök és eszközrendszerek felgyorsult fejlődése, az ágazati technika integrálódása, ezek működési mechanizmusában a precíziós, a telemechanikai, az elektronikai, a lézertechnikai és a miniaturizált eszközök felhasználása, továbbá az ellenség részéről rájukható pusztító tényezők érvényesülése, a technikai biztosítással szemben is egyre nagyobb és bonyolultabb követelményeket támasztanak. Ma már az anyagi és egészségügyi biztosítás egyre több folyamatszaksza olvad szorosan össze a technikai kiszolgálással.

Míndezek – a korántsem a teljességet közelítő igénnyel felsorolt – körülmények – egy olyan objektive ellentmondásos helyzetet hoztak létre, amelyben egyfelől az érvényben levő szabályzatok, utasítások bár a főkérdésekben helytállóknak ítéltetők, azonban másfelől a csapatok korszerűsített szervezeti felépítéséből és az ehhez hangolt alkalmazási eleveiből fakadó harci lehetőségek részben túlhaladottá is tették őket.

Az utóbbi időkben lefolytatott gyakorlatok, kísérletek, képzési rendezvények és – nem utolsósorban – a kutatói termékek, közlemények, a hadtápbizto-

sítás egésze korszerűsítésének, kibővítésének követelését tükrözik. A helyzetet bonyolítja az esetenként feltáruló terminológiai zavar – az egyértelem hiánya – is. Szerény megítélésem szerint, az útkeresés központi kérdését a hadtápszervezetek olyan működési formáinak, belső csoportosításának feltárása képezi, amelyek viszonylagos garanciát nyújtanának a hadtápbiztosítás időben történő, teljes végrehajtásához, a hadtáp életképességének maximális fenntartása mellett.

Természetesen az akadémiai képzést hosszú távon nem lehet olyan ingoványos talajra alapozni, amilyent a szabályzatokkal, utasításokkal kellően alá nem támasztott – szubjektivitásokkal megtűzdelte – elméleti rendszer kimunkálása és oktatása idézhet elő. Mi tehát a megoldás? Talán egyfelől az, hogy a helytálló szabályzat- és utasításpontokra továbbra is alapozzunk szilárdan, de – akadémiai „belső használatra” és viták kohéziójában – döntsük el, hogy a rendelkezésre álló források közül mit tartunk az oktatásban érvényesítésre alkalmasabb alternatívának, mert viszonylag sok kisebb-nagyobb logikai ellentmondás (pl. az Eü/50.-ben érvényesülő elvek és terminusok eltérnek az Eü/20.-ban alkalmazottaktól; a 01/1974. HM parancsban érvényesített kategóriák és azok meghatározásai mások, mint a Htp/5. Csapathadtáp Utasításban szereplő fogalmaké). Másfelől a szabályzatpontok magyarázata, alkalmazása céljából bátran biztosítunk teret a tapasztalatoknak, a célszerű irodalmi adatoknak, az alkotó fantáziának. Végül pedig a két álláspontot foglaljuk dialektikus egységbe azáltal, hogy az akadémia tananyagának ismerete csak szükséges, de nem elégséges feltétele legyen a magasabb képesítés megszerzésének és ne adjon felmentést senkinek sem a szabályzatok, utasítások ismerete alól.

Következtetés az, hogy a hadtápbiztosítás elméletének fejlesztése, az abban való közreműködés tanszékünk munkájának jelentős hányadát kitevő, megkerülhetetlen kötelessége (természetesen az alkalmazott kutatások szintjén).

*

E közleménynek nem az a célja, hogy a bevezetőben jelzett, kidolgozásra váró tananyag szinopszist adjon, hanem csupán néhány olyan elem kiemelése, amelyek az egész anyag arculatát meghatározzák.

Ezek:

1. A hadosztály hadtápjának hagyományosan kialakult helyének és szerepének módosulása a szárazföldi csapatok hadtápbiztosítási rendszerében.
2. A hadosztály hadtáp szervezeti felépítése, teljesítőképessége kérdései kidolgozásának metodikája.
3. A hadosztály hadtáp felépítésének értelmezése.
4. A hadtáp hadosztály szintű szervezésének és vezetésének néhány kérdése.

1-bez: Ha a hadosztály hadtápjának hagyományosan kialakult helyét, szerepét vizsgáljuk, akkor ezeket röviden úgy foglalhatjuk össze, hogy a csapathadtáp harmadik, legfelső, a hadműveleti (esetenként a hadászati) hadtáphoz közvetlenül kapcsolódó összetevője; az anyagi biztosítás terén tipikus áteresztő (tran-

Akit az elemzett probléma bővebben érdekel, a „Hadtápbiztosítás” című folyóirat 1978. 2. számának 8. oldalától kezdődően közölt „Néhány logikai probléma a hadtápbiztosítás elméletének fejlődésében” című cikkemben bővebben találhat adalékokat.

zit) ellátási szakasz (bizonyos termelői feladatokkal); az egészségügyi biztosítás terén pedig – rendszeres megerősítésekkel – a szakorvosi segélynyújtás szakasza.

Természetesen ezek csupán a legáltalánosabb jegyek, amelyeket minden tananyag szerzői – többé-kevésbé – kibontva tárgyalnak. Véleményem szerint – amellett, hogy a hadosztály hadtápjának helye nem változott (mivel a hadtáptagozatok száma és rendszere sem változott a katonai rendszer szélesebb keretei között), a szerepében észre kell venni egy jelentős módosulást. Ezt pedig – első közelítéssel – úgy lehetne megfogalmazni, hogy a hadosztály hadtáp – az anyagi biztosítás terén – a magasabbegység kötelékébe tartozó csapatok ilyen vagy olyan módon – de a saját hadtápjai útján – való ellátása mellett, *belép a hadosztály harc feladata szempontjából fontos barci alegységek (vagy ellátási csoportelemek, barcendi elemek) közvetlen feltöltésébe is.*

Egészségügyi szempontból a hadosztály hadtápjának szerepét tömören úgy lehetne megfogalmazni, hogy ebben a kötelékben található az a legmagasabb szintű, saját vagy megerősítő erőkből és eszközökből telepíthető segélyhely (főként már a tábori mozgókórházak állnak), amely *a tömeges első orvosi segély szervezete, a szelektív szakorvosi segélynyújtás lehetőségével.*

A hadosztály hadtáp szerepében hangsúlyt kapott újszerű mozzanatoknak a hadtápbiztosítás szervezésére és a hadtáp vezetésére olyan konzekvenciái vannak, amelyek egyfelől a bevezetőben tételezett garanciával függnek össze (azzal tudniillik, hogy a rendkívül megnövekedett méretű és differenciálódott feladatokat rövid idő alatt, pontosan csak úgy lehet végrehajtani, hogy – ahol szükséges – a hadosztály közvetlenül beavatkozik); másfelől a hadosztály személyi és technikai állománya hadtápbiztosításának teljes vertikumára – mint rendszerre – kihatnak. E konzekvenciák a maguk helyén kerülnek röviden elemzésre.

Ehhez a főkérdéshez tartoznak még a következők:

a) a magasabbegység hadtápbiztosítása mozzanatainak függősége annak az előjáró katonai szervezetnek a hadműveleti sajátosságaitól, amelynek a kötelékébe tartozik, továbbá a magasabbegység helyétől és szerepétől az előjáró segetest hadműveleti felépítésében;

b) az előjáró hadtáp által foganatosítható rendszabályok a hadosztály hadtápbiztosításának megszervezésére és a hadtáp vezetésére;

c) a hadosztály hadtáp feladatai és azok jellemző méretei – összefüggésben a szárazföldi csapatok hadtápbiztosítási rendszerében érvényesülő munkamegosztással és tevékenységcserével –, abból az aspektusból vizsgálva, hogy a hallgatók érzékeljék a magasabbegység hadtáp törzse munkájának bonyolultságát és felelősségének nagyságát.

2-bőz: A következő problémakör a hadosztály hadtápjának *szervezeti felépítése és teljesítőképesége* kérdéseinek feldolgozási metodikája. A problémakör feldolgozásánál célszerű néhány tapasztalatot figyelembe venni. Egyik tapasztalat az – amelyen sokat vitatkozunk is –, hogy az akadémiai oktatásra jóváhagyott gyakorló hadrendben szereplő szállítókapacitással nem – vagy legalábbis csak „kegyes” csalásokkal, manipulációval – lehet a mozgókészleteket egy fordulóra felemelni. Úgy vélem, hogy ezt a problémát úgy tudnánk áthidalni, ha egyfelől az elméleti tananyagban aláhúznánk azt az elvet, mely szerint az ellátó alegységeknél mindenütt annyi szállítóeszköz áll rendelkezésre, amennyivel a mozgókészlet egy fordulóra elszállítható; másfelől pedig – elméleti tananyagról és nem

csoportos foglalkozás (hadijáték, gyakorlat) „Feladat”-áról lévén szó – érvényesítjük a valóságos – sőt a perspektív – hadrend néhány karakterét is.

Másik tapasztalat, hogy az akadémián viszonylag hosszú időre szóló tananyagot kell írni. Ezzel szemben tudjuk, hogy az állománytáblák dinamikusan – néha már a korrekciós időn belül is – változnak, tehát előfordulhat az a helyzet, hogy a nyomdai átfutás ideje alatt a tananyagban rögzített adatok megváltoznak. Ez a probléma részben azzal hidalható át, hogy egyfelől az ismert prognózisok alapján kissé „előrefutunk”; másfelől pedig – amennyire lehet – „elvi”-esítjük az anyagot.

Ez esetünkben azt jelenti, hogy a hadtápszervezetek funkcionális részlegeit és azok rendeltetését viszonylag teljes részletességgel tárjuk fel, miközben a teljesítőképességeiket, lehetőségeiket dinamikusan mutatjuk be, vagyis rámutatunk, hogy a névleges kapacitás kihasználása milyen tényezőktől függ (növelő és csökkentő tényezők).

Az *ellátó zászlóalj* vonatkozásában meghatározzuk a fogalmát, rendeltetését, alapvető feladatait, majd vezető szerveinek, biztosító, végrehajtó és kiszolgáló szervezeteinek struktúráját. A hangsúlyt a végrehajtó alegységekre helyezzük. Ezeknél leírjuk a személyi és technikai állományukra vonatkozó – villázott – adatokat és feladataikat. Teljesítményadataikat az alkalmazás körülményeinek függőségében elemezzük. Pl. szállító alegységek esetében közöljük a „gyakorló” névleges szállító kapacitást, az átlagos raksúlykihasználási lehetőségeket, a növelési és csökkentési tényezőket, továbbá a lehetséges napi kapacitást a magasabbegység viszonylatában teljesíthető futástávolság, a szervezhető szállítási ütemek és az áttelepülések függvényében.

Vagy a tábori sütődénél megadjuk a sütési folyamat technológiai folyamat-szakaszait és termékét egy részleg optimumára, majd a szükséges mozgatások különböző változatai szerint mutatjuk ki a teljes, névleges kapacitástól eltérő mutatókat.

Az *egészségügyi zászlóaljnál* – a fogalom, rendeltetés, alapvető feladatok feltárása után – megadjuk az egyes szervek, alegységek személyi és technikai állományát. Ezután elemezzük az egész kötelék teljesítményadatait úgy, hogy a hallgató elsajátíthassa a település és áttelepülés időnormáit, az első orvosi és szakorvosi segélynyújtás, továbbá az első lépcsőben levő magasabbegység egész sávjából a sérültek kiűrtésének lehetőségeit a működési rezsím különböző változatai szerint, egy napra, illetve egy települési periódusra, továbbá egy seregtest egészségügyi osztaggal megerősített hadosztályra vetítve. Ezt a problémakört a gépesített lövész- és harckocsihadosztály hadtápok egymáshoz viszonyított sajátosságaival, továbbá a hadosztályokhoz tartozó hadtápok fejlesztésének irányával tartjuk célszerűnek lezárni.

3-hoz: A következő kérdés: *a hadtáp felépítése.*

Lehetséges, hogy – több-kevesebb tudatossággal – eddig is rendszerjelleggel fogtuk fel a hadosztály hadtápjának felépítését. Most azonban ezt a rendszerjellegget megkíséreljük maximális tudatossággal rögzíteni és indokolni. Ez mindenképp azt jelenti, hogy a hadosztály hadtáp felépítése átfogja a megerősítő, a saját és az alárendelt hadtáperőket és -eszközöket az adott feladathoz szükséges legcélszerűbb csoportosítás létrehozása céljából. A hadosztály hadtáp módosult szerepe, vagyis az a körülmény, hogy esetenként a fő erő kifejtés irányában tevékenykedő harci alegységek közvetlen ellátójává válik, megköveteli azt, hogy a

hadosztály kötelékébe tartozó csapatok hadtápjai felépítését – annak teljes vertikumában – kézbentartsuk, vagyis – más szavakkal – egységes rendszerbe foglaljuk. Ennek a követelménynek legalábbis két mozzanata van. Az *első*, hogy amikor csak lehetséges, – a parancsnok erőelosztásán alapuló ellátási csoportosítást hozunk létre; a *második* pedig az, hogy az alárendelt csapatok hadtápjai működési formáinak (teljes vagy részleges település, menetben – rövid megállások közben – történő ellátás stb.), áttelepítésének, belső csoportosításuknak kereteit azáltal befolyásoljuk, hogy előre közöljük velük az anyagátadások idejét, módját, lehetséges, találkozási pontokat, a megerősítéseket, az alárendelt alegységeik feltöltésének átvállalását a hadosztály eszközeire, a segélynyújtás mérvét, kiegészítését, bcszükítését, segélyhelyeik kiürítésének rendjét és egyéb olyan adatokat, amelyek eleve bizonyos összhangot teremtenek a magasabbegység és az alárendelt csapatok hadtápjainak felépítése és tevékenysége között.

A hadosztály kötelékébe tartozó csapatok hadtápjainak, azok teljes vertikumában való kézbentartása – legalábbis egészségügyi szempontból – eddig is határozottan rögzítve volt. A közelmúltban hatályon kívül helyezett Eü/14. Utasítás 56. oldalán le van írva, hogy a „hadosztály” egészségügyi szolgálatvezető (főnök – megjegyzés a szerzőtől) rendelkezik... a hadosztály valamennyi egységének (alegységének) és megerősítő egységének egészségügyi szolgálatával.” Ezt az elvet ki lehet – sőt, ki kell – terjeszteni az anyagi biztosítás erőire és eszközeire is (persze „a szállítóeszközök központi felhasználása”-nak elve alapján – amely a Htp/5. Csapathadtáp Utasítás 135. pontjában van rögzítve – erre eddig is volt lehetősége). Természetesen a magasabbegységnek nem célszerű valamennyi alárendeltjénél a századokig, útegekig szervezni a hadtápbiztosítást, ezt nem is képes megvalósítani, ugyanakkor azonban a hadosztály feladata szempontjából döntő tevékenységeket folytató alegységek eseteiben köteles a közvetlen anyagi-egészségügyi biztosítást kézbentartani és ebből a célból – legalábbis ezekben az esetekben és irányokban – a hadtáp felépítését szorosan és teljes mélységben szabályozni.

Ezzel összefüggésben a magasabbegységnél a hadtáp felépítése az erők és eszközök hármas elvi csoportosításának létrehozását jelenti.

a) Az első csoportot azok az erők és eszközök képezik, amelyek a magasabbegység állományából kerülnek kikülönítésre a csapatokhoz, illerve megerősítik azokat. Ilyenek lehetnek a sebesültszállító, osztályozó és kiürítő erők, anyagi eszközökkel megrakott szállító, tartály és töltő gépkocsik, töltőcsoportok, anyagmozgató segédeszközök, közelharc rakétákat, reaktív lőszereket bevizsgáló eszközök stb.

b) A második csoporthoz (amelyet egyébként a hadtáp első lépcsőjének nevezünk) tartozik a működő (települt) hadosztály segélyhely, továbbá az első lépcsőben tevékenykedő összefegyvernemi egységek irányában alkalmazott javító, javító-vontató és vontató csoportok.

Ennél a kérdésnél célszerű eldönteni, hogy milyen álláspontot foglaljunk el az anyaggal megrakott és a hadosztály hadtáp első lépcsőjébe kikülönített szállítóeszközök kapcsán? Ismeretes, hogy a Htp/5. Csapathadtáp Utasítás csak a menetből végrehajtott támadásnál érinti ezt a kérdést (233. pont). A szovjet irodalom (pl. a Lenin-renddel kitüntetett Hadtáp és Közlekedési Akadémia Csapathadtáp tanszéke által 1973-ban írt „Vojszkovoj túl, jego zadáci i organizácija” című tanségédlet) – de az Ált/67. Harcászati Szabályzat (hadosztály-ezred) 532. pontja is – szinte általános érvénnyel fogja fel. A készitendő tananyagban célszerű a

problémát úgy megoldani, hogy anyagi eszközökkel megrakott gépkocsikat – a fő erőkiejtésben részt vevő alárendeltek ellátmányának 10–20⁰/₀-áig terjedően (néha több) – olyan esetekben kell a hadtáp első lépcsőjébe kikülöníteni, ha a napi ellátás nem tervezhető pontosan meg, sok a bizonytalansági, előre nem látható tényező, illetve a helyzet olyan, hogy célszerű a készleteket decentralizálni. Ebben az esetben is leginkább csak a löszert célszerű számításba venni; üzemanyagot csak hosszabb meneteknél vagy az előrevonás olyan eseteinél, amikor lehetőség nyílik még a harcbalépés előtt a feltöltésre.

c) A harmadik csoporthoz (illetve a második lépcsőhöz) egyfelől az ellátó zászlóaljnak azok a főerei tartoznak, amelyek nincsenek a csapatok megerősítésére vagy az első lépcsőbe rendelve, másfelől pedig a parancsnok hadtáphelyettesének kezében levő egészségügyi tartalék. Az egészségügyi tartalék – mint ismeretes – többnyire egy önálló egészségügyi osztag, vagy maga a hadosztály egészségügyi zászlóalja lehet. Ennek az elhelyezése attól függ, hogy előreláthatóan mikor kerül alkalmazásra? Ha a tartalékban levő egészségügyi szervezet erőiből-eszközeiből előreláthatóan meg kell majd erősíteni a harc első mozzanataiban települt segélyhelyet úgy, hogy amikor az ő telepítésére sor kerül, ez a megerősítés kölcsönössé váljék, akkor az egészségügyi tartalékot a települt hadosztály segélyhely közelében kell elhelyezni. Ha a kölcsönös segítségnyújtás igénye nem áll fenn, vagy tömegsérülési góc kialakulása nagy valószínűséggel várható, akkor az egészségügyi tartalék a hadtáp vezetési pont közelében helyezkedik el. Ha a készletek terhére anyagi tartalékot képezünk, hasonló elvet veszünk figyelembe annak elhelyezésénél.

Az anyagi tartalék képzését és felhasználását természetesen az átfogó anyagi manőver részeként valósítjuk meg. A manőver felöllelheti:

- a harceszközöknél vagy a személyi állománynál levő zárolt (nem csökkenthető) készlet felszabadítását;
- más csapatok készletei átadásának elrendelését;
- az alárendelt csapatok raktári készleteinek (tartalékainak) kiadatását;
- és végül a magasabbegység anyagi eszköztartalékainak eljuttatását a szükséges helyekre (természetesen adódhat olyan helyzet, hogy a magasabbegység anyagi eszköztartaléka lesz a manőver elsődleges objektuma).

Vitatható, hogy ide kívánczok-e, de mégis itt érintjük a hadosztály hadtápszervezetei alkalmazásának néhány kérdését. Mit jelent az ellátó zászlóalj alkalmazása szempontjából a hadosztály hadtápjának módosított szerepe, vagyis az a körülmény, hogy közvetlenül részt vesz a harci alegységek feltöltésében?

Ez az erőknél és eszközöknek legalább három-négyféle alkalmazását jelentheti:

a) Olyan alkalmazási módot, amikor a magasabbegység szállítóeszközei – vagy azok zöme – az érintett, első lépcsőben vagy gyülekezésben levő egységek raktárainak kihagyásával, a rakományok átrendezését magában foglaló kiegészítő munka nélkül – vagy csekély kiegészítő munkával (pl. oszlopátrendezés) – a kettővel alacsonyabb címzethez szállítják az anyagot. Ez a mód aprólékos előkészítést igényel, feltételezi az egységakományokból álló gyűjtőkészletezést vagy az alárendelt által felterjesztett (jelentett) elosztó szerinti rakodást a magasabbegység raktárainak rakodófrontjain.

b) Ellátó-töltő pontok létesítését az érintett alegységek harcjárműveinek feltöltése céljából a hadosztály erőivel és eszközeivel, az alárendeltek bevonásával vagy azok bevonása nélkül. Ez az alkalmazási mód gyülekező, második lépcsőben levő, menetelő, mélységből előrevont, tüzelőállásban levő csapatok esetében hajtható végre úgy, hogy a tömeges üzemanyag-feltöltés töltőcsoportokkal, töltősorokkal valósul meg.

c) Az úgynevezett „hagyományos” módok, amelyek keretén belül az első lépcsőben levő, illetve némely ezeket megerősítő csapatok raktáraiban a magasabbegység szállít – vagy anyagátadóhelyet létesít –; a közvetlenek zöme pedig a magasabbegység raktáraiban vételez.

d) Negyedik alkalmazási módnak foghatjuk fel az előző három módozat anyagfajtánkénti vagy ellátandó csapatonkénti kombinált végrehajtását.

Az előzőekben felsorolt alkalmazási módok alól természetesen kivételt képeznek az olyan ún. „láncolati” ellátási fajták, mint például a „hűtőláncon” érkező hús és hűskészítmények, tejtermékek, a „vérellátó lánc”-on érkező vér és vérpótszer, a „kereskedelmi lánc”-on működő mozgóboltok, a „kenyérláncon” mozgó kenyérszállító gépkocsik, konténerek stb.

Mind ezek az alkalmazási módok az egész hadosztályon belül óramű pontosságú működést tételeznek fel, mert az egység hadtápok alegységeik közvetlen ellátói (amelybe – bizonyos vonatkozásban – a zászlóalj, osztály hadtápok bevonhatók); de ebbe a folyamatba esetenként a magasabbegység is a „végponton” belép, ilyenkor az egy feladat végrehajtásában közreműködő három tagozat között feszes munkamegosztás és életképes rendszer szükséges, továbbá minden érintett rendű és rangú szállítóeszköz központosított felhasználása.

Ha a hadosztály segélyhely alkalmazási módjait vizsgáljuk, a következő alapvető követelményekből kell kiindulni:

- a magasabbegység egészségügyi alegységének és a megerősítő egészségügyi osztagnak az összehangolt manővere biztosítsa, hogy a sérültek hat óra alatt beérkezzenek az éppen települt segélyhelyre;

- a belső csoportosítást a várható egészségügyi veszteség méretei és szerkezete határozza meg; eszerint a csoportosítás másként alakul atom-, vegyi-, biológiai vagy hagyományos sérülések túlsúlya esetén;

- a magasabbegység segélyhelye rezsimének meghatározásakor eleve abból kell kiindulni, hogy minden rászoruló sérült részére teljes terjedelmű segélyt nyújtunk, amelynek beszűkítését a sérültáramlás valóságos volumene fogja előidézni.

4-bez: Végül – de nem utolsósorban – rátérünk a hadtáp hadosztály szintű szervezésének és vezetésének néhány kérdésére.

Ennek a fejezetnek az anyagát – összhangban az összefegyvernemi harcászati tanszék csapatok vezetéséről szóló tananyag bázisával – tulajdonképpen célszerű a hagyományos főkérdések szerint kifejteni, vagyis rendre leírni a magasabbegység hadtápjá vezetésében részt vevő szerveket és azok hatásköreit, a hadtáp törzsmunka illeszkedését a parancsnoki és az összefegyvernemi törzsmunka kereteibe, továbbá ennek tartalmát, a magasabbegység hadtápjai vezetésének megszervezését, a hadtáp magasabbegység-szintű vezetésének sajátosságait a harc megvívásának időszakában, illetve a csapatok hadtápbiztosításának megszervezését a soron következő harcfeladatra.

E fejezeten végigvonul egyfelől a hadosztály hadtápjának módosult szerepéből adódóan a szükséges operatív beavatkozások megszervezésének mechanizmusa; másfelől az a munkamegosztás, melynek folyamatában – a hadtáphelyettes egyszemélyi felelőssége mellett – a hadtápszervezetek parancsnokainak szintén egyszemélyi vezetési tevékenysége megvalósul. Mi a hadtáptörzs szerepe a magasabbegység hadtápszervezetei és a csapatok hadtápjai tevékenységének tervezésében, szervezésében, irányításában?

Az elemzett területek közül hangsúlyt az alárendelt csapatok hadtápjainak irányítására célszerű helyezni, mert a hadtápbiztosítás teljes vertikumának kéz-bentartási követelménye ezt kívánja meg. A másik kihangsúlyozandó probléma a hadtápszervezetek alkalmazása. A hadtápszervezetek végrehajtók, tehát alkalmazásuk a hadtáphelyettesnek a hadtápbiztosítás végrehajtására hozott elhatározása szerint valósul meg. Ennek az elhatározásnak a mélysége necsak arra terjedjen ki, hogy melyik hadtápszervezet, mikor, hová települjön, milyen anyagfajtából, kinek, mennyit szállítson, hanem „hogyan” kérdésekre is adjon egyértelmű választ. A hadtápszervezet csak úgy dolgozhat, ahogy azt én – a szélesebb áttekintés birtokában – elhatároztam. Ő nem viheti az anyagot az ezredraktárhoz, ha én úgy határoztam, hogy a kritikus alegységek részére a magasabbegység szintű töltőfrontot hozok létre. A rakomány- és oszlopképzés elvét, az átadás módját, a találkozási pontot én határozom meg. Ő nem szűkítheti, vagy bővítheti a segélyt, ha annak mérvét én megszabtam, mert azokat a tényezőket, amelyekről az egészségügyi veszteség függ, én ismerem. Amit viszont neki kell eldönteni, az a helyszíni körülményekből adódó problémák megoldása. Így pl. ő dönti el, hogy az anyagot földre rakja, vagy gépkocsiról adja át, a fegyveres figyelőt, forgalomszabályozót hová állítja fel, a jelekkel, jelzésekkel való irányítást hogyan oldja meg, a rakodóállásokba való beállítás milyen rendben történik? stb.

A hadosztály hadtápjavezetésében tehát célszerű munkamegosztásnak kell érvényesülni. Minden alárendelt a közvetlen előljáró jóváhagyott elhatározása szerint vezet. A hadtápszervezetek parancsnokai a hadtáphelyettesnek – a parancsnok hadtápbiztosításra vonatkozó utasításaira alapozó – elhatározása szerint.

Miután a Hadtáp tanszék alapvető feladata, hogy egységparancsnok hadtáphelyetteseket képezzen ki, oktató-nevelő munkánk során a hangsúlyt rendszerint a hadtáphelyettes vezetési tevékenységére helyezzük és emiatt, gyakran kiesik a látókörünkből a hadtápszervezetek alkalmazási kérdéseiből eredő visszacsatolás. A tananyag figyelmet fordít erre a kérdésre is.

*

A referátumot azzal a reménnyel adjuk közre, hogy a vázolt alapálláshoz minél több észrevételt, megerősítő vagy kritikai jellegű megjegyzést kapunk, amelyek felhasználásával feltétlenül gazdagíthatjuk tananyagbázisunkat, oktató-nevelő tevékenységünket.

Az üzemanyagszolgálat a természet és a környezet védelméért

*Ettig Antal ezredes és Horváth Róbert mk. kinevezett polgári
alkalmazott*

A környezet védelme az utóbbi években örvendetesen szinte a jelentőségének megfelelő érdeklődési szférába emelkedett és alig akad fórum, ahol valamilyen formában ne vetődnek fel. Ez az exponált helyzet azonban csak akkor tartható fenn egészségesen, ha e rendkívül sokrétű és komoly hozzáállást igénylő feladatot nemcsak az előadók és cikkírók jelenleg közkedvelt, divatos témakörének, vagy a különböző gazdasági-műszaki problémák megoldását akadályozó nehézségek egyikének tekintik.

A nagy területet felölelő más témákhoz hasonlóan a környezetvédelem is általános és konkrétabb határozatok, célkitűzések tevékenységének és megoldások útján érvényesül. A környezetvédelmi tevékenység eredményessége éppen attól függ, hogy az általánosan megfogalmazott és széles kört érintő követelmények a végrehajtás különböző szintjein hogyan öltenek testet, milyen konkrét tartalmat kapnak, vagyis a gyakorlatban voltaképpen mi valósul meg a környezetünk védelme érdekében.

Személyi feltételek biztosítása

Az eredményes környezetvédelmi munkának egyik alap pillére a személyi feltételek biztosítása. Jóllehet a megállapítás más területen is fennáll, de itt – a megalapozott műszaki ismeretek és messzemenően humán hozzáállás igénye miatt – fokozottan érvényesül.

Tekintettel arra, hogy szinte minden tevékenység valamilyen formában befolyással van környezetünkre, ezért örvendetes, hogy az általánosabb környezetvédelmi ismereteket már az iskolapadban elsajátíthatja a mai ifjúság. A speciálisabb kérdések tisztázásához, megoldásához, magyarázatához pedig környezetvédelmi szakemberek képzésével hozhatnak létre olyan bázist, amely kellő biztosságot nyújt egy hatékony környezetvédelmi rendszer személyi feltételeihez.

Az üzemanyag szolgálat környezetvédelmi rendszere

A fenti koncepcióval összhangban alakítottuk ki az üzemanyag szolgálat környezetvédelmi rendszerét, amely a következők szerint tagozódik:

1. Az MN ŰSZF-ség állományából jelöltük ki vegyész-mérnöki szakképzettséggel a szolgálat környezetvédelmi megbízottját, aki kapcsolatot tart fenn az

MN Környezetvédelmi Tanács apparátusával, kidolgozza a szolgálati környezetvédelmi intézkedés-tervezeteit és véleményezi, illetve javaslatokat készít az előjáró szervek ilyen jellegű, szolgálatunkat is érintő kiadvány-tervezeteihez. A javaslatok és előírások alapján kimunkálja a szolgálat éves-, közép-, és hosszútávú környezetvédelmi feladattervét és az MN KvT részére előkészíti az MN ÜSZF-ség környezetvédelmi összefoglalóját.

2. Az MN ÜEK állományában létrehoztunk egy környezetvédelmi csoportot (gépészmérnök és vegyészmérnök), akik szervezetszerű feladataik ellátása mellett folytatnak kutató-szervező környezetvédelmi tevékenységet. Kulcsszerepet töltenek be a környezetvédelmi megoldásoknak a központ hadtáp üzemanyagraktáraknál történő bevezetésén. Fontos feladatuk a környezetvédelemmel összefüggő előírások beszerzése, terjesztése és megtartásuk ellenőrzése, valamint a környezetvédelmi tanfolyamok megszervezésében és végrehajtásában való aktív közreműködés.

3. A központ hadtáp üzemanyagraktáraknál 1980-ban „Raktári környezetvédelmi őrség”-eket alakítottunk, amelyeknek alapvető feladata a környeztkárosító tényezők (pl. üza. szennyezések) időben történő felfedése és jelentése, valamint a jelentkező problémák megoldása. Az üzemanyagraktárak környezetvédelmi tevékenységét és a környeztkárosító hatások alakulását figyelemmel kíséri és elemzi az üzemanyagraktárak környezetvédelmi összekötője. Felsőfokú vegyész szakképzettsége lehetővé teszi, hogy a környezetvédelem kérdésével megfelelő mélységben foglalkozzon és az Üzemanyag Ellátó Központ környezetvédelmi csoportnak is hatékony segítséget nyújtson.

Célkitűzések és eredmények

Célkitűzéseink elsősorban a következő címszavak alá sorolhatók:

- a) Hajtóanyagok
- b) Kenőanyagok
- c) Korrozóvédő anyagok
- d) Speciális folyadék és szennyvizek

Hajtóanyagok

A levegőt szennyező anyagok közül a motorizáció fejlődésével két vegyület a figyelem középpontjába került. Egyik a szénmonoxid, a másik a kéndioxid. Mindkettő jelentős mennyiségben képződik az üzemanyagok elégetése során és rendkívül mérgezőek minden élő szervezetre (tulajdonképpen a nagyvárosokban kialakuló szmognak is ezek a legveszélyesebb, legmérgezőbb komponensei).

Tekintettel arra, hogy a kipufogógázok kéndioxid-tartalma gyakorlatilag teljes mértékben a hajtóanyag kéntartalmától függ, ezért e kérdés elsősorban az üzemanyag-szolgálat témakörébe tartozik. Ezen a téren az elmúlt évtizedben jelentős fejlődés tapasztalható. A gépjárműbenzinnél a kéntartalom egy nagyságrenddel csökkent (0,05% alatt van) a gázolajnál pedig kb. 50% javulás történt (0,2% alatt van). Hangsúlyozni kell, hogy a hajtóanyag kéntartalma nem kerül teljes mennyiségben kéndioxid formájában a levegőbe, mert a savas kénvegyületekből keletkező anyagok egy részét közömbösíti a motorolaj, ha az rendelkezik ilyen semlegesítő tulajdonsággal. Az MN-ben rendszerben levő, az üzemanyag

szolgálat által közelmúltban kifejlesztett EMD-13 egységes motorolaj ilyen semlegesítő hatású, mert ún. szuperbázisos adalékokat tartalmaz.

A füstgázok szénmonoxid-tartalma jelenleg kb. 90%-ban a belsőégésű motorok beszabályozottságának a függvénye. A „jelenleg”-et hangsúlyoznom kell, mert 5–10 év múlva várhatóan nagyobb arányban játszik szerepet a benzin minősége. Ez abból adódik, hogy hazánkban is nagy volumenben kerül később forgalomba krakk-benzin, amely a motorok porlasztóiban a megszokottnál nagyobb arányú lerakódásokat hozhat létre, az pedig benzin-levegő arány változással és nagyobb szénmonoxid-képződéssel jár. Ilyen jellegű lerakódások jelenleg is képződnek, de ezek mértéke az elmúlt években lefolytatott vizsgálataink szerint elhanyagolható, illetve nem teszi szükségessé még a lerakódásgátló adalékok alkalmazását.

Az igazsághoz tartozik, hogy a kipufogógázok szénmonoxid-tartalma csak akkor függ a fenti arányban a motorok beszabályozottságától ma is, ha az egyes motorokhoz az előírt oktánszámú benzint használják. Az előírtnál, illetve a szükségesnél kisebb oktánszámú benzin használata – azon felül, hogy számos más kárt is kivált – egyrészt nagy szénmonoxid-emisszióval jár – még a Magyarországon megengedett 4,5%-os rendkívül laza előírás is nehezen teljesíthető –, másrészt többszörösét eredményezi a füstgázokban lévő tökéletlenül elégett és ugyan-csak káros szénhidrogéneknek.

Ebből eredően nagy gondot kell fordítanunk a benzin egyik legfontosabb mutatójának, az oktánszámnak a biztosítására, amely nemcsak a benzin gyártása során, hanem tárolásakor is igényként jelentkezik. Ki kell ugyanis emelni azt a kevésbé ismert problémát, hogy több éven át történő tárolás során a benzinnél elsősorban a nagy oktánszámú, kis forrponitú komponensek illannak el, ami nemcsak a gépjármű indíthatóságát és gyorsíthatóságát befolyásolja hátrányosan, hanem a szénmonoxid-emissziót is növeli. Az üzemanyag-szolgálat az ilyen jellegű problémák megakadályozására vezetett be szigorú tárolási előírásokat és különböző racionális megoldásokat, pl. a hordók egy része helyett 4 m³-es acéltartályokat, valamint közel hermetikus zárást biztosító gumi hordódugótömítést.

A szénmonoxidnál és kéndioxidnál kisebb, de nem lebecsülhető környezetkárosítónak számítanak az oktánszámnövelőként használatos különböző ólomvegyületek, illetve ezek égéstermékei. Ezeknek a mennyisége is csökkent 20–25%-kal a benzinben a közelmúltban, de e tekintetben további javulásra rövid időn belül nem számíthatunk, mert az ólomvegyületek elhagyása nagyon megdrágítaná az egyébként sem olcsó gépjármű-benzin gyártási költségeit.

Kenőanyagok

E területen hatalmas fejlődést jelentett, hogy a nagy számú motorolajat és hajtóműolajat egy-egy, széles skálát átfogó és hosszú élettartamú típus váltotta fel. Ennek környezetvédelmi jelentősége abban van, hogy a kevesebb típusal való gazdálkodás és a hosszabb élettartamú kenőanyagok – beleértve a különösen nagy jelentőségű téli-nyári olajokat – kevesebb anyagvesztést és hulladékot, illetve fáradt kenőanyagot eredményeznek, amelyek közismerten károsak a talaj és vizek élővilágára. Itt feltétlen említést érdemel a tíz típust helyettesítő, 10 ezer km-es csereidejű EMD-13 egységes motorolaj, a hét típust felváltó, 50 ezer km-es csereidejű EHM-15 egységes hajtóműolaj, valamint az 1981-ben rendszerbe álló, mintegy húsz típust helyettesítő, 50 ezer km-es ELIT-2 egységes kenőzsír.

A fenti kenőanyagfejlesztési törekvéseknél a célszerűen szem előtt tartott feladat között szerepel a környezetvédelmi szempontból lényeges, zajcsökkentő hatás kérdése. A kenőanyagoknak ugyanis feladatuk, hogy a csúszó-surlódó alkatrészek révén ébredő zajt minél kisebbre csökkentsék. Ez a hatás annál jobb, minél nagyobb a kenőanyag viszkozitása. Szolgálatunk kenőanyagfejlesztéseiben a kis viszkozitású kenőanyagok mind jobban háttérbe szorulnak.

A fáradt és hulladék kenőanyagokat régebben sajnos elterjedten alkalmazták az utak portalanítására. Ez abból is adódott, hogy eltüzelésükre egyrészt nem volt megfelelő, a környezetvédelmi előírásokat is kielégítő módszer, másrészt az értékesítésükre szűk lehetőség kínálkozott.

1980-tól jelentős előrelépés történt azért, hogy az ÁFOR ismét intenzíven megszervezte a fáradtolaj gyűjtését és emellett még viszonylag kedvező a felvásárlási ár is.

Korrózióvédő anyagok

Elsősorban takarékosági szempontból a haditechnikai eszközök állagmegővése érdekében az utóbbi időben fokozottan előtérbe került a korrózióvédelem. E feladat kiszélesítése azonban számos újabb környezetvédelmi problémát hozott felszínre. Ezek egyrészt a korrózióvédő anyagokkal, másrészt az alkalmazott technológiákkal függnek össze.

Súlyos probléma, hogy mind a festékek, mind az átmeneti védőanyagok (olajok, zsírok, viaszok) többsége a környezetre káros hígítószeret tartalmaz. A problémát az okozza, hogy az ilyen anyagok szórás útján történő felvitele során gyakran levegővel való porlasztást alkalmaznak. Ilyenkor nemcsak a hígítóanyag, hanem nagy mennyiségű védőanyag is a levegőbe jut köd formájában, ami nemcsak környezetszennyezés, hanem tűzveszélyesség szempontjából is erősen kifogásolható. Szerencsére megindult egy egészséges törekvés a környezetre káros hígítók kivonására, illetve csökkentésére. Sikerült szolgálatunknak is áttérni olyan üzemanyagellátó festékcsaládra, amelynek alkalmazása során csak minimális mennyiségű hígítóra van szükség.

A korszerű technológiák népszerűsítése, elterjesztése érdekében szolgálatunk 1979 májusában bemutatót szervezett. Itt a korszerű és gazdaságos konzerváló anyagok alkalmazhatóságán túl, bemutattuk azokat a levegő nélküli ún. airless festékszóró eszközöket, amelyek már magyar termékek és azzal, hogy sokkal kisebb anyagvesztéssel dolgoznak mint a levegővel működők, a környezetvédelem szempontjából is nagy jelentőségűek. Kívánatos lenne a jövőben e berendezések széles körben való elterjesztése.

A konzerváló anyagok sorából ki kell emelnünk a már bevezetett Olivkor 611 M védőlakk jelentőségét. Ismert dolog, hogy az MN-ben használatos tábori zöld festék viszonylag rövid élettartamú és ezzel nem is nyújt megfelelő korrózióvédelmet. A festék élettartama (védőhatása) jelentősen megnövelhető, ha az Olivkor 611 M védőlakkal is átvonják. Ez a védőlakk alkalmas a nagyon rövid élettartamú védőbevonatot adó és elterjedtebben használt Tectyl 100 védőviasz helyettesítésére is. Az Olivkor 611 M használatának nemcsak gazdasági, hanem környezetvédelmi jelentősége is van, mert ily módon legalább felére csökkenthetők a mindig környezetszennyezéssel járó felületelőkészítő és újrakonzerválási munkák.

Speciális folyadékok és szennyvizek

Az üzemanyag-szolgáltatnak nagy problémája volt – országosan ma is az – a gépjárműtechnikai eszközök hűtőfolyadékának használat utáni kezelése. Itt elsősorban az ún. fagyálló folyadék (Antifriz-B-2) jelenti a problémát, mert kb. 50%-ban erősen mérgező anyagot (etilénglikolt) tartalmaz. Szolgáltatunk egyrészt gazdasági, másrészt környezetvédelmi indítékok hatására megoldotta az MN-ben keletkező fagyálló folyadék regenerálását és jelenleg csak a regenerálási technológia során keletkező, minimális etilénglikolt tartalmazó szennyvízzel terhelődik a természeti környezet. Célkitűzésünk, hogy ennek a szennyvíznek az etilénglikol tartalmát is teljesen semlegesítsük egy erre alkalmas tisztítóberendezés létesítésével.

Kevésbé közismert probléma, hogy a hűtőrendszerekben nyári időben korrózióvédő anyagot tartalmazó hűtővizet kellene használni, egyrészt a korróziós károk, másrészt a vízkövesedés megakadályozására. Az MN szovjet gyártású technikai eszközeihez előírt adalékot, a környezetre való káros hatása miatt, csak gyakorlatilag végrehajthatatlan előírás kiadásával lehetne bevezetni, ugyanis a használt hűtővizet a leeresztéskor rendkívül sok vízzel (kb. 400-szorosára) kell hígítani, hogy a csatornába lehessen önteni. Minthogy nincs forgalomban az adalék helyettesítésére alkalmas kompozíció, ezért szolgáltatunk saját állománya fejlesztett ki mind műszaki, mind környezetvédelmi szempontból megfelelő adalékot a gépjárműtechnikai eszközök nyári hűtővizéhez, melyet 1981-ben tervezünk rendszerbe állítani.

Nem kis feladat megoldásába fogott szolgáltatunk, amikor megkezdte az üzemanyagfordók ún. kimélő és hatékony mosására alkalmas hordómosók létesítését. A régebbi technológiában alkalmazott lúgos mosás révén rendkívül gyorsan tönkrement a horganybevonat és e kár mellett a szennyvízbe kerülő horganyvegyület veszélyes környezetkárosító tényező is. Az új technológiák e problémát megszüntették ugyan, de felszínre hoztak nem várt környezetvédelmi feladatokat. A hatékony, korszerű mosószerek ugyanis gyakran stabil emulzióba viszik az olajos, zsíros szennyeződések és az ilyen szennyvíznek előírászerű tisztítása csak az átlagosnál bonyolultabb technológiával oldható meg. Megkezdjük e feladat megoldását is, amihez megszereztük az MN Környezetvédelmi Tanács anyagi támogatását is. Az ehhez szükséges berendezés várhatóan a VI. ötéves terv első éveiben készül el.

A vázolt sokrétű, jelentős energiát és anyagiakat igénylő feladatkör művelését a továbbiakban is aktívan kell folytatnunk, mert bár eredményeink jónak mondhatók, *sok munkát jelent még:*

- a szennyvíztisztítás megnyugtató és végleges megoldása;
- az üzemanyagtárolás és kiszolgálás során az elfolyásokból adódó károk további csökkentése, (különösen csapatgyakorlatok során);
- egyes speciális folyadékoknak (pl. használt Szteol-M és adalékolt dinamitglicerín) használat utáni megsemmisítésére technológia kidolgozása.

Tehetséges és ötletgazdag újítóink, intézeteink és az Ellátó Központ jól felkészült szakállománya azonban biztos garancia számunkra e sokrétű, szerteágazó feladatok megoldásához is.

Hatékonyság és takarékoság

Szegedi József alezredes

A néphadsereg – mint speciális állami funkciót betöltő, alapvetően fogyasztói jellegű intézmény – költségvetési előirányzaton alapuló gazdálkodást folytat, mely elválaszthatatlan része az állami költségvetési gazdálkodásnak.

A szocialista termelési viszonyok és az ezeknek megfelelő objektív gazdasági törvények, tendenciák, továbbá a gazdaságirányítás a hadseregben folyó gazdálkodás tartalmát és jellegét is meghatározzák. Alapvető követelmény tehát, hogy a gazdaságpolitikai célkitűzések, feladatok a katonai gazdálkodás területén is érvényre jussanak, realizálódjanak a hadsereg sajátosságainak megfelelően.

A hadsereg az állam politikája megvalósításának egyik eszköze, következőképpen nemcsak nagyságrendje, szervezete, fegyverzete, de mindenkor ellátottsági szintje, a hadseregbeni gazdálkodás és ellátás színvonala és rendszere is szoros kapcsolatban van, és csak a legszükségesebb mértékben tér el az állam mindenkor gazdasági helyzetétől, lehetőségeitől és a népgazdaság tervezési, irányítási modelljétől. A hadsereg mint az államszervezet szerves része felkészítési és alkalmazási feladatainak megoldásakor igénybe veszi nemcsak a speciálisan katonai tevékenységek biztosítására létesített termelő és szolgáltató szervezeteket, hanem szükség szerint a népgazdaság szervezetének nagyobb részét is.

A néphadsereg rendeltetésénél és méreteinél fogva békében is a jelentős felhasználók közé tartozik. Igénye a népgazdaság felé nemcsak mennyiségben, de minőségben is magas, ezért a termelés struktúráját pozitívan befolyásolja, ami egyaránt előnyös a népgazdaságnak és a hadseregnek is.

Az ötödik ötéves terv teljesítésének értékelésekor, az új ötéves terv indításakor célszerű megvizsgálni azokat a gazdasági tényezőket, amelyek jellemzik és befolyásolják az adott időszakot.

I.

A téma aktualitása

A cikk megjelentetésének célja, hogy az MN hadtáp területén elemezzük a gazdaságosság, az anyag- és energia-takarékosság, a hatékonyság érdekében végzett tevékenységet, annak eredményeit és fogyasztékosságait, segítsük a helyes szemlélet alakítását, értelmezését, alkalmazását.

A téma fontosságát, aktualitását támasztják alá azok a döntések, amelyek a népgazdasági egyensúly megteremtését szolgálják. Ezek részünkre is előírják a

gazdasági hatékonyság fokozását, a belső tartalékok intenzívebb feltárását és kikapcsolását, a gazdaságtalan tevékenységek korlátozását, illetve ezek megszüntetését.

Népgazdaságunk helyzete az intézményi kiadások növekedési ütemének jelentős csökkentését indokolja. A régebbi, jobbra mechanikus tervezési gyakorlat helyett az ágazati irányító szerveknek, intézményeknek sokkal inkább a minősítés, rangsorolás, súlypontmérés módszerével kell élniük. E célból a kiadási előirányzatok teljes szerkezetét át kell rendezni. Ez azt is jelenti, hogy a régebben automatikusan kiszámított többletek mechanikus szétosztásának gyakorlata nem folytatható.

Mindez feltételezi és igényli a gazdálkodó és irányító szervek jól összehangolt, felelősségteljes együttműködését, és a sokirányú politikai, társadalmi támogatás segítő jelenlétét. A változó gazdasági viszonyokkal, a növekvő követelményekkel az irányítás rendszerének is lépést kell tartania. Fejleszteni kell a tervezést, a szabályozást, javítani a döntés-előkészítő munkát, a döntések összehangolását.

Az irányító szerveknek nagy szerepük van abban is, hogy az új szabályozás ne csak elveiben, hanem a gyakorlatban is érvényre jusson.

Nem kétséges, hogy a VI. ötéves terv időszakában is az intenzív fejlődés útját jelentő, 1979-től erőteljesen érvényesülő gazdaságpolitikai gyakorlatot kell követnünk.

II.

A hatékonyság és takarékoság kapcsolata az MN hadtáp gazdálkodásában

Az MN hadtápjá az ellátási, gazdálkodási hatáskörébe tartozó feladatok megoldásához évenként növekvő mértékű költségvetéssel gazdálkodik, melyet tovább bővít a speciális import beszerzésekre, a hadtápheruházásokra fordítható – évenként különböző összegű – közvetett felhasználási lehetőség. Az előirányzatok részben csapathatáskörben, részben központilag kerülnek felhasználásra.

Ez az összeg csak úgy szolgálhatja hatékonyan a szolgálati ágak fejlesztését, felkészítését, működését, ha kellő gazdaságossággal, előrelátással a katonai, gazdasági, műszaki elemzés módszerével biztosítjuk tervszerű, összehangolt felhasználását, és ha a felhasználás egész társadalmilag elismert teljesítménnyel fedezett.

Az anyagi pénzügyi eszközök felhasználása megköveteli a beszerzésre kerülő anyagok, eszközök minden oldalú vizsgálatát, amelyen belül az utóbbi években különös hangsúlyt kaptak a gazdasági elemzésekkel kapcsolatos kérdések.

A személyi állomány ellátásához, a haditechnika kiszolgálásához szükséges – a társadalmi elvárásoknak is megfelelő – ráfordítások gyors növekedése, a katonai gazdálkodás és a népgazdaság összefüggéseinek mind bonyolultabb összetétele, a tervek és tevékenységi programok optimalizálását elősegítő számszaki értékelések, mérő- és mutatószámok alkalmazására való törekvést sürgetik.

Ennek megfelelően a hatékonyság, a gazdaságosság és a takarékoság jelentőségének előtérbe kerülését jól mutatja a megjelent cikkek, tanulmányok száma, valamint az eredmények mérésének kimutatására, nyilvántartására irányuló tevékenység.

Az egységes értelmezés érdekében célszerű a vizsgált fogalmak meghatározása.

Gazdasági *hatékonyság*: a gazdálkodás eredményességének kifejezője, amit az eredmények és az elérésükhöz felhasznált ráfordítások összehasonlítása alapján lehet jellemezni.

A gazdasági hatékonyság – mint követelmény – a racionális cselekvés elvének érvényesítése a gazdaságban – erőforrás szervezés, megvalósítás. Mérésére hatékonysági mutatókat használnak.

Gazdaságosság: a gazdasági tevékenység minőségi jellemzője. Szokásos megfogalmazás szerint: maximális eredmény elérése minimális ráfordítással. Vagyis: a tevékenység azonos ráfordítás mellett nagyobb eredmény elérését teszi lehetővé, vagy azonos eredményt kisebb ráfordítással biztosít.

Az előzőekkel összefüggő fogalom a *takarékosság*, mely a szocialista gazdálkodás szervezés része, tartós vonása; olyan tényező, amelynek a társadalmi és gazdasági cselekvés minden elemét át kell hatnia. A takarékoság nem külön cél, hanem valamiféle életvitel és gazdálkodási mód, a hatékonyság növelésének igen fontos eszköze, amely új módszerek, eljárások bevezetését igényli.

Felületesen szemlélve könnyen levonható olyan következtetés, hogy a hadtápgazdálkodásnál, az ellátás és szolgáltatások területén nincs lehetőség takarékosagra, mert a személyi állomány járandóságait a szigorú normaszabályok szerint, csorbítás nélkül ki kell szolgálni.

Ez a következtetés akkor lenne igaz, ha nem lenne mód szakterületünkön a szolgáltatások minőségének javítására, illetve azok körének bővítésére, a feladatok differenciált megoldására. Ez nemcsak lehetőség, hanem kötelesség is.

A takarékoság valahol az alapvető feladatok megfogalmazásánál kezdődik és az új módszerek, eljárások alkalmazásával válhat a hatékonyság minősítésének eszközévé.

Nem lényegtelen azt sem hangsúlyozni, hogy gazdálkodásunkban nem kampányfeladatról, hanem hosszabb távon érvényesülő komplex intézkedések megvalósításáról van szó, amelyek társadalmunk egésze számára hatékonyabb, gazdaságosabb és takarékosabb tevékenység-normákat határoznak meg. Ezen feladatok természetesen a néphadseregre is vonatkoznak, amelyeket az MN felső vezetése által kiadott direktívák, intézkedések egyértelműen meghatároznak.

Az MSZMP KB 1977 október 20-i ülését követően mind a Néphadsereg, mind az MNHF-ségi PB áttekintette a takarékos gazdálkodás terén végzett munkát, állást foglalt a további tennivalókat illetően. Megállapította, hogy előbbre léptünk a hatékony, ésszerű, takarékos gazdálkodás területén, mely a hadsereg eszközeinek, javainak takarékosabb felhasználásában fejeződik ki.

A parancsnokok és irányító szervek hatékonyan befolyásolták a gazdálkodási tevékenységet, a döntéseket általában több oldalú elemzés előzte meg. Változott a gazdálkodási szemlélet. Átgondoltabb a tervezés, csökkent a pazarlás, javult a pénzeszközök felhasználásának hatékonysága, javultak személyi állományunk élet- és szolgálati körülményei.

Eredményeink hangsúlyozása mellett a PB felhívta a figyelmet a gazdasági irányítás gyengeségeire, a gazdasági propaganda hiányosságaira, a társadalmi tulajdon védelme terén meglévő gondokra, az idővel és élőerővel való takarékoság érdekében tett lassú előrehaladásunkra, a gazdálkodás hatékonysága mérő- és mutatószámai kidolgozásának szükségességére.

Az MNHF-ségi PB állásfoglalásának megfelelően új *intézkedési terv* került kiadásra, melynek fő fejezetei:

- készletgazdálkodásunk színvonalának további javítása;
- a központi ellátás rendszerének további korszerűsítése;
- a tárolás- és anyagmozgatási rendszer további korszerűsítésének felgyorsítása;
- a szállítási rendszer továbbfejlesztése;
- a népgazdasági lehetőségek fokozottabb felhasználása a béke és háborús ellátási-, szállítási feladataink végrehajtásában;
- a katonai feladatok költségtényezőinek és egyes működési kiadásoknak további, célszerű csökkentése;
- az idővel és élőrövel való fokozottabb takarékoság előtérbe helyezése;
- a takarékos gazdálkodás, ellátás tervezésének, szervezésének, irányításának továbbfejlesztése;
- az újítói tevékenység és a szocialista versenymozgalom különböző formáinak fokozottabb felhasználása; a hatékony, takarékos gazdálkodás követelményeinek teljesítése.

Ezek a tevékenységi irányok átfogják a hadtápgazdálkodás minden lényeges területét, megfogalmazzák az egyes irányokban végzendő munka konkrét követelményeit is.

III.

A takarékosági tevékenység módszerei és eredményei

Takarékosági tevékenységünkben jelentős helyet foglalnak el azok a központi rendszabályok, amelyek közvetlen költségvetési megtakarításokat eredményeznek.

Ilyen intézkedések alapján az MN hadtáp költségvetési előirányzatai – összegükben és reálértékükben egyaránt – az ötéves tervidőszakban úgy csökkentek, hogy ez nem járt lényeges feladat elmaradásával.

Jól szolgálják a takarékoság ügyét az egyes hadtáp anyagok minőségének javítására, összetételcinek korszerűsítésére irányuló tevékenységek. Ennek eredményei mutatkoznak meg például az üzemanyag szolgálatnál az egységes motorolaj, kenőzsír stb. kifejlesztésével és bevezetésével.

A ruházati anyagok tervezett minőségjavítása közvetve szolgálja a takarékoság ügyét is, mivel növekszik ezen anyagok tartóssága, szín- és mérettartása, mindezek következtében a használati idő.

Egyes, főleg az egészségügyi beruházásoknál mód nyílt az állami szervezetek közös létesítmények megépítésére. Így viszonylag kisebb befektetéssel olyan célokat tudunk realizálni, amelyekhez a saját erőforrásaink szűkösek lennének, amellet önálló üzemeltetésük is lényegesen nagyobb költségeket jelentene. (Balatonfüredi Szívstanatórium; győri kórház).

Hasznosnak és számunkra előnyösnek ítéltető az a törekvés, hogy a hadtáp szakanyagok fejlesztése terén szoros és kölcsönös együttműködés alakult ki a saját és a népgazdasági fejlesztő, kutató szervek között. Ennek révén ugyancsak kisebb ráfordítással olyan eredményeket lehet elérni, amelyekhez egyébként saját lehetőségeink korlátozottak.

Konkrét, mérhető megtakarításokat eredményezett az olyan kettős rendeltetésű eszközök kialakítása, a lehetőségek feltárása, amelyek kisebb átalakításokkal, kiegészítésekkel mind honvédelmi, mind népgazdasági szükségleteket kielégítenek.

A saját erőforrások hatékonyabb kihasználását teszi lehetővé, s ezáltal az ellátási gondokat is enyhíti az egyes termelő, szolgáltató jellegű tevékenységek honvédségi keretek közötti megvalósítása. Ilyen a saját szervezeti bázison szervezett szervizelések, javítások, karbantartások, korszerű csomagolási eljárások, vagy a fagyálló folyadék előállítása, regenerálása, egyes anyagok saját bázison történő gyártása, felújítása. Ezen megoldások az üzemanyag-, és részben az élelmezési- és ruházati szolgálatok tevékenységében mind jelentősebbek.

Bizonyos mértékig a fejlődéssel együttjáró jelenség, hogy a korábban beszerzett anyagok egy része elavulttá, típus-selejtré válik, így időnként mint elfekvő készletek halmozódnak fel. Az utóbbi évek tervszerűbb készletgazdálkodása, valamint az értékesítések eredményeként ezek a készletek jelentősen csökkentek.

Az MNHF-ség szervezésében és koordinálásával hosszútávú fejlesztési program keretében indult be az anyagok tárolási rendszerének korszerűsítése és ezzel összefüggésben a korszerű anyagmozgatási rendszer kialakítása. A tárolási rend korszerűsítését, mindenek előtt a meglevő tároló kapacitások jobb kihasználása, ezúton az építési-beruházási igények csökkentése indokolja.

Az új tárolási rend bevezetésével a tárolótér-szükséglet csökkent.

A diszpécser rendszerű kísérleti szállítási rendszer alkalmazása eredményes. Számottevők a pótkocsis- és kapcsolt szállítások eredményei is.

Szállítási és rakodási költségmegtakarítást eredményez a Szovjetunióból érkező import hajtóanyagoknak a záhonyi árfejtő állomáson történő minőségi átvétele, és innen közvetlenül a csapatokhoz történő irányítása.

A takarékos, hatékony gazdálkodás kedvezőbb feltételeinek biztosítását szolgálják a laktanyahadtáp-kísérletek. A tapasztalatok kedvezőek. Lehetővé teszik az elvégzendő feladatokhoz jobban igazodó, optimális szervezeti és működési rend kialakítását, az anyagi erőforrások koncentráltabb felhasználását, a készletgazdálkodás javítását, a hadtáp objektumok jobb kihasználását, az ezirányú beruházási igények és költségek csökkentését, bizonyos béke-létszám megtakarítását.

A hatékonyság és takarékoság jól érvényesül a kiképzési feladatok tervezésében és végrehajtásában.

Szigorításra kerültek a gépkocsik üzemanyag felhasználási normái; a nagyteherbírású gépjárművek helyett napi igénybevételre kisebb teherbírású gépkocsikat használnak.

A reális és teljesíthető követelmények nem valósulnak meg maradéktalanul és minden területen hiánytalanul. Ebből következik, hogy a felsorolt eredmények mellett hiányosságok is vannak, melyeknek oka (többek között):

- a gazdálkodás javítása terén kialakult szemléletben gyakori a látványos megtakarításokra való törekvés;
- egyes alaptvékenységek esetén a szükségesnél kevesebb gondot fordítanak a minőségre, és azok időben történő elvégzésére;
- jelentős károkat okoznak az anyagi feyelemsértésekkel együttjáró rendkívüli események, hiányok;

- nem mindenütt kielégítő az épületek, berendezések, technikai eszközök megóvására irányuló munka.

A főbb hiányosságok a következőkben foglalhatók össze:

- formális tervezés, nem átgondolt célmeghatározás;
- tervszerűtlen, kapkodó, gazdaságtalan beszerzés;
- nem kellő összehangoltság, párhuzamos szállítás, többletköltség;
- nem megfelelő tárolótér-gazdálkodás, elfekvő anyagok értékesítésének elmaradása;
- a „jó gazda” szemlélet még nem érvényesül mindenütt és mindenkinél.

IV.

További feladatok

Eddigi erőfeszítéseinket fokozni kell a lehetőségek, a tartalékok még intenzívebb feltárása, kihasználása érdekében. Ennek alapján feladatainkat két nagy csoportba lehet sorolni.

Az első csoportba tartoznak a hibák és hiányosságok megszüntetésére irányuló, követelményekben meghatározott feladatok, melyeknek végrehajtása továbbra is kötelező mindannyiunk számára.

A feladatok másik nagy csoportját azok képezik, amelyek bizonyos mértékig újszerűek, megoldásuk komplexebb intézkedéseket kívánnak és hosszabb távon érvényesek.

Figyelembe véve a két feladat-csoport elválaszthatatlanságát, az e téren előtűnk álló tennivalókat a következőkben lehet összefoglalni:

- javítani kell a készletgazdálkodás színvonalát, fokozottabban szükséges vizsgálni a készletképzési, lépcsőzési elveket, valamint a tervezési és felhasználási normákat;

- fokozott figyelmet kell fordítani az elfekvő, felesleges készletek feltárására, az elhasználódott, a rendszerből kivonásra kerülő anyagok, eszközök értékesítési, vagy más irányú felhasználási lehetőségeinek vizsgálatára, esetleg a népgazdaságba történő visszaáramoltatás lehetőségét keresni, ha ott van mód a gazdaságos hasznosításra;

- fel kell készülni a parancsnokoknak és az ártevékenységet végző állományoknak az áruk állandó mozgásából adódó, a hadsereget érintő veszteségek kivédésére, illetve csökkentésére;

- a technikai eszközöknél a túlüzemeltetésre kell törekedni, az eszközök minél hosszabb ideig történő rendszerben tartásával, a fokozottabb karbantartás, a célszerű felhasználás biztosításával;

- kezdeményezni kell a polgári célra is folyamatosan gyártott, illetve használatban levő anyagok és eszközök vonatkozásában a hadsereg készleteinek csökkentését a népgazdaságban tárolt készletek javára, vagy elegendő nagyságrendű béke meleggártási kapacitás esetén anélkül is;

- keresni kell a számunkra is megfelelő polgári rendeltetésű eszközök, anyagok mozgósítás útján való igénybevételi lehetőségét, illetve a kettős rendeltetésű eszközök, anyagok kifejlesztésének feltételeit;

- a készletgazdálkodás, tárolás és anyagmozgatás, továbbá a szállítási rendszer korszerűsítésének komplex vizsgálatával a jelenleginél gazdaságosabb, a hadsereg helyzetéhez és feladataihoz jobban igazodó megoldásokat kell keresni;

- folyamatosan meg kell teremteni a különböző anyagmozgató gépi eszközök szélesebb körű alkalmazásának lehetőségeit, könnyíteni és csökkenteni az élmunka ráfordítást;

- a szállítási rendszer továbbfejlesztésével egységes szállítás-szervezési, irányítási és végrehajtási rendszert kell kialakítani, amely biztosítja a szállítási feladatok időben történő szervezett, gazdaságos végrehajtását és összességében a szállítási költségek csökkentését;

- a népgazdasági lehetőségek fokozottabb kiaknázása, a fenntartási és fejlesztési feladataink hatékonyabb végrehajtása érdekében a szervezeti fejlesztést olyan irányban kell folytatni, hogy a honi területen megvalósuló béke és háborús ellátási-, szolgáltatási, szállítási feladatok a lehető legnagyobb mértékben meglévő és e célra felkészített népgazdasági szervezetek, vagy azok bázisán felállítandó katonai szervezetek útján legyenek végrehajthatók. Ezek a szervezetek tegyék lehetővé az elvonuló csapatok honi területen való működése idején azok többirányú ellátását, kiszolgálását, MN eredetű és szövetségi kötelezettségek követelményei szerinti teljesítését.

Továbbra is szorgalmazni kell a népgazdasági szervekkel közös beruházások létesítését, a közös üzemeltetést, a kutatási feladatokban szorosabb együttműködés kialakítását.

Csökkenteni szükséges a nyugati deviza-igényes beszerzéseket és a szükségletek kielégítését hazai-, vagy szocialista relációban biztosítani.

Az egyre bonyolultabb, nagyértékű fegyverrendszerek és technikai eszközök, anyagok megjelenése a kiképzés, felkészítés, működés költségtényezőit tendenciájában növelik, és a hadtáp működési költségeiben is jelentkeznek. Ezért a kiképzési, felkészítési feladatok tervezésénél és végrehajtásánál szükségszerűen előtérbe kell hogy kerüljön a kapcsolódó költségek, a ráfordítások hatékonyságának vizsgálata, a takarékosabb megoldásokra való törekvés.

A gazdálkodás hatékonyságát fokozza a komplex (katonai, gazdasági, műszaki) elemzési módszerek rendszeres és széleskörű alkalmazása. Ennek érdekében folytatni kell a korszerű számítási rendszer megvalósítására irányuló tevékenységet, előbbre kell lépni a gazdasági elemzés, hatékonyságmérés módszereinek kidolgozásában.

A hatékonyság, gazdaságosság és a takarékoság elvének gyakorlatban történő érvényesítése alapvetően függ a vezető állomány felkészültségétől, közgazdasági szemléletmódjától, a gazdálkodási- és az anyagi fegyelem szilárdságától. Ennek érdekében elengedhetetlenül szükséges a követelményekhez igazodó közgazdasági szemlélet és gyakorlati vezetési tevékenység továbbfejlesztése.

Az élet minden területén, így gazdálkodásunk fejlesztésének is nélkülözhetetlen eleme a korszerűség. Látni kell azt, hogy nemcsak az korszerű, ami új. A régi is lehet az, ha megfelel a ma követelményeinek.

A gazdálkodásban a korszerűséggel kapcsolatos feladatokat emberek valósítják meg, tehát a gazdálkodás hatékonyságának növelésében elsősorban az emberrel, a feladatok végrehajtóival kell foglalkozni. Az egyes területek vezetőinek és végrehajtóinak gondolkodását, magatartását kell a korszerűség követel-

ményei szerint alakítani, szakértelmüket és lelkesedésüket felhasználni a továbblépés érdekében.

A hatékonyság és a takarékoság növelésének tartalékai igen nagyok, és kihasználásuk sokszor nem is igényel anyagi ráfordítást, hanem elsősorban új szemlélet, szakszerűbb, tisztességesebb és fegyelmezettebb munkát. Éppen ezért a feladatok végrehajtásában a pártszervek aktív segítő tevékenysége is szükséges.

Ennek érdekében

– Ösztönözzék továbbra is a gazdaságpolitikai, a katonai és hadtápgazdálkodási témák rendszeres feldolgozását, a közgazdasági ismeretek bővítését.

– Törekedjenek a hadtápmunka és gazdálkodás politikai indítékainak, illetve kihatásainak megvilágítására.

– Kezdeményezzék az egyes szolgáltatások fejlesztésén belül azokat a megoldásokat, amelyek a népgazdasági bázisok eddigieknél hatékonyabb igénybevételeire irányulnak.

– Nyújtsanak a jövőben még nagyobb segítséget a gazdálkodás hatékonyságát növelő, új ösztönzők kidolgozásához.

– A tervezés és a gyakorlati munka során kerüljön előtérbe az idővel és élőerővel való takarékos gazdálkodás.

– Fordítsanak nagyobb figyelmet a helyi kezdeményezések, ésszerűsítések és újítások segítésére, ösztönzésére, különösképpen a gyakorlatban történő alkalmazásukra.

Úgy véljük, hogy a VI. ötéves terv gazdaságpolitikai céljainak eredményesebb megvalósításához a cikkünkben vázlatosan megfogalmazottak segítséget nyújtanak. Gondolatainkkal az olvasók figyelmét kívántuk felhívni arra, hogy a takarékoság nem kampány – és nem egy-egy anyagi vezető feladata. Ez mindannyiunk mindennapi tevékenységének részévé, munkánk, gondolkodásunk alkotó elemévé kell hogy váljon.

POLITIKAI MUNKA A HADTÁPSZOLGÁLATÁBAN

A pártkongresszus és a felszabadulási jubileum tiszteletére szervezett szocialista versenymozgalom főbb tanulságai

Dr. Sándor György ezredes, a hadtudományok kandidátusa

1979-ben országos mozgalommá terebélyesedett a párt XII. kongresszusa és felszabadulásunk 35. évfordulója tiszteletére kibontakozott szocialista versenymozgalom. Jelentőségét méltatva az MSZMP KB 79. augusztusi állásfoglalása hangsúlyozta: „A rövid idő alatt országos méretűvé vált mozgalom újabb tanúbizonysága a párt politikájával való egyetértésnek, a szocialista baza gyarapodását szolgáló tettekézségnek. A felajánlások teljesítése számottevően hozzájárul terveink valóráváltásához, erősíti a munkához való szocialista viszonyt, amely nélkülözhetetlen forrása annak, hogy a gazdasági fejlődés nehezebb feltételei között is sikerrel előrehaladjunk.”

A vállalatok, üzemek, termelőszövetkezetekhez hasonlóan a néphadsereg alakulatainál, intézeteinél is a versenyvállalások széles köre jelezte a tenniakarást, a kongresszus, a felszabadulási évforduló tiszteletére. Ennek elősegítését és céltudatosságának erősítését szolgálta az MSZMP Néphadseregi Végrehajtó Bizottságának állásfoglalása.

Benne megtalálhatók voltak a harcékészültséggel, kiképzéssel, a fegyverzet és technika gondos karbantartásával, a szocialista verseny követelményeinek teljesítésével, a személyi állomány szocialista tudatának, fegyelmet magatartásának erősítésével, az élet-, szolgálat és munkakörülmények javításával kapcsolatos feladatok.

A központhadtápnál a helyi kezdeményezések jól érzékelték állományunk egyetértését és erre is támaszkodva a párt- és állami vezetők, a szakszervezeti és KISZ-aktivisták felvilágosító és szervező munkával rövid idő alatt szinte a teljes állományt mozgósítva megalapozták a kongresszusi versenyt.

Akkori helyzetünket jellemezve hangsúlyoznunk kell, hogy az ismert MT-SZOT-KISZ KB Intéző Bizottsága 1032/77. (X. 4.) sz. együttes határozata, valamint a HM 12/78. sz. utasítása szellemében az MNHF és a Hadtápfőnökségi szakszervezeti tanács a 103/78. sz. intézkedése nyomán szervezeteink és intézeteink többségében a szocialista versenymozgalom napjaink igényeihez igazodó követelményei ismertté váltak és a végrehajtásban szerzett több mint egyéves tapasztalatok jó előfeltételül szolgáltak az eredményes verseny kibontakozásához.

A hadtápszervezetekben folyó szocialista versenymozgalom a néphadseregben elért általános szinthez felnöve mindenekelőtt a katonai szervezetek sorállo-

mányánál azonos mutatókkal stabilizálódott. A polgári dolgozók körében a munkaverseny mindenekelőtt a maga sokszínűségével, a termelés, a szolgáltatás, az egészségügyi ellátás, a raktározás, szállítás feladataiból fakadó bonyolultságával egyidejűleg két változáson ment át. Egyrészt tömegmértetűvé vált. 1978-ban már 135 szocialista brigádban mintegy 2980 fő tömörült és vállalt olyan kötelezettségeket, amelyek a munka, a tanulás, az életmód fejlesztését szolgálták. Másrészt kibontakoztak az egyéni és közösségi vállalások olyan formái, amelyek az adott szervezet alaprendeltetéséhez jobban igazodtak, az intézetek előtt álló feladatok megoldását eredményesebben segítették.

A kongresszusi verseny tapasztalatainak feldolgozásakor számot kell adnunk arról, hogyan sikerült teljesíteni a vállalt feladatokat és mennyiben érvényesültek, bontakoztak ki a versenyben rejlő lehetőségek.

A verseny során vállalt feladatok és a szervezetek alaprendeltetésének összhangja

A már említett határozatok és a kongresszusi versennyel kapcsolatos állásfoglalások első helyre azt állították, hogy a dolgozók és katonák alkotó tenni-akaratát, vetélkedését a szervezetek előtt álló fő feladatok teljesítésének szolgálatába állítsák. Bármennyire is kézenfekvőnek látszik ez az igény, megvalósítása közel sem ilyen egyszerű. Korábban a versenyvállalások többsége mindenekelőtt a mennyiségi növekedést szorgalmazta, céljaik az általánosság szintjét nem haladták meg. Ez persze nem a dolgozók meg nem értéséből táplálkozott, hanem sokkal inkább a vezetés, az irányításszámájára írhatjuk fel. Arra, amelyik annyira el volt foglalva saját tervező-szervező munkájával, hogy megfeledezett az eredményes teljesítés egyik legfőbb feltételéről, a végrehajtásban résztvevőkről, pontosabban arról a kimeríthetetlen erőforrásról, amely képes meghatványozódni, ha azt megfelelően mobilizáljuk. Leegyszerűsítve a dolgot régebben nem egy vezetőnél az a felfogás uralkodott, hogy a megkapott feladatokat felbontotta és kiadta, amelyhez azután csatlakozott a verseny és végül is a kettő összhangjától is függetlenül szerveződött a végrehajtás.

Az általunk most vizsgált időszakban e területen lényeges változások figyelhetők meg. Ennek alapját az képezi, hogy a vezetői feladatszabásba beépültek a szocialista versenymozgalom elé állítható követelmények jelentős része. Ennek számtalan előnye közül csak arra kívánjuk felhívni a figyelmet, hogy így a dolgozóknak a versenyben kibontakozó erőfeszítéseik valóban a legfontosabb feladatokra irányulnak. Kiküszöbölhető, de legalább is lényegesen csökkenthető a párhuzamos tervezésből fakadó eltérés. Különösen nagy előnye ennek a kialakuló gyakorlatnak, hogy megkönnyíti a verseny egyik legbonyolultabb fázisának a vállalások megtételének időszakát, hiszen a dolgozók és katonák kevésbé rendelkeznek olyan a feladatokra vonatkozó pontos ismeretekkel, amelyek vállalásaikat ténylegesen magalapozottá tennék. Másrészt a vezetők konkrét ismereteik birtokában mindenekelőtt azokra a feladatokra tudják irányítani a dolgozók kezdeményezéseit, amelyek az alaprendeltetés tekintetében a legfontosabbak.

Ezt a lehetőséget a termelést folytatóknál is igen fontos kihasználni, de még talán nagyobb jelentősége van a hadtáp sokféle intézetében és szolgáltatásaiban, ahol a vállalások megtétele egyébként is igen bonyolult. A kongresszusi verseny e tekintetben is sok tanulsággal bír. *Az egyéni vállalások során, de a közösségiéknél is a legfontosabb és leginkább minősíthető része a felajánlásoknak és a*

végrehajtásoknak a többlet munka, az előírásokat és normákat meghaladó teljesítmény.

A sorkatonáknál az már tradicionálisan kialakult és jól bevált alapvető összetevője a szocialista versenynek. Az egyéni és kollektív vállalások arra irányultak, hogy a kiképzési, szolgálati, őrzésvédelmi, szállítási, egyszóval a katonai szolgálatból fakadó valamennyi feladatokat nagyobb erőfeszítés, szorgalom és többletmunka révén magasabb szinten teljesítsék. Ennek eredményei a hadtáp alegységek és egységek harckészültségének és hadrafoghatóságának növekedésében, szervezettégük erősödésében, szolgálati kötelmeik magas szintű teljesítésében fejeződtek ki.

A polgári állománynál folyó munkaversenyben is első helyen a funkcionális feladatok magasabb szinten történő teljesítése állt. Különösen ott értek el jó eredményeket, ahol ezek a vállalások a már említett parancsnoki, vezetői útmutatások mellett a munkaköri kötelmekben előírtak magasabb szinten történő teljesítését irányozták elő. Ezeknek a céloknak, a teljesítése hozzájárult a hadtápanyagok beszerzésével, feldolgozásával, tárolásával, karbantartásával, szállításával és rendeltetésszerű felhasználásával kapcsolatos mutatók javulásához. Az összességében jó eredmények mellett továbbra is mutatkoznak olyan gondok, amelyek a verseny előbb említett célkitűzéseinek teljesítését zavarják, hatékonyságát csökkentik. Az egyik valós probléma a több, a jobb értelmezése a vállalat és teljesítés során. Attól bonyolultabb ugyanis a kérdés, hogy vannak munkakörök, amelyekben a megszabott feladatok túlteljesítése ellenkező eredményt jelentene, zavart, ráfizestést idézne elő. Ezért még egyszer alá kell húznunk annak jelentőségét, hogy a vállalatok a szervezet feladataival jó összhangban kell legyenek. A másik igen fontos körülmény, hogy a vállalatokat általában egyéves időszakokra teszik meg a dolgozók, de igen sok munkakörben a feladatok gyakrabban változnak, módosulnak. Úgy hihetnők, hogy a változás automatikusan a versenyecelt és az új feladatszintet módosítja, de a gyakorlat sajnos ezt nem igazolja. Ebből fakadó igen fontos tanulság, hogy a versenyvállalatokat követően figyelemmel kell lenni és a végbemenő változásokat, módosulásokat időben a vállalatot tevővel ismételtlen pontosítani, kiegészíteni kell.

Ez a problémakör már a versenymozgalom egy másik lényegi összefüggését is érinti, annak folyamatosságát. Miután a kongresszusi és jubileumi verseny jó másfél évet ölelt fel, ezért mi 1980 májusában áttekintettük az első szakasz tanulságait és azokat hasznosítva voltaképp újabb lendületet biztosítottunk a második szakasz munkájához. Ez – épp az eredmények mutatják – igen helyes kezdeményezés volt és ténylegesen a versenyszellem felfrissítésével járt együtt. Sajnos ez nem történt meg mindenütt, de még további gondok forrását okozta az is, hogy a végrehajtási tagozatokban ennél lényegesen gyakrabban kell áttekinteni a helyzetet és ha szükséges operatív segítséget nyújtani a folyamatosság fenntartása érdekében. A legfrissebb tapasztalataink is ismételtlen azt igazolják, hogy a hadtáp területén a verseny folyamatosságának és ezen belül a vetelkedő szellem fenntartásának kérdése lényegesen nehezebb mint egyéb területeken. Ugyanis a versenyszellem magas szinten való tartásában lényeges szerepet játszik a versenyzők teljesítményének összevethetősége, összehasonlítása.

Ez egyszerűbb például a termelés normarendszerének segítségével, vagy a lövészet során, ahol is az eredmény igen kézzelfogható és épp ezért összehasonlítható. Jóval bonyolultabb ez azonban a gyógyító osztályokon, a raktárakban, a szállításnál, ahol a teljesítés mutatói közel sem ilyen egyértelműen érzékelteik a tényleges teljesítést. Nem véletlen ezért, hogy állandóan szinte mindenütt pont-

rendszerek vagy egyéb értékelési rendszerek kimunkálásával vannak elfoglalva, amely abból a természetes igényből fakad, hogy szeretnék kimutathatóvá, összehasonlíthatóvá tenni az eredményeket. Sajnos a pontrendszerek nem valók be. Ennek egyszerűen az a magyarázata, hogy a pontrendszerhez kimutatásra kerülő verseny a lényeges és a jelenségvilág közt fennálló törvényszerű munkamegosztás következtében az így kialakított pontszerzés válik elsődlegessé és ennek következtében verseny formálissá. Ez persze nem jelenti azt, hogy nincs létjogosultsága a versenyt szemléletesebbé tevő módszereknek, de az előbbieket miatt csinján kell velük bánni.

A megoldás kulcsát ezen a területen az illetékes katonai, gazdasági vezető tartja azzal a kezében, hogy minden egyes munkakört és teljesítményt úgy minősít, hogy az az érzékelés lehetőségét biztosítja mindenekelőtt konkrétsága révén. A nálunk jellemző munkakörök sokfélesége miatt gyakran valóban kizárt annak a lehetősége, hogy a teljesítményeket egybevegyék. Ezért azt az utat kell választani, hogy a versenyben résztvevőket saját munkakörükhöz elvégezése alapján kell minősíteni és ezeket a minősítéseket most már egybe lehet vetni, össze lehet hasonlítani, Ehhez azonban nélkülözhetetlen a folyamatos értékelés és a már említett összehasonlítás. E nélkül igen nehéz e verseny folyamatosságát biztosítani még kevésbé a vetélkedés szellemét fejleszteni.

Másik nem kevésbé fontos jellemzője a kongresszusi versenynek az volt, hogy a vállalásokban és a teljesítésekben egyre nagyobb szerepet kaptak a teljesítmények növelésén túl a hatékonyabb gazdálkodás, az ésszerű takarékoságigazgatói elemei. Megértve népgazdaságunk mai helyzetét, a világgazdaságból számunkra sok gondot közvetítő körülményeket, egyre nagyobb figyelem irányult a gazdálkodás kérésére felé. Ennek során elsődlegesen a takarékoság növelése, a társadalmi tulajdon védelmének fokozása, a káresetek csökkentése került előtérbe. Az elért eredmények igen jelentősek, de még változatlanul sok a tennivalónk és gondunk is. Az egyik kézenfekvő problémánk a káresetek alakulásával van összefüggésben. Ugyanis a vizsgált időszakban tovább emelkedtek a károk és ez csökkentette anyagi lehetőségeinket. A másik probléma, a takarékoság szűk értelmezése, amely a rendelkezésre álló eszközökből történő megtakarítást állítja csak feladatul.

Napjaink jogos igénye, hogy a takarékoság kérdését ennél lényegesen szélesebb felfogásban kell megközelítenünk, úgy ahogyan a honvédelmi miniszter elvtárs a gazdaságpolitikai pártnapon ezt megjelölte. *Ma a gazdálkodás és a takarékoság legfontosabb kérdése számunkra az, hogy a rendelkezésünkre álló anyagi, pénzügyi eszközeinkből a legtöbbet, a legnagyobb eredményt hozzuk ki.* Ebben az a szemlélet már elmaradtoknak tűnik, amelyik a kiszabotok, a normák betartását tekint mindenek felett állónak. Ez ugyan persze nélkülözhetetlen és elsődleges követelménye gazdálkodásunknak. De a ma igénye ezt meghaladja és azt kívánja, hogy mindenütt kutassuk és teremtjük meg azokat a feltételeket, amelyek a meglévő rendelkezésünkre álló eszközökből a korábbiaknál többet, magasabb szintet eredményeznek.

Ezért is jogos a tapasztalatok által diktált igény a verseny jövőbeni szervezése során, hogy a fent említett kérdések váljanak a vállalások állandó elemévé, nélkülözhetetlen részükké. Itt említenénk meg azt a szintén a hadtápszervezetek számára fontos forrás növelési szükségletet, mint a bevételek további emelését, valamint annak a szemléletnek az erősítését, hogy az elrontott vagy megkopott anyagainkat nemcsak cserélni, hanem javítani is lehet.

Tanulságos ahogyan az MN 1. sz. Üzemanyagraktár személyi állománya a kongresszusi versenyt szervezte és vállalásait magas szinten teljesítette. A raktárnál régi hagyományai vannak a mozgalomnak. Az elmúlt évben elsőként nyerték el az MNHF Szocialista Munka Intézete megtisztelő címet. Vállalásuk egyik lényeges eleme a raktár- és készletgazdálkodás magasabb szinten történő biztosítása volt. Ennek során az utalt alakulatok üzemanyag-és technikai szükségletét folyamatosan, az előírt mennyiségi szinten, a minőségi követelményeket betartva teljesítették. A visszaállított valamint saját erőből újonnan előállított 621 tonna hűtőfolyadékkal több mint 9 millió forint néphadseregi megtakarítást értek el. Korszerűsítették hordómosójukat és kimostak 7660 db hordót, valamint karbantartottak és befestettek több mint 10 ezer darabot. Munkájuk értékét növelte, hogy a műveletek során jól megválasztott technológia és munkamódszer alkalmazásával közel 10 ezer forintnyi értékben takarítottak meg energiát, energiát-hordozó fűtőanyagot, illetve karbantartó anyagokat. Az anyagmozgatás technológiájának javításával a munkafegyelem szilárdításával tovább csökkentették az üzemanyag-tárolási, -kiadási és -kiszerezési veszteségeket, ami újabb 332 ezer forint megtakarítást eredményezett. A fáradtolaj gyűjtésével és az inkurrencia csökkentésével 214 ezer forint árbevételhez jutottak.

Racionalizálták raktáraikat és mintegy 90 m³ raktártért tudtak felszabadítani és olyan anyagok fedett tárolásához teremtettek feltételt, amely növeli azok élettartamát. Az érték és vagyon növekedéséből adódó gazdasági eredmények összességében meghaladták a 2 millió forintot. Még hosszan lehetne sorolni az elért eredményeket, amelyeket a munkaszervezés, a környezetvédelem, a technika kiszolgálása, az élet- és munkakörülmények javítása az újtómozgalom, a társadalmi munkák tekintetében végeztek, de a most kiragadott példák is bizonyítják, hogy ennél az intézetünknel nagy körültekintéssel, vezetői bölcsességgel és hallatlan erős közösségi összefogással szervezték és teljesítették kongresszusi vállalásait. Megérdemelten nyerték el a honvédelmi miniszter elvtárs kongresszusi oklevelét.

Hasonlóan szép eredményekről tudtak beszámolni más intézeteink és így többek között a 2. sz. Katonai Kórház Kecskemétről. Az évek óta folyó eredményes munkaverseny mozgalom további sikerekkel, tapasztalatokkal gazdagodott. A munkaversenyben megvalósított vállalások alapját e kifogástalanul teljesített munkaköri kötelesség képezte. Mindezek elősegítették a dolgozók szakmai és politikai felkészültségét, javították a szocialista munkaerőkölsöt, kedvezően befolyásolták a munkahelyi demokráciát, fejlesztették a közösségi szellemet. Különösen értékesnek tekintjük, hogy számos új műtéti eljárás bevezetését kezdeményezték, újabb vizsgáló eljárásokat és gyógyító eljárásokat honosítottak meg az intézetben. Jobb munkaszervezéssel lényegesen csökkentették a várakozási időt a szakrendelésen, rendszeressé vált a gondozói és a rehabilitációs tevékenység, részt vesznek az öregek gondozásában. Konkrét eredményeket értek el az energiamegtakarításban, csökkentették a gépjárművek igénybevételét, 1979-ben a takarékos gazdálkodás eredményeként 1,52 millió forintot, 1980-ban 1,88 millió forintot takarítottak meg. A gyermekév során a szervezett társadalmi munkaakciókból 6,195 millió forintot fizettek be. Óvodákat és szociális otthonokat patronálnak. A brigádmozgalom komoly erőt képvisel a közösségek szocialista vonásainak erősítésében. Megszaporodtak a brigádok közös akciói, gyakori jelenség lett egymás segítése a munkában és magánéletben egyaránt. Több vetélkedőn, tudományos tanácskozáson örögbízták az intézet hírnevét. Mindezek alapján méltóakká váltak, hogy

az 1979-ben szerzett a Szolgálat Éljenjáró Intézete címet 1980-ban a hadtápfőnöki Szocialista Munka Intézete elismerésével válták fel.

Minden szervezetünknel a versenymozgalomhoz kapcsolódó többletmunkák jelentős új értékeket hoztak létre. E munkák értéke elsősorban az élet-, szolgálat- és munkakörülményeket, a szakmai feladatok végrehajtásának feltételeit javították. Például az üzemanyag-szolgálatnál működtetett kisegítő gazdaságok 1980-ban több mint 2,30 forinttal javították meg az egy főre jutó étellemezési keretet. Vagy a Központi Üzemanyagraktárnál korszerű tűzoltó objektum építését fejezték be, másik raktárukban kétszintes laboratóriumot, a 2-es raktárukban műhelyek építését fejezték be, megint másutt új sertésstelep kialakításával járultak hozzá értékeik bővítéséhez.

A 2. számú étellemezési raktár dolgozói a városi gyermekjátszóter felújításában és a mezőgazdasági feladatok elvégzésében vették ki részüket.

A ruházat ellátó központ és raktárai szintén jelentősen hozzájárultak a verseny során alaprendeltetésük magasabb szintű teljesítéséhez. Jó szinten hajtották végre a diszszemplével, az iskolák beöltöztetésével kapcsolatos feladataikat. Az étellemezési raktár dolgozói társadalmi munkában hétvégi pihenőházat építettek, Védnökséget vállaltak a budapesti honvéd gyermekintézmények jobb ruházati ellátása felett. Táborfalvai kirendeltségünk elnyerte a Szolgálat Éljenjáró Intézet címet. Méretes műhelyeik 103,6%-ra teljesítették az előző évet meghaladó terüket. Takarékosági intézkedéseik eredményeként 728 ezer forintot tudtak más fontos feladatra átcsoportosítani.

Jelentős eredményeket értek el a Textiltisztító és Javító Üzemek dolgozói, szocialista brigádjai is. Közöttük is nagy elismerést szerzett a zalaegerszegi Hámán Kató nevét viselő hatszoros szocialista címmel és a Vállalat Kiváló Brigádja kitüntetéssel rendelkező közösség. A verseny során termelési tervüket 110,6%-ra teljesítették, az előforduló hibákat 1,25%-ra visszaszorították. Jobb munkaszervezéssel csökkent a kieső órák száma, nőtt a gépkihasználati mutató, egyenletesebbé, szervezettebbé vált a munka és az egyéni teljesítményeket a 15,95 kg/óra/fő előírtat 2,8%-kal túlteljesítve minden dolgozóra vetítve a termelékenység elérte az óránként és személyenként produkált 16,40 kg-ot.

A kongresszusi verseny lendülete elsősegítette, hogy a kecskeméti óvoda a felügyeleti ellenőrzésen kiváló minősítést ért el. Említésre méltó munkát végeztek a pedagógiai módszerek fejlesztése, a szülőkkel történő együttműködés erősítése terén.

Az 1. sz. üdülő dolgozói közül a II. Rákóczi Ferenc szocialista brigád ért el kimagasló eredményeket és már negyedszer érte el a vállalat kiváló brigádja címet. A felsoroltakkal kívántuk közvetlenül is érzékelni a kongresszusi verseny számtalan eredményét.

II.

A kongresszus tiszteletére kibontakozott versenymozgalom nagy eredménye a személyi állomány szocialista tudatának fejlődése az életmód szocialista vonásainak erősödése

A versenymozgalom politikai indítása és célkitűzései elősegítették állományunk körében a pártkongresszus során hozott határozatok feldolgozásában kibontakozott aktivitást. Módot és lehetőséget nyújtott a párt politikájával történő egyetértés kifejezésére, arra, hogy jobb, hatékonyabb munkával cselekvően részt vállaljanak a politika területükön történő érvényesítésében.

Kevésbé felismert problémája az eredményesebb munkának abban húzódik, hogy nincs vagy legalább is kevésbé látható a munka azon síkja, amellyel a dolgozó azonosulhat. Egy-egy beosztásban és munkakörben a feladatok pontosan vagy kevésbé pontosan, de kötelező érvénnyel vannak meghatározva és zavarja a formális gondolkodást, hogyan is lehet akkor itt „vállalni”, hiszen ez kötelesség. Valójában ennek semmi akadálya nincs, ellenkezőleg az előírt feladatok vállalása lényegében több, mint annak tudomásulvétele. Az a lényeges mozzanat húzódik meg benne, hogy a tudomásulvétel a végrehajtás nélkülözhetetlen feltétele, de a vállalás, amely önként a végrehajtó részéről fogalmazódik és fejeződik ki, a kötelező feladatokkal történő azonosulás magasabb szintjét teremti meg.

A munka szervezésével és irányításával foglalkozóknak tisztában kell lenni azzal, hogy az előbb leírtak legtöbbször még a vállalók számára sem tudatosodnak, vagy legalább is ilyen egyértelműen aligha. Mégis hallatlan jelentőségű, mert a feladatok kötelességszerű teljesítésében a legösztönzőbb a következményektől való félelem, ami a nem teljesítéssel jár együtt, a vállalás pedig azt jelenti, hogy a végrehajtást ösztönző motiváció beépül és erkölcsi, belső kényszerítő erővel befolyásolja a végrehajtást. A vállalt, az adott szó becsülete, az önmagam előtt, lelkiismeretem előtti elszámolás hajtóereje ez.

De ez még mindig csak a dolog egyik oldala a teljesítés szükséglete. Van ennél nem kevésbé fontos oldal az embernek a munkához való viszonyában a tudat olyan formálódása megy közben végbe, amit sem a politikai képzés, sem az agitációs-nevelőmunka nem tud helyettesíteni. Ugyanis ebben a folyamatban bontakoznak ki csirái az új viszonynak a munkához, annak a viszonynak, amelyben a munka elsődrendű életszükségletté válik. A szocialista építés fejlettebb szakaszán az egyén és a munka közötti viszonynak már ma is kézzelfogható változásai figyelhetők meg. Igazából már igen kevesen vannak, akik életüket munka nélkül tudnák elképzelni, igen sokan vannak, akiknek a munka alkotást, kielégülést és örömet nyújt, a dolgozók többsége számára megszűnt a munka nehéz, fizikai, az egészségre ártalmas következménye és ez a folyamat a társadalmi fejlődés arányában tovább folytatódik.

Amikor pedig a munkafeladatok vállalását olyan politikai szükségletek diktálják, mint a pártkongresszussal történő egyetértés csökekvő kifejeződése a munkával történő azonosulás még magasabb hőfokon, a tudatot mélyebben befolyásolva zajlik. Így és ezeket is figyelembe véve igaz, hogy szervezeteinkben is a kongresszusi vállalások széles körben történő kibontakoztatása, a verseny érdekében folyó felvilágosító nevelőmunka fontos összetevője volt annak a kiegyensúlyozott politikai légkörnek és kedvező hangulatnak, amely elért eredményeinknek nélkülözhetetlen forrása volt.

A vállalások önkéntességének és a verseny demokratizmusának további erősödése, a közéleti és szociális vállalások szélesedése, a munkahelyi légkör, az emberi és munkakapcsolatok fejlesztése, hogy csak a legfontosabbakat említsük, azt bizonyítják, hogy érezhetően erősödött a versenymozgalom emberformáló hatása.

Az előbbieken arról a kölcsönhatásról szoltunk, amely a versenyvállalta teljesítés és a tudat formálódása közt fennáll. A kongresszusi verseny azonban a szocialista tudat szervezett és magas szintű terjesztésével a felvilágosító és propaganda munka színvonalának érezhető javulásával jár együtt.

Mindenekelőtt az egyéni és brigádvállalások szinte kivétel nélkül mind tartalmazott olyan célkitűzéseket, amelyek a politikai ismeretek növelését, a közéletiség szélesítését határozták meg. Az értékelések azt bizonyítják, hogy ezeket

a vállalásokat maradéktalanul teljesítették és ez is elősegítője volt annak az élénk és aktív politikai életnek, ami ezekben a hónapokban kifejlődött.

A másik az előbbtől elválaszthatatlan területe a tudatformálásnak, a közművelés volt. Hasonlóan a politikai törekvésekhez a brigádvállalások mindegyike fontos feladatként jelölte az általános és szakmai műveltség növelését, a kulturális értékek szervezettebb befogadását biztosító rendezvények megtartását. Ezek a kezdeményezések a párt közművelődési politikájával összhangban lényeges összetevői voltak a versenynek. Némi előrehaladást eredményeztek az életmód szocialista vonásainak erősödésében is a versenyben vállalt és elsősorban is a magánélet és hivatali élet harmónikusabb összhangját biztosító kezdeményezések. Ezen a területen azonban még igen erősek az előítéletek és kezdetlegesség a követhető példák. Az esetleges megsegítése, a közösségi összefogás területén megfigyelhető előrelépés mellett alig történt változás a magánélet zavarainak, a túlzott alkoholfogyasztásnak a visszaszorításában. Ezek a tennivalók változatlanul az előttünk álló időszak megoldásra váró problémái.

Még egy gondolat erejéig vissza kívánunk térni a sorállomány körében folyó szocialista verseny néhány összefüggésére.

A sorállomány szocialista versenymozgalma a központhadtáp alárendelt alakulatainál komoly hagyományra tekint vissza. A mozgalom a vizsgált időszakban is az érvényben levő rendelkezések szerint szervezeten és eredményesen folyt le.

Az első időszak értékelése során a versenyben meglévő és már észrevételezett feszültségeket, mint amit a leszerelő állomány érdektelensége, a címeikkel járó kedvezmények kihasználatlansága és a szubjektív megítélések lehetősége okozott, az új 18 hónapos sorkatonai kiképzéssel párhuzamosan érvénybe lépő új SZVM szabályzat feltehetőleg megszüntet. Kezdeményoznünk kell egy olyan régi elképzelésünk megvalósítását, mint a hadtápkatonák osztályos fokozatának rendszeresítését. Meggyőződésünk, hogy a hadtáp beosztású állomány versenymozgalmának osztálybaserolással való kiszélesítése indokolt és időszerű. A bevonásra kerülő katonák tevékenységének színvonalát az egész személyi állomány hangulatát befolyásoló elemként kell elfogadnunk, mely tevékenység fokozására reális ösztönző erőként hathat az osztálybaserolásért vívott verseny.

Szólni akarunk arról is és méltatni kívánjuk, hogy a szocialista verseny tartalmi követelményeinek, politikai céljainak és további kiszélesítésének szervezői, a felvilágosító és agitációs munka irányító, a tömegszervezetek munkájának összehangolói a pártszervezetek voltak. Reális helyzetmegítélésük a helyi feladatok időben történő meghatározása, a kommunisták élenjáró, példamutató, szerepének biztosítása voltak mindenekelőtt azok az eszközök, amelyekkel erősítették a versenyszellemet és a legfontosabb feladatok szolgálatába állították.

Nagy munkát végeztek a területünkön dolgozó szakszervezetek, amelyek a polgári dolgozók körében folyó politikai nevelőmunkájuk fokozásával, a szakszervezet mozgalmi munkaformáinak helyes alkalmazásával segítették elő a versenyvállalások megtételét és teljesítését.

Dicséretes az ifjúsági szervezetek versenyre ösztönző, kezdeményező munkája, amelyek a fiatalok mozgósításán túl példát mutattak a társadalmi, közhasznú munkák szervezésében is.

A felsoroltak alapján szükségesnek tartjuk, hogy a kongresszusi verseny eredményeit kellően méltassuk, népszerűsítsük, amelynek során közvetítsük és fejezzük ki pártbizottságunk köszönetét, elismerését az egész személyi állomány aktív,

a versenyben tanúsított magatartásáért, a parancsnokok, párt-, szakszervezeti és KISZ-vezetők fáradozásaiért, amellyel elősegítették e jelentős akció sikerét.

III.

Befejezésül néhány olyan általánosítható és a jövőre útmutatásul szolgáló kérdésre szeretnénk visszatérni, amelyeket a soron levő feladataink érdekében szervezendő versenyben megfontolásra ajánlunk.

Eredményeink ellenére ismétlődően tapasztalható volt, a verseny folyamatoságának akadozása, az időben egyenetlenül eloszló feladatvégzés, néhány helyen a mozgalom pedig kampányjellegűt öltött. Általános problémaként tapasztalható az is, hogy nincs meg az egészséges arány a hármas követelmény teljesítése tekintetében. Ez a komplex minősítés szükségességét húzza alá, ahol figyelni kell arra, hogy nincsenek helyettesíthető területek és mutatók, például nem lehet a közművelődési program túlteljesítésével kompenzálni a brigád gyenge fegyelmi helyzetét vagy termelési mutatóit, illetve fordítva.

A rendelkezésre álló tapasztalatok szerint a funkcionális tevékenység hatékony segítségét csak akkor lehet tovább fokozni, ha az állami vezető szervek és parancsnokok konkrétan és közérthetően megfogalmazzák igényeiket, a szocialista munkakollektívák részére már az év elején, illetve a feladatok módosulásával fontosságuk átértékelésével módosítást végeznének az elvárások tekintetében is. Ahol nem így tettek, ott a formalizmus és a megmerevedés bizonyos jeleit hordozta magán a mozgalom.

Szerencsére nem általános az a jelenség, hogy egyes brigádok a vállalásukat sokszorosán túlteljesítik, kötelező állami feladataikat azonban akadozva, problémákkal terhelve oldják meg. Mégis szólni kell erről, mint a versenymozgalom szellemével leginkább össze nem férhető jelenségről, amit azzal lehet elkerülni, ha a helyi értékelés során az állami „kötelező” feladatok végrehajtása színvonalát is mérlegre helyezik.

Megítélésünk szerint abban a helyzetben vagyunk, amikor is a szocialista versenymozgalom eredményes folytatásának és továbbfejlesztésének alapvető feltételei a középirányító szervek és intézctek, csapatok vezetésének szintjén biztosíthatók. A Hadtápfőnökség részéről e vezetési szint támogatását, helyszíni segítségét kell a már bevált formákban és módszerekkel biztosítani. Ezért az említett szervek vezetői akkor járnak el helyesen, ha feldolgozzák saját versenymozgalmuk tanulságait és rögzítik döntéseikben, határozataikban a további tennivalókat. Biztosítják, hogy a versenymozgalom folyamatosan az 1981-re meghatározott, az alaprendelkezést legjobban szolgáló módon szerveződjön. Biztosítják a benevezések és vállalások időben történő megtételét és összhangját a soron levő feladatokkal.

Írásunkban a kongresszus és felszabadulás évfordulójára szervezett versenymozgalom főbb tapasztalatait kívántuk áttekinteni azzal az igénnyel, hogy méltassuk ezt a nagyszerű kezdeményezését személyi állományunknak és a szerzett tanúságokat hasznosítsuk további munkánk során. Természetesen e gazdag időszak csupán néhány összefüggésére volt lehetőségünk kitérni azzal az előfelvetéssel, hogy ezt valamennyi szervezetünkben elvégezzük. Az így folyó munkához kívántunk segítséget nyújtani. A teljesebb áttekintés céljából mellékeljük a versenymozgalom részletes és összefoglaló eredményeit.

K I M U T A T Á S

A polgári dolgozók szocialista munkaversenyében résztvevőkről
és az elért címekről

Év	Szocialista brigádok száma	Szocialista brigádtagok száma	Szocialista kellektívák száma	Szocialista kollektíva tagok száma
1975	98	1304	37	412
1976	122	1611	58	682
1977	112	1598	55	624
1978	135	2980	—	—
1979	226	3657	—	—
1980	242	3648	—	—

E L I S M E R É S E K

Év	Kiváló munka-brigád	Szocialista brigád					A vállalat kiváló brigádja
		Oklevél	Zászló	Bronz	Ezüst	Arany plakett	
1975	—	46	18	18	10	5	1
1976	—	38	31	23	18	10	2
1977	—	33	29	18	21	9	2
1978	44	37	19	14	11	7	2
1979	53	60	45	31	17	10	5
1980	59	57	52	21	14	14	3

K I M U T A T Á S

a sorállomány szocialista versenymozgalma számszerű eredményeiről
1975. 03. 01-től 1981. 02. 28-ig

Fsz.	Megnevezés		Kiképzési időszakok									
			1975. 03. 01. 08. 30.	1975. 11. 01. 1976. 05. 30.	1976. 07. 01. 1977. 02. 28.	1977. 03. 01. 10. 31.	1977. 11. 01. 1978. 05. 30.	1978. 07. 01. 1979. 02. 28.	1979. 03. 01. 08. 31.	1979. 11. 01. 1980. 06. 30.	1980. 07. 01. 1981. 02. 28.	
			1	egyéni	fő	455	741	740	804	737	806	793
%	50	81,4			81,3	88,3	81	88,6	87,1	98,0	99,0	
kollektív	raj	31		54	6	75	88	109	102	105	115	
	szakasz	6		15	15	19	29	27	29	27	30	
	század	3		6	5	8	10	7	6	10	12	
	zászlóalj	—		—	—	—	1	1	1	1	1	
	összesen	40		75	84	102	128	144	138	143	158	
	%	24		45,7	51,2	62,2	78	87,8	84,1	86,0	92,0	
	2	egyéni		szd. élenjáró kat.	47	61	95	88	69	112	97	85
z. élenjáró kat.				8	6	—	6	20	20	18	14	27
egys. élenjáró kat.				102	136	180	196	275	226	246	289	331
MN Kiv. Kat.			67	107	139	163	176	153	159	170	132	
Összesen fő			224	310	414	453	540	511	520	558	523	
Váll. tett létsz. %-a			49	41,8	55,9	56,3	73,3	63,4	65,6	61	55	
Összesen fő			224	310	414	453	540	511	520	558	523	
Teljes létsz. %-a			24,6	34	45,5	49,8	59,3	56,2	57,1	59	54,5	

Fsz.	Megnevezés		Kiképzési időszakok								
			1975. 03. 01. 08. 30.	1975. 11. 01. 1976. 05. 30.	1976. 07. 01. 1977. 02. 28.	1977. 03. 01. 10. 30.	1977. 11. 01. 1978. 05. 30.	1978. 07. 01. 1979. 02. 28.	1979. 03. 01. 08. 31.	1979. 11. 01. 1980. 06. 30.	1980. 07. 01. 1981. 02. 28.
	kollektív	Egység élenjáró raj	10	17	27	28	46	46	47	62	63
		Egység élenjáró sz.	2	4	6	11	13	12	11	15	21
		Egység élenjáró szd.	1	2	3	4	5	4	4	5	5
		Egység élenjáró z.	—	—	—	—	1	—	—	1	1
		MN Kiv. raj	5	8	11	11	12	16	16	13	9
		MN Kiv. sz.	—	2	3	2	3	4	6	5	2
		MN Kiv. szd.	1	2	—	—	1	1	3	3	3
		Összesen	19	35	50	56	81	83	88	104	104
		Váll. tettek % ₀ -a	47,5	46,7	59,5	54,9	63,3	57,6	63,8	73	73
		Össz. aeg. % ₀ -a	11,6	21,3	39	34,4	49,1	50,6	53,6	63	63

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS KIKÉPZÉS

A „BAKONY-81” harcászati gyakorlatról

Dr. Mórocz Lajos altábornagy, a hadtudományok kandidátusa

Mint ismeretes, ez év januárjában EFE szintű rendezvény keretében magyar és szovjet magasabbegységek részvételével harcászati gyakorlat került lefolytatásra.

A gyakorlat hat mozzanatában a következő feladatok kerültek végrehajtásra:

- a törzsek és csapatok felkészítése a koalíciós jellegű gyakorlatra;
- a magasabbegységek támadó harcának megtervezése, megszervezése, a csapatok felkészítése harcadataik végrehajtására;
- a határátlépés és az ellenség területbiztosítási övének leküzdése;
- az ellenség erődökre támaszkodó döntő fontosságú körletének áttörése éleslövészettel egybekötve és a támadás kifejlesztése;
- az ellenség ellencsapásának a beérkezés sorrendjében történő elhárítása, egyidejűleg a támadás kifejlesztése;
- széles víziakadály menetből történő leküzdésének, az ellenség tömegpusztító fegyvereivel mért csapások következményei felszámolásának, nagyerejű csapása elhárításának megtervezése, megszervezése parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat módszerével.

A gyakorlat végrehajtása mind politikai, mind szakmai szempontból hasznos és eredményes volt. Hozzájárult csapataink közötti barátság erősítéséhez és hasznos tapasztalatot szereztek a koalíciós csapatok közötti együttműködés megszervezésében és végrehajtásában.

A gyakorlat ugyanakkor arra is felhívta a figyelmet, hogy további feladataink vannak a csapatok és törzsek elméleti felkészítésében, a szemlélet egységesítésében. *E cikk keretében ezekkel kívánok foglalkozni.*

A magasabbegység törzsek tevékenységében bizonyos mértékben érződött, hogy a reálisan szembenálló ellenség védelmi koncepciójában bekövetkezett változásokat nem pontosan érzékelik. Gondot okozott a határbiztosítás gyakorlati kérdéseinek megoldása, még nem teljesen tisztázott a HDS Hadművelési Manőver Csoport (HMCS) helye, szerepe, alkalmazása, és problémát jelentett a HMCS kiküldésénél az előrevetett osztag (EVO) alkalmazása is.

Az említett problémák egyértelmű tisztázása érdekében szükségesnek tartom, hogy ezekkel a kérdésekkel elméleti vonatkozásban is foglalkozzam.

1. Az osztrák védelmi elvekben bekövetkezett változás

Az elmúlt években az osztrák politikai és katonai vezetés kidolgozta saját fegyveres erői fejlesztésének rendszabályait. Ennek lényege abban van, hogy az ország földrajzi, gazdasági és szociálpolitikai körülményeinek reális értékelése alapján átalakították a fegyveres erők felépítését, alkalmazására pedig olyan elméletet és gyakorlatot dolgoztak ki, mely – a katonai vezetők véleménye szerint – reális lehetőséget ad a támadóval szemben legalább 72 óráig ellenállni (a „külső” segítség megérkezéséig), illetve a támadót – nagy veszteségei következtében – eltéríteni a további támadó harccselekmények folytatásától.

A kérdés ilyen megközelítése alapján az osztrák katonai doktrínában megfogalmazták az úgynevezett „területvédelmi elv” (HADERŐREFORM-78”) stratégiai koncepciót.

Ennek a lényege abban van, hogy az osztrák katonai vezetés *elállt a klaszszikus (vonalas) védelemtől, a főerőknek a határmenti övezetben – az úgynevezett előretolt, illetve a főellenállási terepszakaszon – történő csoportosításától, helyette a fegyveres erők szélességben és mélységben történő széttagolása mellett foglalt állást.*

Az ország hadászati – hadműveleti értékelése alapján az ország területét: nyolc „kulcsfontosságú”, a közöttük lévő és a határmenti területeket pedig húsz „területbiztosítási” övezetre osztották fel. Ezen övezetekben a harcászati járható irányok lezárására – az erődtámponokra és elemekre, valamint a műszaki zárokra támaszkodva – „döntő fontosságú” körleteket jelöltek ki.

1979 novemberében az osztrák fegyveres erők Nemzetvédelmi Minisztériuma több mint 30 ezer fő, közel 1500 db harci-technikai eszköz és mintegy 4000 gépjármű részvételével, kísérletképpen levezette az eddigi legnagyobb parancsnoki-törzsvezetési és csapatgyakorlatot. A gyakorlat végrehajtása után az osztrák katonai felső vezetés részletesen elemezte a fegyveres erők tevékenységét, melynek alapján megkezdték a szabályzatok, utasítások átdolgozását és a területvédelmi elv gyakorlati megvalósításának részletes kimunkálását, mind a harctevékenység előkészítése, mind pedig a végrehajtásra vonatkozóan.

A területvédelem főbb jellemzői:

– a területbiztosító és kulcsfontosságú övezetekben valamennyi harcászati járható irányban a védelem területileg széthúzott, góc jellegű és mélyen lépcsőzött;

– a kijelölt döntő fontosságú körletek a terep domborzati viszonyainak kihasználására, a korábban kiépített, illetve kiépítés alatt álló erődtámponokra, erőelemekre és a különféle rendeltetésű műszaki zárokra támaszkodnak;

– a fegyveres erők milícia rendszerű felépítése és a mozgósítás útján felállított területvédelmi csapatok a területvédelmi elv alapján saját falvaikat, városaikat, anyagi javaikat védik, kiválóan ismerik a harctevékenység körleteit, a meglévő természetes és mesterséges akadályokat, így viszonylag kis erővel képesek nagyobb erőkert huzamosabb ideig lekötni, azoknak veszteséget okozni;

– az egyidőben végrehajtott többfajta harctevékenység – mint például a halogató harc, a döntőfontosságú körlet szívós védelme, a harccsoport kötelékben folytatott ellenlökések, illetve az elfoglalt területeken visszahagyott alegységek vadászharca, a főbb harcrendi elemekre végrehajtott rajtaütések, leszállások gerillaharc jellegű oltenek.

Az osztrák fegyveres erők ilyen felkészítése – mely a hadszíntér kedvező tulajdonságainak maximális kihasználására törekszik – a védelem felépítése, a harctevékenységek fentebb említett formái szükségessé teszik, hogy a támadóharc megszervezése és vezetése során egy sor sajátosságot figyelembe vegyünk. Ezek a következők:

- a felderítés széles körű végrehajtása az arcvonal előtt, szárnyakon és a harcrendi elemek biztonságos manőverei érdekében; a harcrendi elemeket nagyobb mértékben szükséges önállósítani, a kevésbé védett elemeket (rakéta csapatok, vezetési pontok stb.) meg kell erősíteni; a harckocsik védelme érdekében szükséges azokat megerősíteni gépesített lövész erőkkel; kiemeltebb figyelmet fordítani a kisebb harcrendi elemek önvédelmének biztosítására; a birtokba vett területek ellenőrzése érdekében szükséges nagyobb tartalékok kijelölése, azok felkészítése a vadászharc erők megsemmisítésére; a kommunikáció biztosítása összetettebb szervező és végrehajró tevékenységet igényel; a függőleges és vízszintes átkarolásra nagyobb erejű légideszantokat és megkerülő osztagokat tesz szükségessé.

2. A *határbiztosítás* hadművelleti kategória szerves része a hadsereg hadművelleti szétbontakozásának. Ideiglenes jellegű tevékenység, amely a csapatok határátlépésével befejeződik. A határbiztosítás *azon rendszabályok összessége*, amelyeknek megvalósításával megakadályozható az ellenséges erőknek az ország területére, légtérébe történő betörése és biztosítható a saját erők előrevonása, a várakozási körletek elfoglalása, a támadó csoportosítás felvétele és a támadó hadműveletre való felkészítése.

A *határbiztosítás magába foglalja*: a határőrizetet ellátó, a hadsereg-, illetve a hadosztályparancsnokok alárendeltségébe lépő *határőr*, továbbá a *határbiztosításra kijelölt összefegyvernemi csapatok tevékenységét és a határővezet légvédelmét*. A határővezet légvédelmét a honi légvédelem, a front és a hadsereg csapatlégvédelmi erők, valamint a légierő egyeztetett tervek alapján látja el.

A határbiztosításra bevonandó erőket a hadművelleti tervek szrcint a vezérkar, esetleg a frontparancsnok határozza meg, nagysága függ a határon túl szembenálló ellenséges csoportosítás erejétől, szándékától.

Figyelembe véve az elg.-es elveket és a kialakult katonapolitikai helyzetünket, a *határbiztosításra alkalmazott erők összetétele az alábbi lehet*: a hadsereg első lépcsőjében lévő hadosztályoktól egy-egy tüzérséggel, műszakiakkal, más fegyvernemi-, illetve szakalegységekkel megerősített gépesített lövészrezd; a hadosztály harcrendi elemei közül a rakétaosztály, a HOTÜCS, a PET és az MZO, továbbá a műszaki záratok telepítő és műszaki berendezést végző szakalegységek.

A határbiztosító gépesített lövészrezd lényegében a határ mentén, vagy annak közelében, a hadosztály támadási sávjában, illetve annak egy részén az ellenség várható támadási irányában készít elő védelmet. Az első lépcső zászlóaljakkal védőkörleteket, támpontokat rendez be, a második lépcső zászlóalj (tartalék) körletben helyezkedik el, készen a betört ellenség elleni ellenlökésre, vagy az ezred védőszakaszának mélységében védőkörlet elfoglalására.

A helyzettől, az ellenség tevékenységétől függően a határbiztosításra kijelölt rezd a határbiztosítás készenléteig vagy megszállja a fentiek szerint előkészített védőszakaszt (körleteket), vagy főerőivel a határtól 8–10 km távolságra

(az ellenség tüzérségi tűzhatárán kívül) körletben helyezkedik el, állandó készen létben a védelem elfoglalására.

A csapatok támadásba való átmenetének, határátlépésének idején viszonylag nem széles sávban elhelyezkedő határbiztosító ezred ténykedhet a hadosztály előrevetett osztagaként, széles arcvonalon való elhelyezkedés esetén feladata lehet a főerők határátlépésének védelemmel való biztosítása, s ezt követően hadosztály második lépcsőjét képezi.

Amennyiben az ellenség határmenti támadó csoportosítása nagyerejű és a hadműveleti szétbontakozásban megelőzött bennünket, ez esetben a határbiztosító ezredek mögött az első lépcső hadosztályoknak lényegében védelmet kell foglalniuk. (A védelem peremvonala lehet a várakozási körletek ellenség felőli vonala.) A hadsereg második lépcsőkkel pedig fel kell készülni az ellencsapások végrehajtására, a betört nagyerejű ellenséges csoportosítás szétverése céljából. Az ellencsapás végrehajtása egyben saját részről az ellentámadásba való átmenet kezdetét is jelentheti.

3. *A Hadművelési Manőver Csoport (HMCS)* a hadművészet elméletében és gyakorlatában új hadművelési elem és kategória. Alapvető rendeltetése a hadsereg támadó hadművelet során lendületes, manőverező tevékenységgel a hadművelési siker elérése, illetve kifejlesztése.

Az eddigi gyakorlatok tapasztalatai szerint, az összefegyvernemi hadsereg HMCS-ja egy megerősített harckocsi vagy gépesített lövészadosztály (esetenként ezred) lehet.

A HMCS szerepében ténykedő gl. (hk.) hadosztály megindulási helyzetben az első lépcső hadosztályok mögött – lényegében a hadsereg második lépcső vonalában az arcvonaltól 50–60 km-re összpontosítási körletben helyezkedik el, ütközetbevezetésére a hadművelet második, harmadik napján kerül sor.

Az összefegyvernemi hadsereg *hadművelési manővercsoport általános feladata* lehet: kihasználni az atomcsapások eredményét, hagyományos eszközök alkalmazása esetén az ellenség hadművelési felépítésében keletkező hézagokat, nem bocsátkozva időt igénylő harcba az ellenség erőivel, a légi erő fokozott támogatása mellett, ütközetbe lépni, 50–60 km-re elszakadni a főerőktől és meggyorsítani a támadás ütemét (80–100 km/nap). Lendületesen előretörni a hadsereg támadási sávjának egy részében, vagy egészére kiterjedő úgynevezett „portyázó” tevékenységgel megsemmisíteni, dezorganizálni az ellenség olyan fontos objektumait, mint: a hadművelési vezetési pontok; atomeszközök; raktárak; a repülőterek; mozgósítási csomópontok; a hadtáp és utánpótlási bázisok; fontosabb víziakadályokon hidak birtokbavétele; a hadművelési légideszantokkal való egyesülés; az ellenség hátszágában jelentkező kedvező politikai és katonai változások kihasználása (ellenálló vagy partizáncsoportokkal történő kapcsolatfelvétel stb.).

A hadsereg HMCS tüzérséggel, fegyvernemi csapatokkal, hadtáp és technikai biztosítási szervezetekkel történő megerősítésénél szem előtt kell tartani a magasfokú manőverezőképességének a főerőktől elszakítottan az ellenség mélységében folytatott önálló harctevékenységének biztosítását.

A HMCS tevékenységét a front és a csapat légierővel folyamatosan oltalmazni és támogatni kell. A HMCS előrevonásának és ütközetbevetésének megszervezése, biztosítása és vezetése a hadművelet egészének sorsát befolyásoló hadseregérdekű feladat, s ezt a hadseregarancsnok személyesen tartja kézben. Az

előrevonásnál a menetvonalakat, s ennek megfelelően a menetrendet úgy kell meghatározni, hogy a HMCS. gyors előrevonása, ütközetbevetése, lendületes tevékenysége és manőverének szabadsága EVO. fedezete mögött lehetőleg biztosítva legyen.

A HMCS feladatát nem feltétlenül szükséges közelebbi és távolabbi, valamint napi feladatokra bontani. Számára tevékenységi irányt és a hadsereg hadműveleti feladatának megfelelő terepszakaszt és időpontot célszerű meghatározni. A feladat ilyen felfogású megszabása nem köti meg a HMCS. parancsnok kezét, lehetőséget ad a rugalmas, lendületes, bátor tevékenységhez. Ezt a kérdést közös erőfeszítéssel tovább kell tanulmányoznunk.

4. Az áttöréssel kapcsolatosan

A rendelkezésre álló adatok alapján már a HDS támadó hadművelet megszervezése során célszerű orientálni a csapatokat a területbiztosítási övezet után a kulcsfontosságú, illetve a döntőfontosságú körletek áttörésére. A területbiztosítási övezet leküzdésére az első lépcső hadosztályoktól kiküldött EVO ezredeknek pedig határozott feladatot kell szabni – a hadosztály napi feladatának mélységét képező ellenséges kulcsfontosságú övezet, illetve körlet áttörésére.

Gyakran előfordult azonban, hogy az EVO ezredek nem képesek menetből áttörni, illetve leküzdni az ellenség döntőfontosságú körletét. Ilyen esetekben a hadsereg első hadosztályokból kiküldött EVO-ok feladata: kedvező terepszakaszról, helyből vezetett tüzellel biztosítani a hadosztály, illetve a hadsereg második lépcső előrevonását, esetleges átcsoportosítását, a szükséges erőfölény létrehozását az áttörési szakaszon.

A hadsereg támadási sávjában az első lépcső hadosztályok 4 km, az ezredek 2 km, a zászlóaljok 1 km-es *áttörési szakaszt kaphatnak*. Rendszerint egy *hadsereg áttörési* szakasz kerülhet kijelölésre, melynek *szélessége* az abban résztvevő erőktől és a fenti normáktól függően elérheti a 6–12 km-t.

Az áttöréshez 4–6 szoros erőfölény szükséges. A fedett tüzelőállásból tüzelő tüzérség sűrűsége az érvényben lévő számítási normák szerint – attól függően, hogy milyen ellenségről van szó (osztrák, olasz, nyugatnémet) elérheti a 80–130 lg/km sűrűséget.

Az előrevetett osztagok mögött előremozgó főerők részére az áttörés megszervezéséhez megfelelő idő szükséges. *Rövidített előkészítéssel* hadosztály méretben 4–6 óra, HDS méretben 10–12 óra, *teljes előkészítéssel* hadosztály méretben 12–16 óra, HDS méretben 24 óra. (A „BAKONY-81” gyakorlaton rövidített előkészítés után történt az áttörés.)

Az ellenséges védelem áttörése századunk hadműveleti elméletének és gyakorlatának állandó problémája. Az áttörés előkészítésének és végrehajtásának kérdései a technikában, a fegyverzetben, a csapatok szervezetében végbement nagyarányú fejlődés következtében többször és jelentősen megváltoztak. Az áttörés módzatai a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának utolsó éveiben fejlődtek a legtöbbet és az ott szerzett tapasztalatok a ma szempontjából is alapvető jelentőségűek.

A hagyományos eszközökkel történő áttörés mai felfogását és megoldását *egyrészt* a potenciális ellenség védelmi elvei, harci lehetőségei, *másrészt* a saját csapatok szervezetében, harceljárásban végbement változások határozzák meg.

A NATO és az osztrák haderőfejlesztés és védelmi elvek, továbbá gyakorlati tapasztalatai alapján megállapítható, hogy lényegesen megnőtt a védelem tüzeje, páncéltörő képessége, mozgékonyága és nagyot lépett előre a műszaki akadályrendszere. Ugyanakkor a védelem, főleg az osztrák elveket illetően – ahogy már szóltam róla – nem jelent feltétlen összefüggő rendszert, *hanem a kulcsfontosságú övezetek védelmét és irányok lezárását*. Ebből következően az áttörés igénye a hadsereg sávjában nem mindenütt jelentkezik.

Az utóbbi években nemcsak a várható ellenség, hanem a *saját gépesített lövész és harcokszó* csapatok szervezetében, harci technikájában is számottevő minőségi változások következtek be. Megnőtt a *tüzérségi* tűz hatótávolsága és a tűz tömege, páncéltörő képessége, amely lehetővé teszi az ellenség védelmének átfogó pusztítását. A csapatokat támogató *front és csapat légierő* (harci helikopterek) nagy mélységben képes súlyos veszteségeket okozni az ellenségnek. Megnövekedett továbbá a harcászati és hadművelleti légideszantok széleskörű alkalmazásának lehetősége az ellenség hátába, mélységébe.

Az *áttörés* hagyományos eszközökkel az ellenség összefüggő, mélyen lépcsőzött, műszakilag előkészített és megszállt, harcászati és hadművelleti mélységére kiterjedő tűzhatás és a csapatok nemcsak arcból indított rohamainak, hanem a levegőből, szárnyból, hátból és a védelem teljes mélységére kiterjedő és különböző irányokból indított támadásának eredményeként való megbontása. Abból a célból, hogy rést üssünk, hézagokat létesítsünk a harcrendi felépítésben, ezáltal részekre daraboljuk azt, s kedvező feltételeket teremtsünk a friss erők harcbevételéhez, az áttörés kiszélesítéséhez, a védelem mélységébe való gyors kijutásához, a harcászati sikernek hadművelleti sikerré történő kifejlesztéséhez.

A hagyományos fegyverek alkalmazásával történő áttöréskor a *hadosztály* közelebbi, további és napi feladatot, az *ezred* közelebbi, további feladatot és további támadási irányt kap.

Az áttörés végrehajtásához rövidített vagy teljes előkészítéssel *megfelelő feltételeket* kell teremteni. Az EVO ezred (ezredek) fedezete alatt előre kell vonni és szétbontakoztatni az áttörést végrehajtó erőktől;

- a felderítés egész rendszerét (a mélységi felderítőket kiszállítani, a felderítő csoportokat az ellenség hézagain a mélységben átszivárogtatni);
- a fedett tüzelőállásból tüzelő tüzérség teljes állományát, a közvetlen irányzásra kijelölt tüzérség zömét;
- az áttörést végrehajtó csapatok előremozgását és támadását oltalmazó légvédelmi erőket;
- a vezetés rendszerét (ho. EH, ezred H, illetve azok figyelőit).

Az *áttörést végrehajtó erők* a támadás megkezdéséig (felújításáig) lényegében várakozási körletben, az ellenséges tüzérség tűzhatásán kívül, az ellenség peremvonalától 20 km vagy nagyobb távolságban lévő *várakozási* körletben tartózkodik, oszlopokban, fedve, rejtve, készen a gyors előremozgásra.

5. Az *áttörés sikerének* hagyományos eszközök alkalmazása esetén fontos előfeltétele az *ellenség tüzzel való komplex pusztítása*, amely új összefegyvernemi fogalom a hadművelleti művészetben.

A tüzzel való komplex pusztítás *célja támadásban*: az ellenség atomeszközeinek gyors megsemmisítése, a kezdeményezés megragadása; tüzfölény elérése, az erő- és eszközviszonyok részünkre kedvező megváltoztatása a meghatározott irá-

nyokban és az áttörési szakaszon; a védelem tűzrendjének megbontása; és a csapatok folyamatos, hatékony tűztámogatása a harcfelelet teljes mélységéig.

Az ellenség tűzzel való komplex pusztításának tervét a hadsereg- (hadosztály-) parancsnok elhatározása alapján az *összefegyvernemi* törzs dolgozza ki az érintett fegyvernemi törzsek bevonásával.

Az ellenség tűzzel való komplex pusztításának *lényege*: hadművelleti vagy harcászati szinten szervezett, hagyományos és gyújtófegyverekkel az ellenségre egységes elgondolás és terv szerint mért komplex tűz, amely magába foglalja: a rakéta csapatok hagyományos csapásait, a tüzérség minden tűznemét, a hk. (gl.) csapatok tüzet, a légierő csapásait, a légvédelem tüztevékenységét, a robbanózárak és a gyújtófegyverek alkalmazását. Az ellenség tűzzel való komplex pusztításának tervét szorosan össze kell hangolni a REH rendszabályaival. Menetből, illetve rövidített előkészítéssel végrehajtott áttörésnél az ellenség tűzzel való komplex pusztítása négy periódusra tagozódik;

a) *A csapatok előrevonásának légierő csapásaival és tűzzel való biztosítása*: a csapatok mélységből történő előrevonásának időszakára. Az előrevonás megkezdésekor az ellenség peremvonalától 20 vagy több km távolságra lévő VÁK-ból kezdik és a *tűzelőkészítés kezdetéig tart*. (A mi gyakorlatunkon 42 perces volt és CS-90 perckor kezdődött.) Ez az időszak új, az tette szükségessé, hogy az ellenség szervezetében nagy hatótávolságú és hatóerejű tüzesszerek jelentek meg, amelyek képesek zavarni a csapatok előrevonását. A tüzérség kikülönített, első-sorban nagy hatótávolságú ágyús és sorozatlövő egységei (az össztüzérség 15–20 %-a) a csapatok előrevonását megelőzően tüzelőállást foglalnak, lefogják és megsemmisítik az előrevonást végrehajtó csapatokra hatni tudó tüzérséget, és a légierő tevékenységét akadályozó légvédelmi eszközöket és nem utolsó sorban az ellenség lőtávolságon belül elhelyezkedő atomeszközeit. A légierő csapásokat már az ellenség vezetési pontjaira, a REH és irányzó eszközeire.

b) *A roham tüzelőkészítése*: a csapatok zászlóalj oszlopokra való szétbontakozásával kezdődik (az ellenség peremvonalától 8–12 km, vagy nagyobb távolságon) és a csapatok roham terepszakaszára való kiérkezésével fejeződik be. (A gyakorlaton 40 percig tartott.) A fedett tüzelőállásból tüzelő tüzérség néhány tűz- és átfedőcsapásból áll, melyet a közvetlen irányzással tüzelő fegyverek tüze egészít ki. A légi előkészítés magába foglalja az előzetesen felderített célokra mért légitámogatásokat, általában a tüzérség tűzhatárán kívül.

c) *A roham tűzzel való támogatása*: a roham terepszakaszról az ellenség első lépcső zászlóaljak, ezredek, vagy dandárok mélységéig. Tűznemek: tűzhenger, kíséző tűzösszpontosítás, mozgó tűzzóna és az egyes célokra lött tűz. Legfontosabb feladat az ellenséges pct. eszközök és páncélozott célok megsemmisítése, lefogása és úntnyítás a rohamozó harckocsik és BMP-k, BTR-k és PSZH-k előtt. (A gyakorlaton a támogatás 7 terepszakaszra tervezett KITÖP-el valósult meg, melyből a valóságban csak kettő terepszakaszra váltotta ki a tüzérség a tüzet.)

A légitámogatás a hadosztályok sávjában és szárnyain felderített célokra a parancsnokok igénye szerint kiváltott csapásokból áll.

d) *A támadás tűzzel való kísérése*: a feladat teljes mélységéig. A tüzérség megsemmisíti, lefogja a támadó csapatok előremozgását akadályozó támpontokat, tartalékokat és más fontos objektumokat, illetve célokat.

A légierő a parancsnokok igénye alapján csapásokat mér az ellenség objek-

tumaira, fő erő kifejtését a főirányban támadó csoportosítás érdekében fejté ki. (A gyakorlaton a tűzértség ezen feladatait tömegtűz és zárótűz formájában a lőtér adta lehetőség miatt a tüztámogatás ideje alatt hajtotta végre.)

Az ellenség nagyerejű ellencsapásának ideiglenes védelemmel történő elhárításakor fontos kérdés a támadásban lévő csapatok helyből vezetett tűztevékenysége, illetve védelembé való átmenetének gyors megszervezése és végrehajtása. *Az átmenet leglényegesebb feladatai:*

- a helyből vezetett tűz (vagy védelem) terepszakaszának meghatározása, kiválasztása;
- a terepadta lehetőségek kihasználása;
- a tűz megszervezése, s ehhez a tájékozási pontok, tüzelési szektorok, a tűzmegnyitás terepszakaszának, tűzösszpontosítások körleteinek egységes meghatározása;
- a műszaki akadályok telepítése, a szükséges műszaki munkák (beásás) haladéktalan megkezdése és folytatása;
- a vezetés és együttműködés szilárd rendjének megteremtése;
- a második lépcső és a különböző tartalékok, az első lépcső csapatok tevékenységének összehangolása.

A magyar gl. bo. bk. ezredének védelembé történő átmenetelnél egy sor hiányosság merült fel. Így például nem használták ki a terepadta lehetőségeket, nem láttak azonnal hozzá a tűz megszervezéséhez és a műszaki akadályok telepítéséhez. A harcokocsik beásását ugyan elvégezték, azonban a tűz megszervezése több kívánnivalót hagyott maga után. Az ellenség ellencsapásának kibontakoztatásakor az ezred szervezetten tevékenykedett, a vegyi csapások utáni mentesítést a meghatározott rendben hajtotta végre.

Jobb képet mutatott a szovjet gl. bo. bk. ezredének védelembé való átmenete. A tűzrendszert, összhangban a műszaki robbanózárakkal, időben megszervezték. Hiányosságként kell viszont megemlíteni, hogy az ezredparancsnok második lépcsőt, illetve tartalékot nem képezett, ami csökkentette a védelem aktivitását.

Mindez azt bizonyítja, hogy a védelemre, mint harctevékenységi formára, a védelemre való átmenet szervezett végrehajtására a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítanunk.

A támadó hadművelet során jelentkező széles folyóakadály erőszakos leküzdését már a támadó hadművelet előkészítése időszakában célszerű nagyvonalakban megtervezni és a harctevékenységek során a felderítési adatok függvényében állandóan pontosítani. Törekedni kell a folyóakadály széles arcvonalon, menetből történő leküzdésére, ennek érdekében előrevetett osztagok, légideszantok széles körű alkalmazására.

A magyar gl. bo.-nál az erőszakos átkelésre vonatkozó elhatározás alapvetően megfelelt a kialakult helyzetnek, bár az EVO alkalmazási módja egészében nem volt célszerű. Ezen túlmenően a tervezésben több hiányosság fordult elő, így például nem volt megtervezve az ellenség tüzzel való komplex pusztítása.

Ez az oktatási kérdés a szovjet gl. bo.-nál szervezetten és jól került kimunkálásra. Helyesen használták fel a rendelkezésre bocsátott légierőt, a rakéta és tűzér csapatok, valamint az összefegyvernemi csapatok tüzeit az ellenség tüzzel való komplex pusztítására. Hiányosság volt, hogy az ezredtörzsek nem ismerték

teljes mértékig a víziakadály leküzdéséhez szükséges számvetéseket, valamint az egységek és alegységek tevékenységének rendjét.

A tömegpusztító fegyverek alkalmazására való áttérés és az ellenség ellen-csapásának kérdéseit mindkét hadosztály törzse szervezeten, a helyzet alapos elemzése alapján dolgozta fel. A megerősítő eszközöket célszerűen alkalmazták. A kialakult helyzetben többirányú feladat állt a csapatok előtt: az ellenség által mért csapások felmérése, és a csapatok harcképességének helyreállítására vonatkozó komplex rendszabályok foganatosítása; az erőszakos folyóakadály leküzdése a harcképes erőkkel; a kibontakozó ellenség ellencsapása elhárítása feltételeinek megteremtése a Duna bal partján, illetve a hk. ho. ütközetbevetésének biztosítása a szárnyakon.

A parancsnokok és törzsek munkája ebben az időszakban összességében pozitíven értékelhető.

A továbbiakban a gyakorlaton végrehajtott közös tevékenységről néhány fegyvernemi és szakcsapat alkalmazásáról kívánok röviden foglalkozni.

Az elmúlt évek koalíciós jellegű gyakorlatainak kialakultak és minden területen egyre jobban tökéletesedtek azok a módszerek, amelyek biztosítják a szovjet és magyar csapatok közötti folyamatos együttműködést a gyakorlat előkészítésétől, a gyakorlat értékeléséig bezárólag.

Ennek megfelelően már a gyakorlat előkészítése időszakában – a gyakorlatvezetőségtől a résztvevő csapatokig bezárólag – találkozó, alkalmazó megbeszélések, anyag nélküli és anyaggal végrehajtott begyakorlások kerültek közösen végrehajtásra. A dinamika során kiemelten jó volt az ellenség erődökre támaszkodó döntőfontosságú körlete áttörése érdekében megszervezett együttműködés és a terepen végrehajtott munka hadosztályparancsnoktól kezdődően az együttműködő századparancsnokokig bezárólag. A jól szervezett együttműködés eredménye volt, hogy az éleslövészeti mozzanat – a Magyar Néphadsereg történetében először – lendületesen, szinte óramű pontossággal került végrehajtásra.

A jól szervezett, tartalmas együttműködést bizonyította az olyan mozzanatok színvonalas végrehajtása, mint a hadosztály második lépcsők egyidejű, csatlakozó terepszakaszról történő harcbevetése, valamint az ellenség csapásainak védelemmel történő elhárítása.

A jövőben célszerű tovább kutatni az ezred szintű átalárendelések esetén a híradóeszközök területén meglévő különbségek áthidalásának lehetőségeit és a nyelvi nehézségek megoldását.

A gyakorlat politikai munkájáról

A gyakorlat politikai munkáját a gyakorlat jelszavában – „A szovjet–magyar fegyverbarátság erősítésével előre a gyakorlat sikeréért!” – kifejezett eszmei célkitűzés következetes megvalósítása jellemezte.

Az előkészítés időszakában az egész állományt átfogó célirányos, differenciált, eredményes munka folyt a szovjet hadsereg történelmi érdemeinek, a Varsói Szerződésben betöltött szerepének tudatosítása, a szovjet–magyar fegyverbarátság ápolása érdekében.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XXVI. kongresszusára készülő hadosztály állománya és a KISZ X. kongresszusára készülő magyar katonák széles katonatömegeket átfogó, nemes vetélkedése, magasszintű együttműködési készsége a gyakorlat és a mostoha időjárás nehézségeit legyőzve folyamatos és eredményes együttműködést biztosított.

A magyar gl. ho. parancsnoksága politikai osztálya időben kapcsolatot teremtett az együttműködő szovjet hadosztállyal. Jó és tartalmas, a gyakorlat során folyamatos együttműködés alakult ki a parancsnok, a fegyvernemi főnökök és szolgálatiág vezetők között, ami a személyes megismerkedésen túl, jó alapot teremtett a konkrét együttműködéshez a vezetés minden szintjén, és jó hatást gyakorolt a katonaközösségekre. Nagymennyiségű politikai rendezvény került lebonyolításra. Ezek közül is a kiemelkedők: a politikai munkások tapasztalatcseréje, párt- és KISZ-aktivisták látogatása a ho.-nál és annak múzeumában, közös megemlékezés és koszorúzás a hadosztály hősi halottjainak napján, az áttörést végrehajtók tapasztalatcseréje, a tü. és hk. tábor tapasztalatcseréi, a kulturális rendezvények és baráti találkozók formális vonásoktól mentes, jó szellemben, érezhetően pozitív hatást gyakoroltak nemcsak a gyakorlat sikeréhez, a fegyverbarátság elmélyítéséhez, de a szovjet–magyar fegyverbarátsághoz, egymás jobb megértéséhez és megbecsüléséhez is hathatósan hozzájárult.

A magasabbegységek parancsnoksága és politikai osztályai a gyakorlat szervezési időszakától a befejezésig szoros és tartalmas együttműködésükkel, magas színvonalon biztosították a közös tevékenység politikai sikerét.

A gyakorlat hadtápbiztosításáról

A gyakorlat levezetési tervének megfelelően a magyar és szovjet gépesített lövészhadosztályok hadtápszolgálatára szervezett és sokoldalú együttműködést valósított meg, mind a harc hadtápbiztosításának megszervezése, mind a valós ellátási feladatok végrehajtása érdekében. Ennek keretében a szovjet gl. ho. részére vasúti anyagellátó állomáson átadásra került egy gl. z. egy napi szükségletének megfelelő élelem és kenyér, egy ÁTI telcpen a szovjet hadosztály erői-eszközei vételeztek 30 t hajtóanyagot.

A szovjet ho. 40 állásos tábortöltősort telepített, egy magyar gl. e. komplex feltöltéséhez és hajtóanyaggal feltöltött 310 db harc- és gépjárművet. Az áttörésben résztvevő szovjet gl. ESH-ről a magyar ho.-nak átalárendelt ö. eüo.-ra kiürítésre került és ellátásban részesült 20 fő imitált sérült.

Az együttműködésen alapuló szakfeladatokat a szovjet ho. PK HTPH és törzse irányításával a htp. egységek és alegységek szervezeten, a kiképzési követelményeknek megfelelően teljesítették.

A végrehajtott feladatok kapcsán tovább erősödött a hadtáptörzsek együttműködési készsége, fejlődött és módszereiben gazdagodott a koalíciós csapatok hadtápbiztosításának gyakorlati megvalósítása.

Front és csapatrepülő erők alkalmazásáról

A gyakorlat előkészítésének időszakában kitűzött feladatokat a gyakorlat során a frontrepülő és csapatrepülő szoros együttműködésben, eredményesen hajtották végre. A szárazföldi csapatokkal térben és időben összehangolt tevékenységük jelentős mértékben hozzájárult az ellenség tüzzel való komplex pusztítása gyakorlati végrehajtásához. A gyakorlat végrehajtása során kiemelkedően tevékenykedtek a vadászbombázó repülő, a front hadműveleti és harcászati felderítő repülő és különösen a harci helikopterek az éleslövészettel végrehajtott mozzanatban.

Gyakorlatainkon első ízben vettek részt honi vadászrepülő csapatok. A szárazföldi csapatok légi oltalmazásán túl eredményesen vettek részt azok légi tűztámogatásában és a támadás tűzzel való kísérésében.

A felderítésről

A két hadosztály felderítő törzsei a meghatározott időre felvették a kapcsolatokat, a felderítési adatok átadására – a gyakorlati végrehajtás – nyelvi nehézség következtében csak a gyakorlatvezetőség közbelépésével történt meg.

A dinamika során – de különösen a szovjet hk. e. átalárendelésekor – a felderítő törzsek között az információ csere minimális volt. Erre mind az összefegyverzemi, mindpedig a felderítő törzsek kevés gondot fordítottak.

A vezetésről

A gyakorlat jellegéből adódóan végig érvényesült a vezetés koalíciós jellege, az egységek és alegységek irányítása a harctevékenységek során, összességében stabil és összefüggő volt. Adódott ez abból, hogy csapataink közös harcászati elvek alapján és nem először oldottak meg közös feladatokat szovjet fegyverbarátaikkal. A „BAKONY-81” gyakorlaton résztvevő magasabbegységek korábban már több esetben vettek részt közös együttműködési gyakorlaton, a csapatok vezetését, egységes elvek alapján, a szabályzat követelményeinek megfelelően harcálláspontról, előretolt harcállásponttól és hadtápvezetési ponttól valószínűsítették meg. A vezetési pontok telepítését alapvetően helyesen hajtották végre, rendelkeztek az előírás szerinti elemekkel és a funkcionálásukhoz szükséges okmányokkal.

Nagyobb gondot kell fordítani a vezetési pontok őrzésvédelmének feszes megszervezésére és folyamatos fenntartására, az áttelepülések szervezett végrehajtására, rövid megállások esetén a vezetési pontok szétagolásának és álcázásának megvalósítására.

A vezetést szolgáló híradó alegységek biztosították a szükséges összeköttetéseket, magyar részről felül kell vizsgálni a szükséges híradó eszközök mennyiségét. A jövőben csak annyi eszközt kell telepíteni, amennyi valóságban is szükséges a folyamatos összeköttetés megvalósításához. Gondot jelentett a rádiózavarás esetén való gyors áttérés tartalék frekvenciákra, vagy más gyakorlati fogások alkalmazása (teljesítménycsökkentés, vagy növelés, az antennairány módosítása stb.).

Az EFEF és az MNK HM vonatkozó parancsának megfelelően a gyakorló magasabbegység állományából híradó eszközökkel felszerelt operatív csoportok kerültek kiküldetésre és kölcsönösen egymás harcálláspontjára kiküldetésre. Ezen operatív csoportokat a parancsnokhelyettesek vezették. Szervezték a kiküldött operatív csoportok közötti együttműködést, időben tájékoztarták egymást az előjáróik által hozott elhatározásokról, a kialakult harcászati helyzetekről és biztosították a közös tevékenységek végrehajtásához szükséges adatokat.

A légiere és a szárazföldi csapatok együttműködésének megvalósítása céljából az elmúlt években kialakított *koalíciós összetételű harcirányító csoportok (HICS)* működtek a magasabbegység parancsnokok mellett, a front és hadsereg repülő tevékenységének tervezése, szervezése és irányítása céljából. Feladataikat alapvetően helyesen, az elvárt színvonalon oldották meg, javaslataikkal hozzá-

járultak a hadosztályparancsnokok ezirányú döntéseinek szakszerű kialakításához. Dinamika során a részükre biztosított front és hadsereg tagozatú repülők irányítását helyesen és szakszerűen hajtották végre.

A jövőben tovább kell kutatni a koalíciós összetételű HICS-ok és az összefegyvernemi ezredek harcrendjében működő légerő rávezető pontok szervezeti és technikai feltételei megteremtésének lehetőségeit (elsősorban a szükséges híradó berendezések páncélozott eszközökben történő elhelyezését).

Összességében a gyakorlaton résztvevők személyi állománya magas politikai öntudatot, szilárd erkölcsi szellemet és katonai felkészültséget tanúsított a nehéz téli időjárási viszonyok között. A megszabott oktatási kérdéseket feldolgozták, az oktatási célokat teljesítették. A parancsnokok, törzsek és politikai munkások többsége sokat és feszítetten dolgozott, ismerik a korszerű harc követelményeit, rendelkeznek az alapvető készséggel a saját beosztásuk ellátásában.

A Hadtáp Kiképző Központ a gyakorlati képzés szolgálatában

Kabai Frigyes alezredes

A korszerű oktatás elméletét és gyakorlatát világszerte mélyrehatóan vizsgálják, így az MNK természetesen a Magyar Néphadsereg oktatási intézményein belül is. A korszerű oktató-nevelő tevékenység, a hatékonyabb módszerek kidolgozása, az élet igényeit kielégítő eredményesebb képzés érdekében a szakemberré képzés területén megkülönböztetett figyelmet fordítunk – a sajátos és funkcionális feladatokat alapul véve – a gyakorlati életre való nevelés kiemelt fontosságára.

Hangsúlyozottan így van ez intézetünknel, ahol fő feladat a hivatásos hadtáp tiszthelyettesek képzése. Ismeretes, hogy ezen állománykategória napi szakmai feladatait elsősorban és alapvetően a gyakorlati munka szférájában oldja meg. Az emeltszintű hivatásos hadtáp tiszthelyettes képzés követelményei törvényszerűen meghatározták számunkra, hogy tanintézetünk a tiszthelyettes jelöltek részére olyan elméleti és gyakorlati ismereteket adjon, hogy a csapatokhoz kikerülve rövid idő alatt képesek legyenek alkalmazkodni a szolgálati körülményekhez, beilleszkedni a csapatéletbe.

A csapatszolgálat a következő szakmai követelményeket igényli a hadtáp tiszthelyettesektől:

– legyenek felkészülve a gondjaikra bízott hadtáp technikai eszközök megbízható üzemeltetésére, kezelésére, a meghibásodások felismerésére, a karbantartási és kijavítási feladatok végrehajtására;

– a megszerzett szak- és gyakorlati ismereteik párosuljanak olyan kiképző módszertani jártassággal, amelyek birtokában képesek ezen technikai eszközök ismeretét oktatni beosztottaik részére;

Elemelve a képzés addigi tapasztalatait, figyelembevéve a csapatok elvárásait, 1978-tól fokozott gondot fordítottunk hallgatóink gyakorlati képzésére.

Tekintettel arra, hogy intézetünk hallgatóinak többsége szakmunkás képességgel is rendelkezik, úgy kellett kialakítanunk képzésük koncepcióját, hogy eredményesebben sajátíthassák el a gyakorlati ismereteket.

A hivatásos tiszthelyettes képzés komplex követelményrendszeréből kiemelve a gyakorlatias felkészítésre vonatkozó elvárásokat, csapatépítkezés keretében egy olyan objektum létrehozására került sor, amely alkalmas a különféle ellátási tagozatok (zászlóalj, ezred) anyagi készleteinek együttes, egy helyen való táro-

lására, a szaktechnikai eszközök gyakorlatban történő megismertetésére, üzemeltetésének, kezelésének gyakorlására, a karbantartás, hibaelhárítási feladatok elvégzésére, a rakodásgépesítés eszközeinek megismertetésére, azok működés közbeni bemutatására és gyakorlati működtetésére, a csomagolás, az egység-rakományok, rakományok képzése egyszerű formáinak oktatására. Ez az objektum lehetőséget biztosít az ideális rakodási feltételek bemutatására, ezen keresztül annak gyakorlati oktatására, és a raktárakban végzett mindennemű szakfeladatok gyakoroltatására.

A konkrét szakmai feladatok gyakorlati elsajátításán túl lehetőség van a munka- és balesetvédelmi oktatásra, tűzvédelmi feladatok végrehajtásának gyakorlására, a munkahelyi fegyelem-, és a felelősségérzet kifejlesztésére az egyes munkaterületeken.

Ezen objektum az egyéni gyakoroltatás mellett megfelelő feltételeket biztosít a komplex jellegű szakharcászati alaki foglalkozások levezetésére is, mint például a zászlóalj ellátó szakasz funkcionális rajai és az ezred ellátó század egyes raktárrészelei a különféle málházási feladatainak végrehajtása, stb.

A hadtáp technikai szakgyakorlók és tároló objektum főbb jellemzői:

Alapterülete mintegy 655 m². A zárható helyiségekben és a fedett tárolóban 6 foglalkozási hely van berendezve, ennél fogva a foglalkozások az időjárástól és napszaktól függetlenül, bármikor megtarthatók. (Lásd 1. sz. melléklet).

1. foglalkozási hely:

A hadtáp technikai raj műhelye, mely tanműhelyként szerepel a hallgatók kiképzésében, ugyanakkor felszerelésével a gyakorló és tároló objektumban elhelyezett technikai eszközök karbantartása is elvégezhető.

Felszereléséhez tartozik esztergagép, asztali fűrőgép, asztali köszörűgép, valamint munkapadok satúval, egyengető lap, lemezzvágó olló és a hozzájuk tartozó egyéb kéziszerszámok.

A fenti berendezések segítségével a foglalkozások keretében a hallgatók megismerkednek a lakatos és karbantartó munkával, elsajátítják a szakma néhány olyan alapvető fogását, melyek a hadtáp technika karbantartása során felmerülhetnek. Ezáltal a végzett hallgatóink képesek lesznek a karbantartó munka elvégzésére, illetve annak irányítására.

2. foglalkozási hely:

A közlekedési szolgálat gyakorló helye, amely az egység-rakományképző eszközöket (pántológépek, raklapok, konténerek), kézi hidraulikus emelőt, bordás- és gumihevederes szállítószalagot, elektromos, illetve diesel emelővillás és platós targoncákat foglal magában.

A foglalkozásokon megismerkednek a hallgatók az egység-rakományképző eszközökkel és az egység-rakomány képzésének módjával. A gyakorlati foglalkozásokon az egység-rakomány képzésnek és a kézi és gépi erővel történő málházásnak legjobb módszereit sajátíthatják el a résztvevők. A targoncavezetői képzés keretében műszaki-, javítási és karbantartási ismereteket, vezetői gyakorlatot, valamint – sikeres vizsgával – targoncavezetői engedélyt szereznek a hallgatók. A gépjármű technikai szolgálati foglalkozásokon megismerhetik és gyakorolhatják a gépjárművek igénybevételével, javításával, karbantartásával és kiszolgálásával kapcsolatos teendőket is.

3. foglalkozási hely:

Az üzemanyag szolgálat gyakorlóhelye, megtalálhatók itt az üzemanyag tárolására, töltésére, szállítására, mérésére szolgáló eszközök, valamint segédberendezések. Egyik helyiségben a hallgatók megismerhetik a szakszerű üzemanyag tárolást raktári körülmények között. A másik helyiségben a tábori körülmények között használt üzemanyag tároló-, töltő- mérőeszközöket és azok használatát. Egy kisebb helyiség az alapvető üzemanyag minőségi vizsgálatok elvégzésére szolgál. A fedett tárolóban a zászlóalj hadtápnál rendszeresített 25 m³-es üzemanyag utánfutója és az egységek üzemanyag szolgálatánál használt MPG-20 hajtóanyag szivattyú, valamint az URAL és CSEPEL típusú üzemanyag-töltő gépkocsik vannak elhelyezve. A foglalkozásokon a fenti járművek, berendezések, eszközök kezelésének, karbantartásának elsajátítására és gyakorlására van lehetőség. Ennek érdekében normagyakorlatok végrehajtása is szerepel a programban.

4. foglalkozási hely:

Az ételmezési szolgálat gyakorlóhelye, itt a hűtő-, kenyér- és vízszállító gépkocsik, 1 m³-es vízszállító utánfutó, mozgó tábori sütőde, az 50, 52 és 69 M mozgókonyha, valamint a 69 M mozgókonyha főzőegység felszerelése, továbbá a víz-, kenyér- és hús szállítására szolgáló kézi eszközök, az egységeknél rendszeresített (vágatási) raktározási felszerelések kerültek elhelyezésre.

A foglalkozásokon a hallgatók egyrészt megismerhetik az ételmezési ellátó raj felszerelését teljes részletességgel, megismerhetik és gyakorolhatják az étel-miszer tárolását, vételezését, a tárolóeszközök javítását, karbantartását. Készség szintjén elsajátítják a mozgókonyhák üzemeltetését, hibaelhárítását, javítását és karbantartását. Tábori körülmények között gyakorolhatják a mozgókonyhák telepítését, üzemeltetéséhez történő előkészítését is.

5. foglalkozási hely:

Az egészségügyi szolgálat gyakorlóhelye, itt a zászlóalj és ezred segélyhely új komplett műszer-gyógyszer készletei kerültek elhelyezésre. (Ezen a helyen tételesen megismerhetik az ön- és kölcsönös segélynyújtástól az első orvosi segélynyújtásig terjedően használatos eszközöket, gyógyszereket. Gyakorolhatják a műszerek kezelését, karbantartását és elsajátíthatják a gyógyszerek alkalmazási lehetőségeit.

Lehetőség van a Csepel-344 kötöző gépkocsi, a PDP-2 fertőtlenítő-fürdető-utánfutó és az AKVA vízdesztilláló készülék megismerésére, a berendezésükhöz, előkészítésükhöz, telepítésükhöz és anyaggal történő ellátásukhoz szükséges ismeretek minél magasabb szinten való elsajátítására. Komplex foglalkozások keretében gyakorolhatják az egyes részmozzanatokot a műveleti sorrend elsajátítása útján. A normagyakorlatok a tevékenység egészének tökéletes elsajátítását segíti elő.

6. foglalkozási hely:

Az elhelyezési szolgálat gyakorlóhelye, ez asztalos, lakatos munkaasztalokkal és kéziszerszámokkal van felszerelve. A hallgatók az ingatlanfenntartási gyakorló foglalkozásokon megismerkednek és gyakorolhatják az egyszerűbb asztalos, lakatos és festő munkákat, melyekkel a későbbi szolgálati beosztásukban találkozhatnak. Így képesek lehetnek azok elvégzésére, illetve az ilyen jellegű munkák irányítására.

Mindezekből világosan kitűnik, hogy ezen új létesítményünknek a gyakorlati képzés szolgálatába állításával, sikerült megteremteni egy széles körű, összetett kiképzési követelmény megvalósításának objektív feltételét.

A tanintézet vezetése fontosnak tartotta közreadni ezen új kiképzési objektum rendszerbeállításának eddigi tapasztalatait, mely alapján egyértelműen megállapítható, hogy a hadtáp technikai szakgyakorló hely, a hozzáfűzött reményeket beváltotta, igen jól hasznosítható a gyakorlatias oktatás folyamatában.

A foglalkozásokhoz szükséges anyagi eszközök koncentrációja miatt megszűnt a korábbi gyakorlati foglalkozásokra jellemző hosszadalmas, „időrabló” anyagi előkészítés, és ez a gyakorló foglalkozások időkihasználását, hatékonyságát javította.

Több esetben került már levezetésre gyakorlati jellegű, osztályozással egybekötött foglalkozás, szakmai normagyakorlás, egyéni tanulás és eredményes volt a következő nap levezetésre kerülő terepfoglalkozások előkészítése is.

Eddigi tapasztalataink már konkrétan bizonyítják, hogy a tervezett tanórák – az órák korlátozott száma miatt – még netm biztosítják a szükséges mérvű elsajátítást a készség, illetve jártasság szintjén. Ahhoz, hogy a hadtáp tiszthelyettes hallgatók minden vonatkozásban megfeleljenek az elvárásoknak, messzemenően fel kell használni az egyéni tanulás – a tanórán kívüli – a tanulónapok és a napirendben biztosított normagyakorlások adta lehetőségeket is. Ezek maximális, jól szervezett, koordinált kihasználásával válik csak lehetővé a tanintézet elé kitűzött magas szintű követelmény megvalósítása.

A jövőben igyekszünk ezen objektumunkat továbbfejleszteni, folyamatosan korszerűsíteni és mivel az objektum alapvető funkciója a gyakorlatias képzés elősegítése, a felsorolt feladatokat, továbbá a karbantartási és javítási munkákat hallgatóinkkal kívánjuk folyamatosan elvégeztetni.

Tanintézetünk egy másik fontos oktató szakkabinettje, a gépkocsi szimulátor (trenázs) terem, amely szintén a hivatásos hadtáp tiszthelyettes hallgatók gyakorlati képzését segíti elő.

A terem egy gépjármű javító műhely megszüntetése során szabadult fel. A trenázs kialakításakor lehetőség nyílt a szimulátortermen kívül egy kabinet kialakítására is. Az átalakítási munkálatok 1975. évben fejeződtek be, ekkor kapcsolódott be az oktatásba.

A kabinetben a gépjármű vezető képzés alapozása történik. Itt metszetek segítségével a gyakorlatban ismerkedhetnek meg a hallgatók a gépkocsi szerkezeti egységeinek felépítésével. Megtanulhatják azt, hogy a gépkocsi kezelőszerkezetek működtetésével milyen folyamatok játszódnak le a szerkezeti egységekben, megismerhetik, hogy mit, mikor, miért és hogyan kell működtetni a gépkocsik vezetésé során. A kabinetben ismerkedhetnek meg a közúti közlekedés elemi szabályaival is az úgynevezett KRESZ előképzés keretében. A képzés során eredményesen lehet alkalmazni az ATI által kibocsátott KRESZ audióvizuális sorozatot a kapcsolódó 16 mm-es oktatófilmeket. A különböző forgalmi helyzetekben kívánatos helyes döntési készség kialakítását segíti elő a POLIKRESZ II., ami játékosan sajátíttatja el az áthaladási elsőbbség szabályait.

Miután a hallgatók megismerkednek a gépjárművezetés alapszabályaival, ezután kerül sor a gyakorlati képzésre, a gépkocsi szimulátoron. (Típusa AT-70 Csehszlovák gyártmány). A gyakorló berendezésen egyszerre 4 hallgató gyakorolhat. A foglalkozásvezető egy kontroll berendezésen követi a bevezető állásokban folyó tevékenységet, szükség esetén beavatkozhat.

A gyakorlati képzés első felében a különböző kezelőszervek helyes használatának elsajátítása történik. Például motorindítás, elindulás, sebességváltás folyamatának gyakorlása. A későbbiek során árnyékvetítő által kivetített útszakaszon gyakorolhatnak, amikor a menet közbeni vezetési fogásokat lehet elsajátítani. A kivetített útszakaszok bonyolultsága, a felkészültség arányában fokozható. Amikor a gépkocsi irányításában a kezdeti nehézségeken túljutnak a hallgatók, lehetőség van szlalon menet- és tolatások gyakorlására is. A gyakorlati képzést 16 mm-es mozgófilmről vetített országúti vezetés zárja. Ezután a hallgatók az MHSZ gépjárművezetői tanfolyamára kerülnek beiskolázásra.

Az MHSZ elméleti és gyakorlati oktatói szerint a hallgatók könnyebben sajátítják el az elméleti anyagot, illetve a vezetés során nagy könnyebbséget jelent a gyakorlati oktatónak a hallgatók vezetés-technikai alapismerete.

Az előképzés bevezetésével az elmúlt évek során, ahogy az oktatói állomány megismerte a berendezés biztosította lehetőségeket, a jogosítványt szerzett hallgatók százalékos aránya évről-évre magasabb.

A leirtakkal az volt a célunk, hogy tevékenységünket, e téren eddig elért eredményeinket, gondjainkat bemutassuk és gondolatokat ébresszünk, – ezáltal segítséget nyújtsunk – hasonló, oktatást megkönnyítő objektumok (eszközök) létrehozása (kialakításán) fáradozó szervezeteknek, személyeknek.

Az amerikai légimozgékonyaságú hadosztály hadtápbiztosításának néhány sajátosságáról

Csaba i György százados

Az Amerikai Egyesült Államok katonai vezetése az elmúlt 10 év folyamán jelentős figyelmet fordított és a jövőben is kiemelt helyen szerepelteti a légimozgékonyaságú csapatok (hadosztályok, dandárok és zászlóaljak) komplex fejlesztését. Az elmúlt év során létrehozták a gyors reagálású erők (az ún. „gyors hadtest”) parancsnokságát, melynek alárendelték a 18. hdt. három hadosztályát (82. ldt., 101. légimozgékonyaságú és a 24. gépesített hadosztályt, valamint egy tengerész gyalogos dandár harccsoportot.

Erre a fejlesztésre, a katonailag számottevő lépésre azért kerülhetett sor, mert az amerikai katonai szakértők nézetei szerint a légimozgékonyaságú csapatok az úgynevezett gyors hadtest lényeges elemét képezik. Szerintük előnyük abban rejlik, hogy azok valamennyi, a jövő háborúja vonatkozásában számba jöhető hadszíntereken sikeresen alkalmazhatók, bevezethetők. Ez azt is jelenti, hogy földünk bármely részén felhasználhatók az agresszív imperialista célok megvalósítása érdekében.

Ebben a cikkben, a címben felvetett és véleményem szerint érdeklődésre is számottartó kérdésre az alábbi sorrendben a teljesség igénye nélkül kívánok megválaszolni.

Kiindulási alapként a légimozgékonyaságot, a légimozgékonyaságú hadműveletet tekintem, majd pedig ezután az előbbiekre alapozva a légimozgékonyaságú hadosztály hadtápbiztosítását jellemző főbb vonásokat (a külföldi katonai szakértők nézeteit is felhasználva) kívánom bemutatni.

A *légimozgékonyaság* amerikai koncepciója a repülőeszközök (repülőgépek, helikopterek) olyan tulajdonságát veszi alapul, amely szerint a segítségükkel a szárazföldi csapatok képesek bárhol és bármikor szervezeten (kötelékben) harcba lépni, harctevékenységet folytatni, a szükséges eszközökkel önmagukat ellátni, a sebesülteket, felesleges és zsákmányanyagokat hátraszállítani.

A légimozgékonyaság egyik fontos tárgyi tényezőjének a repülőgépek mellett a helikopterek tekinthetők, amelyek a következő, más harci és szállító technikától eltérő lehetőségekkel rendelkeznek.

Először: a korszerű helikopterek repülési sebessége jóval meghaladja a szárazföldi harci- és szállítójárművek, nem említve a hajók legnagyobb menet- (utazási) sebességét. Biztosítják a „függőleges” átkarolás lehetőségét, azaz a harmadik dimenzió összefgyvernemi harc érdekében történő kihasználását, az erőkkel és eszközökkel történő gyors és váratlan manőverezést. Tömeges alkalmazásukkal a

csapatok úgy a harctevékenység előtt, mint alatt a szükséges helyre „dobhatók”. Ezáltal fokozottabb lehetőség kínálkozik az ellenség hátában a portyázási feladatok megvalósítására.

Másodszor: A harci és más technikai eszközök, konténerek stb. a helikopterek belső szállítóterén túl külső felfüggesztéssel is szállíthatók. Ezáltal jelentős mértékben kibővül az anyagi eszközök utánszállításának és a sebesültek hátraszállításának köre. Ezek a lehetőségek a hadtápbiztosítás szempontjából új lehetőséget teremtenek elsősorban a harc alatti ellátás állandóságának és folyamatoságának fenntartásában, annak megőrzésében.

Harmadszor: A harcászati állomány, a harci technika és az anyagi eszközök a helikopterekből kirakhatók, sőt kidobhatók (deszantolhatóak). Képesek a földtől akár 1–3 méter magasban lebegni is, ezzel a terep kedvezőtlenül lehetőségeit saját részre jól felhasználni. Egyes helikopter típusok alkalmasak különböző vegyszerek permetezésére.

Negyedszer: A harci- és felfegyverzett helikopterek képesek az ellenség hatásos pusztítására, fedélzeti fegyvereikkel és az utazó állomány lövészfegyvereivel. A páncéltörő rakétákkal rendelkező harci helikopterek rendkívül eredményesek a harcok elleni harcban. Velük mennyiségileg és minőségileg is növekedett a légi páncélelhárítás hatékonysága, hiszen légi páncélelhárító tartalékként is felhasználható. Ezért egyesek a harci helikoptereket „repülő-tűzelőállásnak” is nevezik.

A Pentagon a légimozgékonyasággal kapcsolatos elméletét először, de kezdetleges formában a koreai, később kiteljesedve a vietnami agresszív hódító háborúban vetette vizsgálat alá. A háborús tapasztalatok elemzésével és felhasználásával a légimozgékonyaság alkalmazási körét továbbfejlesztette és kiterjesztette a légimozgékonyasági hadműveletekre.

A légimozgékonyaságú hadművelet – a nyugati katonai szakértők véleménye szerint – a szárazföldi hadművelet szerves részét képezi. Sajátos vonásának az tekinthető, hogy a légimozgékonyaságú csapatok tevékenységüket előre egyeztetetten, rejtetten, váratlanul és dinamikusan hajtják végre, jelentős távolságok, természeti akadályok leküzdésével és a harctevékenységük során az egyik harcmódból a másikba rugalmasan térnek át. *A légimozgékonyaságú hadművelet alapvető ütemei az alábbiak:*

- a csapatok összpontosítása, berakása a berakóköreletekbe,
- a légi úton történő átdobás;
- a harctevékenység, vagy a manőver megkezdése az esetleges evakuálás érdekében.

A kitűzött harc feladat teljesítésére dandár és zászlóalj csoportok kerülnek létrehozásra, amelyek légi- és földi komponensekből állnak.

A vietnami háború és a közelmúltban lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai alapján a légimozgékonyaságú hadműveletek célját fontos körzetek, objektumok elfoglalása és megtartása, folyóátkelőhelyek birtokbavétele, az ellenség tartalékai beérkezésének megghiúsítása stb. képezheti. A hadművelet mélysége elérheti a 40–100 kilométert, az időtartam pedig néhány órától akár néhány napig is eltarthat.

Az amerikai katonai szakértők nézetei szerint a légimozgékonyaságú hadművelet legfelelősségteljesebb szakasza a légi úton történő átdobás. Ugyanakkor teljes felelősséggel és meggyőződéssel hangsúlyozzák, hogy az előkészítés-felkészítés legmunkaigényesebb, legösszetettebb feladatait a hadtápbiztosítás képezi.

A légimozgékonyoságú hadosztály hadtápbiztosításának specifikuma abban rejlik, hogy a harctevékenység megkezdése előtt alacsony szintű anyagi készleteket tartalmaznak, a szállításokat (hátraszállításokat) elsősorban légiúton és a helikopterek tömeges alkalmazásával, másodsorban közúton végzik a dandárvonat körletéig.¹ Az előbbi kettő tényező miatt ez az ellátási rendszer rendkívül érzékenynek tekinthető. Ugyanakkor az érzékenységre pozitívan hat az, hogy a légimozgékonyoságú hadosztálynál a lőszerekkel való ellátás is (V. osztályú anyagok²) a támogató parancsnokság hatáskörébe tartozik.

A hadtápfeladatok megtervezéséért és ellátásáért a hadosztály támogató parancsnokság parancsnoka a felelős. Alárendeltségébe a mellékletben feltüntetett hadtápcsoportok, a repülőtechnika javító, földi fegyverzet és technika javító, ellátó és kiszolgáló, egészségügyi zászlóaljok, törzs és adminisztratív századok tartoznak, létszámuk közel 3500 főt tesz ki. A hadtápbiztosítási feladatok dandárszintű megoldására, azaz a dandár támogatására ellátó, kiszolgáló, egészségügyi és javítóalegységeket jelölnek és különítenek ki. A kikülönített alegységek összetételét minden esetben a dandár szükséglete határozza meg.

Az *anyag ellátás* általános rendje érdekében hadosztály, dandár és zászlóalj bázisokat, valamint előretolt körleteket hoznak létre, illetve a fenti megnevezéseket használják. Ezekben a bázisokon repülőtereket rendeznek be, raktárakat telepítenek (anyag eszközökkel együtt) és kórházakat helyeznek el. A napi anyagszükségletet jól érzékelteti a következő számadat. A vietnami háborúban egy légimozgékonyoságú dandár egy napi anyagszükséglete a 280 tonnát, míg a légideszant, vagy a gyaloghadosztályé ugyanakkor csak a 200 tonnát érte el.

A lőszerellátás a lőszerellátó pontokról történik oly módon, hogy a lőszer elkészítése után azokat a konténerekbe helyezik, majd a konténereket a helikopterekre függesztik és az alegységekhez szállítják. Szükségesnek tartom az olvasó figyelmét arra a nem elhanyagolható tényre felhívni, hogy a külső függesztéssel való szállítás minimálisra csökkenti a rakodási időt. Érdeklődésre tarthat számot az az ellátási sajátosság is, amely szerint a hadosztály támogató parancsnokság felel a lőszereknek az ütegek tüzelőállásaiba való eljuttatásáért. Az ütegek pedig a lőszerkompletekkel együtt kerülnek mozgatásra.

Az üzemanyag-ellátás – légifolyosón keresztül – hajlékony falú üzemanyag-tartályokkal történik. Ezek a tartályok akár az alegységekhez is szállíthatók, amelyekből a helikopterek, harc- és gépjárművek és az öt gallonos tartályok közvetlenül is feltölthetők.

Szükség esetén a légi feltöltés érdekében légi utántöltő repülőgépeket (KC-10 típusúak) is alkalmaznak. Amelyek, több mint 100 000 liter üzemanyag, valamint egy re. szd. számára elegendő karbantartó erők és pótalkatrész hordozására alkalmas. Képes a felszállás helyétől 2200 km távolságban légi utántöltést végrehajtani, majd visszatérni a támaszpontjára. (1 db ára 74 millió dollár.) Általában 1500–4000 m magasságon alkalmazzák, kényszerhelyzetben helikopter töltőeszközként működtetik.

Az ételmiszer ellátásánál arra törekednek, hogy a kiutalt ételmiszereket egészen a felhasználóig kiszállítsák olyan speciális konténerekben, amelyek 20–80 méter magasságból való kidobáskor, a földetérés után, nem rongálódnak meg.

¹ A dandárvonat a dandártörzs hadtáp részlegéből, az alárendelt és támogató zászlóaljak, osztályok vonataiból áll.

² Az ellátás körébe tartozó anyagokat tíz osztályba sorolják.

A vízellátás kis tartályokban, kannákban, műanyag zacskókban, rugalmas tartályokban stb., az élelem kiszállításával egy időben történik.

A többi anyag biztosítása az ellátóhelyekről (pontokról) kerül megvalósításra, amelyeket a hadosztály ellátóalegységei működtetnek, bizonyos mozgó tartalékok fenntartásával.

A *technikai biztosítás* során előkészítik a helikoptereket és a földi technikát a harchoz. A technikai kiszolgáló pontokon elvégzik a beszabályozó munkákat. A harctevékenységek időszakában ugyancsak ezekre a pontokra evakuálják a megromlódott technikát, majd előkészítik a saját bázisra történő hátraszállításra.

Az *egészségügyi biztosításon* belül a sebesültek légi kiürítése az egészségügyi zászlóaljtorzs és század feladatát képezi, a légi balesetek során a mentéssel együtt. A sebesülteket a zászlóaljak segélyhelyeiről, vagy az előretolt segélyhelyek sebesült-felvevőhelyek pontjairól ürítik ki, elsősorban sebesültszállító helikopterek alkalmazásával. Az egyes helikopterek – felszerelésük alapján – a hátraszállításon túl helyszíni és szállítás közbeni segélynyújtásra is alkalmasak. Egyes esetekben az összegyűjtött sebesülteket speciális konténerekbe helyezik, majd ellátás után a konténereket függesztéssel helikopterekkel hátraszállítják, akár a hadsereg körházba is. A gyakorlati számítások szerint a sebesült a sérülés után 20–30 perc múlva orvosi segélyben részesül.

A *hadtápvezetés* a támogató parancsnokság vezetési pontjáról történik. A vezetési pont az alárendelt és megerősítő alegységek vezetésének és közigazgatásának irányító központja. A légimozgékonyaságú hadművelet során a hadosztály támogató parancsnokság azon alegységei, amelyek nem szükségesek a harc közvetlen támogatásához, a megindulási körzetben maradnak. A mögöttes lépcső azonban teljes mértékben, vagy csak részben a kialakult harci helyzetben előrevonható.

*

Végezetül szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy az amerikai légimozgékonyaságú hadosztály *alegységeinek alkalmazására* egy elkövetkezendő háborúban – ha arra sor kerül – a várható hadműveleti irányunkban számítanunk lehet, igaz a velük való harcot az összefegyvernemi csapatok fogják megvívni. Annyi azonban előzetes következtetésként máris levonható, hogy tevékenységük elsősorban a „túl érzékeny” hadtápbiztosításuktól függ. Az USA által létrehozott gyors reagálású erők *várható alkalmazása* – jelenlegi a kialakult katonapolitikai helyzetből adódóan – a Perzsa-öböl térségére tervezett. Ezt bizonyítja az is, hogy 7 raktárhajót állomásoztatnak ott, hk.-kal, PSZH-kal, tüzeranyaggal, lőszerrel és ivóvízzel, melyből 20 000 fős csapat ellátását 8–10 napon át tervezik végrehajtani. Ezért az a téma megköveteli a kapcsolatos külföldi katonai irodalom tanulmányozását és eredményeinek közzétételét. Írásommal is ezt kívántam tenni és hozzájárulni a hadtáptisztek látókörének szerény mértékű bővítéséhez.

Forrásmunkák:

1. M. I. Belov, V. F. Avilin: Aeromobilnie operacii armii SZSA. Moszkva, Voennizdat 1977.

2. Hadosztály támogató parancsnokság és önálló dandár támogató zászlóalj. Fordítás. Budapest. 1975.

3. A. Cverkov: Harctevékenység az ellenség hátában. Zarubezsnoe Voennoe Obozrenie 1979. évi 12. szám.

Melléklet: A légimozgékonyaságú hadosztály hadtápjának szervezése. (A folyóirat végén található.)

Legenda és valóság a megsemmisült 2. magyar hadsereg ellátó rendszeréről

II. Rész

Szauter Lajos százados

A tárggyal kapcsolatos előző közleményünkben bemutattuk a horthysta állam által vezetett Magyarország általános gazdasági helyzetét a második világháborúban, majd a 2. magyar hadsereg üzemanyag- és élelemellátásának konkrét problémáit. Jelen cikkben a ruházati és egészségügyi problémák néhány vonatkozását kísérelem meg áttekinteni. A Horthy hadsereg hivatásos –, de sorállománya is – demagóg, civilelles neveltetésének egyik következményeként – a kelleltnél sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonított a katonás külsőnek, a hatá- sos megjelenésnek. 1943 január 24-én, amikor a 2. magyar hadsereg gyakorlatilag már megsemmisült, Jány Gusztáv vezérezredes oly sokszor idézett, hirdetett „Hadsereg parancs”-ában sem feledkezik meg az öltözködésről:¹

„A 2. magyar hadsereg elvesztette becsületét, mert kevés – esküjéhez és kötelességéhez bü – ember kivételével nem váltotta be azt, amit tőle mindenki joggal elvárhatott. Állásainkból ellenséges túlerő kivetett még akkor is, ha a csapat kötelességét megtette. Ez nem szégyen. Ez szerencsétlenség. De becstelenség az a lelkevesztett, fejnélküli gyáva menekülés, mit látnom kellett, miért most a szövetséges német hadsereg és az otthon mélyszégyen megvet bennünket. Ehhez minden oka meg is van.

Vegye tudomásul mindenki, hogy innen sem betegség, sem sebesülés, sem fagyással el nem engedek senkit. Azon a területen, hol gyülekezésünket elrendelték, hol az újjászervezést végrehajtjuk, ott marad mindenki, míg meg nem gyógyul, vagy el nem pusztul . . .

Az első naptól kezdve a fegyelem megszilárdítására, illetve annak megteremtésére kell súlyt helyezni. Első a katonai külső. Nem tűrök mindenféle ronggyal körülcsavart lábbelit, polgári köntöst, lehetetlen főveget, melyen nincs rózsza és rendfokozati jelvény, kivétel az előírt irhamellény, vagy ujjas bekecs.”

¹Hadtörténeti Intézet Levéltára (a továbbiakban HIL.) 2. m. hadsereg. 11. doboz.

Nem feladatunk, hogy Jány vezérezredes parancsát teljes terjedelmében politikailag elemezve közöljük és értékeljük, de annyit megjegyzünk, hogy a történelem során kevés parancsnoki megnyilvánulásból árad olyan mérheterlen gyűlölet, a zömmel szegényparasztokból és nincstelen zsellérekéből álló katonákkal szemben, mint ebből az okmányból. Egy pillanatig sem gondolt az uralkodó osztály bűnös kalandorságára, hanem mindenért a háborúban teljesen érdektelen, vágóhídra hurcolt közkatonát és az értelmiségi, tartalékos alparancsnokokat tette felelőssé.

Dálnoki Veress Lajos vezérezredes, a tárggyal kapcsolatos, szakkörökben ismert könyvében² a hadseregparancsot mentegetve úgy foglal állást, hogy párhuzamba állítja Jányt Nagy Friggyessel, Napóleonnal és Wellingtonnal, s úgy érzi, az elhangzott szavak megbocsáthatóak. Amit felró, az csak annyi, hogy az elődök „korholásukat” nem írták le. Amikor Dálnoki Jányt a felsorolt hadvezérekhez hasonlítja, egyfelől hallatlan torzítást követ el, másfelől pedig szellemüket hamisítja meg.

Ismeretes ugyanis, hogy pl. Wellington gyakran (rendszerint a legváltáságosabb helyzetekben) „csirkefogók”-nak „harcos gazember”-eknek, „söpredék”-nek, „aljas csűrhek”-nek nevezte a parancsnoksága alá tartozó korabeli angol szárazföldi haderőt, de az is közismert, hogy katonái őt „Atty”-nak becézték. Így tulajdonképpen egy sajátos, fanyar, de mégis bizalmas viszony alakult ki a hadvezér és katonái között, amelynek nem kevés köze volt az angoloknak ahhoz a macacs helytállásához, amely végül Napoleon bukásához vezetett.

Jány március hónapban az idézett parancsot visszavonta, sőt intézkedett minden példány megsemmisítésére. De ki adta vissza azt a sok ezer emberi életet, amit az elvakult parancsok alapján felállított büntető osztagok kioltottak?

Veress Lajos vezérezredes könyvének a bírálataát sem tekinthetjük feladatunknak, de mivel a parancsnok személye és a katonákról való ellátás között szoros kapcsolat van, néhány megállapításunkat szeretnénk közreadni.

Való igaz, hogy Jány bátor ember volt. De jogos a kérdés, hogy ilyen magas szinten elegendő-e a személyes bátorság? Elbeszélésekből, visszaemlékezésekből tudjuk, hogy Jány vezérezredes 1943. január hónapban az 1. pc. ho.-nál géppisztolyt kért és mint lövész katona kívánt harcolni. Ez nyilvánvaló demagógia az ő pozíciójában. Felszerelést, több csapatot, emberhez méltó ellátást kellett volna követelni! Miért vállalta a képtelen feladat végrehajtását? Átkait miért nem gazdáira, miért a katonákra szórta? Erre a kérdésre csupán az a válasz tűnik kézenfekvőnek, hogy Jány a „német szövetséges” gyors győzelmébe bízva, becsvágyát „olcsón” akarta kielégíteni, amikor pedig elképzelésének csődje nyilvánvalóvá vált, kénytelen volt következetes maradni önmagához.

Az ellátás 1943 februári állapotát jól jellemzi Jány vezérezredes „Helyzetjelentés”-e³, melyet a Honvéd Vezérkar Főnök részére terjesztett fel.

„Jelentem, hogy a már 2 nap óta jelzett és az újjászervezés területének NY-ra szóló eltolását elrendelő parancs még mindig nem érkezett be, a német kiűrités azonban már II. 1 óta folyik. Részükre van szerelvény és üzemanyag.

² Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1920—1945.) München. 1972. Danubia-Druckerei GmbH, München, 50.

³ HIL. u. o. 11. doboz. Napló 332. sz. melléklet.

A gyülekeztetett részek embereinek erőállapota a hosszú menet, hideg és elégtelen ételmezés és meg nem felelő elhelyezés miatt oly alacsony, hogy az előttünk álló menetet a zöm nem bírja ki.

Az ismételt követelésre, hogy bocsássonak vasúti szerelvényt rendelkezésre, válasz sem érkezik.

Üzemanyag nincs, így gépkocsijaink zöme nem mozgatható, megmentett anyagunk és gépkocsijaink elvesztésével kell számolni, az eddigi elégtelen ellátás is le kell hogy csökkenjen. A pc. bo. és a rep. nagy része gyalogmenetben vonul hátra, mert gépkocsijai nincsenek, üzemanyagot ők sem kapnak. Helyzettájékoztató teljesen hiányzik, mozaikokból rakódik össze egész bizonytalan helyzetkép, melyből kitűnik, hogy a gyülekezésre kijelölt területtől K-re, Kurszk és Belgorod között saját csapat nincs.

Pc. bo. harcban állt része és Vargyassy vör. visszatartott egységeiről sem tájékoztatják a parancsnokságot, hogyan és mely úton találnak csatlakozást, nem tekinthető át. Intézkedések már csak a Heeresgebiet útján jönnek, kinek a HDS pság. nem alárendeltje.

Az a benyomásom, mi már a Don menti harcok alatt kialakult, beigazolást nyert, hogy a HDS feladata a német egységek biztosítása, ha fegyver nincs, akkor az élő tömeg szerepeljen sebesség csökkentő ütközőként. Ugyanezt a szerepet töltötte be a III. hdt., mely becsülettel állta még akkor is helyét, mikor helyzete reménytelen és teljesen kiszolgáltatott volt.

Gk., fogat elvételt napirenden van. Üzemanyagot felgyűjtjük inkább, mint hogy abból felvételezni lehessen."

A jelentésből mindenképpen megállapítható, hogy Jány vezds. ismerte a valós helyzetet. Tudnia kellett és tudta is, hogy a katona többet tett, mint amennyit követelni lehetett. A történelem soha nem adhat felmentést Jány vezérezredes parancsaira.

A kitérő után vizsgáljuk meg, hogyan rögzítette a ruházat és felszerelés pótlását és javítását fő vonalakban a vonatkozó szabályzat:⁴

... Az elhasznált ruházatot és felszerelést a tényleges szükségletnek megfelelően pótoljuk. E célból elsősorban a csapatnál lévő tartalék ruházat- és felszerelésekészlet áll rendelkezésre. A számadótisztek a pótlást a hadműveleti egység parancsnokságnál igénylik. A fővezérség az igényléseket a hátországból elégtűi ki. A ruházatot és felszerelést a számadótisztek Gazdasági Hivatala (gh.) javítottja, amely mesteremberekkel, szerszámokkal és javítóanyaggal rendelkezik. Ha a helyzet megengedi, akkor az ételmező oszlopnál javítóműhelyt állítunk fel és a nagyobb javításokat ott végeztetjük el. A fehérnemű mosatásáról a seregtettek hadbiztossága gondoskodik. A mosatás elsősorban a csapatok, különben az ételme-

⁴ HM. 34100. sz. Határozványok a Hadbiztonsági szolgálat ellátására.

zö oszlopok vagy tábori gőzmosodák köteleessége. Más számadóesthez vezényelt legénységet teljes ruházattal és felszereléssel kell átadni. A csapattól rövidebb időre elkerülő sebesülteknek és betegeknek ruházatát és felszerelését hagyjuk meg. Súlyos sebesültektől és betegektől a nélkülözhető ruházatot és felszerelést vegyük el és a hiányok pótlására fordítsuk..."

A katona számára kiadásra kerültek különböző gyakorlati szabályok is a hideg elleni védekezésre.⁵

„... A legcélszerűbb, ha a robamsisak belsejét ócska filckalap felsőrészeivel béleljük – szükségből zsebkendő, vagy összegyűrt újságpapír is megfelel.

A lábfejek fagyásra különösen érzékenyek. A kapcát, barisnyát gyakran cseréljük. Bevált eszközök a láb fagyás megakadályozására: talpbetétek szalmából, szövetből, vagy papírból, továbbá szálanként összeválogatott és a lábbelire szorosan behelyezett zsupszalma, valamint a lábra csavart újságpapír. Több vékony fehérenemű egymás fölé húzva jobban melegít, mint egy vastagabb ruhadarab. Haskötő és újságpapír több rétegben egymásra helyezve ruha, ill. nadrág alá véve, jól védi különösen a mellett, gyomrot és vesét."

A ruházati ellátás magyar forrásból valósult meg. A németekkel megkötött szerződés idején (máj. 22.), a győzelmi hisztéria viszonyai között, ugyan ki merete volna a téli ruházat szükségességét felvetni? S amikor a megfelelő ipari háttér hiánya, a rendkívüli hideg, a működőképtelen vasúti szállítás, de nem utolsósorban az a gazdasági szervek szemlélete, mely szerint saját számadásaink szempontjából célszerűbbnek látták raktározni, mintsem a kiadással „elherdálni” az anyagot, oda vezetett, hogy a katona nem kapott sem fehéreneműt, sem téli ruházatot és emiatt a fagyások, betegségek tömegesen szedték áldozataikat.

A kivonulás utáni gyors harcbavetés, továbbá a nyári időszak elvonta a figyelmet arról, hogy ruházati anyagok utánszállítása terén gyakorlatilag semmi sem történt.

1942 szeptember 12-én a Honvéd Vezérkar Főnök által tartott megbeszélésen a vezető hadbiztos jelentette a ruházati helyzetet.⁶ Az erről szóló feljegyzés a következő:

„... Ruházat szempontjából eddig kiegészítéseket nem kaptunk. A ruházati helyzetről általában azt a tájékoztatást nyújtotta, hogy a ruházat több mint 30⁰/₀-ban 5/10-es, több mint 30⁰/₀-ban 2/10-es, a maradék pedig selejt állapotú.

A főszállásmester (továbbiakban főszmstr) még előadja, hogy a téli ruházattal való ellátás szempontjából nebezséget jelent, hogy sem magyar, sem német vonalról nem kapunk választ határozott formában a kiutalandó téli ruhák számáról. Megjegyzi, hogy kb. 200 haza intézett felterjesztés legnagyobb részére nem kaptunk választ. A VKF válasza: „ha nem kapott választ, az is válasz."

⁵ Téli hdm-ek. A csapat anyagi szolgálata télen. 58/128. I. rész 33.

⁶ HIL. 2. m. HDS. 7. doboz. Napló 854. sz. mell.

Szombathelyi vezéreztudós minden bizonnyal tudta, hogy Selyey vk. alezre-
des részére miért az idézett mondatot válaszolta. A „nincs”-ből adni Ő sem tu-
dott. De akkor miért írta le tábornoki parancsában a következő örökvényű meg-
állapítást:⁷

*„... A katonáknak, mint élő embereknek meg vannak a ma-
guk igényei, melyeket feltétlenül ki kell elégíteni. Kibezett
és agyonhajszolt csapatokkal nem lehet eredményesen barcol-
ni. Ezek a vezetés akaratát, ha ez mégolyan zseniális lenne is,
nem képesek megvalósítani.”*

1942 november hónapban a téli ruházat hiánya arra kényszerítette a had-
sereg parancsnokot, hogy XI. 21-i felterjesztésében⁸ leszögezze:

*„... Téli holmi csak elől van meg, hátsó részek, oszlopok le-
gényességét láthatjuk, mikor köpenyében védekeznek a hideg el-
len, míg a mellette elvonuló német vonatalakulat legénysege
nemez csizmában, prémes sapkával a fején bajta lovait.”*

Úgy gondoljuk, hogy Néphadseregünk hivatásos állományának minden tagja
részt vett már olyan gyakorlatokon, melyek során esetenként nem volt mód al-
vásra. A hajnali órák fáradtsága, párosulva az erőteljes lehűléssel olyan elesett-
ségi érzetet kelt, amelynek – még jó kondícióban is – csak nagy akaraterővel le-
het ellenállni. Az orosz téli sztyeppén pedig olyan „gyakorlat” volt, melynek so-
rán a hőmérő higanyszála tartósan mínusz 30°-ig süllyedt, váltásra, pihenésre pe-
dig gondolni sem lehetett.

A ruházati helyzet katasztrófális voltát jól tükrözi a 2. HDS hadbiztosának
1943 január 9-i jelentése⁹ a vezérkar főnök (hds. tőf.) részére:

*„... Jelentem, hogy a hadsereg ruhaellátási helyzete, annak
következtében, hogy a tényleges elhasználódásnak megfelelő
igényléseink csak részben nyertek kielégítést, rohamosan rom-
lik. 1942 december havi anyagi helyzetjelentésemben foglat-
tak kapcsán, a sürgősségre való tekintettel, külön táviratilag
is jelentettem, hogy a zubbonyok 25⁰/₀-a, lábbelik 40⁰/₀-a, a
nadrágok 50⁰/₀-a és a fehérenemű 75⁰/₀-a elhasználódott, sürgő-
sen kicserélendő, illetve pótlendő volna. Nyomatékosan kérem
tebát a december havi igényléseimet kielégíteni, ill. annak tel-
jesítését következményeinek mérlegetésével elbírálni. Különö-
sen válságos a HDS fehérenemű helyzete. Az emberek zöme
szakadozott, teljesen elhasználott, javíthatatlan fehéreneműt bord,
egy része pedig már ing nélkül jár, mert e cikkekből a tény-
leges szükségletnek 10⁰/₀-át sem kaptuk meg. A ruházat és kü-
lönösen a fehérenemű lerongyolódott állapotú állapot nem csak eü.
szempontból rendkívül veszélyes és káros, hanem erkölcsi-
leg is romboló hatású. A szövetséges csapatok, de különösen
a németek ruházata ugyanis általában sokkal jobb állapotban
van, s ez a legényseg önértetét bántja és önbizalmát rendíti*

⁷ U. o. Napló 865. sz. mell. 42. IX. 13.

⁸ Vö. 9. doboz. 1061/eln. 2. HDS. 1943. számhoz. 9/a. mell.

⁹ U. o. 10. doboz. 97/a. melléklet.

meg. E káros batást minden parancsnok igyekszik azzal ellensúlyozni, hogy hazánk mostoha nyersanyag viszonyaira és szegénységére utal, bár e tények állandó hangoztatása nem marad batástalanul, s igényét minden magyar honvéd a lehetőség határáig mérsékli, mégis feltétlenül szükségesnek tartom e mostoha helyzet sürgős orvoslását, mert az értékes emberanyagunkat súlyos veszteségnek (fertőző betegségeknek, fagyásoknak stb.) teszi ki.

Fentiek alapján a hiányok azonnali kiutalását és jövőbeni igényléseink teljes mértékben való kielégítését kérem."

Hogy milyen volt a valóságos helyzet, ha a hadsereg vezérkar főnökének ezt az érzékelhetőleg keresetlen szavú jelentést felterjesztették, nem nehéz elképzelni.

A vezető hadbiztosnak feltételezhetően pontos információi voltak a hadsereg általános helyzetéről, különösen azokban a kérdésekben, melyek beosztásából adódóan személyi kötelezettségeit is érintették. Ő megfelelő ruházat biztosítását követelte, a vezérkar főnök pedig megfelelő katonát a feladat ellátásához. S hogy mit kapott pótlásként, arra szolgáljon a „megbízható fegyencek felhasználása” kérdésében kiadott parancsa.¹⁰

„... A beérkezett 709 fő megbízható és kiképzett fegyencet a főszmstr. ossza három egyenlő részre és irányítsa a hdt. kiképző táborokba. A kiképző táborokba való beérkezésük után a hdt-ek baladéktalanul osszák be őket a szervezetszerű ho-ok puskás alosztályaiboz puskás csatárnak és átképzés nélkül alkalmazzzák az arcvonalban.

Az elosztásnál legyenek arra tekintettel, hogy a fegyencek arányosan elosztva kerüljenek a csapatokhoz.”

Ha az ország felelős vezetői a katonák pótlását így (és nem a protekciók behívásával) oldották meg, ugyan mit várhatott a ruházat terén a hadbiztos?

A válasz a szíves olvasó fantáziájára van bízva.

Vajda Alajos nyá. alezredes (az 1. pc. ho. egykori vezető hadbiztosa) visszaemlékezéséből, valamint személyes elmondásából ismert, hogy a halottak ruházatát a visszavonulók azonnal elszedték. Egy hadművelet kimenetelét nem a ruházati ellátás helyzete határozza meg. De az a tény, hogy egy hadsereg állománya a halott bajtársat nem a kegyelet jegyében temeti, hanem ruhájától fosztja meg, sok mindent megmagyaráz.

A betolakodók részére szokatlan orosz tél „borzalmait” a magyar katonai vezetés 1943 telén megismerte. Ha ebben a vezetésben normális katonaföldrajzi munka folyik, tudniuk kellett volna, hogy ilyen viszonyok különleges ruházatot követelnek. Úgy gondoljuk, nem helytállóak azok a visszaemlékezések, melyek azt állítják, hogy a téli ruházat nem hagyta el az ország területét. A téli ruházatnak a hadműveleti területre való kiszállítása alapvetően megtörtént, de csapatszállító eszközök hiánya és az „anyagon ülő gh-s szemlélet” miatt a csapatokig nem, vagy csak kis mértékben jutott el.

¹⁰ U. o. 8. doboz. Napló 1583. sz. mell. 298/2, HDS. I. a. 42. XII. 5.

A következőkben áttérünk a szociális problémák néhány vonatkozására. A történelem folyamán minden ország, amely háborút viselt, igyekezett a hadban álló katona családfenntartó gondjait csökkenteni. Hogy ez milyen formában érvényesült a Horthy-Magyarországon, arra álljon itt Dr. Szentgyörgyi államtitkár tájékoztatója:¹¹

„... A főméltóságú Asszony által, a hadbavonultak hozzátartozóinak segélyezése céljából kezdeményezett gyűjtési akcióval kapcsolatban a honvédelmi igazgatás polgári tisztségviselői és egyéb alkalmazottai önkéntes adakozásra hivatdók fel. A felajánlott adományokat a III–IX. fizetési osztályba kinevezett tisztségviselők beosztási helyükön, az illetményeiket kifizető közegnek, az egyéb alkalmazottak pedig az általános gyűjtés keretében őket gyűjtőivel felkereső bázisfelügyelőnek, vagy leventének adják át. A fizetési osztályba sorolt tisztségviselők által felajánlandó összeg nagyságát illetően tájékoztatásul szolgáljon, hogy fizetési osztályok szerint az alábbi adományok felajánlását tartom kívánatosnak:

III. fiz. oszt. (altábornagy)	45,00 Pengő
IV. fiz. oszt. (vezérőrnagy)	30,00 Pengő
V. fiz. oszt. (ezredes)	20,00 Pengő
VI. fiz. oszt. (alezredes)	12,00 Pengő
VII. fiz. oszt. (őrnagy)	6,00 Pengő
VIII. fiz. oszt. (százados)	3,00 Pengő
IX. fiz. oszt. (főhadnagy)	2,50 Pengő
X. fiz. oszt. (hadnagy)	2,00 Pengő
XI. fiz. oszt. (zászlós)	1,50 Pengő

Csak megjegyezni kívánom, hogy már az első világháború előtt és alatt ígért szociális programból sem került gyakorlatilag semmi megvalósításra.

A múlt kísértetiesen megismétlődni látszott. A hadtestparancsnokságoknál felállított hadigondozási felügyelők, valamint a csapat hadigondozó tisztjei feladatukat nem tudták ellátni, ezért 1943 január 1-vel át kellett a rendszert szervezni. Ami eredményt a Honvédelmi Miniszter fel tudott mutatni az a következő:¹²

„... 1941 őszén a hadiárvák támogatására társadalmi gyűjtést, népruházati akciót szerveztek. A hivatásos tiszt- és tisztbelyettesektől folyamatos gyűjtést szerveztek a hadiárvák ellátására. A miniszter elismeri, hogy a hadigondozottaknak nincs annyi pénzük, hogy a törvényileg szabályozott kisbirtok árát kifizessék.

A beígért vasúti menetdíj kedvezményt nem kapták meg, erre nincs is lehetőség.

Viszont a hadiözvegyek részére jelvény kiadását tervezik. Tervezik a barakk hadirokkant otthon átépítését, mivel használhatatlan. Hadirokkant még nem került be az otthonba.”

¹¹ U. o. 9. doboz. 417. 274. szám. 1943 febr. 1.

¹² Vö. A magyar hadigondozás a szovjet elleni háború kezdetétől 1943. év végéig. A m. kir. honv.-i minisztérium X. csoportfőnöksége.

Úgy gondolom, hogy a ruházati ellátás és az egészségügyi helyzet között szoros összefüggés mutatható ki. Különösen olyan helyzetben, amikor fehérmű hiány miatt beáll az eltervesedés, ami igen rövid idő alatt jelentős súlyvesztést képes okozni, amikor a fagyásos betegek száma magas, vagy járványos megbetegedések fordulnak elő.

Az egészségügyi szolgálat feladatát a vonatkozó utasítás a következőkben határozta meg:¹³

„... Az a bivatása, hogy az emberek barcképességét egészségügyi tekintetben fenntartsa és helyreállítsa.

Sebesülteket és betegeket gyűjt, ellát és elszállít.

Óvórendszabályokkal betegségek (tömeges, járványos) keletkezését és terjedését megakadályozza. Az egészségügyi anyagot pótolja.”

A hadműveletek kezdetén az egészségügyi szolgálat részére a feladatok végzése nem jelentett megoldhatatlan feladatot. Ismert, hogy a szovjet erők 1942-ben a 2. magyar hadsereg ellen komoly támadást nem indítottak. A kiszállítás után egészségügyi problémát csupán a hosszú gyalogmenetek jelentettek. Az erőltetett menet, ismeretlen tájakon, szokatlan éghajlati viszonyok között, akadozó élelem-ellátás mellett, kihatott az egészségügyi állapotra, de kritikus helyzetet sehol sem idézett elő.

A harcok során azonban egyre inkább jelentkeztek olyan problémák, amelyek meglehetősen nyugtalanították a hadseregpáncsnokot, amelynek 1942. VIII. 13-i parancsa¹⁴ egyértelműen igazolja ezt:

„... A tábori egészségügyi intézetekben feltűnően sok a kéz és lábsebesült. Ez csak úgy lehetséges, hogy az öncsonkítók is hátrajutnak az eü. int.-ekbe. A bdt. pságok azonnali batálllyal és a legnagyobb eréllyel gondoskodjanak arról, hogy egyetlen egy kéz és lábsérült se hagyassa el a segélyhelyeket, ill. a bo. eü. intézeteket, amíg az öncsonkítás gyanúja tekintetében megnyugtató bizonyítékok nincsenek.

Még akkor is fenntartom a parancsomat, ha az ilyen sebesültek sokasága miatt azok orvosi kezelése és ellátása nebeztségbe ütköznék. A főszállásmester gondoskodik arról, hogy a tábori kórházak és hátsóbb eü. intézetekben is végrehajtsák eme parancsom.

Minden egyes öncsonkítót haladéktalanul táb. bíróság elé kell állítani és 14./2. HDS IV. b. 42. V. 24. sz. rendeletnek megfelelően statáriális eljárás szerint kell ítéletet hozni. Az ítéletek végrehajtását, ahol a helyzet és az ítélet végrehajtására meghatározott idő azt lehetővé teszi – az illető alakulata előtt – elrettentő példaként kell végrehajtani.”

A fenti parancs olyan gondokat jelentett úgy az egészségügyi szolgálat, mint a parancsnokok részére, melyet alig lehetett teljesíteni. A katona különösen félt

¹³ Hadműveleti Anyagi Szolgálat (Segédlet) Budapest, 1940.

¹⁴ HIL. 2. m. HDS 6. doboz. Napló 52. sz. mell. 1411/2. HDS I. a.

az ilyen jellegű sérülésektől, mert nehéz volt bizonyítani, hogy nem öncsonkítást hajtott végre.

A bizalmatlanság azt is eredményezte, hogy a kéz és lábsérültek ellátása vontatottabb lett, ami azután sok esetben amputálást tett szükségessé.

A helyzetről érdemes idézni a korabeli okmányok alapján Szombathelyi vezds. Vezérkari Főnök jelentésében elhangzottakat¹⁵ (1942. IX. 13.):

„... A vezetőorvos előadása szerint a lényeg az, hogy az eü. intézeteket a HDS területén mielőbb kiürítsük és ehhez szükséges otthoni eszközökkel Kieuban, vagy Harkovban lazaret bázis létesítése. A hdm-i területen ugyanis az elhelyezési viszonyok nem engedik meg nagyobb kórházak létesítését. Sebesült torlódás esetén szükséges kiürítéshez ingaforgalomban működő kórházvonatokra volna szükség a hdm-i területen.

A VKF, a vezo. és a beosztott orvos között élénk vita fejlődik ki a betegek osztályozásának kérdésében. Ezzel kapcsolatban a VKF megjegyzi, hogy a honvéd orvosi kiképzés csak gátolja a gyakorlati alkalmazhatóságot. Nem az a lényeg, hogy minden súlyos beteg hátra kerüljön, hanem az, hogy csak könnyű betegek, sebesültek, légnyomásosak és öncsonkítók ne kerüljenek a hátsószágra. A vezo. feladata az, hogy erélyesen fellépve megakadályozza azt, hogy egyes könnyű sebesültek csalás, vagy pedig erőszakos fellépés révén a hátsószágra menő vonatokra felkerüljenek.

A beosztott orvos ezután ismertette a sebesültek bátraszállításának lefolyását az augusztus elején lezajlott harcok után. Rámutatott arra, hogy az elől lévő kórházakba beérkezett könnyű sebesülteket a fennálló rendeletekkel ellentétben hátra kellett szállítani a hátsószágra, mert különben a hdm-i területnek abban az időben csak csekély számban telepített kórházaiiban a súlyos sebesülteket nem lehetett volna ellátni.

Ezzel az időszakkal kapcsolatban a VKF megjegyzi, hogy az augusztus első felében lefolytatott betegszállításoknál súlyos hibák voltak: egyrészt könnyű sebesültek és légnyomásosak gyógyultan érkeztek, másrészt pedig súlyos sebesültek voltak a vonatokon, akik orvosi kezelés nélkül, igen súlyos állapotban érkeztek meg.

Amikor a beosztott orvos – aki abban az időben a HDS vezo-t helyettesítette – e kifogásokra a hadbírói eljárás megindítását kérte maga ellen, a VKF nevezettnek ezt a kérését erélyes hangon elutasította.”

Vegyük észre a Vezérkari Főnök mondatában a mindent eldöntő részt: „nem az a fontos, hogy minden súlyos sérült hátrakerüljön, hanem az, hogy könnyű sérült ne jusson el a hátsószágra.” Szombathelyi vezds. ezen a megbeszélésen jelentette ki: „... Én nem vagyok amellet, hogy valaki hazamenjen.”

¹⁵ U. o. 7. doboz. Napló 854. sz. mell.

Móricz vk. őrgy. jelentése¹⁶ alapján 1942. VI. 28.–1942. IX. 15-ig keletkezett véres veszteség 886 fő tisztt, 19540 fő legénység. Különböző visszaemlékezések, tanulmányok ezt az időszakot úgy jellemzik, hogy viszonylagos nyugalom volt a magyar hadsereg arcvonalszakaszán. A magyar hadsereg élelmezési létszáma 1942. IX. 1-én¹⁷ 203246 fő volt. Tehát, ez a „viszonylagos” nyugalom közel 10⁰/₀-os veszteséget okozott.

A hadsereg parancsnokság 1942. december hónapban megkezdte a különböző egészségügyi intézetek kiürítését. XII. 27-én a főszállásmester jelentette¹⁸, hogy az egészségügyi intézetek kiürítettnek mondhatók. A teljes kiürítést folyamatosan folytatják. Ez is azt bizonyítja, hogy a hadsereg vezetése számolt a szovjet támadás lehetőségével.

Az élelmezési helyzet romlása december hónapban már közvetlenül kihatott a csapatok teljesítőképességére. Különösen az elől küzdő csapatok erőállapota csökkent le aggasztó mértékben. A rendkívüli hideg, a váltás hiánya, az elégtelen ruházat tömeges betegségeket eredményezett.

A szovjet ellentámadás során a 12. k. ho. igen gyorsan megsemmisült. Az elmarasztalások igen durvák és nyerseks voltak, nem segített a helyzeten a kíméletlen megtorlás sem. Már a támadást megelőző időszakban olyan ellátási problémák jelentkeztek a hadosztálynál, melyek parancsnoki beavatkozást igényeltek.

Idézzük ezzel kapcsolatban Kovács vörgy. hadsereg VKF telefonbeszélgetéséből:¹⁹

„... A VKF közli a főszállásmesterrel a 12. k. ho.-nál meg-ejtett vizsgálat nagybani eredményét: A legénység a neki járó „Személyi adag”-ját megkapta. 1–2 napig nagyon egyhangú volt. Érezni lehetett továbbá a kenyéradag korlátozását is. Ezzel szemben megállapítást nyert, hogy a „Személyi adag” egymagában nem elegendő. A szalma és fűtőanyag hiány igen nagy. Egy szd. pl. 2 m³ fát kapott, melynek nagy részét fedezék építéséhez kellett felhasználni. Ezt a csapat nagyon meg-érzi, mert az emberek fűtetlen bunkerokban a földön kényte-lenek hálni. Ugyanez a helyzet a lőtáppal is, mely a lovak lassú, de biztos pusztulására fog vezetni. Ugyanakkor a malá-ria és bélhurut is járványszerűen fellépett a legénységnél, mely azután a nagymérvű végelgyengülésekre vezetett.

A vez. orvos XII. 16-án jelentette, hogy a 18/III. zlj.-nál bár-mikor lehet számolni 20–30 ember halálával végelgyengülés végett.”

A kutatások eredményeként jól ismert, hogy 1943. január 12-én a szovjet támadás órák alatt eldöntötte a 2. magyar hadsereg sorsát. Nem segített a tábori csendőrség kegyetlen méészárlása, az emberek ezreinek felkoncolása, a sebesültek és betegek veszni hagyása. A megmaradt állomány részére azonban hátrább jutva

¹⁶ Uo. 9331./2. HCS. főszmstr. 42. IX. 20.

¹⁷ Uo. 1. sz. melléklet.

¹⁸ Uo. 8. doboz. Kovács vörgy. telefonbeszélgetései. Napló 1800. sz. mell.

¹⁹ Uo. 10. doboz. Napló. 20. sz. melléklet. 43. I. 2.

sem fejeződtek be a megpróbáltatások. A lovak a kegyetlen állapotot nem bírták, az emberek azonban még 1943 februárban is olyan teljesítményekre voltak kötelezve, ami minden ésszerűséget felülmúlt. Kovács vőtgy. hadsereg VKF 1943. február 9-i, a németek részére felterjesztett jelentése talán érzékelteti az állapotokat²⁰:

„... A Don-mentéről visszavonuló magyar hadsereg töredékeinek zöme a kijelölt átszervezési terület elérésére több mint 500 km-es gyalogmenetet bajtolt, illetve bajt végre a legnehezebb viszonyok között. Súlyos harcok után kemény hidegben, gyakori havazás és hófúvás közepette, rossz utakon igen hiányos, csaknem kizárólag hideg étkezés mellett kell ezt a nagy menetet megtennie.

Ennek következtében az emberek erőállapota annyira leromlott, hogy a létszám fele menetképtelennek tekinthető.

Az első gyülekezési területről – Belgorodból – kilátásba helyezett vasúti szállítás más bdm. érdek miatt nem valósulhatott meg.

Az új átszervezési területre való további 250–300 km gyalogmenet azonban a hds. megmaradt részének kb. további 25–30 százalékát követelné áldozatul.

Kérek ezért 14–15 vasúti szerelvényt biztosítani a legelcsigázottabb – menetképtelen – emberek, az üzemképtelen gépjárművek, valamint a közúton el nem szállítható anyag elszállítására.”

Úgy véljük, hogy nem felesleges a hadseregparancsnok 1943. II. 9-én a Honvéd Vezérkari Főnök részére megtett jelentéséből a következőket még egyszer idézni²¹:

„... Az ismételt követelésre, hogy bocsássonak vasúti szerelvényeket rendelkezésre válasz sem érkezik.

Az a benyomásom, mint már a Don-menti harcok alatt kialakult, beigazolást nyer, hogy a HDS feladata a német egységek biztosítása, ha fegyver nincs, akkor az élő tömeg szerepeljen sebesség csökkentő ütközőként. Gk., fogat elvétel napirenden van. Üzemanyagot felgyűjtják inkább, minthogy abból felvételezni lehessen.”

Ezekkel a – kommentár nélkül is önmagukért beszélő – idézetekkel fejezzük be a jelen közleményünket. A leírtakból feltétlenül be kell látni, hogy egy olyan látszólag nem alapvető szolgálati ág, mint a ruházati ellátás, bizonyos körülmények között sorsdöntő módon befolyásolhatja a hadművelet, harc sikeres kimenetelét. Látni kell továbbá azt is, hogy a sikeres ellátás érdekében messzelátóan előre kell gondoskodni az anyag rendeltetési helyére, időben történő eljuttatásáról.

²⁰ Uo. 11. doboz. 498/2. HDS I. a. 43. II. 9. Napló 329. sz. mell.

²¹ Uo. 517./2. HDS I. a. 43. II. 9. Napló 332. sz. melléklet.

Végül, – de nem utolsósorban – tanulságként kell elkönyvelni, hogy az egészségügyi szolgálat jó, vagy rossz működése rendkívül nagy mértékben kihat a katonák erkölcsi-politikai állapotára. Ez a szolgálat különösen bonyolult helyzetbe kerül, ha a katona nem érzi magáénak a háború politikai célkitűzését, mert ilyen esetben a szolgálat alól magukat tömegesen kivonni igyekvő személyek eszközévé válik.

A következő közleményben a szállítások helyzetét kívánjuk bemutatni és a szolgálat – a többire kiható – döntő szerepét érzékeltetni.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A hadtápvezetés ellenőrzésének főbb módszertani tapasztalatai

Prakter József alezredes és Dr. Varga József alezredes

A néphadsereg dinamikus szervezeti, technikai fejlesztése, a mindig magasabb szinten megújuló követelmények, a HKSZ fenntartásában, a felkészítésben a gazdálkodás és szolgáltatások terén, a jelentősen lerövidült szolgálati idő következtében új hatékonyabb módszereket követelnek mind a feladatok végrehajtásában, mind a vezetésben. A végrehajtáshoz rendelkezésre álló erők és eszközök, egyéb források lényegesen nem változnak, ezért mindenekelőtt a vezetésben kell keresni azokat a tartalékokat, amelyek feltárásával lehet csak biztosítani rövidebb idő alatt a minőségileg nagyobb feladatok végrehajtását.

A következő fejlesztési időszakban számolni kell azzal, hogy növekednek az elvárások a szervezettség, a munka hatékonyabb irányítása, a személyes szolgálati kapcsolatok erősítése, általában az élők munkával és anyagi erőforrásokkal történő gazdálkodás javítása, a tervfegyelem és szabályzatban előírtak szigorúbb betartása terén. Napirendre kerül a vezetés stílusának munkamódszerei gyökeres reformja, amely nélkül már csak mérhetetlen erőfeszítések, pazarlás árán és alacsony hatékonysággal lehet csak szolgálati feladatainkat végrehajtani.

Mindezekben jelentősen növekszik az ellenőrzés szerepe és ezért gondosabban kell előkészíteni a felügyeleti és belső ellenőrzések során a vezetés vizsgálatát, megítélését, a vezetői ráhatás eredményességének elemzését. Valamennyi szinten ezért kiemelt fontosságot kap a vezetés ellenőrzése.

A hadtápmunka megítélése során nem nélkülözhető a hadtápvezetés (irányítás) hatékonyságának vizsgálata, minősítése, a vezetői hatások érvényesülésének felmérése, mindehhez a hadtápvezetés helyzetének részletes megismerése. A hadtápvezetés lényegét és funkcióit tekintve a katonai (csapat) vezetési rendszer része, ezért ezen a területen is érvényesülnek a katonai vezetési követelmények és folyamatok. A következőben ehhez kívánunk módszertani segítséget nyújtani, melyhez felhasználtuk a korábbi ellenőrzések tapasztalatait.

A végrehajtásra kerülő átfogó komplex hadtáp szakfelügyeleti ellenőrzés során *elsődleges annak megállapítása, hogy a vezetett területek milyen színvonalon végzik munkájukat*, mindenekelőtt azt, hogy a vezetés képes-e a feladatokat a lehetőségekkel összhangban, céltudatosan, hozzáértően és hatékonyan megoldatni. A szervezet milyen eredményességgel teljesíti az alaprendeltetéséből fakadó fel-

adatait, vagyis milyen a készenléti foka, felkészültségének színvonala a feladatok teljesítésére.

Ennek megfelelően meg kell állapítani, hogy a végzett tevékenység megfelel-e a szabályzatok követelményeinek és milyen színvonalon biztosítja: a magasabb harc-készültség és mozgósítás; a felkészítés; a csapatok mindennapi élete hadtápbiztosítására vonatkozó célkitűzések megvalósítását, az előjárók által meghatározott követelmények érvényre juttatását, a rend, a fegyelem fenntartását, a gazdálkodást és a szolgáltatásokat, a társadalmi tulajdon védelmét; továbbá meg kell győződni arról, hogy a hadtáppállomány politikai állapota, erkölcsi-fegyelmi helyzete, elméleti és gyakorlati felkészültsége, összekovácsoltsága mennyiben szolgálja az egységes akarat és cselekvés megvalósítását.

Az összegezett minősítésben jelentős szerepet kapnak a szakellenőrök, illetve a felügyeleti szervek alárendeltségében működő egység-hadtápok (önálló gazdálkodó alegységek) ellenőrzést végző albizottságainak megállapításai, miután ezekről kaphat megalapozott információkat az ellenőrző arról, hogy milyen színvonalon funkcionálnak az egyes vezetett területek, szervezetek.

Vizsgálni kell továbbá a vezető(k) személyes tevékenységét és meg kell állapítani, hogy képes(ek)-e eredményesen biztosítani a vezetési funkcióinak érvényre juttatását és hogy munkájukkal, magatartásukkal, vezetés stílusukkal és módszereikkel milyen hatást gyakorolnak a vezetésük alatt álló terület (szervezet) tevékenységére, a fejlődés folyamatos és következetes biztosítására.

Vizsgálni kell a vezető(k)-kel szemben támasztott hármas követelmény – mint a politikai, szakmai és vezetői követelmények egységes rendszere – érvényesülésének helyzetét. A vezető(k) felkészültségét, határozottságát, problémaérzékenységét, együttműködési készségét, kapcsolatukat az előjárókkal, alárendeltekkel, munkatársakkal az alkotó kezdeményező légkör kibontakoztatását, összességében a vezető(k) alkalmasságát, képességét és készségét az alárendeltek vezetésére, irányítására.

Tanulmányozni kell a vezetés főbb funkcióinak érvényesülését, (az információ rendszer, a tervezés; a feladatszabás és számonkérés rendje, a feladatok végrehajtásának megszervezése; az együttműködés; az ellenőrző tevékenység szervezete és minősége) az egyes vezetés részfolyamatok összhangját, minőségét, színvonalát.

A vezetők személyes tevékenységét, illetve a vizsgált szervezet vezettségének megítélését, általában az ellenőrző bizottság vezetője állapítja meg. E munka során – az ellenőrzési tervben meghatározott rendben – folyamatosan tájékozódik a vezetett területek (szintek) ellenőrzésének tapasztalatairól, személyes benyomásokat szerez az ellenőrzött terület(ek), szervezet(ek) által végzett munka helyzetéről a szakellenőr(ök), albizottság(ok) megállapításainak helyességéről.

Az ellenőrző meghatározott ütemben beszámoltatja a vezetőt a hadtáp helyzetéről, a végzett munkáról, az elért eredményekről, meghallgatja gondjait, problémáit, javaslatát. (A beszámoltatáshoz a CSHSZ I. 281. pontjában meghatározottakat kell alapnak tekinteni.) A jelentés meghallgatása során is törekedni kell a számonkérés jellegének erősítésére, következtetéseket kell levonni, egyrészt a jelenlegi készségről, a végzett munka helyzetének személyes megítéléséről, minősítéséről, másrészt a vezető helyzetismeretéről, a feladatok megoldására alkalmazott módszereiről.

A vezető meghallgatása során tájékozódni kell arról, hogy milyen színvonalon ismeri a szakmai tevékenységével összefüggő szabályzókat, előjárói intézkedéseket és a vezetése alatt álló területek (alárendeltek) tevékenységét szabályozó szakmai utasításokat.

A vezetők szakmai felkészültségének ellenőrzése során azt vizsgáljuk, hogy ismerik-e az alárendeltségükbe tartozó szakágak főbb feladatait, a végrehajtás és feladatmegoldás követelményeit, tudják-e mindazt, ami a tudatosan átgondolt cselekvéshez szükséges, vagyis azt kell megállapítani, hogy rendelkezne-e olyan elméleti felkészültséggel, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy a vezetésük alatt álló személyeket, szolgálati ágakat hatékony teljesítményre készítse, ráhatásukkal, befolyásukkal elősegítsék azok kifogástalan működtetését.

Mindezekhez elemezni kell az alapvető vezetési okmányok tartalmát, a feladatok megoldására kialakított célkitűzéseket, a végrehajtás terveinek realitását, a helyi intézkedéseket, alkalmazott módszereket, az értekezlet napirendjét, előkészítettségét.

Az ellenőrző tevékenység és a megítélés célravezető főbb módszerei a tanulmányozás, az összehasonlítás, a felmérés, az adatok egyeztetése, az ütemezett feladatok időarányos végrehajtásáról helyszínen történő meggyőződés. E módszerek alkalmazásával egyértelműen megállapítható, hogy az előjárói intézkedések feldolgozásra kerültek-e, s a helyi tennivalók (feladatok) időhöz és személy(ek)-hez kötötten, a körülményekhez igazodóan kerültek-e meghatározásra és tartalmazzák-e mindazokat a főbb módszereket, szervezési, együttműködési és ellenőrzési feladatokat, amelyek a végrehajtás érdekében nélkülözhetetlenek.

A vezetési folyamatok megítélésének sorrendjében meghatározó szerepe van az adott szervezet, illetve személyek tevékenységét és felelőségét meghatározó szabályozás vizsgálatának és minősítésének. A szabályzók – jellegüket tekintve – a vezetés fontos eszközei. Tartalmuk és formájuk függ a vezetés szintjétől, a feladat jellegétől; kiadhatók az előjárók által, vagy helyi szabályozóként. A katonai szervezeteket tekintve a kettős szabályozás jellemző, mivel az alaptevékenységet a felsőbb szervek által alkotott szabályzatok, míg a résztvékenységet zömmel a helyi szabályzók – intézkedések, parancsok – írják elő.

A katonai szervezetek hadtápszolgálatára (hpt. alegységek, egységek, intézetek) a vezetők és a beosztott állomány feladatait, a központi és helyi szabályzók, Szervezeti és Működési Szabályzat, Munkaköri Leírás-ok rögzítik. Ezeket tekintjük a szervezet, illetve egyes vezető személyek, vezetési alapokmányainak.

Az ellenőrzés során fontos annak megállapítása, hogy érvényesülnek-e a Szolgálati Szabályzat keretszabályai, valamint az általános érvényű központi és helyi rendelkezések konkrét előírásai; biztosítva van-e a szervezeti feltételek és a feladatok összhangja, a belső rend és szervezettség, a vezetői tevékenység operativitása. (E tevékenység megítélésénél – az okmányok tanulmányozása mellett – elengedhetetlen az egyes feladatok végrehajtásának közvetlen helyszíni vizsgálata.)

Az alapokmányok ellenőrzését megelőzően – a felkészülés során – tanulmányozni kell a 046/1976. (HK 13.) MNVKF intézkedését, meg kell ismerni az ellenőrzendő katonai szervezet alaprendeltetését, feladatait, szervezetét. Az ellenőrzés során vizsgálni kell a beosztások feltöltöttségét, a személyi állomány szakképzettségét, alkalmasságát, az állományfegyelem helyzetét, elemezni kell a személyi hiányok okait és azok kihatását az egyes munkakörökre kidolgozott alap-

okmányokat, ezekben a követelmények érvényesülését, a célszerűséget, alkalmazhatóságot és tényleges alkalmazását.

Célszerű figyelmet fordítani arra, hogy a helyi szabályzók összhangban vannak-e, tartalmilag és formailag biztosítják-e a rugalmasságot, az előrelátást, a változó helyzetekhez való alkalmazkodást, a kiegyensúlyozott arányos megterhelést és a végzett munka értékelhetőségét.

A tapasztalatok szerint a Szervezeti és Működési Szabályzatok az előírásoknak megfelelően elkészültek, azokat folyamatosan pontosítják és általában alkalmasak a rendeltetésük betöltésére. A Munkaköri Leírás-ok azonban vagy nagyon általánosak és nem adnak eligazítást a feladatok megoldására, vagy túlságosan részletezik a munkaköri teendőket, ezért az ilyen alapokmányok gyorsan elavulnak. Előfordul, hogy a helyi szabályzók nem eléggé rugalmasak, esetenként pontatlanok, az érintettek ezeket a követelmény szintjén nem ismerik, ezért a munkában sokszor a megszokottság és ösztönösség érvényesül. Mindez hátrányos hatást gyakorol a belső tevékenység szervezetségére, a rend és fegyelem szilárd fenntartására, a feladatok hatékony végrehajtására.

Az ellenőrzés megállapításai kapcsán következtetéseket kell levonni: a szabályozottság színvonalára, a szervezet alaprendeltetésével való összhangjára, azok betartásának helyzetére, továbbá arra, hol kell azokat a funkciók és feladatok alapján az esetleg változott körülmények figyelembevételével igazítani.

A vezetési folyamat valamennyi funkciója az információra épül.

Az ellenőrzés során tanulmányozni kell az étkező, kimenő, levelezést, jelentéseket, táviratokat, adattárakat, statisztikákat, kimutatásokat, valamennyi olyan okmányt, amelyeket az információs rendszerben a vezető szerv(ek) felhasználnak.

Meg kell állapítani, hogy az információk elegendők és alkalmasak-e arra az alapvető célra, hogy a többi vezetési folyamat a pontos és megbízható helyzetismeretre alapozódjék. Azt is meg kell itélni, hogy az információfeldolgozás és elemzés módszere megfelel-e az előbbi követelményeknek.

Az időben történő pontos informáltság nagy segítséget jelent a vezetőnek a fő feladatok és a célkitűzések összpontosítására, az ügyek operatív intézésében elősegíti a vezetői hatások erősítését, az események irányítását.

Számos esetben tapasztaltuk, hogy – vezetési gyengcségek miatt – a szükségnél több időt és energiát fordítanak az információ szerzésére és feldolgozására, ugyanakkor felhasználásuk hatékonysága mégsem felel meg a követelményeknek. Ebből fakad, hogy a szervezetben megnövekedik az adminisztrációs munka, sok az átfedés, a párhuzamosság, ami az alárendeltek leterheltségét indokolatlanul fokozza. Előfordul, hogy hiányos a hadtáptörzseken belül az ügynevezett belső tájékoztatás, az információk sok esetben pontatlanok, késnek, vagy elmaradnak; az egyes előljáró szervek a szabályozott jelentéseken túlmenően – rendszertelenül – több külön jelentést kérnek.

A hibák következményeként nem valósul meg maradéktalanul a feladatok érdemi intézése, nem reagálnak a szükséges mértékben és időben a problémákra, pontatlan és általában nagyvonalú a tervezés, a feladatszabás, elszaporodnak a bürokratikus vonások.

Az ellenőrzés tapasztalataiból következtetéseket kell levonni arra, hogy az információs rendszer megfelelően szolgálja-e a feladatok ismeretét, a végrehajtásról a tájékozódást, a gazdasági mutatók és adattárak naprakészességét, az elől-

járók tájékoztatásának megbízhatóságát. A rendelkezésre álló információk megfelelően biztosítják-e a vezetés számára a teljeskörű áttekintést, a szükséges és megalapozott intézkedések megtételét.

A vezetési folyamat egyik jelentős eleme a célkitűzés és tervezés, melynek érvényesülése, alkalmazása, kidolgozása, a vezetőktől (hadtáptörzsektől) megalapozott információ, helyzetismereten alapuló, átgondolt, előrelátó tevékenységet igényel.

Figyelembe kell venni, hogy a jól átgondolt és a feladatokat magába foglaló célkitűzés, a munka pontos tervezése, a hadtápszolgálat (adott szervezet) folyamatos és összehangolt működését eredményezi, míg ennek ellenkezője a hadtáp indokolatlan leterheltségét, a szükségesnél nagyobb idő- és energiaráfordítást idéz elő.

Az ellenőrzés során tanulmányozni kell: a szabályozókban előírt, a hadtápszolgálat tevékenységére kidolgozott valamennyi alapvető és kiegészítő tervet és ezek tartalmát egyeztetni kell az előjáró és helyi követelményekkel, célkitűzésekkel.

Vizsgálni kell, hogy a célkitűzések tartalmazzák-e az előjárói és helyi követelményeket, olyan célokat tűztek-e ki, amelyek a meghatározott időn belül teljesíthetők és ezek összhangban vannak-e a szervezet feladataival. A tervekben tanulmányozni kell a célkitűzések és ütemezett feladatok összhangját; a tervezett feladatok realitását, (a végrehajtáshoz ütemezett erőket, eszközöket, anyagi, pénzügyi feltételeket); felelősöket, határidőket stb.

A tapasztalatok szerint – az előjáró elgondolásának nem kellő ismerete, vagy helytelen értelmezése, esetleg megfelelő tájékozottság hiánya miatt – a célkitűzések esetenként megalapozatlanul, irreálisnak kerülnek megfogalmazásra; a célkitűzéseket nem differenciálják az egyes vezetési szinteknek megfelelően; a célok elérésének útjai, módjai, eszközei nem eléggé átgondoltak, nem veszik kellően figyelembe az adott konkrét helyzetet, helyi körülményeket és feltételeket. A tervező munkában egyes helyeken érzékelhető a tervezés jelentőségének lebecsülése; a szükséges alapadatok – cél, feladat, követelmény stb. – hiányos megadása; a tervezéshez szükséges számvetések, helyzetelemzések hiányos végrehajtása, feltételek, lehetőségek, helyi körülmények hatásának figyelmen kívül hagyása.

A hibák következményeként számos célkitűzést, tervezett feladatot módosítani kell, emiatt több feladat nem kerül végrehajtásra. Áttervezés, újratervezés válik szükségessé, ami többletmunkát, idegeskedést, kapkodást, a hadtáptörzsen belül feszült légkört, rossz munkahelyi viszonyok kialakulását idézi elő. Nem számolnak a termódosítások várható hatásaival, az új feladatok betervezésénél a régieket változatlanul hagyják.

Az ellenőrzés során következtetéseket kell levonni a vezető, illetve a hadtáptörzsek informáltságára, helyzetismeretére, a tervező munkában a jártasságra, az ütemezett feladatok koordináltságára, az előrelátás és kezdeményezés érvényesülésének színvonalára.

A vezetői tevékenység megítélésének alapvető kritériuma a döntéselőkészítés és a döntések meghozatala. Ezen vezetési funkció logikai folyamata a probléma felismerése, értékelése, a döntés előkészítése, a választás; a döntés formába öntése, közlése.

E tevékenység vizsgálata során célszerű abból kiindulni, hogy a helyes és időben hozott döntés a hadtáp (szervezet) egészének hatékony munkavégzését biztosítja, míg ezen alapvető folyamatban előforduló legkisebb mulasztás, felüle-

tesség, késlekedés, pontatlanság súlyos következményekkel járhat mind az adott hadtáp (szervezet) belül, mind az alárendeltek vonatkozásában és veszélyeztetheti a feladatok végrehajtását.

Az ellenőrzés során tanulmányozni kell a döntéssel összefüggésben írásban kidolgozott okmányokat, intézkedéseket, parancsokat, a munkaértekezletek rendelkezésre álló adatait.

Vizsgálni kell, hogy: a döntéseket megalapozottan, kellő időben hozták-e meg és megfelelnek-e annak a követelménynek, hogy pontosan, röviden, világosan és lényegretörően, – a választott formával és tartalommal – biztosítják-e a feladatok hatékony végrehajtását. A döntési gyakorlat megítélése során vizsgálni kell azt is, hogy az adott vezetők milyen – egyébként indokolt és fontos – döntések meghozatalát mulasztották el.

Meg kell állapítani, hogy a döntés előkészítése, a meghozott döntések alkalmasak-e a meghatározott feladat optimális végrehajtásának elősegítésére, a kitűzött cél elvárt szintű megvalósítására.

Az ellenőrzések során tapasztaltuk, hogy számos helyen a döntési helyzeteket nem, vagy időben későn ismerik fel. Előfordult, hogy a meghozott döntésekben, kiadott intézkedésekben, a feladatokat nagyvonalúan, szinte jelszavakkal határozták meg, de előfordult ezek ellentéte is, a túlszabályozás, a részletekbe menő beavatkozás, felesleges bürokratikus kötöttségek. Több helyen az intézkedések jelentős része nem más, mint a meglévő szabályzók ismételtetése, többszörös átfedése.

A hibák következményeként a várható eredmény nem következik be. A rosszul előkészített döntés miatt a végrehajtásban számos olyan igény merül fel, amelynek nincs biztosítva a feltétele, ezért a meghatározott feladatot nem lehet végrehajtani. Mindez torzulásokat okozhat a vezető és beosztott viszonyában, élezi az ellentéteket, ellentmondásokat eredményez, végül is alacsony teljesítményhez és a hatékonyság elmaradásához vezet.

A vezetési folyamat fontos területe a feladatok végrehajtásának megszervezése, amelynek középpontjában a munkamegosztás, a tevékenység összehangolása, az emberek kapcsolata, a dolgozókhoz való viszonya áll.

Ezen funkció teljesítésének színvonala megállapítható egyrészt az eddig vizsgált vezetési folyamatok tanulmányozása során, másrészt szükséges a feladatmegoldás helyszínén meggyőződni a munkaszervezés tényleges helyzetéről.

A helyszínen kell vizsgálni a központi és helyi szabályzók követelményeinek megvalósítását (betartását) a feladatok végrehajtására kialakított módszereket; a munkában résztvevő állomány tevékenységének szakszerűségét, készségét, szorgalmát, munkához való viszonyát; az adott feladat végrehajtásának feltételeit, körülményeit, eredményeit.

Meg kell állapítani, hogy a kidolgozott helyi szabályzók alkalmasak-e a feladatok megoldására, a felelősség érvényesítésére; az alkalmazott módszerek, emberi viszonyok és kapcsolatok, a hozzáértés, következetesség, a kezdeményezés biztosítja-e a feladatok időben történő, pontos és hatékony végrehajtását.

Az ellenőrzések során a legtöbb hiányosság – az eddig ismertetett – egyes vezetési folyamatokban megállapított hibákkal vannak összefüggésben. Ezek megmutatkoznak: a rendelkezésre álló lehetőségekkel és feltételekkel ellentétes, nem kellően átgondolt és összehangolt, rosszul előkészített és túlzott feladatszabásban, követelménytámasztásban, az alárendeltek feletti átnyúlás, helyszíni rögtön-

zések, felesleges és zavaró intézkedések kiadásában. Gyakran nem adnak elegendő időt a feladat végrehajtásának megszervezésére.

Mindezek következményei hátrányosan befolyásolják az emberek egymás közötti kapcsolatát, növelik az egyes személyekre jutó terheket. Előidézhetnek közömbösséget, elégedetlenséget. Gátló tényezőivé válnak az alkotó kezdeményező léggör kibontakozásának, a feladatok pontos, meghatározott ütemű és minőségű végrehajtásának.

A feltárt tények alapján következtetéseket kell levonni a szervezethez, a rend, a fegyelem kialakult helyzetére, az egyes vezetők szervező képességére, kezdeményező készségére, a feladatok megoldásának előkészítettségére.

A vezetés folyamatainak érvényesülése során fontos szerepet tölt be az együttműködés követelményeinek teljesítése, amelynek lényege a tevékenység tervszerűségének, szervezethezességének és eredményességének biztosítása érdekében végzett egyeztetés és összehangolás.

Minden olyan feladatot, amit más szervek bevonásával, anyagi, technikai és személyi közreműködésével kell végrehajtani, és amelynek eredményessége más szervek, illetve személyek tevékenységétől is függ, minden esetben azokkal együttműködésben kell tervezni és szervezni. Figyelembe kell venni, hogy a pontosan végzett koordináció biztosítja, hogy a közös feladatok végrehajtása kevesebb idő- és energiaráfordítással, a tervezett időben és más szervek feladataival összhangban kerüljön megoldásra.

Az ellenőrzés során tanulmányozni kell a különböző szintű tervek szükséges mértékű kapcsolatának meglétét, az együttműködési és munkaszervezési okmányok tartalmát, célszerűségét, a meghatározott feladatokhoz kapcsolódó szerződéseket, jegyzőkönyveket és a vezetői megbeszélések (értkezletek) dokumentációit.

Vizsgálni kell, hogy: a tervekben az együttműködőket megjelölték-e; a megbeszéléseken, értkezleteken a közös tevékenység célját, feladatát, tartalmát, a kötelezettségeket milyen színvonalon és mértékben tisztázták, ezeket okmányokban rögzítették-e.

Meg kell állapítani, hogy a közös tevékenység során meghatározott, egyeztetett kötelezettségek milyen színvonalon kerültek végrehajtásra, az együttműködés hatására milyen eredmények következtek be, a szerv, illetve vezető munkájában. Mindez milyen mértékben segítette elő a meghatározott célok elérését.

Tájékozódni kell, hogy az együttműködésre kötelezettek milyen készséget tanúsítottak a közös feladat megoldására, mennyiben segítettek vagy gátolták a tervszerű végrehajtás menetét.

A tapasztalatok szerint több esetben előfordul, hogy: a közös tevékenység célját és feladatát kellőképpen nem tisztázzák; nem kielégítő a tevékenység folyamatainak egyeztetése; nincs kellően körülhatárolva és szabályozva az együttműködés (kinék, miben, mikor, kivel stb.) kell együttműködni; a közös feladatot végzők kapcsolata, viszonya rendezetlen; az együttműködőket eltérő érdekek vezérlik, emiatt különböző törekvések vannak; előfordulhatnak hatásköri, illetőségű összeütközések esetei is.

Mindezek következményeként a közös tevékenység késve, pontatlanul kerül végrehajtásra. Egyes szervek (személyek) nem a meghatározott mértékben vesznek részt a közös munkában, míg mások a rájuk nem tartozó kérdésekbe is beavatkoznak.

Következtetést kell levonni a közös tevékenységhez szükséges összhang kialakításának és fenntartásának, az együttes feladat végrehajtásában részt vevő szervek (személyek) együttműködésének, a közös érdekek érvényesülésének színvonalára.

Az ellenőrzés – mint a vezetés fontos funkciója – tájékoztatja a vezetőt a kitűzött célok és a tényleges helyzet egybeeséséről, vagy eltéréséről.

Fontos figyelembe venni, hogy a jól működő ellenőrzés képes a tevékenység hatékonyságának mérésére, a követelmények és az elért eredmények összehasonlítására. Biztosítja a helyes irány megtartását. Az ellenőrzés felületes teljesítése, vagy elmaradása akadályozza a tisztánlátást, a szükséges beavatkozás időben történő megtételét.

A vezetés ellenőrzése során tanulmányozni kell az ellenőrzésre meghatározott helyi célokat, terveket, programokat, a végrehajtás dokumentációit, (ellenőrző füzetek, jegyzőkönyvek, feljegyzések) javaslatokat, tett intézkedéseket.

Vizsgálni kell az ellenőrzés előkészítéséhez és végrehajtásához, a vezetés érvényes – és eddig bemutatott – valamennyi funkció működését, ezek megoldásának módszereit és alkalmasságának színvonalát.

Meg kell állapítani, hogy az adott vezetési szint munkájában az ellenőrzés betölti-e helyét és szerepét; reálisan ítéli-e meg a feladatok teljesítését; feltárja-e a hibákat; tévedéseket, mulasztásokat, szükség esetén a felelős személyeket; megállapítja-e az okokat, következményeket; megteszi-e a szükséges javaslatokat. Azt is meg kell állapítani, hogy az ellenőrzés kapcsán tett javaslatokra, a meghozott intézkedések hogyan realizálódtak.

Tapasztalatok szerint az ellenőrző munka fogyatékoságaként megállapítható, hogy a tervezésben, szervezésben és végrehajtásban nincs meg a kellő tudatosság, az ellenőrzés feladatait differenciáltság nélkül a helyi körülmények és állapotok figyelmen kívül hagyásával irányozzák elő; a végrehajtás megszervezésének jelentőségét, formáit, módszereit nem értik, nem ismerik, ezért kielégítő módon nem is teljesítik; sok helyen – különösen a belső ellenőrzésben – az ellenőrzés nem vált mindennapi gyakorlattá; nincsenek teljesítve az olyan követelmények, mint az operativitás, az események folyamatos, nap mint nap történő figyelemmel kísérése, a megszabott feladatok végrehajtásának rendszeres mérése, a rend, a fegyelem áttekintése, a döntésekhez szükséges információk beszerzése.

Míndezek következményei a szakmai kötelezettségek alacsony színvonalú teljesítésében, a hibák és hiányosságok ismétlődésében, a hadtápanyagokban keletkezett károk összegének emelkedésében, a rendkívüli eseményekben és más fontos területeken mutatkoznak meg.

Itt kell következtetést levonni az ellenőrzés szervezetségére, eredményességére, a vezetők szakmai felkészültségére, következetességére, alkalmazott munkamódszereire, problémaérzékenységére, a szakmai és vezetői ismereteikre és ezek alkalmazásának színvonalára.

Az egyes vezetési funkciók külön-külön történő bemutatása nem jelenti azt, hogy ezek egymástól elkülönülnek, sőt szorosan összekapcsolódnak és közös egyiséget alkotnak, ezért az egyik, vagy másik funkció tárgyalásánál kénytelenek voltunk utalni és visszatérni az előbb bemutatott vezetési folyamatok egyes teljesített feladataira. Mint már említettük a vezetés valamennyi funkciója az információra épül. A célkitűzésben és a döntésben kifejeződik a tapasztalat, a kollektív gon-

dolkodás, valamint a vezető akarata. A döntéshozatalban realizálódik a tervezés, amely egyébként maga is sok-sok apró döntést jelent. A szervezés a döntés alapján hozza létre a szervezeteket, megteremti a szervezet, célszerű és rendezett állapotát, amelyhez további olyan tevékenység kapcsolódik, mint a koordináció. A koordináció a feladatok összehangolását, míg az ellenőrzés a vezetésnek azt a funkcióját teljesíti, amely méri és értékeli, hogy az adott szervezet működése szabályszerű-e és megfelel-e alaprendeltetésének.

Mindezek mellett arra is van lehetőség – és sokszor szükséges is –, hogy a vezetés egyes funkciói, például a tervezési rend, vagy az ellenőrzés helyzete legyen a vizsgálat tárgya.

Ez esetben az ellenőrzést témavizsgálat keretében, a meghatározott témára irányultan, erre kidolgozott program alapján kell végrehajtani.

A vezetői tevékenység minősítése, értékelése az összes körülmények figyelembevételével a vezetett területek működésének és a vezető személyek munkájának összegezésével történik.

A vezetés ellenőrzése során, főként annak befejező szakaszában gyakran szükségessé válhat a vezető(k) személyes tevékenységének tételes felmérése, áttekintése, alapvetően reprezentatív jelleggel.

A felmérésnek ezt a módszerét akkor célszerű az ellenőrzési folyamatba beiktatni, – főként okozati összefüggések feltárása céljából –, amikor a vezetett területen az ellenőrzés fogyatékoságokat, működési zavarokat észlelt, másrészt a vezetés funkcionális folyamatrendjében a különböző szintű és szakterületű vezetők tevékenysége nincs koordinálva, összehangolva. Sor kerülhet e módszer alkalmazására akkor is, amikor az ellenőrzés feladata a vezetői személyiség pozitív hatásának felderítése a vizsgált területen.

A módszer alkalmazásának célja lehet:

– meghatározni a vezetők személyes tevékenységének szerepét; a feltárt hiányosságok vagy a kimutatott eredmények keletkezésében, gyakoriságában, nagyságrendjében;

– vizsgálni, hogy az irányított terület működési folyamatában, tevékenységének hatékonyságában érzékelhető-e a személyes vezetői munkaráforgatás célirányossága és eredménye;

– megállapítani, hogy az ellenőrzött területeken a különböző vezetők személyes munkájában, időben és feladatonként hogyan érvényesül a főirányokra történő összpontosítás elve, továbbá az együttes tevékenység és ráhatás mennyiben van összehangolva;

– elemezni e tevékenység arányát a vizsgált területekért felelős személyek munkarendjében, valamint azt, hogy azok összhangban, arányban vannak-e a kiválasztott időszak, fő feladataival, a tervezési időszak célkitűzéseivel és nem utolsósorban a kitűzött fejlesztési elgondolásokkal, problémamegoldó törekvésekkel.

A felmérés jól definiált adatokat szolgáltathat a vezetők problémaérzékenységének megítéléséhez is.

A vezetői munka felmérésére eredményesen alkalmazható a „munkatükör” készítésének módszere.

A vezetői munka lefénnyképezésére az előzetes tapasztalatok, információk alapján – az ellenőrzés rendjébe iktatott időben – a bizottság (albizottság) vezető-

je hoz döntést, melynek során meghatározza az okozati tényezőket, amelyek a vezetői munka felmérését szükségessé tették, a felmérés célját, a reprezentatív időszakot, az érintett vezetőket, esetleg a vezetői munkafolyamat azon tevékenységeit, amelyre a felmérés kiterjed; a felmérésben alkalmazandó eljárást és léptéket; a következtetést és ahhoz a bizonyító mutatókat; a felmérés eredményét szemléltető táblázatok, grafikonok tartalmát és formáját.

A munkatükör készíthető soros és párhuzamos formában, a vezetői tevékenységekre kiterjedően lehet komplex, de lehet kiválasztott feladatra orientált is.

Soros munkatükörről akkor beszélünk, amikor a vizsgált szervezet, vagy terület előtt álló főfeladat teljes, vagy részleges végrehajtási időszakára tükrözzük a kiválasztott vezető kapcsolódó tevékenységét kötött időrendben. Ebben az esetben az egyik oszlopban a szervezet előtt álló kiemelt feladatrend, a másikban a kapcsolódó vezetői tevékenység helyezkedik el, rendszerint időparaméterezett, vagy léptékhelyes formában. A módszer segítségével választ kaphatunk arra, hogy a vezető tevékenységét milyen arányban – százalékban – fordította szervezet előtt álló kiemelt feladatokra.

A munkatükör egy változata az alábbi lehet:

Időszak Hónap	munka- napok	A vizsgált szervezet előtt álló fő feladatok	A vezető ráford. tevékenysége			
			megnevezés	idő (nap)		
				Ren.	Össz.	- ^o / _o ban
Apr.	24	Belső ellenőrzés	Felkész. elig.	1	7	29%
			Beszámoltatás	1		
Elemz. összeg.	2					
Kiképzés ell.	3					
		Szakkiképzés	Felkészülés	2	5	20%
			Foglalkozás	2		
			Zárófogl.	1		

Párhuzamos munkatükör készítésére a vezetői tevékenységek összehangoltsága vizsgálata céljából kerülhet sor. Segítségével az ellenőrző bizottság egyértelműen képet kaphat arról, hogy az ellenőrzött szervezetre, annak működési rendjére hogyan érvényesülnek a vezetői ráhatások, a vezetői munkája mennyiben igazodik az alárendelték tervszerű tevékenységéhez; érzékelhető-e az előjáró törzs vezető szerv összehangolt tevékenysége a szervezet előtt álló fő feladatok hatékonyabb megoldása érdekében; megvannak-e a helyes arányok a különböző vezetők munkafolyamatában, tevékenységük komplex jellege kellően biztosított-e.

A módszer lényegének érthetősége miatt a belső ellenőrzés területéről szándékosan szélsőséges példát mutatunk be:

Időszak		Április (24 munkanap)		Május
Ellenőrzött szervezet fő feladatai		Szakalapozó htp.		
		Vételezés	„M” ag. leltár	Tö. vez. gyak.
		Nyári átállás		
Az érintett vezetők ellenőrzési tevékenysége	HTPH	HKSZ—M okm. 4 nap	Ellenőrzés megszerv. (Terv. szerv. felk.) 3 nap	
	Szerv. Terv. ti.	CSSZR elle. 4 nap		
	ÉSZF	Raktári klt. ell. 4 nap		
	RSZF	Raktári klt. ell. 4 nap		
	ÜSZF	Raktári klt. 4 nap	Aeg. ell. 2 nap	

A párhuzamos munkatükör a vezetők ellenőrzési tevékenységének összehangoltságára utal.

Az ellenőrzésre fordított tevékenységek aránya:

PK HTPH	28 ⁰ / ₀
ÉSZF, RSZF, Terv. szerv. ti.	17 ⁰ / ₀
ÜSZF	24–25 ⁰ / ₀

A fenti példa egyedi feladatra orientált munkakör készítését mutatta be.

Abban az esetben, amikor az ellenőrzés meg akar győződni arról, hogy az érintett vezető munkájában milyen arányban vannak a vezetés funkcionális feladataira, az egyes szakterületekre, a szervezet előtt álló valamennyi, ezen belül a fő feladatokra fordított tevékenységek, komplex munkatükör készítése a célszerű. A komplex munkatükör készítése úgy történik, hogy az ellenőrök a meghatározott időszakokra felméri az ellenőrzött vezető munkáját és ráfordított időt tételesen és egyenként elosztják az időszakokra eső munkanapok számával. A kijött eredményt 100-zal megszorozva ⁰/₀-ban kapják az egyes feladatra fordított időarányokat. Példánkban:

A vezető megnevezése: PK HTPH

Vizgált időszak		Április (24 munkanap)	
A vezető által végzett munka		Időráfordítás nap	Arány %
funkcionálásban	Helyzetértékelés, elemzés	2	8
	Tervezés, szervezés	6	25
	Ellenőrzés, beszámoltatás	7	29,5
	Felkészülés	2	8
	Egyéb	7	29,5
szakterületként	HKSZ, „M”	4	16
	Kiképzés	6	25
	Gazdálkodás (ez részág-ként bontható)	7	29,5
	Egyéb	7	29,5

A következtetések levonásához el kell végezni az összehasonlítást arra vonatkozóan, hogy a ráfordítási időarányok megfelelnek-e a szervezet előtt álló fő feladatoknak, amelyek az éves feladatszabó intézkedésekben, parancsokban és munkatervekben vannak rögzítve, a munka kellően átfogja-e a szervezet valamennyi működési és vezetési folyamatát, a vezető tevékenysége kihat-e az alárendelt szolgálati ágak és szakterületek mindegyikére.

A vezető személyes tevékenysége, munkastílusa és ezeknek a szervezet tevékenységére történő ráhatása vizsgálatánál figyelembe kell venni az érintett szervezet alaprendeltetését, feladatait, működésének körülményeit, sajátosságait, összetételét, szervezetéből, technikájából adódó lehetőségeit, együttműködési feltételeit.

Meghatározónak kell tekinteni a szervezettel szemben támasztott mennyiségi, minőségi követelményeket, a végrehajtás határidőit, a kijelölt feladatok munkagényességét és a vezetés környezeti tényezőit.

A következtetések összegezése során meg kell ítélni a végrehajtók felkészültségét, tapasztalatát, szorgalmát, kezdeményezőképességét, és teljesítőképességüket meghatározó egyéb tényezőket. Egy-egy feladatra fordított időben kevésnek tűnő vezetői ráhatás egy jó szabályozásra, vagy az alárendelték rátermettségére is utalhat.

A munkatükör elkészítése nem helyettesítheti a vezetői tevékenység produktumainak (tervezés, döntés, szabályozás stb.) tartalmi megítélését, beható vizsgálatát és elemzését. Ugyanakkor jó kiegészítő segédeszköz lehet az ellenőrző bizottság (ellenőr) számára az okozati összefüggések bizonyításához, (feltárásához) és jól szolgálja a vezetők személyes tevékenységének tárgyyszerűbb megítélését.

Befejezésül utalunk arra, hogy a vezetés körülmekintő megítéléséhez még nem merítettünk ki minden lehetőséget. Képet lehet alkotni arról, hogy a vezető mennyire képes a rendelkezésére álló személyi, szervezeti és vezetéstechnikai feltételeket a vezetés és a szervezet tevékenységének szolgálatába állítani. A beosztottak meghallgatásának módszerével megállapítható, hogy a vezető képes volt-e alárendeltjeit a feladatokra mozgósítani, ehhez mennyiben támaszkodott a párt- és tö-

megszervezetek munkájára. Minősíthetők a vezető közvetlen szolgálati kapcsolatai, törődése, gondoskodása beosztottjairól és nem utolsósorban kádermunkája. Ennek során vizsgálni kell a káderek mozgását, fejlődésük érdekében kifejtett nevelői törekvéseiket és ráhatást, továbbá az élők munkával való felelős gazdálkodás érdekében a vezetés és végrehajtás kiegyensúlyozottságát, ritmikusságát. Vizsgálni kell a vezetés demokratizmusát, hogy a vezető mennyiben veszi figyelembe beosztottai véleményét, tanácsait, betartja-e az idevonatkozó előírásokat.

Fontos annak megítélése, hogy a rendelkezésre álló vezetéstechnikai eszközök ki vannak gazdaságosan használva, a bennük rejlő lehetőségek mértékéig segítik-e a vezetést. Ezek a kérdések alapvetően a munkastílus, a vezetői felelősség fogalmához kapcsolódnak, amelyekhez a leggazdagabb tartalékok találhatóak a hatékony nevelői munkához. Erről olvashatunk I. N. Skadov hadseregtábornok figyelemre méltó cikkében a „Vojennaja Miszl” 1980. 12. számában¹.

Rövid áttekintésünket gondolatébresztőnek szántuk a hadtápvezetés ellenőrzési módszereinek összefoglalásához, tervezett útmutató előkészítéséhez.

¹ I. N. Skadov hds. tbk. Emeljük a vezető katonai káderek felelősségét és feyelmet, tökéletesítsük munkastílusukat. Vojennaja Miszl. 12. sz.

A laktanya és helyőrség üzemanyag szolgálat munkája a zökkenőmentes szakanyagbiztosítás területén

Kovács Imre őrnagy és Ledényi Béla főhadnagy

„A szerzők e cikk megírását éves felkészítési feladatuk részeként kapták és annak keretében igen jól összefoglalják a hadműveleti-harcászati magasabbegység alárendeltségébe tartozó katonai szervezeteknél kísérleti jelleggel létrehozott laktanya üzemanyag-szolgálati működésének tapasztalatait.

Célszerű változat formájában és útmutatóként adják közre a laktanya üzemanyag-szolgálatok összetevékenységét meghatározó fontosabb elveket, valamint a működésüket elősegítő és befolyásoló tényezőket.

Részletesen elemzik a harcászati és békeállás szakfeladatainak egyidejű és komplex végrehajtási lehetőségeit, változatait, különös tekintettel az erők és eszközök célszerű alkalmazására, az anyagi és pénzeszközök hatékonyabb felhasználására és a szakanyag-gazdálkodás intenzív továbbfejlesztését célzó törekvések figyelembevételére.

A cikk tanulmányozása során sok olvasóban ezek kapcsán több gondolat születhet, vagy a többi seregtesteknél ettől eltérő változatokat alkalmaznak. Ennek megismerése céljából azzal a határozott szándékkal tesszük közzé a cikket, hogy várjuk az olvasók vitacikkeit-leveleit”.

MN Üzemanyag Szolgálat Főnökség

A Magyar Népköztársaság fegyveres erőinek harcászati helyzetbe helyezése, a kiképzési feladatok hadtápbiztosításának magasabb szintű végrehajtása, az anyagi- és pénzeszközök koncentráltabb, hatékonyabb felhasználása, az aránytalan leterheltségek megszüntetése, valamint a szolgálati-, élet- és munkakörülmények javítása érdekében az 1960-as évek elejétől egyes laktanyákban a magasabbegységek, majd a seregtestek irányításával részlegesen vagy teljesen összevont csapathadtáp szervezeteket hoztak létre.

Az összevont hadtáp szervezetek létrehozását indokolta az is, hogy az egy ugyanazon laktanyában diszlokált egységek egyrésze csak a hadtáp szolgálataik részeivel, illetve csak „M” törzsekkel rendelkezett. A teljes hadtáp állományal rendelkező csapatok az „M” készletek decentralizálása, a felállítási helyhez

történi közelítése céljából nagyobb mennyiségű „M” anyag tárolására lettek kötelezve.

A 70-es évek második felében a Magyar Néphadsereg hadtápgazdálkodásának intenzív fejlesztése érdekében a néphadsereg hadtáp vezetése kereste a megvalósítás lehetőségeit. A már működő összevont hadtáp szervezeteknél szerzett tapasztalatok megfelelő alapot szolgáltattak a laktanyahadtápok kísérleti jellegű bevezetéséhez.

A rendszerbeállt laktanyahadtápok bizonyították létjogosultságukat. Megvalósult az egy laktányában diszlokált katonai szervezetek hadtáp erőinek, anyagi és pénzeszközökének centralizálása, hatékonyabb felhasználása, a gazdálkodási és ellátási folyamatok komplex, valamennyi egységre történő kiterjesztése, a leterheltségi aránytalanságok csökkentése, javult a laktanyahadtápbba bevont, befogadott és utalt egységek hadtápbiztosításának szervezetsége.

Debrecen helyőrségben 1980 január 01-től a fenti rendszer merőben új formát öltött. Különböző seregtest alárendeltségű, két önálló laktányában elhelyezett három katonai szervezet hadtáp állományát vonták össze. Az így megalakult laktanyahadtáp magán viseli a hadtáp gazdálkodás intenzív továbbfejlesztését szolgáló helyőrség alapvető jegyit.

A tanulmány további részében a laktanyahadtáp egyik alapvető szolgálatának – a laktany üzemanyag-szolgálat – munkájával foglalkozunk.

A Magyar néphadsereg hadtáp szolgálat főnökségei – így az Üzemanyag Szolgálat Főnökség is – törekedtek az egy helyőrségben diszlokált katonai szervezetek centralizált ellátásának megoldására. Ennek megfelelően az egy helyőrségben teljes hadtáppal élő egy vagy két katonai szervezetekhez anyagellátás szempontjából utalták a többi katonai szervezetet.

Az ellátó katonai szervezet üzemanyag-szolgálatainak munkája magán viseli a helyőrség üzemanyag-szolgálat leglényegesebb vonásait.

I.

A békeellátás és a harckészültségi feladatok üzemanyag-ellátása területén a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat feladatainak végrehajtását egy sor tényező befolyásolja.

A befolyásoló tényezőket három alapvető csoportra lehet osztani. Ezek:

- a harckészültség és mozgósítás szakanyag-biztosítása;
- a szolgálat kiképzése;
- a békeellátást és gazdálkodást befolyásoló tényezők.

Ezek a befolyásoló tényezők természetesen hatnak az üzemanyag-szolgálat főnök tervező, szervező, irányító tevékenységére is.

Részletciben:

a harckészültség és mozgósítás szakanyag-biztosítását befolyásoló tényezők:

a) A laktanyahadtápbba (helyőrség) bevont, a szakanyag-ellátásra utalt, a felállítandó és befogadott egységek száma, készenléti ideje, a meglévő és a népgazdaságból biztosított technikai eszközök mennyisége, típusmegoszlása.

b) A katonai szervezetek magasabb harckészültségi fokozatba helyezésének és mozgósításának helyi (laktanyában, egyedi elhelyezésben, helyőrségen kívül), kötelezettségeik, feladataik a végrehajtás során (befogadó, keretátadó, anyag-tároló).

c) A csak „M” anyagátárolásra kiadott „M” utalványok, a tárolandó anyag-készletek mennyisége, a feladat végrehajtása időszakában a vételzés ideje.

d) A magasabb harckészültségi fokozatokba helyezés, a körletek elfoglalása és az összekovácsolás végrehajtásához felhasználásra kerülő anyagkészletek tárolásának feltételei.

e) A saját és ellátásra utalt, valamint a bevont katonai szervezetek harckészültségi körleteinek távolsága, az összekovácsolások időtartama.

f) A hadiszervezetre történő áttérés folyamatában laktanyában, helyőrségen kívül végrehajtandó anyagvételezések nagysága, a szállítások távolsága.

g) A bevont és utalt katonai szervezetek népgazdaságból biztosított gépjárműveinek feltöltési helyei és módja, valamint beérkezésük üteme. (egy helyen, egységenként, önállóan vagy kombináltan.)

h) A békében meglévő és a bevonuló tartalékos szakállomány életkora, kiképzettsége és összekovácsoltságának foka.

i) A rendelkezésre álló beépített, zárt és nyitott tárolóterek kapacitása, valamint azok elhelyezkedése a laktanyában (helyőrségben).

j) A katonai szervezetek biztosítási körletének nagysága.

A szolgálat kiképzését befolyásoló tényezők:

a) A békében rendszeresített beosztások és azok feltöltöttsége.

b) A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálatába bevont személyi állomány eredeti beosztása.

c) A bevont egységek háborús rendeltetése.

Békeellátást és gazdálkodást befolyásoló tényezők:

a) A bevont katonai szervezetek béke feltöltöttségi szintje, a meglévő harc- és gépjármű eszközeinek mennyisége, korszerűsége, típusmegoszlása.

b) A bevont szervezetek és szakanyagellátásra utaltak száma, azok anyagfelhasználásának nagysága, az egységek feladatainak jellege.

c) A katonai szervezetek helyőrségen belüli diszlokációja (egy vagy több laktanyában, objektumhan).

d) Az ellátandó és ellátó katonai szervezetek alárendeltsége.

e) A laktanya, illetve helyőrség üzemanyag-szolgálat vezetése milyen szintű katonai szervezet keretében alakul meg, valamint a bevonható szakállomány létszáma (egység, ö. z., vagy intézet).

f) A békében rendelkezésre álló folyékony szállítótér és tárolótér kapacitás.

g) A békében szükséges szakanyagok szortimentjének és felhasználásának nagysága.

h) A kiszolgáló objektumok, szaktechnikai eszközök mennyisége, elhelyezése, kapacitása, elhasználódásuk foka.

i) A laktanyában (helyőrségben) meglévő javító műhelyek jellege, kapacitása.

j) A CSSZR megléte, működése, illetve hiánya.

II.

A befolyásoló tényezők tagozódását figyelembe véve az üzemanyag-szolgálat feladatait a következőkben foglaljuk össze.

1. HKSZ és M szakanyagbiztosítás területén

Az ellátó egység üzemanyag-szolgálatának az ÁHKSZ időszakában meg kell tervezni a saját és felállítandó katonai szervezetek „M” szakanyagszükségletét. Szakmai segítséget kell nyújtani a bevont és szakanyagellátásra utalt egységeknek a tervezéséhez.

A tervek megfelelő színvonalú elkészítése érdekében az üzemanyag-szolgálat főnökének ismernie kell a saját és ellátandó egységek sajátosságait, a VKF HKSZ-i utasításának az üzemanyag-szolgálatra vonatkozó haderőnemi kiegészítését.

Az elkészített és jóváhagyott tervek alapján meg kell alakítani a készleteket. A szakanyagok lépcsőzését, málházáshoz történő előkészítését a katonai szervezetek alaprendeltetéséből fakadóan, a kiadási és málházási idők figyelembevételével kell végrehajtani.

A tárolási rend kialakításánál célszerű az alábbi változatokat figyelembe venni:

1. A népgazdaságból bevonuló gépek első feltöltéséhez tervezett hajtó- és kenőanyagokat kikülönítve, a lehetőségekhez mérten a felhasználás helyéhez közel, illetve a gyors málházást biztosító helyen, megalakítani, illetve megfelelő mennyiségű szállító gépjármű megléte esetén már az ÁHKSZ időszakában felmáházott állapotban tárolni.

2. Rövid feltöltési idő, kevés munkaerő és a szállítóeszköz hiánya esetén a gépjárművekhez norma szerint járó technikai eszközöket az ÁHKSZ időszakában az aleggységek „M” raktáraiban megalakítani és tárolni.

3. Azokban az esetekben, ha a katonai szervezetek aleggységei ellátó rajokkal (szakaszokkal) rendelkeznek, részükre az elrendelt készleteket az egység raktárkészletektől elkülönítve a bevonuló technikai eszközök 0,2 ja kannázott készletével együtt tárolni.

4. El kell készíteni az üzemanyagok frissítési tervét, az egységek éves feladatainak, a tárolási idők figyelembevételével. A nagy mennyiségű „M” készletekkel rendelkező helyőrségek, amennyiben saját keretükből nem tudják a cseréket fedezni, évenként szolgálati úton igényelni kell a frissítést az előljáró szervtől.

Az előljáró szakszolgálat főnökének az igényeket összesíteni kell, a takarékoság elvének figyelembevételével a saját hatáskörükben megoldható cserék rendezése útján. A saját hatáskörben meg nem oldható mennyiségek frissítését igényelni kell az MN ÜEK-től.

Folyamatosan figyelemmel kell kísérni a saját és bevont egységek gímű. technikai eszközei összetételének változásait, annak megfelelően alakítani a tárolt készleteket és a változásokról, amennyiben szükséges, új ellátási tervet kell készíteni.

Az ellátó katonai szervezetnek a fenntartási készletében folyamatosan rendelkeznie kell a saját és a bevont egységek részére a megalakuláshoz és a körletek elfoglalásához szükséges hajtó- és kenőanyaggal.

Az „M” készletekből a HKSZ körletek elfoglalásához és az itt végrehajtandó összekovácsolási kiképzéshez felhasznált anyagok pótlására tervet kell készíteni, amelynek kivonatát a bevont katonai szervezetek részére meg kell küldeni, a HKSZ-i Tervkivonatokba, illetve munkajegyekbe történő bedolgozás céljából.

2. A szakszolgálat beosztottjainak felkészítése és kiképzése területén

A beosztott személyi állomány felkészítését a béke és „M” beosztás, valamint az állományilletékes szolgálati előjáró intézkedéseinek figyelembevételével kell tervezni és végrehajtani. A bevont állomány részére a hadrendi előjáró által szervezett kiképzéseken való részvételt biztosítani kell.

A saját és bevont katonai szervezetek „M” felkészítési tervének megfelelően, az egységek alaprendeltetéséből fakadó sajátosságok figyelembevételével az ŰSZF-nek fel kell készülnie és beosztottjait fel kell készítenie az „M” szemlékre, gyakorlatokra, átképzésekre, vagy egyéb feladatra behívott tartalékos szakállomány követelményeknek megfelelő színvonalú oktatására.

A békekiképzés folyamatában a saját és bevont egységek technikai szolgálataival együttműködve részt kell vennie a gk. vezetői és gépkezelői állomány, valamint a gépkocsi parancsnokok felkészítésében.

A szakszolgálat beosztottjainak önképzése a béke és „M” feladatok magasabb szintű ellátására történő felkészítést kell szolgálnia.

A szakatonai állomány alapkiképzését az ellátó egység hadrend szerint illetékes seregtestparancsnok intézkedése alapján kell végrehajtani, a szakmai alapozó kiképzést helyőrségenként, illetve magasabbegységenként összevontan kell lefolytatni.

A sorkatonai állomány kötelékkiképzését, valamint a szakharcászati-komplex- és szakharcászati gyakorlatokat az állományilletékes HTPH-nek kell tervezni, figyelembe véve az „M” beosztásokra történő felkészítést.

3. A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat munkája a kiképzési, egyéb feladatok üzemanyag és üzemanyag-technikai eszközök biztosítása területén

a) Fenntartási szükségletek tervezése

Üzemanyag-tervezés

Az éves üzemanyag szükséglet megalapozott tervezése érdekében a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat:

– ismerje és tartsa naprakész állapotban a saját és az ellátásra bevont egységek gépeinek, valamint az egyéb, üzemanyagot fogyasztó eszközök típusát és mennyiségét;

– írásban kérje be az ellátásba bevont és utalt egységektől az engedélyezett kilométer és üzemóra kiszabotokat, ezek típusokra történő elosztását; a tervezett javítások (javításra utaltakét is) átfényezések, műszaki felülvizsgálások darabszámát; a pc. és gjmű. technikai szolgálat, a fegyverzeti szolgálat részére engedélyezett üzemanyag mennyiségeket; az egyéb üzemanyagot fogyasztó gépek (mozgókonyha, olajkályhák, hajtóanyagok szivattyúk stb.) tervezett üzemóráját; valamint az egyéb jogcímen szükséges üza. mennyiségeket. Ha a bevont egység „teljes pénzgazdálkodást folytató katonai szervezet”, a részére szükséges üza. mennyiségeket az üza. szükségleti terv 4. sz. bizonylat „egyéb célra” rovatába kell tervezni.

A fenti adatok alapján össze kell állítani az üzemanyag szükségleti tervet;

Az utalt katonai szervezet („M” törzsek) részére engedélyezett kilométer és üzemóra mennyiségeket – típusonkénti bontásban – magyarázó szövegben is fel kell tüntetni.

Figyelemmel kell kísérni a saját és az ellátásba bevont (utalt) egységek kilométer és üzemóra felhasználását, az azokban bekövetkezett változásokat, (emelés, csökkentés, terven felüli felhasználás) és a szükséges keretmódosítást a szervezetszerű előljáró üzemanyag szolgáltatótól igényelje.

A laktanya (helyőrség) üza. szolgálatba bevont egységek által nem ismert feladatokra (HKSZ ellenőrzés stb.) az előljáró üzemanyag szolgálat vezető a szükséges adatokat a tervezést végrehajtó üzemanyag szolgálat szervezetszerű előljárójának adja meg.

A laktanya (helyőrség) üzemanyag szolgálatok részére a keretmódosításokat a hadrend szerinti előljáró ÜSZF-nek kell biztosítani. Azokban az esetekben, ha a bevont egységek valamelyike részére nem tervezett feladatot rendelnek el és az egység más seregtest alárendeltje, akkor a keretmódosítást a hadrend szerinti seregtest ÜSZF-nek a laktanya (helyőrség) hadrend szerinti előljáró seregtest részére kell megadnia.

Üza. technikai eszköz tervezése

Az üzemanyag technikai eszközök fenntartási szükségletének tervezése a CSHSZ V. rész 96–100. pontok előírása szerint történik.

A tervet a laktanya (helyőrség) üzemanyag szolgálat vezetője készíti el és a laktanya (helyőrség) PK HTPH ellenőrzi.

A laktanya (helyőrség) üzemanyag szolgálatvezetője:

– a fenntartási készletű üzemanyag technikai eszközök tervezéséhez az évi üzemanyag-fogyasztási kerettel együtt megkapja a csapat törzskészlet egy havi mennyiségét is;

– vegye figyelembe, hogy csak a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat fontosabb hajtó- és kenő, karbantartó anyagaiból kell megalakítani a csapat törzskészletet, valamint, hogy a HKSZ körletek elfoglalásához szükséges üzemanyag készletekkel mindenkor rendelkezni kell;

– ismerje a tervezési normákat és a felszámolási jogcímeket;

– vegye figyelembe a saját és az ellátásba bevont egységek töltőállomása-inak és egyéb tároló eszközeinek kapacitását;

– a várható csökkenés (elhasználódás, selejtezés) tervezése érdekében a saját és a bevont egységek készleteiben levő üza. technikai eszközök állapotát a tervezés előtt meg kell vizsgálni és figyelembe kell venni az előző év erre vonatkozó mutatóit is;

– mindezek figyelembevételével kell összeállítani a szükséglet tervet.

Éves költségvetési előirányzat tervezése

A laktanya (helyőrség) üza. szolgálat az üzemanyag-szükséglet tervezésénél megkapott adatok (gépek típusa, darabszáma stb.) birtokában a CSHSZ V. rész 2. sz. mellékletében meghatározott tervezési szabályok, felszámítási jogcímek alapján tervezi meg a saját és az ellátásba bevont egységek költségvetési előirányzatát.

Amennyiben a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálatába bevont egység „teljes pénzgazdálkodást folytató katonai szervezet”, úgy annak éves költségvetési előirányzatát a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat saját költség-

vetés előirányzati tervébe beállítani nem szabad. A „teljes pénzgazdálkodást folytató katonai szervezet” az éves költségvetési előirányzatát önállóan tervezi meg.

b) *A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat nyilvántartása, elszámolása*
Nyilvántartás

A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat az anyagi eszközök nyilvántartását az „egységes készletgazdálkodás” elvének megfelelően végzi. Az ellátásba bevont egységek „M” készletű üzemanyagait és üzemanyag technikai eszközeit a saját „Egységes összkészletében”, valamint „Alegységnél Kintlevő Készlet”-ben is tartsa nyilván.

A bevont egységek anyagait „M” nyilvántartási könyvben (kartonon) kell nyilvántartani, egység összkészletként és alegységenkénti bontásban. Az elvonuló katonai szervezeteknek az MNHF 0030. Utasítás 59. pont 2. bekezdése alapján hadi nyilvántartással is rendelkezniük kell.

Ha a bevont egység másik laktanyában diszlokál, és a helyőrség üzemanyag-szolgálat fenntartási készletű üzemanyagot tárol itt, azt mint „Alegységnél Kintlevő Készlet”-et kell nyilvántartani.

A fenti nyilvántartási rend összességében meggyezik a jelenleg érvényben levő nyilvántartási renddel, eltérés csak a helyőrség üzemanyag-szolgálatnál van, ahol a fenntartási készletnek azt a részét, amely másik objektumban van tárolva, mint alegység készletet is nyilván kell tartani.

A fenti nyilvántartási rendszer a jelenleg meglévő gépi programok alapján könyvelhető.

Elszámolás

Az évi üzemanyag-felhasználást, üzemanyagtechnikai eszköz mozgását, az év végi zárókészletek elszámolását, a hiány-kár helyzet jelentésének rendjét és határidejét az érvényben levő MN ŰSZF-i intézkedés szabályozza.

A felhasznált, a békekészletben és a saját egység „M” készletében meglévő szakanyagok elszámolásán kívül célszerű a laktanya (helyőrség) ŰSZF-t felülőssé tenni a bevont katonai szervezetek és a csak anyagtárolásra utalt egységek „M” szakanyag elszámolásának előkészítéséért is. Azon egységeknél, ahol CSSZR működik, az elszámolásokat az ŰSZF-nek és a CSSZR vezetőnek közösen kell elkészíteni.

Az elszámolásokat a LPK (Heó. PK) HTPH-nek kell ellenőrizni, a bevont egységek elszámolását az állományilletékes, a többit a LPK (Heó. PK) hagyja jóvá.

Ha a bevont (utalt) egység „teljes pénzgazdálkodást folytató katonai szervezet”, a részére felhasználásra kiadott üzemanyagokról, a térítésre kötelezett üzemanyag technikai eszközökről negyedévenként összesítést kell készíteni és ki kell tölteni külön-külön „Térítéses üza. csekk”-et, annak „MN ÜEK” példányát kiegyenlítés végett meg kell küldeni, az utalt példányt az utalt egységnek át kell adni. Az első példányt (ellátó példány) számviteli tevékenység nélkül okmány-naplózni és gyűjtőzni kell. A véglegesen visszavételezett hűtőfolyadékra (használt és nem használt) egyéb üzemanyagra, üza. technikai eszközökre „Átvételi jegyzőkönyv-et kell szerkeszteni, és annak egy példányát az MN ÜEK-nek pénzzójáírás végett meg kell küldeni.

c) *A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat feladata a szakanyag biztosítás és szállítás területén*

A laktanyában (helyőrségben) levő minden fenntartási készletű üzemanyagot, tároló-kiszolgáló eszközt, bázist a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat kezelésébe kell összevonni. A bevont egységek üzemanyagotöltő gépkocsijait, üza. szállító gépkocsijait közös telephelyen kell tárolni. A bevont egységek „MZ” szállító eszközeiben saját „M” készletű üzemanyagait, kiképzési szállító eszközeiben a népgazdaságból bevonuló gépek első feltöltéséhez szükséges üzemanyagokat célszerű tárolni.

A gazdálkodási időszakra meghatározott üzemanyag-fogyasztási keret, alapját képezi a saját és bevont egységek üzemanyag-ellátásának. Az üzemanyagok jó minőségben és folyamatosan történő biztosítása, valamint az utalt egységek ellátottságáról történő tájékoztatás érdekében a laktanya (helyőrség) ÜSZF-nek tervet kell készíteni a hajtóanyag és motorolaj fogyasztási keretek elosztására.

A laktanya (helyőrség) üzemanyagszolgálat főnökek fel kell mérni a bevont egységek által használt hajtóanyag fajták mennyiségét, a tárolókapacitásnak és a készletgazdálkodás követelményeinek megfelelően ki kell alakítani a készleteket, igényelni kell a szakanyagokat, figyelembe véve az ellátásba bevont egységek feladatait („M” összekovácsolási gyakorlat, harcászati gyakorlatok, stb.).

A vasúti szállítmányok átvételét meg kell szervezni. A vasúti tartálykocsik átvételére laktanya (helyőrség) parancsban, a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat állományából bizottságot kell kijelölni. Az üzemanyag beszállítását a laktanya (helyőrség) üza. szolgálat állományába bevont töltőgépkocsikkal kell végrehajtani. Laktanya (helyőrség) parancsban szabályozni kell, hogy mely töltőgépkocsik vesznek részt benzin, illetve gázolaj beszállításában, valamint a beszállítás útvonalát.

A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat főnökek fel kell mérni a saját és bevont egységek kenő-, karbantartó anyag szükségletét és a tervezett vételezés előtt 10 nappal értesítést kell küldeni az illetékes központ hadtáp üzemanyagraktárnak. A szakanyagok vételezését a laktanya (helyőrség) üzemanyagraktár vezetőnek kell végrehajtani a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálatba bevont személyi állománnyal, szállító járművekkel. Vasúti szállítással történő vételezés esetén az anyagokat a laktanya (helyőrség) PK HTPH által kijelölt személyi állománnyal, szállító járművekkel kell beszállítani az üzemanyag-raktárba.

Gyakorlatok üzemanyag biztosítása alapvetően a bevont egységek üzemanyag-szolgálatának feladata. A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálatának minden esetben biztosítania kell a feltételeket a feladat végrehajtásához. (Idő biztosítás az előkészítő, befejező időszakban, igénylés alapján szakanyagok biztosítása stb.).

A laktanya (helyőrség) üzemanyagotöltő állomásra 24 órás szolgálatot kell vezényelni. Ha a helyőrségben más laktanyában is szükséges feltöltést végezni, ott munkaidőben kell ügyeletes feltöltőt vezényelni. Munkaidőn túl a helyőrség üzemanyagotöltő állomáson kell a gépeket feltölteni.

Az ügyeletes üzemanyag feltöltőket a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálatba bevont üzemanyagotöltő gépkocsivezetők szolgálatba vezénylésével kell biztosítani. Az üzemanyagotöltő gépkocsivezetőket – kulturális szabadidő biztosítása, illetve leterheltségük csökkentése céljából – egyéb szolgálatok (őrség, konyhai kisegítő stb.) alól mentesíteni kell.

Más alakulatok állományába tartozó – feltöltést igénylő – gépjárműveket űza, feltöltési csekk ellenében kell feltölteni.

Az üzemanyagraktárból a szakanyagok kiadását – a laktanya (helyőrség) parancsban meghatározott időben – a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat főnök (PK HTPH) által érvényesített utalvány alapján kell végrehajtani.

A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat főnöknek a bevont egységek gépei részére a távolsági utakra, vezénylésekre ki kell adni a szükséges mennyiségű kenő, karbantartó anyagot, üzemanyag-feltöltési csekket, azokkal őket el kell számoltatni.

Számfejtetni kell a menetleveleket, üzemóralapokat, azok igénybevételi szelvényeit az ellátásba bevont egységeknek vissza kell juttatni. A túlfogyasztó gépekről kimutatást naponta 12.00-ig a bevont egységeknek át kell adni.

d) *Laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat feladatai a szakanyagok karbantartása, javítása területén*

Karbantartás

Az üzemanyag-szolgálat technikai eszközeinek karbantartása történhet:

- a) csapattagozatban;
- b) külső szervek által.

A csapattagozatban végrehajtandó karbantartási feladatokat az üzemanyag-szolgálat főnöknek kell terveznie, figyelembe véve a helyi lehetőségeket, a végrehajtásra kelülő gyakorlatok időpontjait, a bevonuló tartalékos hadkötelesekből az űza. szolgálat részére biztosítottak számát, a tartós tárolásba helyezés végrehajtására és egyéb karbantartási feladatokra behívott állomány igénybevételének lehetőségét a szakszolgálat karbantartási és frissítési feladatainak megoldására.

Az elkészített karbantartási tervet a PK HTPH hagyja jóvá. A tervet be- dolgozza a hadtáp szolgálat összesített frissítési és karbantartási tervébe és ez alapján a szükséges munkaerőt biztosítja.

A külső szervek által végzendő, CSHSZ V. részének megfelelően, közpon- tilag nem tervezett karbantartási feladatokat a technikai eszközök elhasználódási fokát és a tapasztalati mutatókat figyelembe véve igényelni kell az MN ÜEK-től.

Javítás

Az üzemanyag technikai eszközök javítása a csapatműhelyekben, a központ üzemanyagraktáraknál, vagy az általuk kiküldött szakmunkásokkal a csapatoknál, illetve népgazdasági vállalatoknál kerül végrehajtásra.

A csapatjavítások tervezésénél az ÜSZF-nek figyelembe kell venni a javító- műhely (műhelyek) kapacitását, szakember ellátottságát és leterheltségét.

A javítások ütemezését egyeztetni kell a PK TECHN-el és a tárgyhóna- pot megelőző hó 20-ig a javítási igényeket meg kell adni a javító műhelyek ré- szére.

Az ÜFSZ-nek gondoskodnia kell arról, hogy a kisjavításra összegyűjtött űza. technikai eszközök tiszták, karbantartottak és tűzveszély-mentesek legyenek.

A csapattagozatban nem javítható technikai eszközöket a bevont egységek- től össze kell gyűjteni és cserejegy ellenében a soron következő vételcsekkor le kell adni az ellátó központ htp. üzemanyagraktárnak.

Az üzemóra (km) teljesítéséhez kötött üzemanyag technikai eszközök javi- tásba adását a tárgyévét megelőző év augusztus 31-ig közvetlenül az MN ÜEK- től kell kérni.

A laktanya űz. szolgálatba bevont töltőgépkocsik javítását, javítóanyagokkal történő ellátását a Gépjármű Szolgálati Utasítás, valamint az MN Pc. és Gjmű. Technikai Szolgálat Főnök és az MN Üzemanyag Szolgálat Főnök közös rendelkezései szerint kell végezni, a laktanya (helyőrség) üzemanyagszolgálatvezető igénylése alapján.

A nem javítható és saját hatáskörben selejtezhető üzemanyag technikai eszközök selejtezését összevontan kell végezni. A kiselejtezett technikai eszközöket a bevont egységek részére a fenntartási készletekből, a fenntartási készletű kiselejtezett és hiányzó technikai eszközöket a központ üzemanyagraktártól kell pótolni.

A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat átfogó ellenőrzését a hadrend szerinti szakmai előjáróknak célszerű végezni. Az ellenőrzés ki kell hogy terjedjen a hadrend szerint alárendelt egység (egységek), a bevont egységek HKSZ-i feladatai szakanyagbiztosításának tervezésére, szervezésére, az „M” készletű anyagok meglétére, hadrafoghatóságára, a frissítések végrehajtására, a laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálat gazdálkodási tevékenységére, a szakkiképzések végrehajtására és a szakszolgálat irányítására.

A bevont egységek hadrendi előjáróinak ellenőrizni kell a saját alárendelt (alárendelték) HKSZ-i feladatainak üzemanyag biztosítottságát, az „M” készletű anyagok meglétét, hadihasználhatóságát, a frissítések végrehajtását. A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálatát érintő problémákról tájékoztatni kell az azonos szintű hadrendi előjáró parancsnokságot. Azoknak a hiányosságok felszámolására intézkedni kell.

A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálatot a LPK HTPH-nek (Heő. PK HTPH-nek) félévenként, a LPK-nak (Heő. PK-nak) évenként kell ellenőriznie és elszámoltatnia.

Az üzemanyag-szolgálat főnöke köteles negyedévenként a raktárban tárolt, félévenként az alegységekhez kiadott anyagokat leellenőrizni. Több objektumban történő kiszolgálás esetén kéthetenként (havonta) a felelős személyt (személyeket) el kell számoltatni és havonta célszerű a hajtóanyagokat és motorolajakat leltározni.

Folyamatosan figyelemmel kell kísérni a javítóműhelyekhez, szervizállomásokhoz kiadott anyagok takarékos és rendeltetésszerű felhasználását, a túlfogyasztó gépjárműveket és azokról naponta tájékoztatni kell a kirendelésre jogosult parancsnokokat.

A szolgálat egyéb ellenőrzési feladatai megegyeznek a CSHSZ-ban előírtakkal.

III.

Összességében a feladatok követelményeknek megfelelő színvonalú megoldása, a befolyásoló tényezők figyelembevételre, a szolgálat főnökétől megköveteli:

- a harcükszültségi utasítások, ideiglenes hadinormák mélyreható elsajátítását, a beosztott állomány folyamatos képzését, a HKSZ-i és mozgósítási feladatok üzemanyagbiztosításának egységekre menő naprakészen tartását;

- a bevont és ellátásra utalt katonai szervezetek kiképzési, ellátási, szállítási és egyéb katonai feladatainak részletes ismeretét, az azoknak megfelelő szakanyagellátás megszervezését, a biztosítás végrehajtását;

- a béke szakutasítások és a szakanyagellátást befolyásoló intézkedések, szabályzatok kapcsolódó részeinek, azok módosításának folyamatos figyelemmel kísérését;

- a vezetői, irányító tevékenység állandó magas szintű végrehajtását;

- a gazdálkodási adatok rendszeres elemzését, összességében, valamint katonai szervezetenként. Folyamatos tájékozódást és tájékoztatást a korrekciók végrehajtását, a szakanyaggazdálkodás alakulásának folyamatos jelentését az előljáró, illetve előljárók felé.

Feszesen meg kell szervezni a szolgálat beosztottjainak munkáját, kiemelt figyelmet kell fordítani a társadalmi tulajdon védelmét szolgáló intézkedések betartására, hatékonyan, okfeltáróan kell végrehajtani a belső ellenőrzéseket.

A helyőrség üzemanyag-szolgálat főnökének a feladatok maradéktalan végrehajtása érdekében az összefegyvernemi magasabbegység ÜSZF-nek megfelelő elméleti és gyakorlati felkészültségi szinttel kell rendelkeznie.

Az üzemanyag-szolgálat szervezete

A feladatok végrehajtása érdekében a helyőrség (laktanya) üzemanyag-szolgálatnak megfelelő - laktanyánként (helyőrségenként) egyedileg kialakított - szervezeti keretekkel kell rendelkezni.

a) Laktanya üzemanyag-szolgálat: (változat)

ÜSZF:	1 tiszt
ÜSZF H:	1 tiszr, vagy tts.
Üza. ra. vez.:	1 tts.
Üza. nyt.:	1 ts. (Ha nincs CSSZR)
Üza. ra. kez.:	2 ts. + 1 honv.
Tö. gk. vez.	3-4 ts. (honv.)
Tö.. gk.:	3-4

b) Heő. üzemanyag-szolgálat: (változat)

(Kettő vagy több objektumban történő kiszolgálás esetén)

ÜSZF:	1 tiszt
ÜSZF H:	1 tiszt, vagy tts.
Üza. ra. vez.:	2 tts.
Üza. ra. kez.:	2-3 ts., (honv.) (a kiszolg. objektumtól függően)
Üza. nyt.:	1 ts. (Ha nincs CSSZR)
Üza. tö. gk. vez.:	4-6
Üza. gk.:	4-6

Az élő katonai szervezetek 1-2 db „BZ” tö. gk-val, a gyakorlatok üza. ellátása érdekében rendelkezzenek.

A laktanya (helyőrség) üzemanyag-szolgálatot a Heő. (LPK HTPH) PK HTPH-nek kell alárendelni, szakmai vonatkozásban az ellátó egység hadrend szerinti szakszolgálat főnökének.

A szolgálat állománya részére feladataikat „Munkaköri Leírás”-ba kell rögzíteni.

A tanulmány megírása során igyekeztünk rendszerbe foglalni a laktanya üzemanyag-szolgálat munkáját, az azokra ható tényezőket a már működő szervezeteknél szerzett tapasztalatok felhasználásával.

A tanulmány megírásakor célul tűztük ki, hogy a laktanya üza. szolgálatok munkájának megszervezésénél és végrehajtásánál a szolgálat főnökök részére az egész munkát átfogó, iránymutató anyag álljon rendelkezésre, cél volt továbbá, hogy a Debrecenben szerzett tapasztalatokat felhasználva, alapot adjunk a helyőrség jellegű üzemanyag-szolgálatok kialakításához.

Tanulmányunkban rendszerbe foglaltuk a helyőrség jellegű üzemanyag-szolgálatnál az „M” készletű szakanyagok tervezésének, megalakításának, minőségmegóvásának, karbantartásának, az ellenőrzés végrehajtásának, az anyagok nyilvántartásának és az ellátás végrehajtásának rendjét.

A meghatározottak alapján megszervezett üzemanyag-szolgálatok, megfelelő vezetés és irányítás mellett, kellő színvonalon képes szakanyagbiztosítási feladataik megoldására, javítani tudják a minőségmegóvás érdekében kifejtett tevékenységüket, a belső ellenőrzések hatékonyságát. Az anyaggazdálkodás koncentrációja lehetőséget ad a gazdasági hatékonyság növelésére, a szakszolgálat egész területén.

Felhasznált irodalom:

1. CSHSZ V. rész Üzemanyag-szolgálat
2. 109/1979. (HK 32.) MNHF Intézkedés
3. 51/1979. (HK 24.) MN ÜSZF Intézkedés.

Raktárgazdálkodás, raktározás és tárolás a néphadseregben

Littomericzky János mk. százados

Az MSZMP PB 1970 október 20-i határozatát követően mind a népgazdaságban, mind a néphadseregben egyre határozottabb kezdeményezések történtek az anyagi készletek korszerű tárolására, az anyagi erőforrásokat kímélő együtt-tárolásban rejlő racionális takarékosági lehetőségek kihasználására. A néphadseregben HM Direktíva határozta meg az anyagtárolás fejlesztésének feladatait. Így többek között a nagy csomóponti raktárak hálózatának fejlesztését, ezzel összhangban a készletek tevékenységi körletekre történő decentralizálását, a mozgósítási készletek és több anyagnem egy körzetben történő tárolását, a tárolásra vonatkozó újabb beruházási igények csökkentését, a meglévő tárolási lehetőségek jobb kihasználását, az anyagi készletek gazdaságosabb tárolását.

Az V. ötéves terv időszakában a néphadsereg anyagtárolási rendszerének fejlesztése érdekében a fő figyelem az MNHF-ség irányításával a csapat-, illetve laktanyai, valamint az „M” bázisokon folyó anyagtárolás korszerű rendjének kialakítására irányult, ugyanakkor végrehajtásra került a fegyvernemi és szolgálatiág-főnökségek, seregstetek szakanyagtárolási helyzetének felmérése is.

Jelen cikkben néhány gondolatban kívánom felvázolni a témában elért eredményeket, a néphadsereg anyagtárolási helyzetének megítélését és azon feladatokat, amelyek kulcstényezői lehetnek a további előrelépésnek.

1. A csapattárolási rendszer korszerűsítése során elért eredmények

A csapattárolási rendszer korszerűsítése során többek között az alábbi célkitűzések fogalmazódtak meg:

- a szinte krónikusan jelentkező raktárhiányok megszüntetése;
- az eredetileg nem raktározási célra épült létesítmények felszabadtítása, rendeltetészerű felhasználhatóságuk biztosítása;
- a korszerű raktározási technológiákat biztosító tárolási feltételek megteremtése;
- a raktári anyagmozgatás meggyorsítása és az élőmunka ráfordítások csökkentése;
- a raktározási tevékenységet folytató személyi állomány szolgálati és munkakörülményeinek javítása.

A fenti célkitűzések eredményes megvalósítását megítélésem szerint az alábbiak biztosíthatják:

- a megnövekedett tárolótér szükségletek és a meglévő szűk tárolási keresztmetszetek kényszerítő hatása, amelyek megfelelően inspirálják az érintett katonai szervezetet vezetését a belső tartalékok feltárására, a korszerűsítési munkálatok beindítására, vagyis kellő akarati hozzáállás a tárolás terén meglévő feszítő gondok megoldására;

- a raktárgazdálkodási tevékenységet folytató katonai szervezet előrelátó tervező, szervező munkája a korszerűsítési feladat megoldására;

- a korszerűsítési feladathoz szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítása;

- a korszerűsítési feladatok végrehajtásának szakirányítása.

A korszerűsítési munkálatok kísérleti jelleggel Lenti helyőrségben kezdődtek meg, melynek tapasztalatai alapján a magasabbegység és alárendelt szervezeteinél az érintett felsőszintű főanyagfelelős szervek közreműködésével átfogó raktározási rend korszerűsítés került végrehajtásra. A korszerűsítés eredményeképpen a korábban jelentkező raktárberuházási igénnyel szemben, mintegy 33⁰/₀ raktárterület szabadult fel, melyet más jellegű helyi gondok megoldására lehetett felhasználni, biztosítva ezzel a célkitűzések megvalósulását. Szerény becslések alapján a magasabbegység viszonylatában 12 millió Ft ráfordítás az elmaradt raktárberuházási igényekből származó mintegy 120 millió Ft kimutatható megtakarítást eredményezett.

A végrehajtott korszerűsítési tevékenységek során szerzett tapasztalatok alapján beigazolódott, hogy a néphadsereg minden katonai szervezeténél alkalmazható egységes formákat nem lehet és nem is célszerű kidolgozni, viszont módszertani irányelveket, ajánlásokat lehet tenni. *Igy többek között az alábbi kérdésekben:*

- a korszerűsítési munka tervezésében;

- a korszerűsítési munka erő- és eszközszükségletének meghatározásában;

- a korszerűsítési munka szervezésében és szakirányításában;

- a korszerűsítés során elért eredmények hatásfokának mérésében.

Jelen cikkben nem vállalkozom a fenti kérdések kibontására, azonban körvonalazni kívánom mindazon pozitívumokat, amelyek a csapattárolási rendszer korszerűsítése eredményeként születtek és a további korszerűsítések során várhatók.

Ezek a következők:

- az inkurrens, selejt anyagok értékesítésre kerültek, a raktárkapacitást csökkentő hatásuk megszűntek;

- az anyagi készletek átcsoportosításával, különféle anyagi készletek együtt-tárolásával ésszerűsödött a laktanya, objektum raktári kiszolgálása, a laktanyán, objektumon belüli anyagáramlás;

- az alegységaktárak megszüntetésével, a zászlóaljraktárak kialakításával más, eredeti rendeltetésének megfelelően hasznosítható helyiségek szabadultak fel, egyszerűsödött az anyagkezelés;

- a DEXION-SALGÓ elemek tárolási, anyagmozgatási segédeszközök felhasználásával a tárolóterület, illetve térfogat többszörösére növekedett, mintegy 1,5-2-szer nagyobb mennyiségű készletek tárolása vált lehetővé, biztosítva ezzel az eddig szabadterén tárolt készletek nagy részének zárt raktárban való tárolását, sőt a mozgósítási készletek helyszíni tárolását is elősegítette;

- a csapatraktárak kihasználtsága mintegy 20–25%-kal növekedett;
- a raktárfelújításokkal egyidejűleg végrehajtott korszerűsítések során lehetőség nyílt a raktáron belül anyagmozgatás korszerűsítésére, ezzel a raktári élőmunka ráfordítások csökkentésére;
- a korábban tárolásra igénybe vett létesítmények, mintegy 25–30%-a fel-szabadult, melyeket a személyi állomány szolgálati, élet- és munkakörülményei további javítására lehettett hasznosítani.

A fenti eredmények elérése a korszerűsítést végző katonai szervezetek vezető és végrehajtó állományától egyaránt komoly erőfeszítéseket igényelnek. Néhány gondolatban szeretném azokat a tapasztalatokat is közreadni, amelyek a szervező, végrehajtó és állagfenntartó tevékenységben megítélésem szerint hasznosíthatók.

a) *A szervezés terén*

A raktárkorszerűsítés folyamata általában azzal kezdődik, hogy a katonai szervezet vezetése kényszerítő, vagy belső akaratai tényezők hatására tervbe veszi a korszerűsítést és azzal fejeződik be, hogy az elvégzett korszerűsítési munkákat elemezve, megállapítja az elért eredményeket és azok hatását a katonai szervezet életére. Ennek megfelelően a korszerűsítés egy viszonylag zárt folyamat, amely a szükségleteknek megfelelően időszakonként ismétlődhet.

A korszerűsítés időszükséglete egy sor befolyásoló tényező függvénye, ezért annak megítélése rendkívül sokoldalú és körületekintő munkát igényel. Az eddigi tapasztalatok alapján egy-egy laktanya (objektum) raktárkorszerűsítése általában 10–15 hónapos időszakban realizálódott. Ez nem azt jelenti, hogy az effektív korszerűsítési munkálatok időszükséglete ilyen nagy, hanem azt, hogy a katonai szervezet alaptevékenységéből fakadóan, illetve a szükséges személyi-tárgyi feltételek nem kellő biztosítottasága miatt a folyamat rövidebb-hosszabb ideig megszakadhat, amely végül is a korszerűsítés időbeni elhúzódásához vezet. Természetesen a hatékony megoldás az, amikor a zavaró körülményeket is figyelembe véve a korszerűsítés időtartama a lehetséges legkorábbi befejezési idővel zárul.

A fentieknek megfelelően a korszerűsítési munkák szervezésénél, ütemezésénél a következőket célszerű kellő megfontolással mérlegelni:

- a korszerűsítés feladatait, nevezetesen azt, hogy mely raktárlétesítményeket, hol, milyen sorrendben és hogyan tervezzük korszerűsíteni;
- mely raktáraknál kell különös figyelmet fordítani a korszerű berendezésekkel kapcsolatos technológiák kialakítására, melyek az elsődleges, illetve későbbi feladatok;
- a feladatok végrehajtásához szükséges és rendelkezésre álló erőket-eszközöket – különös tekintettel a pénzeszközökre –, valamint a saját erőből meg nem oldható feladatokat;
- végül a feladatok és a rendelkezésre álló erők és eszközök összevetése alapján a korszerűsítés végrehajtásának időszükségletét és végrehajtás megkezdésének időpontját.

A korszerűsítési feladatok irányítására, szervezésére, végrehajtására célszerű munkabizottságot – a feladat nagyságának függvényében – albizottságokat létrehozni. A munkabizottság vezetője általában a katonai szervezet raktárgazdálkodási tevékenységét szervező megbízott, tagjai a korszerűsítésben érintett ágazatok képviselői. Külön albizottságot szükséges kijelölni a raktárfelújítási munkálatok irányítására, ha az a raktárkorszerűsítéssel egyidejűleg történik. A bizottságok összetételét, feladatait, tevékenységük rendjét parancsban célszerű meghatározni.

b) *A tervezés terén*

A korszerűsítés szervezett és időbeni végrehajtásának egyik feltétele a tervszerűség. Ennek megfelelően különböző számvetéseket, tervokmányokat célszerű kidolgozni. Ezek tartalmilag a következők lehetnek:

- a laktanya (objektum) raktár, tárolóhely létesítményeinek, valamint a tárolt anyagi készletek elhelyezésének felmérése, a korszerűsítést megelőző helyzet (tárolóterület, tárolótérfoogat; tárolt anyag mennyisége, térfogata; a kihasználtság foka) rögzítése;

- az inkurrens, selejt anyagok felmérése, értékesítésük, leadásuk rendje;

- a korszerűsítés során megvalósítandó raktár átcsoportosítások tervezése, honnan-hová-mit-mikor kell átcsoportosítani;

- a korszerűsítés személyi- anyagi-technikai biztosítási terve, melyben számvetések alapján tervezni kell a végrehajtó munkabizottságok állományát, a beépítésre kerülő raktári és anyagmozgató berendezések típus szerinti mennyiségét, beszerzési forrását, beépítésének, üzembehelyezésének módját;

- a fenti számvetések és tervek alapján kell összeállítani a korszerűsítés ütemtervét, amelyet alapokmányként kell kezelni és a katonai szervezet parancsnokával kell jóváhagyni. Az ütemterv összeállításához célszerű hálótervezési módszert alkalmazni.

Ezt követően a korszerűsítési munkák irányított végrehajtása kerül előtérbe, majd a befejezés időszakában célszerű számvetést készíteni a korszerűsítési munkák tényleges személyi, anyagi (pénzügyi), technikai igénybevételéről, illetve felhasználásáról, továbbá a korszerűsítés eredményeképpen bekövetkezett helyzetről.

A korszerűsítés előtti és utáni raktárhelyzet összevetése alapján a katonai szervezet vezetése részére a bizottságnak összefoglaló jelentést kell összeállítani, melyben célszerű kitérni:

- a bekövetkezett változásokra, különös tekintettel a tárolókapacitás raktár-térfoogat kihasználtság, gépesítettségi színvonal növekedésére;

- a bevezetett korszerű tárolási-mozgatósi technológiákra;

- a felszabadult tárolóhelyiségek mennyiségére, újbóli hasznosítására;

- az anyagi (pénzügyi), technikai és munkaráfordítások mennyiségére;

- az anyag tárolás színvonalának, és a személyi állomány élet- és munkakörülményeire gyakorolt hatás megítélésére;

- a korszerűsítés végrehajtásának pozitív és negatív tapasztalataira.

A tervezési feladatokat a munkabizottsági vezető irányítása mellett a kijelölt bizottsági tagok (albizottságok) végzik, együttműködve a személyi, tárgyi feltételeket biztosító szervekkel.

c) *A végrehajtás terén*

A korszerűsítési feladatok végrehajtását a jóváhagyott ütemterv alapján kell végezni. Az erő- és eszköz számvetés szerint munkabrigádokat kell létrehozni. Munkabrigádokat célszerű szervezni a be- kirakási; a felújítási; raktári berendezések beépítési, szerelési; anyagmozgató gépek és eszközök üzembehelyezési feladatainak végrehajtására. A kijelölt munkabrigádok állományát a tevékenységüknek megfelelően fel kell készíteni, különös tekintettel a munka és balesetvédelmi, valamint a tűzvédelmi rendszabályok betartására.

A végrehajtás során ügyelni kell arra, hogy a munkálatokat lehetőleg ott kezdjük, ahol a raktári készletek szintje alacsony, ha szükséges az előljáró katonai

szervezettel egyeztetett úton az úgynevezett nagyvételezések időpontját ideiglenesen módosítani célszerű. A raktárfelújítás, illetve berendezés időszakára az anyagi készleteket megbízható módon kell elhelyezni, erre a célra külön raktárat, vagy raktárhelyiséget célszerű kijelölni, amelyet a korszerűsítés egész időtartama alatt hasonló jelleggel igénybe lehet venni. Különös figyelmet kell fordítani a raktári berendezések szerelési technológiájának betartására, amelyek előírásait a vonatkozó szerelési utasítások tartalmazzák. A beépítési munkát irányító szakembernek állandó figyelemmel kell kísérni a korábban kialakított – adott raktárra, raktárhelyiségre vonatkozó – tárolási, mozgatási technológiát és a raktári berendezések beépítését annak megfelelően kell kivitelezni.

Az anyagi készletek betárolását lehetőleg az anyagfelelős raktáros irányítsa. A felrakási helyek meghatározásánál figyelembe kell venni a tárolt anyagi készlet mozgatási gyakoriságát.

A korszerűsített raktár átadása, illetve átvétele során fő figyelmet a raktári biztonságtechnikára kell fordítani és a hiányosságokat az üzembehelyezés előtt meg kell szüntetni.

d) Állagfenntartás terén

A korszerűsítést és a raktár üzembehelyezését követően gyakori eset, hogy rövid időn belül a raktári rend felborul, a raktár funkcionális működése akadozik. Általában a következő okok hozzák létre ezt a helyzetet:

- az anyagtárolási, -mozgatási technológia helytelen megválasztása és kialakítása, amely nehezíti a raktári dolgozók munkavégzését főleg csúcsidőkben;
- az alkalmazott raktári berendezések, anyagmozgatási gépek és eszközök helytelen kiválasztása, amelyek bonyolultsága és nehezen kezelhetősége miatt a raktári dolgozók inkább a hagyományos eszközöket, módszereket alkalmazzák;
- a raktári dolgozók felkészítésének, szemléletbeli átformálásának hiányosságai, az állomány újszerűtől való idegenkedése.

A fentiekből kitűnik, hogy az újszerű nem mindig korszerű. Ezért szükség esetén a korszerűsítési tevékenységünket felül kell vizsgálni és a célnak megfelelően át kell értékelnünk. Ha ezt megteesszük nem követtünk el akkora hibát, mintha a rosszul korszerűsített raktárt tovább működtetjük.

Ugyanakkor meg kell állapítani azt is, hogy a raktári dolgozók korszerű körülmények közötti tevékenységre való felkészítése elengedhetetlen feltétele a korszerű raktár hatékony üzemeltetésének.

A csapatraktárak korszerűsítése során néhány területen negatív jelenség is tapasztalható, alapvetően szubjektív jelleggel. Ezek a negatívumok általában ott jelentkeznek, ahol raktárkapacitás hiány nincs, így a korszerűsítést, a belső tartalékok feltárását kényszerítő hatás nem inspirálta.

Következtetésként megállapítható, hogy a néphadseregben a csapattárolási rendszer korszerűsítését az eddigi tapasztalatok felhasználásával célszerű továbbfolytatni. A raktárkorszerűsítési feladatokat mértéktartóan az anyagi lehetőségek függvényében célszerű ütemezni és lehetőleg a raktárfelújítási munkálatokkal egyidejűleg kell végrehajtani. Biztosítva ezzel a raktáron belüli anyagmozgatás gépesítésének feltételeit, a raktárba történő ki-bejárás lehetőségét. Itt kívánom megjegyezni, hogy az anyagmozgató gépek mindenáron való alkalmazására való törekvés – főleg a csapatraktárak viszonylatában – nem minden esetben váltja be a hozzá fűzött reményeket. Megítélésem szerint az egyszerű mechanikus vagy hidraulikus működésű anyagmozgató segédeszközöket, a helyi sajátosságoknak megfelelően kialakított eszközöket nagyobb hatékonysággal lehet és kell alkalmazni.

2. A központi raktárak tárolási helyzete

Az elmúlt időszakban egyre növekvő raktárberuházási igények jelentkeztek a HM főanyagfelelős főnökségek részéről, amelyek egyidejű kielégítése – figyelembe véve szűkös anyagi lehetőségeinket – új beruházások útján nem megoldható. A kialakult helyzet tisztázása, a lehetőségek számbavétele érdekében az MNHF-ség kijelölt munkacsoportja kétoldalú megbeszélések és helyszíni bejárások útján egy reprezentatív felmérést végzett. A felmérés 10 szakágra, mintegy 40 központi raktárra, 10 központi raktár decentrumra és 10 seregestraktárra terjedt ki.

A felmérésben magam is részt vettem, így módomban áll a szerzett tapasztalatok és egyéni megítélésem alapján néhány néphadsereg szinten jelentkező objektív és szubjektív tényezőt rögzíteni.

A HM főanyagfelelős főnökségek az elmúlt években határozott erőfeszítéseket tettek a központi tárolás technológiájának, rendjének, a készletezés, rakományképzés, valamint a csapatokhoz történő kiszállítás módszereinek, formáinak korszerűsítésére. A korszerűsítésre, a tárolótér hatékonyabb kihasználására irányuló törekvések közül kiemelkedő főbb eredmények a következők:

- az MN Fe. Szolgálat Főnökség raktárainak területén kiépültek a szilárdburkolatú belső szállítási utak, tovább bővült a nyitott tárolótér;

- az MN PCGTSZF-ség irányításával az MN Központi Pc. és Gjmű. Anyagraktárban (Budapest) korszerű alkatrész tárolási és anyagmozgatási technológiák kialakítását kezdték meg. A csapatok ellátását központilag szervezett, konténeres kiszállítási módszer kísérleti alkalmazásával végzik;

- az MN Híradó Főnökség irányításával az MN 2. Híradó Anyagraktárban (Gödöllő) korszerű tárolási rend és kiselektronikus számítógépes betárolási, ellátási rendszer kialakítását kezdték meg;

- a győri 4. VERA építésének befejezésével lehetőség nyílt az összevont ágazati raktárak létjogosultságának igazolására, korszerű tárolási anyagmozgatási technológiák alkalmazására.

A központi raktárakban általában a fizikai állomány hiánya sürgetővé tette az anyagmozgatás gépesítését, s ezzel a raktári dolgozók munkakörülményeinek javítását. A beszerzett gépi eszközök viszont egyértelműen igényelték a korábban kialakult tárolási módszerek megváltoztatását, korszerűsítését, és ezzel egyidejűleg a tárolótér kapacitást növelő technológiák bevezetését. A tárolási-anyagmozgatási rendszer komplex korszerűsítését ugyanakkor nehezítették a meglévő raktárak építészeti sajátosságai (nyílászáró szerkezetek, belmagasság, raktártér megosztottság, padozat teherbíróképesség, közlekedési utak stb.), valamint a szubjektív megítélések, az újszerűsüegtől való tartózkodás. Általában megállapítható, hogy a tárolási rend korszerűsítése során két alternatíva alakult ki. Az ellátási feladatokban részt vevő központ raktárak esetében, ahol az anyagi eszközök forgási sebessége természetesen nagyobb ott az elsődleges cél a fizikai munka gépesítése, másodlagos cél a tárolótér gazdaságosabb kihasználása volt. Azoknál a központi raktáraknál, raktárdecentrumoknál ahol az ellátási feladatok nem jelentkeznek rendszeresen ott a célok fordítottan érvényesültek. Ebből fakadóan főleg az ellátási tevékenységet folytató raktárak esetében a korszerűsítési tevékenység nem járt minden esetben tárolókapacitás növekedéssel, sőt egyre zavaróbb hiányok jelentkeztek.

Az anyagi készletek tárolása alapvetően zárt raktározási célra épült, zárt más célra épült de raktározásra használt létesítmények, modul barakok, nyitott,

félig nyitott színek, szükségtárolók (padlás, pince, istálló), szabadtéri és föld alatti tárolók igénybevételével realizálódnak. A szakanyagok zöme zárt raktárakban, a szaktechnikai eszközök nyitott, félig nyitott színekben és szabadtéri tárolókon kerül elhelyezésre. Ugyanakkor azt is meg kell állapítani, hogy a lehetőségekhez képest a raktárak egy részének kihasználtsága alacsony színvonalú, a tárolóterek elhanyagoltak, rendezetlenek. A központi raktárak jelenlegi helyzetének megítélésénél a következőket kell figyelembe venni.

A zárt raktárak nagy része a felszabadulás előtt és az 1950-es évek elején épült. A korszerű tárolási-anyagmozgatási követelmények feltételeit csak részben, vagy nem biztosítják. Esetenként a megkísérelt korszerűsítések tárolókapacitás csökkenéssel jártak. A raktárlétesítmények nagyrésze állagmegővásra szorul. Ugyanakkor megítésem szerint ezek a raktárak szükségszerűen alkalmazhatók nem ellátási jellegű – huzamosabb tárolási időt igénylő – anyagok tárolására. Az utóbbi években épült zárt raktáraknál a korszerű tárolási technológiák alkalmazhatóságának követelményei általában figyelembe lettek véve, azonban a hozzáértés hiányából előfordult, hogy a tárolási-anyagmozgatási technológia helytelen megválasztása miatt a raktár kihasználtsága nem érte el a kívánt szintet.

Az elmúlt évek során a tárolási problémák ideiglenes megoldásként modul barakok kerültek felépítésre, amelyek a hőmérsékletingadozásra és porátalomra érzéketlen anyagok nagytömegű tárolására alkalmasak. Azonban az ideiglenes jellegük miatt fogva ezek állaga meglehetősen elhasználódott, nagy részük felújításra, szanálásra szorul.

A szakanyagok tárolása raktárak hiányában különböző szükségtároló helyeken (pince, padlás, istálló) is megvalósul, ahol a tárolás és mozgatás meglehetősen kezdetleges módon történik.

A nyitott, félig nyitott színekben, szabadtéri tárolókon alapvetően a szaktechnikai eszközök tárolása valósul meg, de előfordul, hogy szakanyagok is a szabadban kerülnek elhelyezésre. Az itt tárolt eszközök nagyrésze komoly anyagi értékeket képvisel, ennek megfelelően az ágazatok állagmegővásra irányuló törekvései alapvetően indokoltak, azonban nem minden esetben raktárberuházás útján.

A raktárak korszerűsítése során jelentős előrelépés mutatkozott azon ágazatoknál, ahol eredményeket értek el az egységakomány-képzésben, a rakodási segédeszközök széles körű alkalmazásában, a tárolási és mozgatási technológiák helyes megválasztásában. Ilyen körülmények között természetesen a fejlesztés együttjárt a raktárkapacitás növekedésével is.

A seregtestraktárak általában komoly – esetenként kihasználatlan – raktárkapacitással rendelkeznek. Tárolási tevékenységük alapvetően huzamosabb tárolási időt igénylő készletek, valamint tranzit jellegű ellátási anyagok tárolására korlátozódnak. Az ellátási jellegű tárolásra fenntartott tárolóterek ellátási ciklusonként zsúfoltak, a ciklusok közötti időszakokban általában kihasználatlanok. Ezt felismerve néhány ágazat központi raktárkapacitása hiányának enyhítése érdekében központ raktárdecentrumként hasznosítja azokat. A raktárlétesítmények hasonló jellegűek mint a központ raktárak, azonban berendezésük, technológiájuk vonatkozásában lényegesen alacsonyabb színvonalúak.

A felmérés során megállapítást nyert mind a központi, mind a seregtestraktáraknál, hogy azonos szakanyag egy raktárépületben történő tárolása – a személys felelősség miatt – felelősönként külön-külön kerül tárolásra és e célból a korszerűen berendezhető raktárhelyiségeket provizórikus módszerekkel szétválaszt-

ják, ezzel gátolják a tárolótér jobb kihasználhatóságának lehetőségét. Előfordul olyan eset is, amikor a raktározási célra épült raktárhelyiségeket irodának, műhelynek, kultúrteremnek alakítják át és ugyanakkor tárolótér hiányt jeleznek.

Következtetésként megállapítható, hogy a központi és seregestraktárak zöménél a tárolási-anyagmozgatási tevékenység korszerűsítésére tett helyi erőfeszítések csak részben érik el a kívánt hatást, a tárolókapacitást növelő eredményesség nem számottevő. A korszerűsítési törekvések objektív és szubjektív okok miatt ágazatonként változóak. Ugyanakkor megállapítható az is, hogy a jelzett tárolótér igények zöme indokolt, amelyek kielégítése részben a néphadseregben meglévő belső tartalékok feltáráásával, átcsoportosításával, a raktártér fogat jobb kihasználtságával és egyes esetekben a szűkös pénzügyi helyzetet figyelembe vevő minimális beruházásokkal megoldhatók.

3. A raktárfejlesztések további lehetőségei

A néphadsereg raktárgazdálkodási és anyagmozgatási rendszerében az V. öt-éves tervidőszak végére kialakult helyzet stabilizálása és a fejlesztési tendenciák további érvényesítése érdekében került kiadásra a 10/1980. (HK 8.) számú HM utasítás, valamint a 104/1980. (HK 23.) MNHF intézkedés. A kidolgozott szabályozó rendszer tartalmi összefüggései alapján néhány olyan kérdésre szeretném a figyelmet felhívni, amelyek döntően befolyásolhatják a témára vonatkozó további előrelépést.

A néphadsereg raktárgazdálkodási, raktározási, tárolási rendszerének komplex vizsgálata során megállapítást nyert, hogy a rendszerre ható és azt alapvetően meghatározó külső tényezők, rendszerek kölcsönös összefüggéseinek és hatásainak érvényesülése a kapcsolódó környezeti rendszerekben elengedhetetlen feltétele a rendszer továbbfejlesztésének egy bizonyos szint elérése után.

Már az előzőekből is kitűnt, hogy a korszerű tárolási rendszerek szoros összefüggésben vannak a raktáron belüli anyagmozgatás rendszerével. S miután a tárolás és anyagmozgatás tárgya alapvetően a tárolt, illetve mozgatott anyagi készlet, könnyen belátható, hogy a raktározás összefügg a mindenkor érvényesülő ellátási, és az azt megvalósító szállítási rendszerrel. Megfordítva az okfejtést igazolható, hogy a klasszikus értelemben vett anyagi biztosítási rendszer két lényeges alrendszere az ellátási és szállítási alrendszer, amelyek az anyagi készletek szempontjából a termelő szférától a fogyasztóig különböző raktárak rendszerén keresztül funkcionálnak.

A fentiekből következik, hogy az egészről kiragadni egy részt és azt a környezetétől függetlenül fejleszteni csak addig lehet, amíg a környezeti rendszerek fejlettségi színvonalát el nem éri. Abban az esetben, ha a kiragadott rendszer, nevezetesen a raktározási, tárolási rendszer a környezeti rendszerek fejlettségi színvonalát túlhaladja pozitívan értékelhető a környezeti rendszerek fejlesztését inspiráló hatása, negatívan értékelhető a környezeti rendszer alacsonyabb fejlettségi színvonalának visszahúzó hatása. Tehát az egymást feltételező és egymásra kölcsönösen ható rendszerek fejlesztését komplex módon, alapvetően összhangban célszerű végezni.

A fenti összefüggéseket azért kívántam részletesebben kifejteni, mivel megítélesem szerint ilyen megfontolások alapján történő fejlesztések határozottabban segítik elő bármely kapcsolódó rendszer egyetemes fejlődését, bármely ellátási formában valósulnak meg azok.

Visszatérve a raktárfejlesztéshez úgy vélem a tárolókapacitás gondjaink megoldására a helyi erőfeszítések mellett a következő gondolatokat célszerű megfontolni:

- a raktárak korszerűsítésével, a belső tartalékok feltárásával, átcsoportosításával és hasznosításával tovább kell növelni a terület- és térfogatkihasználást, az anyagi készletek helyszíni tárolását;

- célszerű felülvizsgálni a néphadseregben érvényesülő és a raktározást befolyásoló ellátási-szállítási rendszereket, különös tekintettel a tagozati ellátási rendszereket, amelyek több tagozati raktárrendszeren keresztül funkcionálnak;

- szükségesnek látszik a seregtestraktárak – ellátási jellegű – tevékenységének ártértékelése, lehetőség szerint központi raktárdecentrumként történő hasznosítása;

- célszerű felülvizsgálni a szakanyagok együtt-tárolhatóságának lehetőségeit, a merevnek tűnő tárolási előírásokat és normákat;

- a raktárfejlesztések során tovább kell szélesíteni az ágazatok közötti együttműködést, különös tekintettel a közös beruházásokra;

- célszerű megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a társ fegyveres szervezetekkel – BM, MOP, BV – milyen együttműködés alakítható ki a raktárgazdálkodás, együtt-tárolhatóság és beruházások kérdéseiben;

- törekedni kell az ágazatok és a népgazdaság illetékes szerveivel történő közös beruházásokra és az együtt-tárolásra.

Természetesen elsődlegesen a saját környezetünkben meglévő belső tartalékok feltárása és hasznosítása jöhet számításba, azonban az előrelátás érdekében szükségesnek látszik a külső lehetőségeinket is számbavenni.

Végezetül úgy ítélem meg, hogy néphadseregünkben az MSZMP PB 1970 októberi határozatának megfelelően az azt követő középtávú tervidőszakokban a raktárgazdálkodás, raktározás és tárolás terén határozott eredmények születtek, azonban ez irányú tevékenységünket a jövőben is tovább kell folytatnunk biztosítva a költségvetést kímélő racionális takarékosági lehetőségek határozottabb kihasználását.

A csapatok részére érkező nagytömegű anyagi eszközök átadási- átvételi munkáinak szervezése harctevékenységek és hadműveletek megvívásakor

Boross János mk. alezredes

A csapatok harc-hadműveleti feladatainak végrehajtása hatalmas mennyiségű anyagi eszköz felhasználásával biztosítható. A különböző – hazai és nemzetközi – szakirodalmak ma már igen részletesen elemzik a hadműveletek anyagi biztosításának kérdéseit, és megfogalmazzák a csapatok által felhasználásra kerülő – az utóbbi évek gyakorlati tapasztalatai alapján beigazolódott, hogy sokszorosára nőtt – nagytömegű anyagmennyiségek „mozgatásával” összefüggő feladatokat. Ezen nagytömegű anyagi eszközök szállítási kérdései – mind gépkocsi, mind vasúti szállítási ág igénybevételével – alapvetően ma már megoldottnak tekinthető, míg a szállítások folyamatában felmerülő, anyagátadással-átvétellel összefüggő technológiai folyamatok kidolgozása még sokoldalú kutató munkát kíván.

Ezért ennek a munkának további javítása és továbbfejlesztése céljából át kell adni szervezői számára azokat az eredményeket, amelyeket a nagytömegű anyagi eszközök átadása-átvétele szervezésének kutatása során eddig sikerült feltárni, továbbá célszerű ráirányítani a figyelmet néhány olyan „részletnek tűnő” kérdésnek a megoldására, amely adott esetben komoly szerepet játszik a csapatok anyagi biztosításának megszervezésében.

Több szempontból is indokolt a nagytömegű anyagi eszközök átadásával-átvételével összefüggő kutatási eredmények hasznosítása: így pl. egy magasabbegység részére érkező 800–1000 tonna lőszernek gyakorlati tapasztalatok szerzése céljából történő „mozgatása” – értve ez alatt az anyagok gépkocsikkal meghatározott távolságon való szállítását, majd annak többszöri rakodással alárendelték részére az átadás-átvételt – megfontolandó. Megfontolandó egyszer az anyagi eszközök „kimélése” szempontjából, másodsor a gazdaságosság és energiatakarékosság miatt, harmadszor pedig azért, mert ezek a munkafolyamatok megalkalmazott, részletesen kidolgozott tervek alapján nagyon szépen végig „modellizhetők” papíron anélkül, hogy az anyagi eszközök jelen lennének, s az alapvető kérdésekre így is megbízható választ lehet kapni.

Természetesen nyomatékosan ki kell hangsúlyozni, hogy ez a munka csak akkor bír értelemmel, ha annak szervezői nem szakadnak el a realitásoktól, és valamennyi – az anyagi eszközök átadása-átvétele során érvényesülő – mutatóvalóság megközelítéssel számításba is veszik.

Az eddig végzett kutatási munkák eredménye alapján beigazolódott, hogy a csapatok ellátása érdekében kialakított anyagáramlás „szűk keresztmetszete” alapvetően az anyagátadás-átvétel, a rakodási munkák végrehajtási területeire korlátozódik elsősorban. A rakodási munkák tervszerű végrehajtásának viszont meghatározója elsősorban a rakodásra váró mennyisége (tömege), a rendelkezésre álló rakodó erő-eszközállomány megléte és az alkalmazott anyagátadási mód szabta követelmények.

A rakodási idő és a rakodó létszám függőségi viszonyban vannak egymással, így a tervezési munkák során nem nehéz a kettő közül a meghatározót elfogadni, vagy a szükséges értékeket számítani. Másként kell megközelíteni pl. az anyagátadás-átvétel végrehajtásához szükséges összidő meghatározását, ugyanis a rakodási idő annak csak egy része. Így pl. egy magasabbegység részére érkező 800 tonna lőszer rakodásához szükséges mutató értékeket egyértelműen – rendkívül egyszerűen – lehet tervezni az eddig kialakított módszerek, matematikai összefüggések alkalmazásával. Nem lehet ugyanezt elmondani a résztvevőknek tűnő, járulékos műveletek végrehajtási idejének meghatározására. Ennek megfelelően az előző példát továbbfolytatva, fogadjunk el egy változatot: a magasabbegység részére a 800 tonna lőszer 150–160 db 6 tonnás raksúlyú gépkocsin érkezik, s ezt az anyagmennyiséget a hadosztály átvései 180–190 db 5 tonnás járműre. A szó igazi értelmében 800 tonna anyag átadás-átvételét kell szervezni, de annak lebonyolítása érdekében viszont 330–350 db gépkocsi tervszerű forgalmazását kell végrehajtani az anyagtaróhelyen.

Ebben a műveletben meghatározó szerepet játszik az alkalmazásra tervezett anyagátadási mód elfogadása. Az anyagátadási mód elfogadása a magasabbegység-parancsnokok hadtáphelyettese – anyagátadás-átvétellel kiadott – elgondolásának egyik legfontosabb eleme.

Az anyagátadási mód elfogadása sem lehet önkényes, ugyanis az alárendelt részére kiszállításra kerülő lőszer ellátás érdekében csoportosítását most már – a „közvetlen felhasználók” igényeinek megfelelően – végre kell hajtani. Ezért, hogy melyik lesz az alapvető anyagátadási mód: a – gépkocsiról gépkocsira, – gépkocsiról földre, – majd földről gépkocsira, – vagy ezen változatok vegyes alkalmazása, – az függ a konkrét harcászati-hadművelési helyzettől, az átadásra kerülő anyag mennyiségétől (tömegétől), az átadás-átvétel végrehajtására kijelölt területtől, a rakodást végrehajtó erő-eszközállomány meglététől stb.

Néhány „részletnek tűnő” valójában azonban igen komoly feladatot jelentő törvényszerűséget célszerű számításba venni, hogy például:

– amennyiben a gépkocsiról gépkocsira történő anyagátadási mód kerül alkalmazásra, *csökken a rakodási munkák volumene, viszont kimondottan feszített lesz (különösen éjszakai munkák során) a járművek tervszerű mozgása*, ugyanis az anyagok ellátás érdekében csoportosítása esetén az egy rakodófrontba beállított rakott járművek mellett többször is sor kerül az átvételt végrehajtó üres járművek cseréjére, így nagy a valószínűsége a gépkocsik „bekeveredésének” s ennek a rendezéséhez szükséges idő viszont nem tervezhető.

– Amennyiben a gépkocsiról földre, majd földről gépkocsira történő anyagátadási mód kerül alkalmazásra, egyszerűbbé válik a járművek tervszerű „mozgatása”, mert a leürített járművek elhagyják a rakodófrontot, majd helyüket elfoglalják az átvételt végrehajtó üres gépkocsik. Ezen anyagátadási mód alkalmazása során megnövekszik a rakodási munkák volumene, megnövekszik az átadás-átvétel végrehajtási ideje is, de ez az idő viszont tervezhető.

Az eddig végzett kutatási eredmények alapján a kétféle anyagátadási mód vegyes alkalmazása tekinthető a leggyakoribb megoldásnak. Így pl. a tűzérési, harcokcsi- és légvédelmi lőszernek átadása-átvétele gépkocsiról gépkocsira, a gyalogsági és egyes tűzérési (mint pl. aknavető) lőszernek átadása alkalmával a gépkocsiról földre, majd földről gépkocsira történő anyagátadási mód alkalmazása látszik a legcélszerűbbnek.

Az eddig összefoglalt elemzések alapján az alábbi következtetéseket lehet levonni.

Az anyagi eszközök átadása-átvételének megszervezését és végrehajtását – valamennyi alapvető és járulékos műveletével együtt – az alárendeltek anyagi biztosítási rendszerébe illesztve olyan komplex tevékenységnek kell tekinteni, amely a hadtáp törzsek állományának, az érintett anyagi szolgálati főnökségeknek és a szállító (ellátó) kötelékek személyi állományának szoros együttműködésével valósítható meg.

Az anyagi eszközök átadásában-átvételében a végrehajtás reális időtartamának meghatározása jelenti az egyik legfelelősségteljesebb feladatot, ennek a döntésnek a „súlya” elsősorban a parancsnok hadtáphelyettesének vállára nehezedik.

A tervek kidolgozása során alapvető szempont kell hogy legyen a végrehajthatóság biztosítása. Ezért elengedhetetlen valamennyi résztvékenység (így pl. előértesítés elküldése, járművek bevezetése, kivzetése, anyagátadás-átvétel körletében a szigorú mozgás-szabályozás stb.) tudatos számításba vételre, ugyanis ezzel nagymértékben kiküszöbölhetők az alárendeltek ellátásának időbeni torzulásai.

A különböző nagytömegű (nagy mennyiségű) anyagi eszközök átadásának-átvételének – mint feladatmegoldásnak – több oldalról történő bemutatására teljes mértékben megfelel egy magasabbegység részére egy adott nap folyamán kiszállításra kerülő anyag fogadásának, rakodásának, az ehhez szükséges járulékos műveletek szervezésének, tevékenységi soroknak az összefoglalása.

Ezen tevékenységi sorok kialakításának, a megoldás logikai rendjének bemutatására a következőkben részletesen sor kerül.

A magasabbegység részére érkező nagytömegű anyag átadásának-átvételének, a rakodási munkák szervezésének logikai rendje

1. Az előljáró parancsnok hadtáphelyettese hadtáp parancsában (intézkedésében) a feltöltésre tervezett magasabbegységparancsnok hadtáphelyettese számára – az anyagi eszközök utánszállítására vonatkozóan – *megszabja*:

- a magasabbegység részére kiszállításra tervezett anyagi eszközök mennyiségét, fajtáit, csomagolásuk (készletezettségük) alapvető változásait;
- az érkező oszlopok fogadására kijelölt találkozási pontokat;
- az elsőként közlekedő szállító gépkocsioszlop találkozási pontra történő érkezésének várható időpontját, több oszlop közlekedése esetén az oszlop követési időtartamát;
- a találkozási pontra beérkezett gépkocsioszlopok tartózkodási (az anyagátadás-átvétellel eltölthető) időtartamokat;
- egyéb követelményeket (mint pl. fölösleges anyagok, zsákmányolt eszközök, anyagok stb. hátraszállítására meghatározott feladatokat).

2. Az előljáró hadtáp parancsa (intézkedése) alapján – a kialakult harcászati feladat hadtápbiztosítási követelményeinek megfelelően – a magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettese tisztázza feladatát és kialakítja elgondolását a nagytömegű anyagi eszköz átvételére vonatkozóan. *Feladattisztázásának, elgondolásának tartalma:*

– az előljáró által kiszállításra kerülő anyagi eszközök átadás-átvételének az alárendeltek ellátási rendjébe való beillesztése, az anyag átadása-átvételének és az ellátási munkáknak az összehangolása;

– a feladat végrehajtásához biztosított (rendelkezésre álló) össz-időtartam elemzése, ezen belül a tervek kidolgozásához, az érkező anyag átadásához-átvételéhez, a tényleges rakodási munkák végrehajtásához szükséges időarányok kialakítása;

– az anyagátadás-átvétel végrehajtása területének térkép alapján történő kiválasztása;

– az anyagátadás-átvétel végrehajtása során alkalmazható anyagátadási módok megválasztása;

– a saját és alárendeltjeinél meglévő szállítóeszközök igénybevételének lehetősége;

– a rakodási munkák végrehajtásához rendelkezésre álló rakodó erők-eszközök alkalmazási lehetőségei;

– az anyagátadóhely őrzés-védelmét biztosító erőeszközszükséglet meghatározása.

3. A magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettese, miután tisztázta feladatát, kialakította elgondolását, kijelöli az anyagátadóhely parancsnokát, s térkép alapján közösen rögzítik az anyagátadás-átvétel helyét, külön figyelmet fordítva a körleten belüli rakodófrontok kialakításának, területük nagyságának, megközelítési lehetőségeinek meghatározására (1. sz. ábra). Erre a funkcióra elsősorban az ellátó zászlóalj törzsből, illetve attól a főnökségtől (szolgálati ágtól) célszerű parancsnokot kijelölni, amelynek a részére a legmagasabb mennyiségű anyag érkezik.

4. A magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettese ezek után megtartja tájékoztatóját, az anyagátadás-átvétel végrehajtásában érintett szolgálatiág-főnököknek, parancsnokoknak, megszabja követelményeit azon kérdésekre vonatkozóan, amelyekre választ vár jelentéseikben, és közli jelentéseik meghallgatásának helyét, időpontját.

Az anyagátadás-átvétel végrehajtásának megszervezésében részt vesznek:

Változat

– a hadtáphelyettes törzsfőnöke;

– a szállító szolgálat főnöke;

– az ellátó zászlóalj parancsnoka;

– azon szolgálati ágak képviselői, amelyek az érkező anyagok átvételében érintve vannak;

– az érintett raktárak parancsnokai (képviseelői);

– az anyagátadóhely parancsnoka.

5. A tájékoztató befejezése után a parancsnok-hadtáphelyettes feladatot szab törzsfőnökének (szállító szolgálat főnökének) az anyagátadás-átvétel részletes tervének kidolgozására, és egyben meghatározza a tervek jóváhagyására történő bemutatásának határidejét. *Ez a mozzanat azért különösen fontos, mert a rakodási munkák végrehajtásához szükséges erő-eszköz, személyi állomány és gépjármű-mennyiség, vezetési eszközök, őrzés-védelmi erők stb. biztosítása alapvetően a részletesen kidolgozott tervek alapján történik, s azok még külön rendszabályok foganatosítását, intézkedések megfogalmazását kívánják meg.*

A hadtáphelyettes törzsfőnökének (a szállító szolgálat főnökének) a részletes tervek kidolgozásával összefüggő feladata (egy változatban) a következő tevékenységi sorokat tartalmazza:

- szemrevételező csoport kijelölése, állományának meghatározása;
- rakodó erő-eszköz számvetés kidolgozása;
- őrzés-védelmi erő-eszköz számvetés elkészítése;
- vezetési eszközök számvetése;
- az alapvető anyagátadási mód és az ideiglenes tárolás számításba vételével a szükséges gépjármű-mennyiség meghatározása;
- az alkalmazásra tervezett rakodástechnológiai folyamatok megfogalmazása (az elfogadott anyagátadási mód függvényében).

A részletes tervek kidolgozása az egyik legmunkaigényesebb és legfelelősségteljesebb feladat. Részletes elemzésükre – a logikai sor összefoglalása után – sor kerül, jelen esetben viszont, amennyiben itt végeznénk el kidolgozását, szét-tördelnék a munkaszervezés logikai rendjét, az pedig megnehezítené annak áttekintését.

6. A részletes tervek kidolgozása – fogadjuk el – megtörtént, a terveket a hadtáphelyettes törzsfőnöke bemutatta jóváhagyásra a PK HTPH-nak. A hadtáphelyettes elemzi a tervekben meghatározott mutatókat (szükséges gépjármű-mennyiség, rakodóerő, részidők stb.), meghallgatja alárendeltjei jelentését és a részletes tervek adatait, valamint az alárendelték jelentései alapján intézkedik az erő-eszközszükséglet biztosítására, továbbá utasítja törzsfőnökét az anyagátadás-átvétel végrehajtásában érintett szervek (ellátó zászlóalj PK, szolgálatiág-főnök stb.) feladatainak megszabására.

7. Az anyagátadóhely parancsnoka a kijelölt szemrevételező csoport parancsnoka részére megszabja (az anyagátadóhely szemrevételezésére vonatkozó) követelményeit és meghatározza jelentése meghallgatásának helyét, időpontját.

8. A részletes tervek alapján meghatározást nyert az anyagátadás-átvétel végrehajtásához szükséges erő-eszközállomány, és most már kezdetét veheti a különböző szervek feladatának végrehajtása. Az anyagátadóhely parancsnoka ezek után összeállítja azt a gépkocsioszlopot, amellyel útbaindul az anyagátadóhelyre.

Az oszlop állományába kerül besorolásra:

a) A szemrevételező csoport járműivel, személyi állományával. Ebben a csoportban utazik az anyagátadóhely őrzés-védelmét, vegyi-sugárfelderítését, híradását, valamint a belső úthálózaton lebonyolításra kerülő forgalomszabályozást szervező állomány.

b) Besorolásra kerülnek továbbá azon raktárak személyi állományából ki-különített csoportok (azérkező anyag volumenétől függően raktáranként 3-6 fő),

amelyek az anyagátadás-átvételben érintve vannak. Ez az állomány személyesen bejárja és szemrevételezi azokat a területeket, amelyeken az érkező anyagi eszközök átadása-átvétele, rakodása végrehajtásra kerül.

c) Az oszlop állományába kerül besorolásra továbbá az előjárótól érkező gépkocsi-csoportok rakodófrontokba, rakodóállásokba történő bevezetését végrehajtó állomány is. „*Részletnek tűnő*” dolog, valójában azonban nem az, és nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az állomány, amely szemrevételezett egy területet – és azt megfelelőnek találta –, nem hagyhatja el azt, csak az anyagátadás-átvétellel összefüggő feladatok végrehajtása után, ugyanis másik csoport ugyanúgy alkalmasnak találja saját céljaira, s végül egy helyre tervezik többféle anyag, nagy darabszámú tchergépkocsi fogadását, az pedig felborítja a tervek végrehajtását.

Ez viszont azt jelenti, hogy a különböző anyagok átvételére kijelölt terület szemrevételezésére nem elegendő egy ember, hanem minimálisan két-két fő szükséges. Az egyik a szemrevételezés után az adott területen marad, míg a másik a találkozási pontra megy, ahonnan bevezeti az érkező gépkocsicsoportokat. Amennyiben például nagytömegű lőszer érkezik a magasabbegység részére, akkor lőszerfajtánként célszerű minimálisan a két-két fő kijelölése, ugyanis a rakodás anyagcsoportonként kerül végrehajtásra. Ennek igazolására legyen példa a következő.

A magasabbegység részére nagy mennyiségű lőszer érkezik. A lőszer az indítás helyén fajtánként kerül oszlopba sorolásra abban a sorrendben, ahogyan azt az oszlopparancsnok megtervezte. A találkozási pontra való beérkezés után nyilvánvaló, hogy a különböző lőszereket – tömegüktől, valamint a szállító járművek darabszámától függően – külön rakodófrontokon fogják átadni-átvenni. Így pl. egy 200–250 tonna hk. lőszer szállító 40–50 db gépkocsit nem célszerű egy 180–200 tonna tü. lőszer szállító 35–40 db járművel rakodófrontba vezetni. Bátran mondhatni inkább azt, hogy kimondottan káros lehet, mert pl. a gépkocsiról gépkocsira történő anyagátadási mód alkalmazása esetén azon a területen már ugyanannyi (vagy esetleg még több) anyagátvételre felkészített saját, vagy alárendelt gépjármű várakozik.

Amennyiben ez így van, akkor külön helyre, külön rakodófrontba, külön bevezető katonával lehet csak tervszerűen mozgatni a különböző anyagokat szállító járműcsoportokat.

A rendelkezésre álló idő nagyságrendjétől függően valószínűleg az lesz a gyakori, hogy a rakodást végrehajtó személyi állomány is ezzel az oszloppal közeledik a meghatározott körletbe. Ebben az esetben a rakodó állomány egy része részt vesz a különböző anyagok rakodására kijelölt területek szemrevételezésében, majd soraikból kerülnek kijelölésre az érkező járműcsoportok bevezetői is, akik megfelelő eligazítás (felkészítés) után kimennek a találkozási pontra.

Továbbfolytatva a műveletsort, az anyagátaróhely parancsnoka a kijelölt állománnyal megérkezik az anyagátadás-átvétel helyére, ahol végrehajtják a szemrevételezést.

9. Az anyagátadóhelyen a parancsnok meghallgatja a szemrevételező csoport parancsnokának jelentését, pontosítja az anyagátadóhely elemeit (kiemelve a találkozási és megindulási pontokat), majd jelentést tesz a parancsnok hadtáphelyettesének a szemrevételezés eredményeiről. Azután magához rendeli az érkező oszlop járműveinek bevezetésére felkészített személyi állományt és kiküldi őket a találkozási pontra.

Ezen művelet sor végrehajtása alapvetően már arra az időre esik, amikor az előjáró anyagi bázisán – amely az anyagátadás-átvétel helyétől 80–100 km-es távolságra van – folyik a kiszállításra kerülő anyagi eszközök előkészítése, rakodása, majd az oszlopképzés. A magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettese a szállításra vonatkozó mutatókat ehhez az időhöz viszonyítva már jóval korábban kapta előjárójától, így az anyagátvételt azok alkalmazásával szervezte és elvileg szervezi egészen az első szállító gépkocsioszlop megérkezéséig.

A további munka menetét azonban nagymértékben megkönnyíti az előjáró bázisról induló oszlopparancsnok által készített „Előértesítés”-nek a találkozási pontra való megküldése.

Mi az előértesítés?

Az előkészítés a ténylegesen útbainditott gépkocsioszlopok állománjáról, az oszlopban állításra kerülő anyagi eszközökről készített olyan tájékoztatás, amely tartalmazza mindazon alapvető mutatókat, amelyek az anyagátadás-átvétel végrehajtásának további szervezéséhez szükségesek. Elkészítésének és továbbításának módja a következőképpen történhet: ahogyan a gépkocsivezetők, a járműcsoportok előre mozognak a megindulási pontra, egy fő (rajparancsnok stb.) folyamatosan úgy írja fel a járművek besorolását a rajtuk levő anyaggal együtt egészen addig, amíg az oszlop össze nem áll. Erre a célra van kialakított nyomtatvány is, de maga az előértesítés elkészíthető egyszerűen bármilyen füzetben, vagy papíron.

Fontos, hogy az előértesítés tartalmazza:
(változat)

- a gépkocsi oszlopszámát;
- az oszlopparancsnok nevét, rendfokozatát;
- az oszlop találkozási pontra tervezett (várható) beérkezési időpontját;
- a beérkezett oszlop tartózkodási idejét az alárendelteknel;
- a gépkocsioszlopban levő szállítójárművek állományát megfelelő bontásban (általános rendeltetésű, üzemanyagszállító);
- a gépkocsioszlop összeállítását, az oszlopba sorolt anyagi eszközök sorrendiségének, illetve az anyagi eszközöket szállító gépjárművek raksúlyának felsorolásával, majd az anyagmennyiséget és a gépjárművek darabszámát összesítve;
 - az oszlop állományába besorolt őrzés-védelmi erőket-eszközöket;
 - az oszloppal érkező egyéb erőket (rakodógépeket, vontatókat, gépkocsi-darukat stb.).

Az előértesítés tartalma lehet bővebb, kevesebb is, az mindig az adott helyzettől függően változhat. Időbeni eljuttatása pedig történhet motoros forgalomszabályozóval, futárral, de a lehetőségektől és feltételektől függően közlésre kerülhet rádióval is. Ennek a feladatnak gyakorlati végrehajtása – egy változatban pl. – azt jelenti, hogy az oszlopparancsnok egy forgalomszabályozóval az előértesítést előreküldi a találkozási pontra. Majd, amíg az oszlopparancsnok kihirdeti menetparancsát, szervezi a technikai zárórészleg munkáját, addig az előértesítéssel útbainditott forgalomszabályozó időben már olyan „előnyre” tesz szert, hogy találkozási pontra való beérkezés után az anyagátadóhely parancsnoka megbízhatóan szervezheti tovább az érkező oszlop fogadására való felkészülést, a rakodóállomány megfelelő csoportosítását, saját járműállományának rakodófrontokba való beállítását.

10. A találkozási pontra megérkezett az előértesítés, az anyagátadóhely parancsnoka tisztázza a várható gépkocsioszloppal összefüggő mutatókat és folytatja tovább a munkaszervezést.

11. Beérkezett az előjáró első szállítóoszlopa a találkozási pontra. Beérkezés után az oszlopparancsnok az öt fogadó operatív csoport parancsnokával a találkozási ponton közösen tisztázza:

- a tervezett és előértesített anyagi eszközökből ténylegesen mennyi érkezett meg a találkozási pontra;
- az anyagi eszközök átadásához-átvételéhez mennyi idő áll rendelkezésre;
- milyen anyagátadási módokkal kerülnek az anyagi eszközök átadásra;
- az előjáró azon követelményeit, amelyek az oszloppal érkezett személyi állomány (gépkocsivezetők) rakodási munkába történő bevonására, az oszloppal érkezett erők-eszközök alkalmazására vonatkoznak;
- az anyagátadóhelyen érvényben levő jelek-jelzések fogalmát, az adott területen a járművek, a személyi állomány közlekedésének feltételeit.

A leírtak alapján levonható az a következtetés, hogy a *gépkocsioszlopok fogadása céljából nem elegendő csak egy-egy forgalomszabályozó katonát a találkozási pontra kiállítani, hanem oda olyan minden oldalról tájékozott, az anyagátadás-átvétel tervét alapvetően ismerő, megfelelő jogkörrel felruházott személy kell a bevezető csoport élére, aki a felmerült problémák megoldására operatívan már a helyszínen tud intézkedni.*

12. A találkozási ponton a beérkezett oszlop parancsnokával együttesen végrehajtott feladattisztázás után, a bevezető állomány bevezeti a rakott gépkocsicsoportokat a rakodófrontokba, ahol végrehajtják a rakodást, az anyagátadás-átvételt.

13. Az anyagátadás-átvétel befejezése után a leürített, illetve megrakott járművek, gépkocsioszlopok tovább folytatják a számukra megszabott feladatok (körletelfoglalás, utánszállítás stb.) végrehajtását. Az átadás-átvétel munkáiban résztvevő személyi állomány pedig befejezi a számára megszabott feladatokat. Így pl., amennyiben az anyagi eszközök egy bizonyos része földre került lerakásra, és egy ideig marad az adott területen, akkor meg kell teremteni az ideiglenes tárolás feltételeit, meg kell szervezni annak őrzés-védelmét, esetleg ellátás érdekében csoportosítását, majd a továbbszállításához szükséges feltételeket.

Nagy tömegű anyagi eszközök átadás-átvételének, a rakodási munkák szervezésének részletes terve

Az anyagátadás-átvétel végrehajtásához szükséges részletes terv tartalmának ismertetése – felsorolásszerűen egy változatban – a megoldás logikai rendjének 5. pontja alatt megtörtént. A továbbiakban a terv elemzésére kerül sor, természetesen a terjedelem korlátozottsága miatt leegyszerűsített változatban.

Szemrevételező csoport kijelölése, feladatának megszabása

A szemrevételező csoport állományát azoktól a szervektől kell kijelölni, amelyek az anyagátadás-átvétel végrehajtását előkészítik és biztosítják. A csoport élére parancsnoki feladat ellátására pedig elsősorban annak a szolgálati ág főnökének, szolgálati főnökségnek személyi állományából célszerű parancsnokot

kijelölni, amelynek részére a legtöbb anyag, illetve az egész anyagmennyiség érkezik.

A csoport állományát (létszámát és összetételét) a következő mutatók, adatok függvényében célszerű meghatározni.

Az anyagátadás-átvétel területe (hol kerül a feladat végrehajtásra: honi területen, szövetséges állam, ellenséges ország stb. területén), az adott terület domborzati, rejtettségi stb. viszonyai;

– az érkező anyagi eszközök volumene és azok anyagfajtánkénti és mennyiségi megoszlása (ugyanis több anyag több gépkocsin érkezik, több gépkocsi nagyobb mozgási területet igényel, nagyobb mozgási területen több forgalom-szabályozó alkalmazása szükséges, nagyobb őrzés-védelmi erővel biztosítható stb.);

– a forgalom lebonyolításához szükséges utak megléte, a tervszerű mozgás feltételeinek megteremtése;

– az anyagátadás-átvétel végrehajtásának időtartama (pl. a mértékadó bevezetési távolság, vagyis a találkozási pont és a legtöbb anyagátadásra kijelölt terület közötti útvonal hossza célszerű, ha nem több 0,5–1,5 kilométernél. így a járművek bevezetési ideje viszonylag rövidebb, kisebb az „összekeveredés” valószínűsége, különösen éjszakai tevékenységek során, és több idő marad a tényleges rakodás végrehajtására);

– az anyagátadás-átvétel napszakok szerinti végrehajtásának időtartama (pl. mikor kerül a nagytömegű anyag átvételre, nappal világosban, vagy éjszaka sötétben stb.);

– az alárendeltek átadásában-átvételében való részvétele, ugyanis a vételezők több irányból érkeznek és minden irányból találkozási pontot, várakozási és gyülekezési helyeket, majd megindulási pontot kell számukra meghatározni.

A szemrevételező csoport feladatát az anyagátadóhely parancsnoka szabja meg, és ő kéri számon annak végrehajtását.

Rakodó erő-eszközszámvetés kidolgozása

Az anyagátadás-átvétel végrehajtásra kerülhet kézi erővel, és részleges gépesítéssel. A kézierővel végrehajtásra kerülő rakodási munkákhoz a létszám a következő összefüggéssel határozható meg:

$$I = \frac{Q \cdot t_r \cdot \mu}{t_{ra}} \text{ fő};$$

ahol

I – az adott feladat végrehajtásához szükséges rakodó erő (fő);

Q – a rakodásra váró, egyszerre, azaz párhuzamosan rakodásra kerülő anyag mennyisége tonnában. *A párhuzamosan rakodásra kerülő anyag mennyisége azonos lehet az érkező összanyag mennyiségével is, de az a gyakoribb, hogy annak csak egy része, vagyis egy-egy anyagfajta tömegét kell számításba venni.* Ez elsősorban az alkalmazásra kerülő anyagátadási módtól, az érkező anyag tömegétől, a rakodó állomány területen belüli átcsoportosításának lehetőségeitől és szükségességétől függ;

t_r – az egy tonna anyag fajlagos rakodási ideje, tábori körülmények között 0,35 óra/tonna számszerű értékkel megbízhatóan alkalmazható 0,5 m-es szintkülönbségig. Amennyiben a rakodási szintkülönbség nagyobb 0,5 m-nél, akkor szintkülönbség-szorót kell alkalmazni.

A szintkülönbség-szorzó értékei a következők lehetnek:

0,51 – 1,0 m-es eltérésig $\varphi_r = 1,0$

(gépkocsiról gépkocsira történő anyagátadási mód alkalmazása esetén);

0,51 – 1,0 m-es eltérésnél $\varphi_r = 1,2$

1,1 – 1,5 m-es eltérésnél $\varphi_r = 1,3$

(gépkocsiról földre vagy földről gépkocsira történő anyagátadási mód esetén);

μ – biztonsági szorzó, mely a különböző teljesítménycsökkentő hatásokat veszi figyelembe, számszerű értéke 1,2 – 2,0 között változik;

t_{ra} – a rakodási idő órában.

A rakodási idő meghatározása önálló feladat, ugyanis nem hagyható figyelmen kívül, hogy az előljáró által engedélyezett tartózkodási idő valamennyi résztevékenység végrehajtási idejét tartalmazza, így a rakodási idő annak csak egy bizonyos része. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy az összydőből levont részydők után marad a rakodási idő. Összefüggésben kifejezve:

$$t_{ra} = T_{fea} - (t_{fog} + t_{be} + t_{kt} + t_{osz}) \text{ óra};$$

ahol

t_{ra} – rakodási idő(óra);

T_{fea} – az anyagátadás-átvétel végrehajtásához engedélyezett össz tartózkodási idő;

t_{fog} – az érkező oszlop találkozási ponton történő fogadásához szükséges idő;

t_{be} – a gépkocsicsoportok rakodófrontokba, rakodóállásokba való bevezetéséhez szükséges idő;

t_{kt} – a leürített járművek kivezetési ideje;

$t_{osz/i}$ – a visszatérő járművek oszlopba rendezéséhez szükséges idő órában.

A zárójelben levő időtartamokról nagymértékben függ a rakodólétszám-szükséglet, de nagymértékben függ a rakodó állomány megterhelése, igénybevétele is, mert *megfelelő munkaszervezéssel, megfelelő felkészültséggel, a „reszletnek tűnő” járulékos műveletek tudatos számításbavételével a rakodási idő megbízhatóan reálissá tehető.*

A rakodólétszám meghatározásának van egy igen egyszerű változata is. Ez a következő:

$$I = N_r \cdot i \text{ fő};$$

ahol

I – szükséges rakodó létszám;

N_r – a meglévő vagy kiszolgált (szükséges) rakodóállások darabszáma;

i – az egy rakodóálláson foglalkoztatott rakodólétszám.

Rakodási munkák szervezése során gyakori feladatként jelentkezik a szükséges rakodási idő meghatározása egy-egy nagytömegű anyag átvételéhez, természetesen a rakodásra való anyag és a meglévő rakodó létszám függvényében. A szükséges rakodási idő a következő összefüggéssel határozható meg:

$$t_{ra} = \frac{Q \cdot t_r \cdot \mu}{N_r \cdot i} \text{ óra};$$

Az összefüggésben alkalmazott valamennyi szimbólum jelölése és magyarázása az előzőekben megtörtént. Fontos megjegyezni, hogy amennyiben a rakodási szintkülönbség nagyobb 0,5 m-nél, a szintkülönbség-szorozót itt is alkalmazni kell.

Az anyagátadási-átvételi munkák szervezése során a tervek kidolgozóinak ismerniük kell a meglévő rakodó állomány teljesítőképességét. Ez a feladat általában akkor jelentkezik leggyakrabban, amikor a rendelkezésre álló rakodó erőket több rakodófront között kell elosztani, s az időközbeni átcsoportosítás – egyik területről a másikra való átküldés – időben nem biztosítható. Egy adott rakodólétszám (állomány) teljesítőképessége a következő összefüggéssel határozható meg:

$$Q = \frac{I \cdot t_{ra}}{t_r \cdot \mu} \text{ tonna};$$

ahol

Q – a meglévő rakodóállomány teljesítőképessége adott rakodási idő alatt tonnában.

Feltétlenül meg kell jegyezni: a rakodóállomány teljesítőképessége meghatározásánál az igénybevételi időt kell elemezni, illetve abból – a résztvevőképességek végrehajtási idejének levonása után – a rakodási időt el lehet fogadni.

Amennyiben a rakodás részleges gépesítéssel kerül végrehajtásra, akkor a szükséges rakodógép-mennyiség a következő összefüggéssel határozható meg:

$$N = \frac{Q}{t_{ra} \cdot K \cdot \mu} \text{ darab};$$

ahol

- N – szükséges rakodógép mennyisége (darab);
- Q – rakodásra váró anyag mennyisége (tonna);
- t_{ra} – rakodási idő (óra);
- K – egy rakodógép teljesítőképessége tonna/óra;
- μ – rakodógép kihasználási együttható.

A rakodógépeket kiszolgáló élő rakodóerőt az előzőekben ismertetett összefüggésekkel lehet meghatározni, természetesen a „helyi rakodás” távolságai alapján.

Őrzés-védelmi erő-eszköz számvetés

Az anyagátadóhely őrzés-védelmének szervezésére kijelölt parancsnok elkészíti őrzés-védelmi tervét. Feladatának végrehajtásához szükséges erőket-eszközöket – a mindenkori harcászati-hadműveleti helyzetnek megfelelően – előjárója biztosítja. Az anyagátadóhely őrzésébe természetesen bevonja a szállítóoszlopokkal érkező erőket is.

Vezetési erők-eszközök számvetése

Az anyagátadóhely munkájának vezetése része kell hogy legyen a magasabbegység alárendeltjei ellátási, anyagi biztosítási munkáinak. *Bátran ki kell mondani: nagy tömeget jelent a magasabbegység részére érkező 800–900 tonna lőszer, és rendkívül nagy munkát jelent a harcból kivont hadosztály számára,*

amennyiben ezt a 800–900 tonna lőszert 2–3 óra időtartam alatt át kell vennie. Azt is meg kell mondani bátran, hogy „nem nagy tömeg” a 800–900 tonna lőszer, s nem jelent nagy munkát annak átadása-átvétele a magasabbegység számára abban az esetben, ha ahhoz viszonylag reális feltételek vannak biztosítva, és a „részletnek tűnő” járulékos műveletek is tudatosan számításba vannak véve.

Ebben a munkában meghatározó szerepet játszik a feszes, folyamatos vezetés, az érkező oszlopok parancsnokainak, az anyagátadóhely parancsnokainak, az átadás-átvételben érintett szerveknek (vételezésbe bevont alárendelteknek) a magasabbegységparancsnok hadtáphelyettese által történő vezetése.

Az anyagátadás-átvétel végrehajtásához szükséges gépjármű darabszám meghatározása

A szükséges gépjárművek darabszámának meghatározásánál figyelembe kell venni az alkalmazásra tervezett anyagátadási módot, a különböző raksúlyú járművek találkozásából adódó hátrányokat (pl. a hadseregtől érkezik az anyag 8 tonnás KAMAZ gépkocsin, és egy gépkocsi rakománya átvehető 1,5 db, 5 tonna raksúlyú ZIL gépkocsira stb.), valamint a különböző anyagokkal elérhető raksúly-kihasztnálásokat.

A szükséges gépkocsi darabszám a következő összefüggéssel számítható:

$$G_{\bar{u}} = \frac{Q}{q \cdot r_e} \text{ darab;}$$

ahol

$G_{\bar{u}}$ – az adott anyagmennyiség átvételéhez szükséges gépkocsimennyiség (darab);

q – gépkocsik raksúlya (tonna);

Q – átvételre tervezett anyagmennyiség (tonna);

r_e – raksúlykihasználási együttható.

Feltétlenül figyelembe kell venni: amennyiben gépkocsiról gépkocsira kerül az anyag átadásra, akkor a különböző számvetések elkészítéséhez a rakodóállások darabszáma azonos lesz a gépkocsik darabszámával, vagyis:

$$G_{\bar{u}} = N_r = \frac{Q}{q \cdot r_e} \text{ darab;}$$

ahol

N_r – a kiszorgálandó rakodóállások darabszáma.

Amennyiben különböző raksúlyú gépkocsik találkoznak, és a tervező számára rakodási idő vagy rakodó létszám meghatározása a feladat, akkor *rakodóállások darabszámának mindig a nagyobb raksúlyú járművek darabszámát kell elfogadni, függetlenül attól, hogy rakott-e vagy üres.*

Alkalmazásra tervezett rakodástechnológiai folyamatok megfogalmazása

Az anyagátadás-átvétel végrehajtására kidolgozott technológiai folyamat megfogalmazása – mely a hadtáp törzsfőnök (szállító szolgálat vezetője) szervező munkájának végterméke – gyakorlatilag az egész munkafolyamat rövid, tömör

leírása úgy, ahogyan azt el kell végezni. Alapja az előljáró szállításra vonatkozó intézkedése, a magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettesének anyagátvételtre kialakított elgondolása, valamint a részletes tervből rendelkezésre álló alapvető mutató értékek.

A technológiai folyamat tartalmazza: az oszlopparancsnok által előreküldött előértesítés vételétől az anyagátadóhely elhagyásáig terjedő valamennyi alapvető tevékenység leírását személyekre vonatkoztatva. Elkészítésénck célja az, hogy a különböző műveleteket egységes rendszerbe foglalva, biztosítsák a nagytömegű anyag tervszerű átadását-átvételét.

Ebben a cikkben a csapatok részére érkező nagytömegű anyagi eszközök átadásával-átvételével összefüggő szervező munka alapjai kerültek bemutatásra egy változatban. A megoldás logikai rendje egy magasabbegység viszonylatára nyert kialakítást úgy, hogy az – megfelelő differenciáltsággal – általánosítható legyen különböző olyan területekre, ahol nagytömegű anyag kerül átadásra-átvételre.

(A melléklet a folyóirat végén található).

HASZNOS TAPASZTALATOK

A kis számítógépes számviteli és adatfeldolgozási rendszerre való áttérés néhány tapasztalata a csapatoknál

Domine János őrnagy

Az MN fejlesztési terveinek megfelelően 1979 és 1983 között az önálló gazdálkodó egységek, valamint a magasabbegység parancsnokságok PC-4000 kis elektronikus számítógéppel (továbbiakban: KESZG) kerülnek ellátásra. A KESZG-ek a rendszerbeállítási terv szerint elsősorban a csapatgazdálkodás adatfeldolgozási és információrendszere területén kerülnek alkalmazásra és a későbbiekben vizsgálat tárgyát képezi a csapatvezetés érdekében más területeken történő felhasználásuk. A csapatgazdálkodás adatfeldolgozási és információrendszer területén történő alkalmazás több ütemben fokozatosan valósul meg, első ütemben a hadtáp szolgálati ágak számviteli és adatfeldolgozási rendszerére terjed ki.

A KESZG-ekkel való ellátás 1980 végéig mintegy 50%-ban megvalósult. A gépek rendszerbeállítása során néhány olyan tapasztalat kristályosodott ki, melyről a további rendszerépítő munka érdekében feltétlenül célszerű beszélni.

Megállapítható, hogy a KESZG-ek fokozatos alkalmazására vonatkozó döntés helyes, annak ellenére, hogy a két számviteli és adatfeldolgozási rendszer (a hagyományos, illetve KESZG-es) egyidejű fenntartása rendkívül sok gonddal és feszültséggel jár. Az „egyszerűtől a bonyolultig” módszer alkalmazása lehetővé teszi az érintett állományok a kezdeti bizonytalanságok mielőbbi felszámolását, az új rendszer alapos megismerését, nem vesznek el a nagytömegű feldolgozással együttjáró problémákban.

Annak ellenére, hogy a számviteli részleg munkájának szakmai irányítása – a Csapathadtáp Szabályzat I. rész, 36. pont szerint – a hadtáp tervező-szervező tiszt kötelessége az áttérés előkészítése és végrehajtása során ezen szerepük nem érvényesül. Ez összefügg a nagymértékű személyi hiányokkal, ezen beosztásban lévők nagyarányú személyi mozgatásával. (A helyzetet jól szemlélteti, hogy a tervező-szervező tisztek részére szervezett többhetes tanfolyamon résztvevtek zöme már más beosztásban van.) A fentiekből adódóan, az áttérésnél (és az új rendszer stabilitásánál) az egység PK HTPH szerepe meghatározó, erre fordított ideje a későbbiekben többszörösen megtérül.

Rendkívül fontos a számviteli részleg állományának megfelelő felkészültségű személyekkel való feltöltése és az állomány munkakörülményeinek megnyugtató megteremtése. A számviteli részlegekhez felvett – zömében női – dolgozók mindenütt nagy lelkesedéssel és akarattal kezdik meg a KESZG-es feldolgozás-

ra való áttérést, vállalják a többlet terheket, így a kezdeti lelkesedés és akarat további fenntartása nagy jelentőségű. Nem szabad engedni, hogy az egységen belüli közöny, sőt tevékenységük – egyes személyeknél a megszokotthoz való ragaszkodásból adódó – akadályoztatása negatívan befolyásolja a kezdeti lendületet. Mindenképpen szükséges tevékenységükre való fokozott odafigyelés, és munkájuk elismerése is. Bátran fel kell használni a szocialista munkaverseny nyújtotta lehetőségeket és kezdeményezően kérni kell a pártszervezetek segítségét is.

Az új rendszerrel szemben a hadtáp szolgálati ágak szakállományának jelentős részénél idegenkedés tapasztalható, amely alapvetően az ismeretek hiányából fakad. Ez egyaránt megmutatkozik a beosztásaikban több éve szolgálóknál és a tanintézetekből közelmúltban kikerülteknél is. A szakág számvitelével és adatfeldolgozásával kapcsolatos ismeretek elmélyítése után képes az adott beosztásban lévő személy követelménytámasztóként, igénylőként fellépni a KESZG-es feldolgozással szemben, ezért nagyon fontos az egyéni érdeklődés felkeltésével, illetve a különféle szervezeti formák felhasználásával, az ezirányú felkészítés fokozása.

A KESZG-es számviteli és adatfeldolgozási rendszerre való áttérés eddigi tapasztalataiból az itt felvetett kérdéseket csak gondolatébresztőnek szántam. Bízom abban, hogy az új rendszerre áttért, illetve a következő években áttérő egységeknél ezen kérdésekre nagyobb figyelmet fordítva, tovább segítik a KESZG-es számviteli és adatfeldolgozási rendszer mielőbbi megszilárdítását.

Üzemanyag kiserelő és málházó munkafront

Járfás István mk. alezredes

A munka- és üzemszervezés fejlesztésére hozott felsőbb pártszervek határozatait, előjáróink utasításait közponraktárunk személyi állománya konkrétan megfogható, mérhető eredményt felmutatva, évről-évre az egyenletes fejlődést biztosítva teljesítette.

A központ üzemanyagraktár az alapvető funkcionális feladatait – az üzemanyagok és üzemanyagos technikai eszközök beszállítását, raktározását, mennyiségi és minőségi megőrzését, majd az előkészítést és kiszolgálását az utalt alakulatok részére –, a korszerűsített anyagmozgató rendszerek és új technikai eszközök rendszerbe állításával, a munkaműveletek elemeinek racionális kapcsolatát létrehozva, a technológiai folyamatokat továbbfejlesztve ma már lényegesen jobb munkakörülmények mellett, nagyobb teljesítményt elérve, kevesebb erőfeszítéssel képes a normaidőn belül végrehajtani.

A fejlődés ugyanakkor úgy a béke, mint a magasabb harcckészültségi feladataink mennyiségi növekedését és minőségi követelményeinek fokozását követeli meg.

A munka- és üzemszervezés fejlesztését nem tekintjük befejezettnek. Tudatában vagyunk annak, hogy a növekvő követelményekkel akkor tudunk lépést tartani, ha a vezető, irányító munka színvonalát állandóan javítjuk, a munkatevékenységek szervezése folyamatában nap mint nap újat alkotunk, a technológiai rendszereket a dolgozók szakértelmére, képességeire támaszkodva állandóan korszerűsítjük.

Az újítómozgalmunkat célirányosan ösztönözve valósítottuk meg az 1. sz. ábrán szemléltetett „Üzemanyag kiserelő és málházó munkafront”-ot.

Az üzemanyagok minőségi megóvását – az elviesedés és a mechanikai szennyződés megakadályozását – alapvetően biztosítja a nagy úrtérfogatú tartályokban, a megengedett szintig feltöltött állapotú üzemanyag raktározás.

A magasabb harcckészültség időszakában ugyanakkor az üzemanyagok több fajtáját és nagy tömegét kell rövid idő alatt 200 literes hordóba, illetve 20 literes kannába kiserelni, a technikai eszközt, anyagnemet és mennyiséget jelző feliratozással ellátni, majd vasúti vagy közúti szállítóeszközre málházni.

Ezen feladat végrehajtására rendelkezésre álló idő rövidege megköveteli, hogy az állandó harcckészültség időszakában a körülmények adta lehetőségeket felhasználva széles munkafront szakaszokon a jelző feliratokkal ellátott technikai eszközöket betöltésre kész állapotban készletezzük. A kiserelő munkafrontot

a helyzeti adottságainkat figyelembe véve a vasútvonal és közút közötti terepszakaszon hoztuk létre.

Az üzemanyagok kiszéréséhez szükséges eszközöket – azaz az üzemanyag-fajta szerint szükséges szivattyúkat, csővezetékeket és töltőfejeket – ugyancsak állandó jelleggel kiépítve a helyszínen készletezzük.

A gépi rakodóeszközök alkalmazási feltételeit részben a meglévő szilárd burkolatú út felhasználásával, részben a vasútvonal mellett aszfaltozott rakodó munkafront megépítésével biztosítjuk.

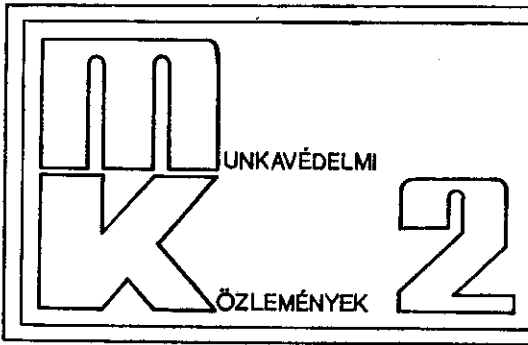
Az üzemanyaggal megtöltött hordók felrakását a vasúti illetve a közúti szállítóeszközre egyidejűleg is el tudjuk végezni.

A kiszerező és málházó munkafront megvalósításával elértük, hogy:

- az üzemanyag kiszerező munkacsoportok készenléti ideje a korábbi egy negyedére csökkent;
- a több csővezeték rendszer és ikresített töltőfej alkalmazásával a munkacsoportok teljesítménye jelentősen növekedett;
- a raktáron belüli közúti szállítás e munkafolyamatban megszűnt;
- az elektro-hidraulikus és mechanikus rakodó munkagépek rendszerbe állításával, egyidejű üzemeltetésével a málházási idő és a fizikai erőlkifejtés csökkent;
- továbbá a balesetmentes munkavégzés, az üzemanyag minőség megóvás feltételei javultak.

Összegezve: a kiszerező és málházó munkafront megvalósítása hatékonyan szolgálja a magasabb harcckészültség egyik alapvető feladatunk szervezett, rövid idő alatti, eredményes végrehajtását.

(Az 1. sz. ábra a folyóirat végén található.)

A MAGYAR NÉPHADSEREG I. MUNKAVÉDELMI KONFERENCIÁJÁRÓL

Jelentős és az egész néphadsereget érintő értekezlet volt az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség szervezésében 1980 novemberében megtartott első MN szintű Munkavédelmi Konferencia, amely azzal az alapvető céllal került megtartásra, hogy összegezze az 1975 óta bevezetett baleset-elbáritási, munkavédelmi tevékenységi rendszer létrehozásának és működésének tapasztalatait, segítse elő azok széleskörű hasznosítását és adjon új lendületet a személyi állomány testi épsége és egészsége védelmére már kibontakoztatott munkához.

A konferencián részt vett Csémi Károly vezérezredes elvtárs honvédelmi minisztériumi államtitkár, Sólyom Ferenc elvtárs a SZOT munkavédelmi felügyelő titkára, Kádas István a Közalkalmazottak Szakszervezetének titkára és munkatársai, a meghívottak között nagy számban jelen voltak a Honvédelmi Minisztérium főnökei, a néphadsereg vezető beosztású parancsnokai is.

Az előzetesen írásban közreadott vitaindító referátum, a beterjesztett szóbeli kiegészítés, valamint az elhangzott hozzászólások egybehangzóan kiemelték, hogy a munkavédelmi tevékenység a néphadseregben alapvetően politikai kérdés, eredményessége közvetlenül kihat a harcászúltségre, ezért a parancsnoki, vezetői teendők szerves részének kell tekinteni. A hozzászólók, köztük seregtest és magasabbegység-parancsnokok, összegezték az eddigi erőfeszítéseket, azokat hasznosnak ítélték és körvonalazták a soron következő feladatokat.

A konferencián Csémi Károly vezérezredes elvtárs hozzászólásában megállapította, hogy a munkavédelem területén a néphadseregben alkotó, széles alapon nyugvó, szervezett és eredményes munka folyik. Az eddig végzett munka magasszintű elismerése a tevékenység főbb irányainak megerősítése, a sikerrel zárult MN első munkavédelmi konferencia kedvező feltételeket teremt a további gyorsabb ütemű előrehaladáshoz.

A továbbiakban teljes terjedelmében közöljük a Pénzügyi Szolgálat Főnökség által a konferenciára készített és a résztvevőknek előre írásban kiadott vitaindító referátum, valamint a konferencián elhangzott szóbeli kiegészítés szövegét.

MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség
Munka- és balesetvédelmi osztálya

A Magyar Néphadsereg I. munkavédelmi konferenciájának vitaindító referátuma

Napjainkban, a technika rohamos fejlődése, a felgyorsult életritmus és a környezeti körülmények változása számos új, megoldásra váró problémát hozott a felszínre. Ezek közül kiemelkedő fontosságú, hogyan lehet megvédeni a munkáját, feladatát végző embert az egyre sokasodó, bonyolult, esetenként néha felismerhető veszélyekkel, ártalmakkal szemben.

Ugrásszerűen megnőtt a veszélyforrások száma, új veszélyek keletkeztek, melyek rátelepedtek a régiekre, erejük, hatásuk a korábbihoz képest meghatározódott. A védekezés eszközeinek, módszereinek és hatásfokának fejlődése ugyanakkor nem tartott lépést a veszélyek növekedésével. Nem fejlődött kellően az emberek veszélytudata sem. Egyes területeken megbomlott, illetve nem jött létre a szükséges összhang a veszélyek és a védekezés között, amit a balesetek számának növekedése, az egészségromlás gyorsuló üteme érzékenyen jelez.

A küzdelem az összhang helyreállításáért, megvalósításáért a munkavédelmi tevékenység keretében folyik, melynek eredményességében egyaránt érdekelt a szűkebb és tágabb közösség, a család, munkahely és a társadalom. A szervezett munkavédelmi tevékenység létrejöttében döntő mértékben szerepet játszott a megelőzéshez fűződő társadalmi érdekek felismerése, továbbá az a tény, hogy a balesetek, egészségkárosodások a munkavédelem tudományosan megalapozott eszközrendszerével, módszereivel megelőzhetők. Mindez nemcsak lehetővé, hanem szükségessé is teszi a néphadseregben a sajátosságok figyelembevételével végzett munkavédelmi tevékenységet, melyet a következők külön is indokolnak.

A katonai élet veszélyes közegben folyik. A nagyhatású, figyelmet és hozzáértést igénylő haditechnikai eszközök, a sokirányú és bonyolult tevékenységi folyamatok, valamint a rendkívüli körülmények közötti feladatok, a gyakran feszített és esetenként tartós terhelés többszörösére növelik a sérülés lehetőségét és valószínűségét.

Minden hadsereg, így a néphadsereg harckészültségének is alapvetően fontos tényezője a fegyverzet, a harci technika. A fegyverzet és harci technika egymagában véve nem biztosítja a harc feladatokat végrehajtását. A legfontosabb az ember, akinek a kezében a harc eszközei vannak. Védni az embert, a harceszközt mestersen kezelő katonát, fenntartani egészségét, megóvni testi épségét, ez a harckészültség alapvetően fontos tényezője.

A néphadseregben bekövetkezett balesetek, egészségkárosodások, az esetenként jelentős személyi és anyagi veszteségeken túlmenően, további kedvezőtlen következményekkel is járnak.

Közismert tény, hogy a néphadseregbe bevonuló fiatalok katonai éveik után szellemileg, fizikailag megerősödve, a haza védelméhez szükséges ismeretekkel és sok más, az életben szükséges tulajdonsággal felvértezve kerülnek vissza a népgazdaság különböző területeire. A fiatalok túlnyomó többsége a néphadseregben tanulja meg a nehézségek öntudatos elviselését, az áldozatkészséget, az önfeláldozást és tanul meg önállóan élni, gondolkodni, cselekedni. Mindez a néphadseregben folyó magas színvonalú erkölcsi-politikai nevelés, a tudomány legújabb eredményeit felhasználó, korszerű kiképzés keretein belül, célratörő munkával, jelentős erőfeszítések árán valósul meg.

A katonai nevelés társadalmilag is elismert eredményeit szűkebb, illetve esetenként tágabb körben csökkentik azok a balesetek, amelyek súlyos sérülésekkel, sőt halálos következményekkel járnak. Különösen súlyos azoknak a baleseteknek a hatása, amelyek a katonák fegyelmezetlensége, szabályszegés miatt következnek be, mert alkalmat adnak arra, hogy a katonák fegyelmi helyzetét ezeken az eseteken keresztül ítéljék meg. Ezért a balesetek megelőzéséért folyó küzdelmet elsősorban politikai feladatnak, mégpedig a dolgozó nép és a néphadsereg kapcsolatát közvetlenül érintő, fontos politikai feladatnak kell tekinteni.

A 60-as évek végén a népgazdaságban különösen szembetűnő romlás állt be a baleseti helyzet alakulásában. Megnőtt a pótolhatatlan veszteséget jelentő halálosáldozatok száma, összességében romlottak a baleseti helyzet mutatói. A kialakult helyzettel a Minisztertanács is foglalkozott és határozatában irányt szabott a helyzet javítására irányuló erőfeszítéseknek.

Ezekben az években a néphadseregben is tapasztalható volt, hogy a veszélyforrások szélesedésével nem tartott lépést a testi épség megóvására irányuló munka hatékonysága. A balesetek gyakorisága és súlyossága emelkedő tendenciát mutatott. Az átlagos növekedést meghaladó mértékben nőtt a halálos áldozatok száma. 1966–70. években 235, az 1971–75. években 275 fő halt meg baleset következtében, tehát 10 év alatt 510 katona vesztette életét.

A kedvezőtlen tendenciák megállítására, a helyzet tartós javítása érdekében, az előbb említett és a polgári dolgozókat érintően ránk is vonatkozó minisztertanácsi határozat néphadseregi végrehajtásával összefüggésben, a katonai felső vezetés 1974-ben úgy döntött, hogy a balesetek, egészségkárosodások elleni küzdelmet a néphadseregben is, a munkavédelmi tevékenység keretében, egységes elvek alapján, a teljes személyi állományra kiterjedően kell megszervezni és végezni.

A néphadseregben a testi épség és egészség megóvására, a balesetek megelőzésére – elsősorban a rendkívüli események elleni harc keretében – mindig széles körben szabályozott tevékenység folyt. Ennek szabályrendszere polgári dolgozókra nézve alapvetően megegyezett a népgazdasági előírásokkal, ezért a munkavédelmi tevékenység egységes rendszerének létrehozása, figyelemmel a katonai élet sajátosságaira, a katonákat érintően jelentett új feladatot.

Az ötödik ötéves tervidőszakra miniszter elvtárs a munkavédelmi tevékenység alapvető célkitűzéseként a katonai szolgálattal, a munkával összefüggő balesetek, a foglalkozási ártalmak okozta megbetegedések jelentős csökkentését, továbbá a baleseti, munkaegészségügyi helyzetet jellemző mutatók alakulásában kedvező tendenciák érvényrejuttatását jelölte meg.

A célkitűzés teljesítése érdekében a munkát két főirányban kellett végezni. Létre kellett hozni a néphadseregben a munkavédelmi tevékenység teljeskörűen szabályozott rendjét, másrészt – a szabályozási feladatok elvégzésével párhuzamosan, arra alapozva – fokozatosan erősödő ütemben hatékonyabbá tenni a balesetek, egészségkárosodások megelőzésére irányuló erőfeszítéseket.

I.

A munkavédelmi tevékenység egységes rendjének létrehozása

A munkavédelmi tevékenységi rendszer létrehozására elvégzett szabályozási feladatok a következők voltak.

A központi szabályozás részeként az üzemi balesetek megelőzésére hozott kormányhatározat néphadseregi végrehajtása érdekében a Honvédelmi Miniszté-

rium szerveivel, valamint az illetékes szakszervezeti szervezetekkel együttműködésben elkészült az a miniszteri utasítás¹, amely meghatározza a néphadseregben folyó munkavédelmi tevékenység követelményeit, főbb tevékenységi területeit, az egyes vezetési szintek alapvető feladatait.

Elkészült és 1976 július 1-én hatályba lépett a *Katonai Általános Baleset-elhárító és Egészségvédő Szabályzat*. A szabályzat összefoglalja a biztonságos és egészséges szolgálatteljesítés, munkavégzés néphadseregi előírásait, ezáltal segítséget nyújt a parancsnokoknak és munkahelyi vezetőknek az előírások megismerésében, oktatásában és alkalmazásában. A kiképzés és a munkafeladatok biztonságos végrehajtásának szabályai a fegyvernemi-szakági előírásokban, illetve szabványokban találhatók.

Szabályozott – a népgazdasági gyakorlattal egyezően – a három hónapot meghaladó szolgálat-, illetve munkaképtelenséget okozó *balesetek és a szolgálati eredetű megbetegedések kivizsgálásának, jelentésének, nyilvántartásának*, azok szolgálattal, munkával való összefüggése elbírálásának, valamint a minősítő tevékenység rendszeres felülvizsgálatának rendje. A kialakított rendszer a vezetés minden szintjén biztosítja a baleseti okok elemzéséhez az információ-ellátottságot, a balesetekkel, szolgálati eredetű megbetegedésekkel kapcsolatos jogok érvényesítését. Intézményesen biztosított a sérültek és megbetegedettek érdekvédelme.

Rendelkezés készült a munkavédelmi előírások érvényesítésére a néphadsereg *beruházásainak használatbavételénél*, abból a célból, hogy az új, illetve a felújított vagy átalakított régi létesítmények mindenben feleljenek meg a követelményeknek.

A népgazdasági felügyeleti rendszerrel megegyezően szabályozásra került a különösen veszélyes berendezések, eszközök (kazánok és más nyomástartó edények, tartályok, villamos hálózatok stb.) hatósági felügyeletének és időszakos ellenőrzésének néphadseregi rendje, amely lehetővé teszi a biztonságra vonatkozó vizsgálatok elvégzését, az eszközök megbízható üzemeltetését.

Kidolgozott a kezelőkre, valamint a munkahelyi környezetre veszélyes technikai eszközök, anyagok *munkavédelmi minősítésének* rendszere. A rendelkezés alapján biztosítható, hogy a néphadseregben munkavédelmi szempontból csak megfelelő eszközöket, anyagokat alkalmazzanak.

A néphadsereg költségvetési rendszerébe illeszkedően intézkedés szabályozza a *munkavédelmi költségek* tervezését. A felsőszintű költségvetési szervek saját gazdálkodási területükön tervezik munkavédelmi jellegű költségeiket.

Központi rendelkezések szabályozzák a *munkavédelmi kiképzés* és vizsgáztatás, a *propaganda*, az *ellenőrző tevékenység* rendjét, valamint az ebből eredő feladatok végrehajtását.

Kellően szabályozottak az egészségügyi szolgálat munkavédelemmel kapcsolatos feladatai. Egységesen rendezett, a teljes személyi állomány számára a munkavédelmi rendeltetésű *egyéni védőeszköz* ellátás.

A központi rendelkezések, valamint az előljárók utasításai alapján a katonai szervezeteknél mindenhol elkészítették a Parancsnoki Baleset-elhárító és Egészségvédő Utasításokat, melyek a baleset-megelőzés konkrét rendjét, a helyileg szükséges biztonsági intézkedéseket tartalmazzák.

Az elmúlt évben a Minisztertanács rendeletben² újra szabályozta a munkavédelmi tevékenység rendjét. A rendelkezés alapján a népgazdaságban csökken a

¹ 4/1974. (HK 6.) HM sz. utasítás.

² 47/1979. (XI. 30.) sz.

túlszabályozottság, lehetőség nyílik arra, hogy a munkavédelem követelményei a termelés és a gazdálkodás folyamatában integrálódjanak. Bővül a gazdálkodó egységek adottságaihoz és lehetőségeihez igazodó helyi szabályozók jelentősége, növekszik a munkahelyi vezetők döntési jogköre és felelőssége. A kormányrendelet végrehajtására valamennyi miniszter ágazati és felügyeleti jogkörben végrehajtási utasítást ad ki. Ezzel összefüggésben soron következő feladat a munkavédelem néphadseregi szabályrendszerének indokolt mértékű módosítása.

Összegezve elmondhatjuk, hogy az érvényben levő rendelkezések, a kapcsolódó jogi, fegyelmi, kiképzési, pénzügyi és érdekvédelmi előírások, valamint a vezetés különböző szintjein elvégzett szabályozási feladatok eredményeként alapvetően létrejött a néphadseregben a munkavédelmi tevékenység teljeskörűen szabályozott rendje, amely megfelelő funkcionálás esetén jó alapot teremt a testi épség és egészség megővésére irányuló tevékenységnek.

Az elvégzett szabályozással párhuzamosan kialakult a munkavédelmi feladatok szervezeti megoszlása, amely a következő.

A néphadseregi szintű elvi irányítás, a részletes tevékenységi szabályok ki-munkálása, a feladatvégrehajtás koordinálása és ellenőrzése – miniszter elvtárs döntése alapján – az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség feladata. A tevékenység operatív irányításának, a munkavédelmi felügyelet ellátásának központi szerve, az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség szervezetében megalakult Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztály.

A fegyvernemi és szolgálatiág-főnökségek feladata megszervezni a szakirányítási területekre jellemző veszélyek elhárítását. A seregtest- és magasabbegységparancsnokságok az alárendelteknel folyó munkavédelmi tevékenység kibontakoztatásáért, segítségéért, operatív irányításáért, a rendelkezések betartásának rendszeres ellenőrzéséért felelősek.

A személyi állomány egészsége, testi épsége védelmének szervezett megvalósítása, a biztonságos és egészséges feladatteljesítés feltételeinek biztosítása a katonai szervezetek feladata, része az alárendeltekről való minden oldalú gondoskodásnak. A munkavédelmi tevékenység eredményes elvégzésének előmozdítására központi intézkedéssel létrehoztuk a baleset-elhárítási, munkavédelmi megbízottak egész néphadsereget átfogó hálózatát. A megbízottak eredeti beosztásuk mellett látják el megbízatásukkal járó feladataikat. Munkájuk igen szerteágazó, széles körű katonai, műszaki és egyéb ismereteket igényel, feladataik ellátása időigényes, aktivitásuk közvetlenül befolyásolja a baleseti helyzet alakulását. Többségük rendkívül lelkes, odaadó, a szocialista humánumtól áthatott tevékenységet fejt ki. Jelentős részük van abban, hogy a munkavédelmi tevékenység egységes rendszere megszilárdult.

A katonai szervezetek egy részénél nem ismerték fel a munkavédelmi megbízottakra háruló feladatok jelentőségét. Alkalmatlan személyt jelöltek ki, vagy a szükséges segítséget nem biztosították. Ezeken a helyeken gyakori a megbízottak cseréje és a fejlődés sem kielégítő.

A Honvédelmi Minisztérium felügyelete alatt álló vállalatok és gazdaságok munkavédelmi feladatait – a népgazdasági gyakorlattal egyezően – függetlenített beosztású személyek látják el.

A baleset-elhárítási tevékenység további társadalmasítása érdekében 1979-ben megalakult az MN Munkavédelmi Bizottsága. Tevékenységének célja, hogy egysítse az egészség és testi épség védelme érdekében rendelkezésre álló erőket, kez-

deményezéseket. A bizottság segít abban, hogy a balesetek megelőzése a vezetés minden szintjén a tevékenység szerves részévé váljon. Figyelemmel kíséri a munkavédelmi tevékenység szabályozó rendszerének funkcionálását, a baleset-megelőzés tárgyi, környezeti és személyi feltételei érvényesülését, véleményezi a központi rendelkezések tervezeteit, kezdeményezi a szükséges intézkedések kiadását.

Helyes kezdeményezés, hogy hasonló céllal egyes katonai szervezeteknél is működnek már munkavédelmi bizottságok.

A polgári dolgozókat érintő munkavédelmi tevékenység kibontakoztatásában a néphadsereg szakszervezeti szervei is részt vesznek.

A szakszervezeti felépítésnek megfelelően minden szinten működnek társadalmi munkavédelmi felügyelők. A munkavédelmi tevékenység társadalmisításához, a szemlélet helyes irányú formálásához nélkülözhetetlen ismeretek megszerzése céljából a Néphadseregi Bizottság megtervezte a társadalmi munkavédelmi felügyelők alap-, illetve évenként ismétlődő továbbképzését. Ezzel elérhetővé vált, hogy a társadalmi munkavédelmi felügyelők a szükséges ismeretek birtokában hozzáértőbb partnereivé váljanak a munkavédelmi megbízottaknak.

A szakszervezeti szervek munkavédelmi tevékenysége különösen az utóbbi két évben vált hatékonyabbá. Határozottabban éltek jogaikkal és politikai, mozgalmi eszközökkel segítették az irányító tevékenység javítását, fejlesztését és a társadalmi munkavédelmi felügyelők munkáját.

A munkahelyi körülmények javítása, a szakszervezeti szervek folyamatos munkájává vált. Kiemelt feladatként foglalkoztak a munkakörülmények, a szociális ellátottság tervszerű fejlesztésének, az intézkedési tervek végrehajtásának segítésével, ellenőrzésével.

A szakszervezeti bizottságok munkájuk fontos részének tekintik a munkavédelmi tevékenységet, a határozatok alapján végzik a testi épség és egészség megóvásával kapcsolatos, elsősorban a munkavédelmi tevékenység társadalmisítására, a dolgozók felvilágosítására, nevelésére irányuló feladatait.

II.

A balesetek, egészségkárosodások megelőzésére irányuló tevékenység

A balesetek, egészségkárosodások megelőzése olyan komplex tevékenység eredményeképpen valósulhat meg, amely kiterjed a biztonságos munkavégzés tárgyi és személyi feltételeinek javítására, a szükséges szabályok, előírások megalkotására, azok oktatására és begyakorlására, a szemléletet formáló felvilágosító propaganda munkára, ha kell parancsnoki, vezetői szigorra, a megtörtént balesetek okainak, körülményeinek gondos elemzésére. Ez a komplex tevékenység az elmúlt években fokozatosan javult, amit a következők is mutatnak:

a) A tervidőszakban folytatott építési, beruházási, felújítási és fenntartási tevékenység, a harcászultsági követelmények kielégítése mellett jól szolgált a néphadsereg személyi állománya biztonságos és egészséges munkafeltételeinek, tehát a feladatvégzés tárgyi feltételeinek javítását. Több mint ötvenezer legénységi férőhely készült el, illetve korszerűsítése, felújítása valósult meg. Jelentős volumenű út, térburkolat, közmű-rendszer, tárolótér és műhely építése, felújítása fejeződik be.

A tervidőszakban a néphadseregben is általánosan bevezetésre került, hogy létesítményeket csak abban az esetben szabad használatba venni, ha megfelel-

nek a munkavédelmi előírásoknak. Ha a létesítésben részt vevő szervek (tervező, bcruházó, kivitelező és használó) rövidebb távon esetenként jelentkező ellentétes érdekei miatt kezdetben több ütközés is előfordult, mégis a bevezetett rend alapvetően jól szolgálja a tárgyi feltételek javítását.

A régebben épült objektumok, létesítmények kedvezőtlen hatásainak csökkentésére rendszeres munkavédelmi szemléket kell tartani abból a célból, hogy a személyi állományt közvetlenül veszélyeztető baleseti forrásokat feltárják. Egyes helyeken azonban a feltárt hibák kijavítása nem történik meg, ebből ered, hogy még mindig magas a tárgyi környezet miatti balesetek száma.

A népgazdasági előírásokkal egyezően a néphadseregben is érvényes az a rendelkezés, hogy gépet, berendezést, haditechnikai eszközt csak akkor szabad használatba venni, ha megfelel a munkavédelmi előírásoknak és ezt az arra hivatott szerv tanúsítja. Gondot a korábban beszerzett és tanúsítvánnyal nem rendelkező gépek, berendezések biztonságtechnikai felülvizsgálata okoz, elsősorban a minősítést igénylő eszközök magas száma, az MN minősítő apparátusának hiánya és az anyagi lehetőségek korlátozott volta miatt. A nehézségek áthidalására az érintett főnökségek több eszköz szakértői vizsgálatát saját hatáskörben hajtották végre.

A néphadseregben az egyes veszélyes berendezések (kazánok, nyomástartó edények, villamos hálózat) hatósági felügyelete alapvetően a népgazdaságban érvényes előírások szerint valósul meg. Az időszakos felülvizsgálatokat rendszeresebben végzik, bár még mindig előfordul, hogy azokat a rendelkezések ismeretének hiánya miatt, illetve pénzügyi fedezet hiányára hivatkozva, a szükséges időpontban nem hajtják végre. Ezzel súlyos, és semmivel sem indokolható, veszélynek teszik ki az érintett személyi állományt. A pénzügyi fedezet hiányára való hivatkozás, amellett, hogy az esetek többségében nem állja meg a helyét szemléleti problémákat is takar. Némelyek ugyanis elvásztják egymástól a feladatvégrehajtás, illetve az ehhez szükséges biztonsági feltételek biztosításának kötelezettségét.

b) Javultak a baleset-megelőzés személyi feltételei is. Szorosan kapcsolódva a már ismertetett szabályozási feladatokhoz több központi és helyi rendelkezés készült a gyakori és súlyos balesetek megelőzésére. Utalni kell a csoportos személyszállítás feltételeinek megszigorítására, a munkavédelmi vizsgához kötött munkakörök újbóli meghatározására, a kezelői alkalmasság kritériumainak meghatározására és kísérleti alkalmazására, a feladatok végrehajtására való felkészítés szigorúbb szabályainak, előírásainak kiadására. Több figyelmet fordítanak a személyi állomány szükséges mértékű pihentetésének megszervezésére. Előfordul azonban, hogy helyenként a személyi feltételekre vonatkozó előírásokat megsértik és a kellően fel nem készített, vagy a feladat végrehajtásra alkalmatlan, kellően nem pihent katonák különösen gépkocsivezetők súlyos baleseteket idéztek elő.

Szabályrendszerünket, központilag és helyileg kiadott intézkedéseinket, előírásainkat – indokoltan – a minden eshetőségre való felkészülés jellemzi és bizonyítható, hogy a balesetek nem a szabályok hiányából, alkalmatlanságukból, hanem sokkal inkább ismeretük hiányából, gondatlan vagy szándékos megszegésükből erednek.

A rendelkezések alkalmazásának elősegítése céljából a hatályos munkavédelmi jogszabályokat külön gyűjtemény tartalmazza, amely minden katonai szervezetnél megfelelő példányszámban rendelkezésre áll.

c) A katonai szervezeteknél a munkavédelmi kiképzés rendszeressé vált. A sorállomány általános munkavédelmi kiképzése és vizsgáztatása az alapképzés időszakában megtörténik, a kiképzés színvonala és a vizsgáztatás alapvetően kielégíti a követelményeket. Hiányosság, hogy egyes katonai szervezeteknél a helyi szabályokat a balesetet szenvedett személyek köteleseit, jogait nem oktatják kellő részletességgel. Eredményesnek ítéltető meg a szakmai feladatok biztonságos ellátásához szükséges munkavédelmi ismeretanyag oktatása. Az ellenőrző vizsgára kötelezettek vizsgáztatását nem mindenhol hajtják végre.

A polgári alkalmazottak munkavédelmi oktatása, vizsgáztatása belépéskor, illetve időszakonként megtörténik. Az oktatás formája és tartalma megfelel a követelményeknek.

A tiszt-, tiszthelyettes képzés és továbbképzés programjaiban egységes munkavédelmi ismeretanyag került meghatározásra, annak érdekében, hogy a pályakezdő tisztek, tiszthelyettesek megfelelő munkavédelmi ismeretekkel kerüljenek ki a csapatokhoz. A tanintézeti képzés azonban még nem elég gyakorlatias, a pályakezdők felkészültsége eltérő színvonalú, gondot okoz számukra a munkavédelmi kiképzés megtartása, a biztonsági előírások gyakorlati alkalmazása, a balesetek kivizsgálása.

A hivatásos állomány munkavédelmi továbbképzése a parancsnoki kiképzés rendszerében folyik. A KÁBESZ bevezetését követően a hivatásos állomány eredményes vizsgát tett annak ismeretéből. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy az alegységparancsnokok munkavédelmi ismeretei hiányosak különösen a szabályok alkalmazását, a balesetekkel kapcsolatos feladatok végrehajtását illetően.

A HM szervek, seregtestek és magasabbegységek munkavédelmi megbízottjai részére az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség évente rendszeresen tart továbbképzést. A továbbképzések alapvető célja, hogy a munkavédelmi megbízottak megfelelő szakmai segítséget kapjanak feladataik ellátásához, megismerjék a néphadsereg baleseti helyzetének alakulását, az abból adódó soron lévő fontosabb feladatokat, megismerjék és egységesen értelmezzék a vonatkozó jogszabályokat, elsajátítsák a munkát elősegítő elméleti ismereteket és a gyakorlatban alkalmazható módszereket. Ezt követően azonos céllal a központi továbbképzés alapján kerül megtartásra az alárendelt baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottak továbbképzése.

A baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottak szakmai továbbképzése a SZOT Munkavédelmi Továbbképző Intézet keretében biztosított. 1980-ig 33 hivatásos katona, illetve polgári alkalmazott szerzett különböző szintű munkavédelmi szakképesítést, közülük 14 fő dolgozik a munkavédelem területén. A többiek nyugállományba, vagy más beosztásba kerültek. Jelenleg öten tanulnak közép- vagy felsőfokú munkavédelmi képzettség megszerzése céljából. A néphadseregben folyó munkavédelmi tevékenység szakszerű végzésének biztosítása érdekében az lenne optimális, ha minden jelentősebb katonai szervezet munkavédelmi megbízottja legalább középfokú, a katonai tevékenység profiljának megfelelő munkavédelmi képzettséggel rendelkezne. Ez mintegy 4-500 fő tanfolyami képzését tenné szükségessé. A munkavédelmi tanfolyamokra történő folyamatos beiskolázást, a katonai követelményeket kielégítő tanfolyamok megszervezését jelentős mértékben akadályozza a munkavédelmi megbízottak cseréje.

d) A munkavédelmi tevékenység szerves részeként fejlődött az agitációs-propaganda munka.

Az elmúlt 5 év alatt az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség az érintett HM szervek bevonásával hét munkavédelmi propaganda- és oktató filmet készíttetett. Ezek a leggyakoribb balesetek megelőzéséhez nyújtanak segítséget, így foglalkoznak a szolgálati gépjárművezetés közben előforduló súlyos szabályszegésekkel, az ital hatásával, a lőszer és robbanóanyag-kezelés során balesethez vezető szabálytalanságokkal, a katonai objektumokban fellelhető és a harcászati gyakorlatokon előforduló baleseti veszélyforrásokkal, a baleset bekövetkezése utáni teendőkkal, továbbá az eltávozás, szabadság alatti helytelen magatartásból eredő balesetekkel. Ez utóbbi film a SZOT által rendezett munkavédelmi filmfesztiválon III. díjat nyert. Film készült a zaj okozta halláskárosodás megelőzésének elősegítésére is. A testnevelési balesetek megelőzésére hasznos filmet készíttetett az MN Kik. Főf. Közvetlen Szervei Testnevelési és Sport osztálya. A filmek forgalmazása, a vetítések száma azonban elmarad a baleseti helyzet kívánta követelményektől.

Az elmúlt években két ízben került kiírásra a néphadseregben munkavédelmi plakátpályázat. A beérkezett pályaművek felhasználásával mintegy 60 000 plakát, 42 000 matrica került a csapatokhoz, munkahelyekre, mindennapos közelségbe hozva ezzel a munka- és szolgálati feladatok fontosabb előírásait és a közlekedésbiztonság szabályait.

A csapatok, intézetek többségénél rendszeresen megtartják, évente legalább egy alkalommal minden állománycsoportra kiterjedően a munkavédelmi nap rendezvényeit, melyeken a leggyakrabban balesetet okozó veszélyekkel, az egységnél történt súlyosabb balesetek tanulságaival foglalkoznak.

A seregtestek, magasabbegységek rendszeresen megtartják, az utóbbi időkben már minden balesettípusra kiterjedően, a baleset-elhárítási konferenciákat, több helyen rendeznek munkavédelmi vetélkedőket, munkavédelmi (védőeszköz) kiállításokat. Szoros kapcsolatot tartva a népgazdasági szervekkel felhasználjuk az általuk terjesztett propaganda kiadványokat, részt veszünk minden számunkra hasznos kezdeményezésben így például csatlakoztunk a „Fogjunk össze a balesetmentes közlekedésért” mozgalomhoz is.

A katonai sajtó is növekvő mértékben, bár a szükségesnél még lényegesen ritkábban, foglalkozik a munkavédelemmel, közöl cikkeket, hírányagot. A „Hadtápbiztosítás” állandó rovatot nyitott „Munkavédelmi közlemények” címmel. Sajnos még ez is kevés a szükséges tájékoztatásnak az indokolt körbe és mértékben való eljuttatásához. Kutatni kell a további lehetőségeket.

e) Fejlődött a balesetek megelőzésére irányuló parancsnoki tevékenység. A parancsnokok, munkahelyi vezetők túlnyomó többsége a vezetői tevékenység természetének tekinteti az alárendelték testi épségének, egészségének megvédésére irányuló feladatok végrehajtását. Ennek megfelelően hatásosabbá vált a biztonsági előírások betartásának megkövetelése, nőtt a követelménytámasztás az alárendelték felé a munkavédelmi tevékenység színvonalának emelésére, rendszeresebbé vált beszámoltatásuk ez irányú tevékenységükről. Számos helyen azonban még mindig reszort feladatnak tekintik és kizárólag a munkavédelmi megbízott köteletségének tartják a munkavédelmi feladatok végrehajtását.

f) A baleseti adatok feldolgozása, elemzése a II. sz. Adatlapokon levő információk alapján minden vezetési szint számára lehetővé vált. A néphadsereg baleseti helyzetéről gépi adatfeldolgozás segítségével évente készült összefoglaló jelentés és tájékoztatás, amely a Magasabb Parancsnoki Értesítőben és annak az egységek részére készült kivonatában jelenik meg. Az összefoglaló jelentéseket a

csapatoknál feldolgozzák, a fontosabb következtetéseket és a feladatokat a személyi állománnyal ismertetik.

A baleseti adatokat a közbenző vezetési szinteken is időről időre feldolgozzák, elemzik, azonban ez nem vált általánossá, a feldolgozás célravezető és egységes módszerei még nem alakultak ki.

g) Az egységes munkavédelmi tevékenységi rendszer létrehozása kedvező hatással van a baleseti sérültek, egészségkárosultak érdekvédelmi ügyeinek intézésére. A balesetek kivizsgálása és jelentése, a népgazdasági gyakorlattal egyező előírások bevezetése óta csökkent az elhallgatott, utólagos kivizsgálást igénylő balesetek száma. Intézményesen megoldott a balesetek minősítése, a sérültek a minősítésről értesítést kapnak, figyelmüket jogaikra felhívják. A balesetek minősítésénél messzemenően érvényesül a szocialista humánus, határesetekben általában a sérülte kedvező döntés születik.

A hadkiegészítési és területvédelmi parancsnokságok érdekvédelmi tisztjei szoros kapcsolatot tartanak a munkavédelmi szervekkel. Ez elősegíti a vitás vagy rendezetlen ügyek megoldását.

Jelentősen javult a balesetet szenvedett polgári dolgozók kártalanításának helyzete. Az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség ellenőrző vizsgálatai és intézkedései eredményeként, már csak elvétve fordul elő rendellenesség ezen a téren.

A sérültekről való gondoskodásban tapasztalható hibák egyébként jogosan váltanak ki megütközést. Amennyiben a balesetet nem jelentik, a minősítésről szóló döntést a sérülttel nem közlik, nem hívják fel a figyelmet jogaikra, akkor azok érvényesítése hosszú ideig elhúzódik. Mindezek, ha szűk körben is, megengedhetetlenül csorbítják a néphadsereg tekintélyét.

h) A katonai élet minden területére kiterjedő egységes munkavédelmi tevékenységi rendszer létrehozásában és kialakításában jelentős része volt a személyi állomány körében végzett politikai munkának, elsősorban a morális és fegyelmi összefüggések feltárásában, a feladatok meghatározásában, a szemlélet formálásában.

Különösen jelentős segítséget és lendületet adott az MSZMP Néphadseregi Végrehajtó Bizottsága azzal, hogy 1978-ban megtárgyalta a testi épség és egészség védelmének helyzetét a néphadseregben és a katonai vezetésnek tett ajánlásaiban, irányt adott a további, gyorsabb ütemű előrehaladást biztosító feladatok meghatározásához. Az ajánlásokban foglaltak figyelembevételével szabta meg miniszter elvtárs a munkavédelmi tevékenység továbbfejlesztésnek soronlevő feladatait.³ A Végrehajtó Bizottság parancsnokoknak tett ajánlásai elősegítették, hogy a munkavédelmi feladatok minden vezetési szinten egyre inkább a parancsnoki tevékenység szerves részévé váljanak. Az alapszervezetek felé szóló határozata alapján a pártszervek testületi üléseiken rendszeresen foglalkoztak a baleseti helyzet alakulásával, az időszerű tennivalók meghatározásával. Mindez lendületet adott a munkavédelmi feladatok végrehajtásának.

A polgári alkalmazottakat illetően a Közalkalmazottak Szakszervezetének Elnöksége és a Néphadseregi Bizottság is több alkalommal napirendre tűzte a munkavédelmi helyzet alakulásával kapcsolatos kérdések megtárgyalását, és hozott határozatot, hogy a szakszervezeti munka sajátos eszközeivel segítse a balesetek, egészségkárosodások megelőzését.

³ 84/1978. (HK 39.) HM számú utasítás

III.

A baleseti helyzet alakulása

A néphadsereg baleseti helyzetének értékelése, 1975 január 1. óta, az országosan érvényes előírások szerint a személyi sérüléssel járó és három napot meghaladó szolgálat-, illetve munkaképtelenséget okozó balesetekről beérkezett jelentések adatai alapján történik.

1975-ben, a jelentési rendszer bevezetésnek első évében 3232 balesetet jelentettek. A későbbiek során bebizonyosodott, hogy az előírások ismeretének hiánya, valamint a természetesnek tekinthető tapasztalatlanság miatt az induló év adatai lényegesen alatta maradnak a valóságos adatoknak, ezért azok bázis-számoknak nem tekinthetők. Ebből eredően a helyzetet az elmúlt négy év adatai alapján mutatjuk be.

1976-79. években a néphadseregben összesen 16 648 baleset történt, melyek következtében 17 239 személy sérült meg. A sérültek közül 299-en haltak meg, csokulásos sérülést szenvedett 211 fő. A katonai szolgálat letöltése előtt tartalék állományba kellett helyezni baleseti következmények miatt 1795 sorállományú katonát. A kiesett szolgálat-, illetve munkaképtelen napok száma 427 678 nap ami azt jelenti, hogy évente átlagosan 410 fő volt folyamatosan távol baleseti ok miatt szolgálati, illetve munkahelyétől.

A baleseti helyzet alakulását a következő adatok jellemzik:

Év	Balesetek		Sérültek		Kiesett napok		Egy sérültre jutó kiesett napok	
	száma	%-a	száma	%-a	száma	%-a	száma	%-a
1976	3968	100,0	4179	100,0	106 544	100,0	25,5	100,0
1977	3790	95,5	3944	94,4	99 891	93,8	25,3	99,2
1978	4170	105,1	4281	102,4	103 873	97,5	24,8	97,3
1979	4720	119,0	4835	115,7	117 370	110,2	24,6	96,5

A balesetek, a sérültek és a kiesett napok száma egyaránt fokozatos emelkedést mutat, azonban az egy sérültre jutó kiesett napok számának csökkenése egyértelműen arra utal, hogy az emelkedés a kevésbé súlyos balesetek számának növekedéséből ered.

A balesetek során megsérült személyek állománycsoport szerinti megoszlását a következő táblázat mutatja:

Év	Ht.	Sor.	Hallg. ⁴	Pa.	Psz. ⁵	Összesen
1976	636	2885	255	289	114	4179
1977	559	2762	257	270	96	3944
1978	612	3051	210	317	91	4281
1979	675	3471	313	306	70	4835
1979 1976— %-ában	106,1	120,3	122,7	105,9	61,4	115,7

⁴ Katonai főiskolák, tiszthelyettes képző iskolák hallgatói.

⁵ Psz = polgári személy

1976-hoz képest az átlagos mértéket meghaladóan növekedett a sorállományúak és a hallgatók baleseti sérüléseinek száma.

A balesetek túlnyomó többségénél egy személy sérült meg. Az időszak folyamán csökkent a tömeges, három vagy annál több személy egyidejű sérülésével járó balesetek száma.

A balesetek mintegy 80%-a a katonai szolgálattal kapcsolatban, azzal összefüggésben következett be. Bár a személyi állományt ért balesetek – függetlenül keletkezésük helyétől, körülményeitől – hatással vannak a harcászútságra, a feladatok végrehajtására, azonban a *katonai szolgálattal, munkával összefüggő* balesetek jellemzői azok, amelyek közvetlenül mutatják a néphadseregben folyó munkavédelmi tevékenység eredményeit, fogyatékoságait.

A katonai szolgálattal összefüggő balesetek jellemző adatai

Év	Balesetek		Sérültek		Kiesett napok	
	száma	%-a	száma	%-a	száma	%-a
1976	3158	100,0	3280	100,0	81 549	100,0
1977	3105	98,3	3198	97,5	79 075	97,0
1978	3414	108,1	3486	106,3	82 579	101,3
1979	3796	120,2	3872	118,0	93 134	114,3

A balesetek növekedésének üteme majdnem kétszerese a kiesett napok emelkedésének. Ez azt jelzi, hogy a jelentési fegyelem szilárdulásával az úgynevezett „kisebb” baleseteket is fokozódó mértékben jelentik.

A baleseti sérülések súlyosságának megoszlását a következő táblázat tartalmazza

Év	Csonkulásos					Összesen
	Halálos	Súlyos	Könnyű	Súlyos	Könnyű	
1976	42	40	2631	567	3280	
1977	24	36	2535	603	3198	
1978	42	52	2606	786	3486	
1979	30	46	2912	884	3872	
1979— 1976— %-ában	71,4	115,0	110,7	156,0	118,0	

A halálos kimenetelű balesetek következtében elbuntak megoszlása állománycsoport szerint a következő:

Év	Ht.	Sor.	Hallg.	Pa.	Psz.	Összesen
1976	9	13	—	8	12	42
1977	4	14	2	1	3	24
1978	6	18	1	2	15	42
1979	3	21	2	—	4	30
Összesen	22	66	5	11	34	138

Szembetűnően magas és évről-évre emelkedő tendenciát mutat a sorállományú katonák halálos kimenetelű baleseteinek száma.

A halálos kimenetelű balesetek túlnyomó többsége a közlekedéshez, ezen belül a járműközlekedéshez kapcsolódik. Ez különösen az időszak első éveire volt jellemző, 1979-ben az arány jelentősen megváltozott. Csökkentek a halálos közúti közlekedési balesetek, viszont a vasúti közlekedés és a katonai élet más területein jelentősen növekedett a halálos kimenetelű balesetek száma.

A halállal végződő balesetek bekövetkezését az esetek túlnyomó többségében súlyos kötelesség-szegések, szabálytalanságok segítették elő. Megközelítőleg minden negyedik halálos baleset bekövetkezésében az ital is közrehatott.

A katonai szolgálattal összefüggő balesetek döntő többsége, mintegy 70%-a, a munka, a sportolás, valamint az egyéb tevékenység, főleg a laktanyán belüli gyalogos mozgás, helyváltoztatás közben következik be.

Az egyes tevékenységi csoportokhoz tartozó balesetek fontosabb jellemzői a következők:

Általános katonai kiképzés közben évente 4–500 baleset történik, számuk csökkenő tendenciájú. A legtöbb és legsúlyosabb kimenetelű baleset a testnevelési kiképzés, ezen belül az akadálypálya leküzdése közben következik be és megközelítőleg minden harmadik baleset töréssel végződik. A balesetek csökkentésére e téren kiadott központi intézkedések még kellően nem érvényesülnek, minthogy a balesetek oka sok esetben továbbra az, hogy az állomány egy része kellően nincs felkészítve az akadályok leküzdésére, vagy a pálya nincs megfelelően előkészítve.

Gyakorlatok a harcászati kiképzés közben a terepen elcsúszásból, a harcjárművekről való helytelen leszállásból eredő balesetek. Többször előfordult lökiképzés közbeni hallássérülés.

Szakkiképzés közben évente 150–200 baleset fordul elő, többségük gyakorlatok, komplex foglalkozások közben terepen való elcsúszás, harcjárművekről való, illetve oda felszállás közben következik be. Újabban gyakoribbá váltak a lövegek mozgatása közbeni kéz- és lábsérülések.

A szolgálati feladatok ellátása közbeni balesetek száma évente 200–300. Közülük különösen súlyos következményekkel járnak és ismétlődnek a fegyverrel történő játék, a szabálytalan töltés, ürítés miatti balesetek, továbbá az olyan esetek, amikor a katonák talált lőszert, robbanóanyagot szednek szét és azok szétszedése közben felrobbannak. Gyakran fordul elő baleset az őrhelyek felvezető, illetve az objektumok más, gyakran használt útvonalain úthibákból eredő elcsúszás, elbotlás miatt.

Munkatevékenységgel kapcsolatban fordul elő a balesetek mintegy 33%-a. Ez évente 1200–1300 balesetet jelent és számuk emelkedő tendenciát mutat. Ez egyben mutatja a katonai élet, tevékenység struktúrája változásának irányát, de mutatja azt is, hogy a munkatevékenységek biztonsági előírásainak érvényesítése sok kívánnivalót hagy maga után.

Munkabalesetek jelentősebb számban a következő területeken fordulnak elő:

Javító, karbantartó tevékenység közben főleg a javítóműhelyben, gép- és harcjármű-telephelyen, valamint az elhelyezési műhelyekben sok baleset fordul elő tárgyak eldőlése, leesése, forgó, mozgó géprészek, kéziszerszámok figyelmen kívül hagyása miatt. Magas és egyre növekedik a faipari gépek, köztük a szabálytalanul üzemben tartott barkácsolt gépek, üzemeltetésével kapcsol-

latos balesetek száma, közülük több járt csonkulással. Gyakoriak az áramütéses balesetek is, ami az érintésvédelmi rendszerek helyenkénti elavultságára, a hatósági felügyelet, valamint az időszakos ellenőrzések elmulasztására utal.

A szállítás, tárolás közben előforduló balesetek többsége főleg az anyagmozgatással, rakodással, ezen belül a szállított tárgyak leesésével, eldőlésével függ össze.

Az építő tevékenységgel kapcsolatos balesetek száma ugrásszerűen megnőtt. Egy részük csapatépítkezések, kisebb javítások, felújítások során más részük a néphadseregi sajtóterős beruházások, illetve az új kiképzési rendszerű műszaki csapatok építő feladatainak végzése közben következik be. Az utóbbi területen növeli a gondot, hogy a foglalkoztató vállalatok nem tanúsítanak kellő gondosságot a foglalkoztatott katonák munkavédelmének megszervezésében és ezt az állományilletékes parancsnokok sem követelik meg minden esetben.

A konyhai munkák végzése során a sérülések nagy része a vizes, csúszós járófelületeken való elcsúszás és ehhez kapcsolódó forrázás következménye. Gyakran származik baleset a konyhai gépek szabálytalan kezeléséből, védőberendezések, védőeszközök használatának mellőzéséből.

A közlekedési balesetek, ezen belül a közúti járműbalesetek száma a megelőzésükre korábban indult és hatékony tevékenység hatására csökkenő tendenciájú. A közúti járműbalesetek bekövetkezésében fontos szerepet játszik a szabályokat figyelmen kívül hagyó, agresszív gépjárművezetői magatartás, ami esetenként jogtalan igénybevétellel is párosul. Figyelemreméltó az ital hatása is, minden hatodik közúti gépjármű-balesetben hatott közre az ittasság.

Figyelemre méltó növekedés tapasztalható a nem közúti, objektumon belüli közlekedési balesetknél, ami arra vezethető vissza, hogy laktanyán belül nem mindenhol követelik meg a közlekedési szabályok betartását. Évtizedek óta szigorú előírás a szállítás közbeni gyűrűviselés tilalma, mégis évente 10–15 ujjlezakadás történik az előírás megszegése következtében.

A vasúti utazás közben történt balesetek száma és súlyossága növekvő tendenciájú. Ezekben gyakran szerepet játszik az ittasság, továbbá, hogy a sorállományuk egy része a legelemibb biztonsági előírásokat is megszegi. Az eltávozásra, szabadságra indulók eligazítása rendszeresen megtörténik, de az utazás közbeni ellenőrzés visszatartó hatása hiányzik.

A sportbalesetek gyakoriságát mutatja, hogy minden ötödik sérülés ebbe a csoportba tartozik. A balesetek a hivatásos állománynál és a polgári alkalmazottaknál a kötelező sportfoglalkozások alatt, a sorállománynál a szabad időben végzett sportolás közben következik be.

A hivatásos állományúak és polgári alkalmazottak kötelező sportfoglalkozásain a balesetek általában labdarúgás közben következnek be. A résztvevők bemelegítő mozgást többnyire nem végeznek, a labdarúgó pálya egyetlen talaja, továbbá a sikeres szereplés túlzott vágya miatt gyakoriak a lábsérülések. Az eltérő korcsoportú résztvevők felkészültsége, erőállapota közötti különbség egyébként önmagában is sok baleseti veszélyt jelent.

A hivatásos és a kinevezett polgári állomány fizikai állóképessége fenntartásának célravezetőbb és kevesebb sérüléssel járó módszerei még nem mindenhol alakultak ki. Ebben létesítménygondok, a kellő szervezethez és az irányítás fogatékosságai egyaránt közrejátszanak.

A sorállomány szabad idő sporttevékenysége közben bekövetkezett baleseteinek jelentős hányada szintén a labdarúgáshoz kapcsolódik. A balesetek okai közül

kiemelkedik a figyelmetlenség, a szabálytalan magatartás, továbbá a csúszós, alkalmatlan sportolási hely. Hozzájárul a balesetek magas számához a kellő szervezettség és irányítás hiánya, a bemelegítés elmulasztása, esetenként a durva játékfelfogás.

Az egyéb balesetek csoportjába sorolt sérülések, főként a laktanyán, objektumon belüli gyalogos helyváltoztatás közben, a szabadban levő utakon, illetve az épületekben, törött, kopott lépcsőkön, frissen mosott folyosókon, mosdókban történt elbotlás, elcsúszás, elesés következményei.

A balesetek szervezetenkénti megoszlásának jellemzői

A balesetek több mint hétharmada a seregtestek, seregtest szintű szervezetek alárendelt csapatainál, egyharmada a HM-szervek alárendelt katonai szervezeteinél történik. Ebből eredően a néphadsereg baleseti helyzetét elsősorban a seregtestek helyzete, az itt folyó baleset-megelőző tevékenység színvonala határozza meg.

A seregtesteknél (idesorolva az MN 6639 és a 8300 parancsnokságokat is) a balesetek száma a következőképpen alakult:

	1976		1977		1978		1979	
	Balesetek	%	Balesetek	%	Balesetek	%	Balesetek	%
MN 5232	990	100,0	900	90,9	1131	114,2	1442	145,6
MN 6025	485	100,0	507	104,5	420	86,5	470	96,9
MN 6639	155	100,0	150	96,7	179	115,4	115	74,2
MN 8300	88	100,0	95	107,9	120	136,3	120	136,3
MN HÁVA	396	100,0	296	74,7	355	89,6	331	83,5
Összesen:	2114	100,0	1948	92,1	2205	104,3	2478	117,2

A balesetek számának növekedése az MN 5232 Székesfehérvár és MN 8300 Börgönd csapatainál meghaladja a néphadseregi átlagot. A helyzet alakulásában mégis kedvezőnek kell tekinteni, hogy a halálos kimenetelű, tehát a jövőre nézve követelményekkel járó balesetek száma az időszak végén mérséklődött.

A csapatoknál széles körű tevékenység bontakozott ki a balesetek megelőzésére. Hosszabb ideje eredményes munka folyik a közúti közlekedési balesetek megelőzésére a „Balesetmentes közlekedésért” mozgalom keretében. Ebben az MN 6025 Budapest seregtest kiemelkedő eredményeket ért el. Nagy jelentőségű és a jövő szempontjából biztató, hogy felismerve a valamennyi balesettípus megelőzéséhez fűződő közös és alapvető érdekeket, az MN 5232 Székesfehérvár seregtestnél a „Balesetmentes szolgálatért” mozgalmat. Ennek célkitűzései egybeesnek a munkavédelmi tevékenység alapvető céljaival.

A csapatok baleseti helyzetének objektív megítélését nehezíti, hogy a katonai szervezetek egy részénél nem tesznek eleget a balesetek jelentési kötelezettségének. Ellenőrzés fedte fel, hogy például az MN 3715 Szombathely egységénél 1979-ben 142 baleset jelentését mulasztották el. Ehhez hasonló, bár mértékében kisebb mulasztások más egységeknél is előfordultak, ami egyéb következmények mellett akadályozza a valóságos helyzet ismeretén alapuló baleset-megelőző tevékenység kibontakozását.

A HM-szerveknél és közvetlenül alárendelt katonai szervezeteiknél is a balesetek növekvő tendenciája jellemző. A növekedés elsősorban abból ered, hogy a balesetek száma a néphadseregi átlagot meghaladóan nőtt a katonai tanintézeteknél, valamint az MN Beruházási és Fenntartási Főnökség alárendeltjeinél. Az emelkedésben szerepe van a jelentési fegyelem szilárdulásának, valamint a megnövekedett építési feladatoknak is.

A HM felügyelete alá tartozó vállalatok, gazdaságok baleseti helyzete évek óta alapvetően javuló tendenciájú. Súlyosabb kimenetelű baleset csak elvétve fordul elő.

A helyzet évenkénti alakulását a következő táblázat szemlélteti:

Év	MN Gödöllői ⁶ Gépgyár				ÉKV ⁶				MN Erdőgazdaságok			
	1976	1977	1978	1979	1976	1977	1978	1979	1976	1977	1978	1979
Balesetek száma	36	29	32	29	32	44	46	49	87	71	64	79
Halálos	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—
Csonkulásos	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	1
Súlyos	23	19	17	19	20	28	22	31	59	55	45	58
Könnyű	13	10	14	10	12	26	24	17	25	16	18	20
Kiesett m. napok	734	627	696	603	665	1205	571	957	3331	3157	2234	2938
Kiesett n./1000 fő	441	388	437	389	545	464	213	362	1352	1275	934	1257

A táblázat adataiból megállapítható, hogy a HM felügyelete alá tartozó vállalatok, gazdaságok baleseti mutatói kedvezőbbek mint a népgazdaságban hasonló tevékenységet végző vállalatok átlagos mutatói. (A népgazdaságban az 1000 főre eső kiesett napok száma a gépiparban 750–800, az építőiparban 850–900, az erdőgazdaságban 1300–1400 nap).

A vállalatoknál és gazdaságoknál a baleseteknek több mint a fele a közvetlenül a termelő munkához kapcsolódik, a balesetek egyötöde gépekkel, berendezésekkel, szerszámokkal kapcsolatban történik. Az elmúlt években gyakran előfordult, hogy megfelelő munkavédelmi minősítéssel nem rendelkező technikai eszközöket használtak munkavégzésre, az üzembehelyezési eljárásokat formálisan folytatták le, a biztonsági berendezések hatékonyságát felületesen ellenőrizték.

Jelentős számú a munkahelyeken az elbotlásból, elcsúszásból eredő sérülés, az összes baleset hetede. Ennek oka, hogy a közlekedésre kijelölt útvonalakat a kész, vagy félkésztermékekkel eltorlaszolják, a járdák, utak járőfelületek erősen rongált állapotúak.

⁶ A vállalatoknál dolgozó katonák baleseteivel együtt.

A balesetek negyedrésze az anyagmozgatással kapcsolatos. Bár a vállalatok és gazdaságok jelentős ráfordításokkal igyckeznek gépesíteni ezt a tevékenységet a fejlődés ellenére még mindig számottevő a lemaradás ezen a téren, ugyanakkor az anyagmozgató gépek nem megfelelő karbantartása és az ebből eredő géphiba újabb veszélyeket teremt, baleseteket okoz. A balesetek ok szerinti vizsgálatából kitűnik, hogy a biztonsági előírások megsértése és a figyelmetlenség együtt a balesetek felének létrejöttében játszott közre.

A szolgálati megbetegedések közül a néphadseregben a zaj okozta halláskárosodás a leggyakoribb. Más megbetegedés (mérgezés, vírushepatitis) évente 2–3 esetben fordul elő.

Az elbírált halláskárosodási esetek megoszlása a következő:

	1975	1976	1977	1978	1979
Összes halláskárosodás	24	98	86	266	328
Ebből szolgálati megbetegedéssé minősítve	24	84	73	101	105

Az esetek száma öt év alatt mintegy tizennégyszeresére, az ebből szolgálati megbetegedésnek minősülő eseteké több mint négyszeresére emelkedett.

A zaj okozta halláskárosodás, minthogy kialakulására hosszabb időre van szükség, elsősorban a zajhatásnak huzamosabb időn keresztül kitett tüzér, repülő-műszaki beosztású, idősebb korú (50 év körüli) tisztelnél, tiszthelyetteseknél tapasztalható nagyobb számban. A halláskárosodás miatt orvosi felülvizsgálatra jelentkező katonák számának, utóbbi időben tapasztalt, ugrásszerű növekedése összefügg azzal is, hogy a tökéletesebb műszerekkel végrehajtott szűrővizsgálatok ma már olyan – a köznapi életben még hátrányt nem jelentő – halláskárosodást is kimutatnak, amelyekről a vizsgált személyek esetenként nem is tudnak.

Az esetszám növekedését azonban jelentős mértékben motiválják az anyagi érdekek is. A szolgálati betegséggé minősítés ugyanis az orvosilag megállapított munkaképesség-csökkenés mértékétől függően az illetmény 8–30%-át kitevő baleseti járadékra jogosít. Érthető, hogy ezért az érintett állományban erős a törekvés a halláskárosodásuk szolgálati betegséggé való minősítésére, ami az eljáró szervek számára is gondot okoz.

A legfőbb problémát az okozza, hogy a zaj okozta halláskárosodást – a társadalombiztosítási szabályok szerint, amelyekre a mi rendelkezéseink is támaszkodnak – csak azok esetében lehet szolgálati betegséggé minősíteni, akik 1966 július 1-ét követően legalább 5 éven át és folyamatosan voltak, megengedett értéket meghaladó zajhatásnak kitéve. Ezt megelőzően kialakult halláskárosodás, bármilyen mértékű is az, nem minősíthető szolgálati betegséggé, mivel a jogszabály ezidőtől kezdődően ismeri el a halláskárosodást foglalkozási (szolgálati) betegséggé. További probléma a zajártalom bizonyítása, amelynek elszenvédését esetenként csak feltételezni lehet. Mindezekből sok vita fakadt.

A probléma végleges megoldását a halláskárosodások megelőzésére irányuló tevékenység fokozása, a hatékonyabb védelem megvalósítása jelenti. Ennek érdekében honvédelmi miniszteri utasítás és MN hadtápfőnöki intézkedés rendelkezik

a személyi állomány egyéni védőeszköz-ellátásáról. Folyamatban van a megfelelő védelmet nyújtó speciális védőeszközök típusát meghatározó főnöki intézkedések kiadása.

Az MN Egészségügyi Szolgálat Főnökség megvalósítja, hogy a hivatásos állományba kerülők hallás-státuszát, még a tanintézetbe kerülés előtt, felmérjék. (Felmerült ugyanis, hogy a 18–20 éves fiatalok egy része nem elhanyagolható halláskárosodással kezdi tanintézeti tanulmányait.) Az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség gondozásában 1979-ben film készült „Alattomos ellenségünk a zaj” címmel, melynek elsődleges célja a védőeszközök alkalmazását elősegítő szemlélet kialakításának meggyorsítása.

Mindezek együttes hatására is csak hosszabb távon várható a halláskárosodottak számának csökkenése.

A munkavédelmi tevékenység egységes rendjének bevezetésével egy időben, 1975 január 1-től, nyilvántartjuk a katonák által okozott, vagy elszenvedett olyan balesetek legfontosabb adatait is, amelyek nincsenek közvetlen kapcsolatban a katonai élettel és kívül esnek a néphadsereg felelősségi körén. A népgazdaságban az ilyen úgynevezett nem üzemi jellegű baleseteket nem tartják nyilván. (Tudomásunk szerint kísérleti jelleggel a Csepel Vas- és Fémművekben most folyik felmérés, annak megállapítására, milyen hatással vannak az üzemi jellegű balesetek a termelésre.) Az ilyen balesetek számbavétele, időszakos összegezésük a néphadseregben fontos, mert egyrészt következményeik érintik a harcászaltságot, növelik a személyi állományra háruló többlet-feladatokat, másrészt bekövetkezésük okai, körülményei szélesebb körben hasznosítható tanulságokat is tartalmaznak.

A katonai szolgálattal nem összefüggő balesetek jellemző adatai a következők szerint alakultak:

	Balesetek		Sérültek		Kiesett napok	
	száma	%-a	száma	%-a	száma	%-a
1976	810	100,0	899	100,0	24 955	100,0
1977	685	84,5	746	82,9	20 816	83,3
1978	756	93,3	795	88,4	21 294	85,2
1979	924	114,1	963	107,1	24 236	97,0

Jellemző, hogy a balesetek száma átmeneti csökkenés után emelkedést mutat. Különösen megnövekedett a csonkulásos sérülések száma. A halálos kimenetelű balesetek száma az időszak végére ugyan csökkent, mégis elgondolkoztató, hogy amíg a katonai szolgálattal összefüggő balesetek közül minden századik, a nem összefüggőek közül minden *buszadik* halálos következménnyel jár. Ez az ötször nagyobb gyakorisági érték nemcsak a néphadseregben folyó munkavédelmi tevékenység hatékonyságát bizonyítja, hanem azt is, hogy a szolgálatteljesítésen kívül milyen nagy mértékű a vigyázatlanság, az előírások figyelmen kívül hagyása.

A szolgálattal nem összefüggő balesetek döntő többsége a *magángépjármű, motorkerékpár* használatához kapcsolódik. Évente mintegy 400–500 ilyen baleset történik. A balesetek okai közül kiemelkedik a gyorsajtás, a forgalmi elsőbbség meg nem adása, a szabálytalan előzés és kanyarodás. Magas és emelkedő tendenciájú az ittasság szerepe, megközelítőleg minden *harmadik* balesetet okozó katona

volt ittas járművezetés közben. Mindez azt mutatja, hogy az ittasság visszaszorítására irányuló erőfeszítések a magángépjárművet használók esetében még nem eléggé eredményesek. Növekednek a polgári személyek által személygépkocsival katonáinknak okozott balesetek. Ezekben közrejátszik, hogy a katonák eltávozás, szabadság idején, tiltó parancs⁷ ellenére gyakran veszik utazásukhoz igénybe a polgári személyek járműveit. Az úgynevezett „autóstoppos” balesetek száma évről-évre emelkedik, de gyakran vezet balesethez a katonák közúton tanúsított szabálytalan magatartása, amikor mint gyalogosok nem tartják meg a KRESZ rájuk vonatkozó előírásait.

Kiemelkedő baleseti veszélyforrást jelentenek a *szabadidős* úgynevezett *hobby-tevékenységek*. A személyi állomány egy része szabad idejében olyan feladatok végzésére is vállalkozik, melyekhez nem ért, biztonsági előírásait nem ismeri. Megnövekedett az építő és szakipari tevékenység közbeni, a különböző anyagok rakodása, szállítása és a kerti munkák során bekövetkező balesetek száma.

IV.

A baleseti helyzet összegezett értékelése

A fokozatosan erősödő szervezettebbé váló baleset-megelőző tevékenység eredményeképpen a jelen tervidőszak végére lassú javulás jelei tapasztalhatók a néphadsereg baleseti helyzetének alakulásában.

A javulást elsősorban a halálos kimenetelű balesetek számának csökkenése jelzi. Csökkent a csonkulásos balesetek száma is. A jelentett balesetek számának jelentős növekedése ellenére a vizsgált időszakra jellemző, hogy csökkent az egy balesetre jutó kiesett napok száma, tehát javult a balesetek súlyossági mutatója. Az ellenőrzési tapasztalatok azt mutatják, hogy a balesetek számának növekedése nagyobbrészt a jelentési fegyelem fokozatos – ám a szükségéstől még mindig elmaradó – javulásából ered.

A telje szszemélyi állományt átfogó munkavédelmi tevékenység szabályozott rendje jó alapot teremtett a balesetek, egészségkárosodások megelőzésére irányuló munkának, de a helyzet alakulásában döntő fordulat, a kedvező irányú tendenciák tartós érvényre jutása még nem történt meg. Ennek oka kettős: egy felől a baleset-megelőzést hatékonyan szolgáló tudatformálás hatása csak hosszabb távon érvényesül a baleseti helyzet alakulásában, másfelől viszont – és tudati problémáktól ez sem független – jelentős különbségek tapasztalhatók ma még a katonai szervezeteknél folyó munkavédelmi tevékenységben.

A katonai szervezetek mind nagyobb hányadánál ismerik fel a személyi állomány testi épségének, egészségének védelmével kapcsolatos feladatok fontosságát és határozzák meg helyesen, megfelelő időben a balesetek megelőzéséhez szükséges tennivalókat. Ezek végrehajtására mozgósítják a személyi állományt, rendszeresen és sokat tesznek munkavédelmi feladatok végrehajtásáért. Ezeknél a katonai szervezeteknél a helyzet javulása gyors ütemű és ez kedvező hatással van a néphadsereg baleseti helyzetének egészére is.

Ugyanakkor a katonai szervezetek egy, ma még nem jelentéktelen hányadánál a fejlődés rendkívül lassú. Ezeknél az elmúlt években a balesetek, egészség-

⁷ Szolgálati Szabályzat 225. pontja.

károsodások megelőzésére kiadott központi rendelkezések végrehajtása nem a követelményeknek megfelelően folyik.

A parancsnokok, különösképpen az alegységparancsnokok, közvetlen munkahelyi vezetők egy része a biztonsági előírások teljesítését szembe állítja a feladatvégrehajtás kötelezettségével, mintha egyik a másikat kizárná. A munkavédelmi feladatokat felesleges plusz tehernek, a balesetek bekövetkezését pedig véletlen művésnek, vagy a sérült elháríthatatlan magatartása következményeinek tekintik. Ezeken a helyeken esetenként a legalapvetőbb előírásoknak sem tesznek eleget, még a balesetek kivizsgálását, jelentését is elmulasztják.

Az ellenőrzési tapasztalatok – a katonai ügyészségek törvényességi vizsgálatainak megállapításaival egybehangzóan – azt mutatják, hogy több helyen még nem kielégítő a központi rendelkezések ismerete, az előírások érvényesítéséhez szükséges parancsnoki követelménytámasztás, a fegyelem sem kielégítő. A munkavédelmi kiképzés, az esetenkénti oktatások sok formális vonást tartalmaznak. Az ellenőrzések, munkavédelmi szemlék során feltárt hibák kijavítása nem mindig történik meg. Nem használják ki kellően a baleset-megelőzésre irányuló propaganda lehetőségeit, az előírt munkavédelmi propaganda rendezvényeket nem tartják meg, a rendelkezésre álló filmeket nem vetítik, a megtörtént balesetek tanulságait széles körben nem tudatosítják. Mindezek fékezik a gyorsabb ütemű előrehaladást.

A személyi állomány testi épségének, egészségének hatékonyabb megóvására, a baleseti helyzet gyorsabb ütemű javításának biztosítására újabb központi rendelkezések kiadására nincs – egy-egy sajátos terület kivételével – szükség. Az érvényben levő rendelkezések, előírások minden katonai szervezetnél történő következetesebb érvényesítés mellett, *szükséges:*

– fokozottan érvényt szerezni a munkavédelmi tevékenység továbbfejlesztésének feladatait meghatározó 84/1978. (HK 27.) HM számú utasítás rendelkezéseinek különösképpen a személyi állomány nevelése, szemléletformálása, az alegységparancsnokok közvetlen munkahelyi vezetők felelősségtudatának növelése területén;

– szigorúan megkövetelni, hogy a baleseteket az előírásoknak megfelelően vizsgálják ki és jelentsék. Nagyobb szigorral kell fellépni azokkal szemben, akik jelentési kötelezettségüknek nem tesznek eleget, ezáltal akadályozzák a valóságos helyzet megismerését, a sérültek törvényes jogainak érvényesítését;

– a felelősségrevonás törvényes eszközeivel következetesebben és határozottabban kell fellépni azokkal szemben, akik a biztonsági előírásokat megszegik, vagy elnéző érélytelen magatartásukkal azok megszegését elősegítik, különösen ha mindez ittassággal is párosul;

– az előjáró szerveknek rendszeresen kell ellenőrizni, segíteni és számon kérni a baleset-megelőző tevékenység feladatainak teljesítését, elemezni és értékelni az alárendelteknel folyó ez irányú munka eredményeit, fogyatékosságait, megkövetelni következetesebben, hogy a néphadsereg baleseti helyzetének alakulásából adódó feladatokat a helyi sajátosságoknak megfelelően határozzák meg és hajtsák végre;

– hatékonyabbá kell tenni a zaj elleni védelmet, meg kell követelni a zaj elleni védőeszközök előírások szerinti használatát. A halláskárosodások megelőzése érdekében, amely e területeken a legfontosabb feladat, szélesebb körben kell tudatosítani a zaj károsító hatását, a védekezés fontosságát és lehetőségeit.

A balesetek megelőzése érdekében az eddigiéknél még nagyobb figyelmet kell fordítani:

- a munkatevékenység biztonságtechnikai előírásainak érvényesítésére, robbanóanyagok és lőfegyverek kezelési szabályainak betartására, a felügyelet szigorítására;

- a személyi állomány felkészítésére az akadálypályák leküzdésére, valamint a pályák előírásoknak megfelelő elkészítésére, a kötelező és a szabad időben végzett sportolás baleseti veszélyeinek csökkentésére;

- a csoportos személyszállítás előírásai, ezen belül a gyűrű viselési tilalom érvényesítésére;

- az objektumokon belüli gyalogos közlekedési útvonalak, lépcsők folyosók csúszás-mentesen tartására, a csúszás-, botlás-veszélyek csökkentésére;

- az eltávozásra, szabadságra távozás előtti eligazításra, különös tekintettel a vasúti utazás, a közúti gyalogos közlekedés, az italfogyasztás veszélyeire.

A katonai szolgálattal nem összefüggő balesetek csökkentése céljából fokozott gondot kell fordítani:

- a szabadság, eltávozás alatti helyes magatartás fontosságának megértésére;

- a szabad időben végzett tevékenységek közül a szakértelmet igénylő munkavégzéssel kapcsolatos veszélyek reális értékelésére;

- a magángépjárművekkel megtörtént balesetek ismertetésére, értékelésére és a tanulságok széles körű levonására, ha kell megfelelő szigorral nevelni a fokozott óvatosságra.

Az alárendeltnek testi épségének, egészségének megóvása a balesetek, egészségkárosodások megelőzésének feladatai, a legalapvetőbb kötelezettségeink közé tartozik. A további eredmények attól függenek, hogy a munkavédelmi tevékenységet mennyire tudjuk általánossá, a személyi állomány közös ügyévé tenni, hogyan tudunk az eddigiéknél hatékonyabb, célravezetőbb módszereket találni és alkalmazni a balesetek, egészségkárosodások megelőzésére.

MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség szóbeli kiegészítője a vitaindító referátumhoz

*Előadó: Dr. Lontai Lajos ezredes az MN pénzügyi szolgálat főnök
első helyettese*

A vitaindító referátum, amelyet a konferencia résztvevői írásban előzetesen megismerhettek, összefoglaló tájékoztatást ad az elmúlt években a néphadseregben létrehozott egységes, a teljes személyi állományt átfogó munkavédelmi tevékenységi rendszer működéséről, a végzett munkáról, az eredményekről, de a meglévő fogyatékoságokról is, s mindezekkel összefüggésben a baleseti helyzetről.

A munkavédelmi tevékenység centrumában a balesetek, egészségkárosodások megelőzése áll. Végzett munkánkat, erőfeszítéseinket azon keresztül ítéltjük meg, milyen hatással voltak a baleseti helyzet alakulására, a szolgálati megbetegedést okozó körülmények megszüntetésére.

Úgy gondoljuk, hogy mindezt a vitaindító referátum reálisan összegezi és ez lehetővé teszi, hogy a szóbeli kiegészítésben röviden csak néhány kérdést érintsünk, a legfontosabb dolgokat emeljük ki, hangsúlyozva azok fontosságát.

A baleseti helyzet szemléltetésére tanácstermünk bejárati falán táblázatokat helyeztünk el, melyek az 1976-79-es évek legfontosabb adatait tartalmazzák. A bejárathoz vezető folyosók ablak felőli oldalain védőruhákat és egyéni védőeszközöket mutatunk be. A folyosók belső oldalán a plakátpályázatokra beérkezett pályaművek és az abból készült munkavédelmi plakátsorozatok, valamint megtörtént balesetekről összeállított fényképes ismertető láthatók. Az előtérhez kapcsolódó I. emeleti átjáróban a második szünettől az Építéskivitelezési Főigazgatóság építő csapatai tevékenységének munkavédelméről készült bemutató táblákat, valamint a munkavédelmi kiképzést segítő diaflex programot mutatjuk be. Ezek megtekintését a szünetekben, szíves figyelmükbe ajánljuk.

Visszatérve a teremben elhelyezett táblákhoz, a balesetek főbb adatait az 1. sz. tábla szemlélteti. Ezen a katonai kötelmekkel összefüggő balesetek, a sérültek, a kiesett napok, az egy sérülte jutó kiesett napok, valamint az 1000 főre eső kiesett napok száma láthatók. Valamennyi adatmezőben a tendenciát vonaldiagramm szemlélteti.

A 2. tábla: a sérültek megoszlását mutatja be, állománycsoportok szerint.

A 3. tábla: a sérültek megoszlását szemlélteti a sérülés súlyossága szerint.

A 4. tábla: a halálos kimenetelű balesetek következtében elhunyt személyek megoszlását tartalmazza állománycsoportok szerint.

Az 5. tábla: a kiesett napok, illetve az 1000 főre számított kiesett napok számát mutatja a nagyobb katonai szervezetek szerinti bontásban.

Az 1. táblán látható grafikonok egyetlen rátekintésre is mutatják, hogy a baleseti helyzet szinte minden lényeges adata: a balesetek, a sérültek, a szolgálatból vagy munkából kiesett napok száma emelkedő tendenciájú. Ebből könnyen lehetne olyan következtetést levonni, hogy a néphadseregben a baleseti helyzet évről évre romlott. Ez a következtetés azonban nem volna helyes.

Elegendő rápillantani a katonai kötelmekkel összefüggő balesetekről készült táblázatra, ahol jól látható, hogy az egy sérülthez jutó kiesett napok száma, – a balesetek, sérültek és a kiesett napok számának lényeges emelkedése ellenére – csökkent. Ebből a balesetek jelentésének javulására következtetünk, arra, hogy a jelentési kötelezettség teljesítése egyre inkább kiterjed a könnyebb, kevésbé súlyos kimenetelű balesetek jelentésére, körülményeik kivizsgálására is.

A baleseti helyzet adatai csak akkor fogadhatók el a helyzet javításának vagy romlásának jellemzésére, ha a jelentési kötelezettség teljesítése minden jelentésköteles baleset esetében megtörténik. A kétségtelen fejlődés eredményeképpen egyre közelebb jutunk ehhez az állapothoz, ám tudjuk, még nem sikerült teljes egészében elérni.

Sajnos még tapasztalható, hogy egyes katonai szervezeteknél – félve a balesetek számának előző évhez viszonyított növekedésétől – azok jelentős hányadát nem jelentik.

Világosan kell látni, hogy nem az a baj, ha egy katonai szervezetnél az előírások szigorú és pontos betartásával minden megtörtént balesetet kivizsgálunk, számbavesznek és jelentenek, még ha az átmenetileg a balesetek számának hirtelen növekedésével is jár, hanem az rejt súlyos veszélyt magában, ha ezt elmulasztva a valóságosnál jobb képet alakítanak ki magukról. Megelőző intézkedéseiket ezáltal nem a valóságos helyzetre alapozzák, így lemondanak a helyzet tartós és folyamatos javításának lehetőségeiről és maguk teremtik meg a súlyos balesetek, a jóvátehetetlen veszteségek bekövetkezésének feltételeit.

Külön kell szólni a legsúlyosabb következményre vezető balesetekről.

A 4. táblázatból kitűnik, hogy a halálos következményekkel járó halesetekben 1979-ben jelentős csökkenés állt be. Ezt kedvező jelnek véltük még akkor is, ha tudjuk, hogy a létszamarányokat véve alapul adataink így is közel állnak a legveszélyesebb népgazdasági iparágakéhoz. Reméljük, hogy ezt a csökkenést a tartós, pozitív irányú tendencia kiinduló pontjának tekinthetjük.

Az 1980. évi előfordulásokat vizsgálva sajnos ez nem látszik igazolódni.

Október végéig 62-en vesztették életüket baleset következtében. Ebből 32-en a katonai szolgálattal összefüggésben. Ha ezeket az adatokat a táblázat végéhez illesztjük, s azt is számításba vesszük, hogy még két hónap hiányzik, féltő, hogy a legsúlyosabb kimenetelű balesetek számát illetően a helyzet romlását, de legalábbis stagnálását kell majd megállapítanunk.

Hasonló helyzetre számíthatunk a csonkulásos baleseteket illetően is.

Mindezek azt mutatják, hogy a baleseti helyzet alakulásában a döntő fordulót, a kedvező irányú tendenciák tartós érvényre juttatását még nem sikerült elérni.

Megítélésünk szerint a baleseti helyzet tartós és folyamatos javítása csakis olyan széleskörű tevékenység eredményeként valósulhat meg, amely egyidőben kiterjed a megelőzés minden lényeges területére. Ezek közül néhányra külön is szeretnék kitérni.

A balesetek körülményeinek vizsgálata és a végrehajtott ellenőrzések tapasztalatai azt mutatják, hogy egyes helyeken még elégtelen a személyi állomány munkavédelmi szabályismerete, alacsony az alkalmazás készsége.

Engedjenek meg erre egyetlen példát felhozni: Egyik intézetünknel az ügyeletes tiszt hazaengedte a polgári alkalmazott kazánfűtőt azzal, hogy majd a kijelölt segédfűtő honvéd, aki semmiféle vizsgával, szakértelemmel a fűtéshez nem rendelkezett, ellátja a fűtő feladatát. Az ügyeletes tiszt nyilván nem ismerte azt az előírást, mondhatni elemi szabályt, hogy a kazánt csak az kezelheti akinek erről vizsgálja van. Túltette magát ezen a kazánfűtő is, akinek nyilvánvalóan ismernie kellett az előírásokat. A szabályszegések következménye törvényszerűnek tekinthető: a segédfűtőnek kijelölt katona, akinek feladata csupán a szén-lehordás és a salak felhordása lett volna gázmérgezést szenvedett és meghalt.

Így válik a szabályok ismeretének hiánya, figyelmen kívül hagyása, jóvátehetetlen tragédia forrásává.

A baleseti helyzet javításának egyik kulcskérdése tehát: hogyan tudjuk a szabályok, előírások ismeretét, azok alkalmazásának készségét növelni a személyi állománynál. Ehhez – az oktatás színvonalának növelése mellett – hatékonyabb meggyőző munkára, célirányos propagandára van szükség.

A referátum is tartalmazza: az elmúlt évek során hét munkavédelmi vonatkozású film készült. A legfontosabb veszélyforrások elleni küzdelem elősegítésére központilag számos plakát, címke került kiadásra. A tanácssteremben ezekből jó néhányat látni is lehet. Ezek elkészítésében a személyi állomány köréből is részt vettek a két ízben megrendezett pályázatra készült munkákkal. Mind ezeknek csak akkor lesz igazán értelme, ha a bennük rejlő lehetőségeket a lehető legszélesebb körben felhasználjuk.

Az elmúlt években szélesedett a munkavédelmi oktatás eszköz-bázisa is. Több helyen rendeztek be munkavédelmi oktató kabinetet, ahol a katona, polgári dolgozó együtt láthatja a veszélyt, a védekezés módszereivel. Nagyon fontosnak tartjuk a reális veszélytudat ébrentartását, mert sok baleset származik a veszélyek lebecsüléséből.

A testi épség és egészség védelmének fontos kiegészítő eszközei az egyéni munkavédelmi védőeszközök.

A néphadseregben az elmúlt időszakban miniszteri utasítás jelent meg a védőeszközök kötelező alkalmazásáról. Nagy jelentőségünk tekintjük ezt, különösen a zaj, a néphadseregben legtöbb gondot okozó károsító hatás elleni védekezés szempontjából. Az eredményhez azonban a szemléleten is változtatni kell.

A minap egyik tanintézetünk lövészetén ellenőriztük, hogy használják-e az előírt egyszerű, de hatásos zajcsökkentő vattát. A lövészetet vezető alegységparancsnok kérdésünkre először meglepődött, majd jelentette, hogy nem használnak semmilyen védőeszközt. Magyarázatul hozzáfűzte „nem akarjuk hozzászoktatni őket”. Pedig itt az ideje, hogy megszokják a védőeszközök rendszeres használatát!

A vitaindító referátum foglalkozik a haditechnikai eszközök, gépek, berendezések munkavédelmi minősítésével. E tevékenység alapvető célja, hogy csak olyan eszközöket, berendezéseket lehessen használatba venni, melyek a kezelőkre

és a környezetre veszélyt nem jelentenek. Tekintettel arra, hogy a néphadsereg nagy mennyiségű korábban beszerzett és munkavédelmi szempontból nem minősített eszközzel rendelkezik, ezek minősítése számos problémát hozott a felszínre.

Ismert, hogy a néphadsereg külön minősítő apparátussal nem rendelkezik, az erre rendelt népgazdasági intézetek egyáltalán nem, vagy csak korlátozottan és igen drágán vállalnak minősítéseket. Ilyen körülmények között járható útként az anyagnem felelős főnökségek által végzett munkavédelmi műszaki felülvizsgálat kerül előtérbe.

A gyorsabb előrehaladás érdekében széles körűen el kell fogadni alapvetően, hogy a biztonság, a munkavédelmi követelmények kielégítése nem valamilyen különleges, hanem természetes tulajdonság. Éppen így természetesnek kell lennie annak is, hogy amelyik szerv az eszközök beszerzéséről rendszerbeállításáról gondoskodik, annak kell gondoskodnia arról is, hogy ezek az eszközök biztonságosan, a kezelők és a környezet veszélyeztetése nélkül használhatók legyenek.

Szólnunk kell a baleset-megelőző tevékenység hatékonyságát csökkentő fegyvelemsértésekről, a szükséges rend és fegyelem hiányának a balesetek előfordulásában való szerepéről. Az elmúlt évek baleseteinek tanulmányozásából az a következtetés vonható le, hogy a balesetek túlnyomó többségében döntő szerepet játszott a fegyelmezetlenség, a jól ismert biztonsági előírások megszegésének, a szabálytalanságoknak a megtűrése, elnézése.

Néhány példa erre:

– a Fülöp Sándor honvéd gépkocsivezető által vezetett tehergépkocsi, amelynek parancsnoka egy hivatásos törzsőrmester volt, rendészeti szolgálatból visszatérve, ittas vezetés és gyorsajtás következtében a laktanya udvarán felborult. Rendészeti szolgálat, hivatásos állományú kocsiparancsnok, ittas vezetés, gyorsajtás a laktanyán belül. *Mit lehet itt mondani!*

Dömötör László honvéd telephelyügyeletes helyettes szolgálatban volt Nagy Kristóf tizedessel, aki műhelynapos volt. Engedély nélkül beindították a telephelyen levő Diesel motoros villás-targoncát. Ezt követően a telephelyen elkezdtek felváltva targoncázni. Egy hirtelen jobbra kanyarodásnál a targonca felborult, Dömötör honvéd alácsett és a helyszínen meghalt. Feltehető a kérdés: miféle rend van azon a telephelyen, ahol a szolgálatban levő katonák is ilyen fegyvelemsértésre vetemednek?

– Az egyik intézetünkötől a mentőgépkocsit ügyeleti feladatra rendelték ki. Ennek végrehajtása után – visszatérőben – a gépkocsivezető és a kocsiparancsnok közös megegyezéssel a falu vendéglőjébe mentek, ahol mindketten italt fogyasztottak. A következmény, hogy relatív gyorsajtás miatt a gépkocsi felborult, a gépkocsiparancsnok súlyos töréseket szenvedett.

A különféle példák hosszan sorolhatók lennének, de a jelenlevők személyes tapasztalataikból is tudják, hogy túrhetetlen ami néhány parancsnok, munkahelyi vezető részéről tapasztalható a szabályok, munkavédelmi előírások érvényesítésében, a balesetek megelőzéséhez szükséges fegyelem fenntartásában.

Meg kell értetni mindenkivel, hogy a szabályok, előírások érvényesítése, a rend és a fegyelem fenntartása, illetve a balesetek elleni harc szorosan összefüggő fogalmak.

Végül szükséges néhány mondatban kitérni a munkavédelmi tevékenység szervezeti feltételeinek helyzetére is.

A munkavédelem megszervezése, feladatai hatékony végrehajtásának biztosítása alapvetően és elsősorban vezetői feladat. Része az alárendeltokról való sokoldalú gondoskodásnak. Fejlődés, pozitív irányú változás ott és csakis ott következhet be, ahol ezt az elvet a parancsnokok magukévá tették és munkájukban érvényesítik.

A munkavédelem rendszeresen ismétlődő feladatainak elvégzésében, a baleseti helyzet alakulására ható tényezők vizsgálatában és a szükséges tennivalók kimunkálásában jelentős a szerepük a kijelölt baleset-elhárítási, munkavédelmi megbízottaknak. Többségük becsülettel, példás igyekezettel végezte és végzi megbízatásával járó feladatait. E helyen is meg kell mondani, hogy a megbízottak (ideértve a szakszervezet társadalmi munkavédelmi felügyelőit is) lelkes és ügyszerető tevékenysége nélkül, aligha beszélhetnénk a néphadseregben a teljes személyi állományt átfogó és egyre hatékonyabbá váló munkavédelmi tevékenység egységes rendszeréncik létrejöttéről. Munkájukért köszönet és elismerés illeti őket.

Sajnos vannak olyan tapasztalataink is, hogy helyenként nem látják át mennyire fontos a megbízottak kiválasztása. Alkalmatlan embert jelölnek ki, emiatt gyakori a váltásuk, és csak lassan jutnak el annak felismeréséig, hogy a minden tekintetben alkalmas megbízott kijelölése és a számára szükséges támogatás megadása gyorsan „megtérül” a gondok csökkenésében.

Megítélésünk szerint egység, önálló alegység szinten a baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottak – egyes kivételektől eltekintve – képesek eleget tenni a rájuk háruló feladatoknak.

Bonyolultabb a helyzet az előjárói irányítás és ellenőrzés tekintetében. Nyilvánvaló előttünk, hogy a magasabbegységeknél, a seregtesteknél és a HM egyes főnökségeinél olyan mértékben megnövekedtek az ellenőrzési, koordinálási, elemzési feladatok, hogy az itt működő munkavédelmi megbízottak ezeknek – saját beosztásuk ellátása mellett – a legjobb szándékuk ellenére sem tudnak maradéktalanul eleget tenni. Ugyanakkor tisztában kell lennünk azzal is, hogy emiatt létszámnövekedéssel most és a közeljövőben nem számolhatunk. Ebben a helyzetben a szükséges függetlenítések az adott szervezeteken belüli létszámcsoportosítással oldhatók meg.

Indokolt még említést tenni a munkavédelmi tevékenység társadalmisításáról. Ennek jó és helyes elhárító útja az, hogy a seregtesteknél, magasabbegységeknél munkavédelmi bizottságok alakulnak. Miniszter elvtárs utasítása alapján az elmúlt évben megalakult a Magyar Néphadsereg Munkavédelmi Bizottsága is. Mindezekről – s a jelek erre mutatnak jogos bizakodással – a munkavédelem soraiban levő feladatai hatékonyabb megvalósítását remélhetjük.

Az elmúlt öt év a munkavédelmi tevékenység egységes néphadseregi rendszere létrehozásának, a stabil alapok megteremtésének időszaka volt. Az elvégzett munka lehetőséget ad a továbbhaladásra, a helyzet tartós, pozitív irányú megváltoztatásának megkezdésére.

Ehhez azonban az eddiginél hatékonyabb munkára van szükség minden területen. Így a szemlélet formálásában, a szabályok ismeretében és az érvényesítésben, a megtörtént balesetek okainak elemzésében.

Az a reményünk, hogy konferenciánk egy újabb fontos szakasz kezdete lesz a balesetek és egészségkárosodások megelőzésének útján.

A siker azon múlik, hogyan tudjuk a balesetek megelőzését a néphadsereg valamennyi szervénél a napi élet, a feladatok végrehajtásának szerves részévé tenni.

Az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség részéről kívánunk ehhez a konferencia minden résztvevőjének eredményes, jó munkát.

1. táblázat

A Magyar Néphadsereg baleseti helyzete

(Katonai kötelemekkel összefüggő balesetek)

	1976	1977	1978	1979
Balesetek száma	3158	3105	3414	3796
Sérültek száma	3280	3198	3486	3872
Kiesett napok száma	81 549	79 075	82 579	93 134
Egy sérültra eső kiesett napok száma	25,3	25,1	24,2	24,3
1000 főre eső kiesett napok száma	100 ⁰ / ₀	96,8 ⁰ / ₀	101,2 ⁰ / ₀	114,2 ⁰ / ₀

2. táblázat

A sérültek megoszlása állománycsoportok szerint

(Katonai kötelemekkel összefüggő)

	1976	1977	1978	1979
Hivatásos állomány	376	346	369	404
Sorállomány	2374	2330	2575	2875
Hallgatók	210	224	181	266
Polgári alkalmazottak	289	270	317	306
Polgári személyek	31	28	44	21

3. táblázat

A sérültek megoszlása a sérülés súlyossága szerint

	Összefüggő				Nem összefüggő				Összesen			
	1976	1977	1978	1979	1976	1977	1978	1979	1976	1977	1978	1979
Halálos	42	24	42	30	37	44	45	35	79	68	87	65
Csonkulásos	40	36	52	46	3	9	7	18	43	45	59	64
Törés	1340	1325	1362	1542	423	345	358	453	1763	1670	1720	1995
Rándulás, ficam	597	693	700	765	76	62	65	105	673	755	765	870
Súlyos Gerinc-idegsérülés	82	60	52	55	44	34	35	27	126	94	87	82
Belső sérülés	17	13	26	20	17	11	12	10	34	24	38	30
Zúzódás	522	358	365	406	133	107	112	99	655	465	477	505
Egyéb súlyos sérülés	73	86	101	124	6	6	5	25	79	92	106	149
Súlyos sérülés összesen	2631	2535	2606	2912	699	565	587	719	3330	3100	3193	3631
Könnyű	567	603	786	884	160	128	156	191	727	731	942	1075
Összesen	3280	3198	3486	3872	899	746	795	963	4179	3944	4281	4835

4. táblázat

Baleset következtében elhunyt személyek
(Állománycsoportok szerinti bontásban)

	Összefüggő				Nem összefüggő				Összesen				Mind- összesen 1976— 1979
	1976	1977	1978	1979	1976	1977	1978	1979	1976	1977	1978	1979	
Hivatásos állomány	9	4	6	3	9	9	6	7	18	13	12	10	53
Sorállomány	13	14	18	21	12	27	22	10	25	41	40	31	137
Hallgatók	—	2	1	2	1	—	—	1	1	2	1	3	7
Polgári alkalmazottak	8	1	2	—	—	—	—	—	8	1	2	—	11
Polgári személyek	12	3	15	4	15	8	17	17	27	11	32	21	91
Összesen	42	24	42	30	37	44	45	35	79	68	87	65	299

TÁJÉKOZTATÓ A RENDSZERESÍTETT HADTÁP TECHNIKAI ESZKÖZÖKRŐL ÉS ANYAGOKRÓL

Közlekedés szaktechnikai eszközök. II. rész.

1. Forgó rakodógép

Tipusa: UN 050 (alaptípus)

Alkalmazása: az MN-en belül csapat, továbbá tábori és központhadtáp tagozatban a terepen történő anyagmozgatási feladat végrehajtására. (Kiegészítő eszközökkel különféle egyéb feladatok ellátására, pl. földmunka végzésé).

Főbb harcászati műszaki adatok:

Fő méretek:

Hossz: 6,4 m (tengelytávolság: 2,15 m)

Szélesség: 2,31 m (puttony oldalnyúlás: 0,95 m)

Magasság: 2,88 m (felemelt puttonnyal 4,05 m)

Önsúly: 7000 kg

Maximális teherbírás az összes helyzetekben: 1200 kp.

Maximális emelőerő: 4300 kp.

Munkaeszközök: (17 fajta eszköz, katalógusban felsorolva)

Kezelőszemélyzet: 1 fő

2. Konténer rakodó – szállító tehergépkocsi

1) *Tipus:* Zil-130 alapjármű, UNIKON H-I. 6000 típ. 5 t konténeremelő.

Alkalmazása: az MN-en belül a tábori és központhadtáp tagozatban a kijelölt szállító alegységeknél az 5 tonnás konténerekkel történő anyagmozgatási feladatok végrehajtása során azok le, illetve felrakása, közúton való szállítása.

Főbb használati műszaki adatok: (UNIKON H-1-6000 típ. konténeremelőre vonatkozólag)

Fő méretek:

– legnagyobb magasság 4,0 m

– tengelytávolság: 4,5 m

Terhelési adatok:

– össz teherbírás: 6000 kg

– hasznos teher: 5000 kg

Rendszerbentartás várható ideje: 15 év

II) *Tipus:* RÁBA 20 t-ás konténer emelő-szállító nyergesvontató.

Alkalmazása: MN-en belül a tábori és központhadtáp tagozatban a kijelölt

szállító alegységeknél a 20 t-ás konténerekkel történő anyagmozgatási feladatok végrehajtása során azok le, illetve felrakása, továbbá a közúti szállítás lebonyolítása.

(Megjegyzés: A konténer emelő-szállító nyerges pótkocsi a 2 - tengelye RÁ-BA U16.256 FS típusú nyergesvontatóhoz kapcsolható, amellyel komplett 20 t-ás konténer emelő-szállító egységet képez.)

Főbb használati-műszaki adatok:

a) RÁBA U16.256 FS nyergesvontató:

- megengedett össz gördülősúly: 3200/3800 kp
- megengedett nyeregterhelés: 9000 kp
- jármű összsúlya: 7000 kp

b) Konténer emelő-szállító pótkocsi (HLS-200 78/TK) fő méretek:

- hossza: 8,9 m
- szélessége: 2,5 m
- magassága: 3,93 m
- önsúly: 9300 kg
- hasznos terhelés: 20 250 kp
- nyomtáv: 1,8 m
- tengelytávolság: 1,36 m

Emelő teljesítmény: 2x10 kp a menetirány szerinti jobb oldalon.

Rendszerbentartás várható ideje: 15 év

Egészségügyi szaktechnikai eszközök

1. Sebesültszállító autóbusz

Típus: Skoda SM-11; Ikarus 260 alaptípus + kiegészítő berendezés

Alkalmazása: az MN-ben tábori kórházbázisokon belüli sebesültszállításra; kórházbázisoknál hátsószámba történő sérültkiürítésre, tömegsérülési gócokban a sérültek elszállítására.

Főbb használati műszaki adatok:

Fő méretek:

Skoda SM-11	Ikarus 260
hossz: 11,0 m	11,0 m
szélesség: 2,9 m	2,5 m
magasság: 3,0 m	3,0 m
önsúly: 9000 kg	9000 kg
terepszög	
elől: 11°	11°
hátsó: 6,5°	7,5°

szállítható fekvő

sérültek száma: 21+4 fő

18+8 fő

Rendszerbentartás várható ideje:

Skoda SM 11 típus-nál 7 év

Ikarus 260 típus-nál 20 év

2. Vér- és hűtőakkumulátor szállító hűtőgépkocsi

Típus: IFA W-50; felépítmény: Budamobil; + kiegészítő berendezések.

Alkalmazása: MN-ben tábori egészségügyi anyagraktárak között vérellátó állomások között, az önálló kiszolgáló-ellátó zászlóaljknál (KEZ), a palackokba töltött véradói vér + 2 °C – + 6 °C közötti hőmérsékleten történő károsodásmentes szállítására.

Főbb harcászati-műszaki adatok:

- Fő méretek:*
- hossz: 7,2 m
 - szélesség: 2,48 m
 - magasság: 3,3 m
 - önsúly: 5800 kg
 - terhelhetőség: 4000 kg

Vérszállító kapacitás: 500 ml-es vértároló palackból 1024 db

Hűtőakkumulátor tárolókapacitás: 330x220x30 mm hűtőakkumulátorból 896 db
(a feltölthető izotherm ládák száma: 448 db)

Az eszköz fő részei:

- IFA W-50 L/Sp alváz és motor;
- „BUDAMOBIL” hűtőfelépítmény;
- „Thermo-king” légkondicionáló berendezés;
- Egészségügyi kiegészítő berendezés
vérszállítási vagy hűtőakkumulátor hűtési, tárolási, szállítási célra.

Rendszerbentartás várható ideje: 20 év

3. Műtő-kötöző, súlyos és középsúlyos fektető, egészségügyi személyzet pihenető vasúti kocsi (Seb. száll. vonat részeként).

4. Tábori röntgenberendezés.

Típus: Medirönt-41;

Alkalmazása: MN-ben magasabbegység segélyhelyeknél, tábori egészségügyi intézeteknél röntgenvizsgálatok, illetve felvételek készítése céljából.

Főbb harcászati-műszaki adatok:

- hálózati feszültség: 220 V 50 Hz
- csomagoló ládák száma: 5 db
- telepítés ideje: 1 óra
- málházás ideje: 45 perc
- átvilágítási kapacitás: 25 fő/óra
- felvételi kapacitás: 12–15 fő/óra

Rendszerbentartás várható ideje: 20 év

5. Műtőkonténer

Típus: (Tábori műtőegység-konténer jellegű felépítményben)

Alkalmazás: MN-ben magasabbegység segélyhelyeken, tábori egészségügyi intézeteknél, műtétek végzésére.

Főbb harcászati-műszaki adatok:

Fő méretek:

- hossza: 5,0 m
- szélessége: 2,48 m
- magassága: 2,5 m
- önsúly: 5000 kg

Alapterülete telepítve a kiegészítő sátrakkal: 63,2 m²

Kiegészítő berendezésként: 1 db 8 kW 220 V 50 Hz-es áf. aggregát utánfutón

Önálló településre alkalmas (villamos szervo) a telepítés ideje 4 fővel: 3-40 perc

Műtőkapacitás napi 16 órás igénybevételénél egyszeri ellátmánnyal: 10-12 műtét

Rendszerbentartás várható ideje: 20 év

**ТЫЛ И СНАБЖЕНИЕ
СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ**

**Az anyagi eszközök egységes nyilvántartásának
rendszere**

Irta: I. KUSCS ezredes, a hadtudományok kandidátusa, docens

Fordítás: a „Тил и Снабзеније” c. folyóirat 1980/7. számából.

Az állami tulajdont képező összes fegyverzet-, harci- és más technika-fajtról, rakétákról, lőszerokről, tüzelő- és üzemanyagról, élelmiszerről, különböző anyagokról, laktanyák és lakóépületekről, valamint kommunális létesítményekről nyilvántartást kell vezetni, azokat kímélni, helyesen és törvényesen kell felhasználni.

Nyilvántartást a Fegyveres Erők minden tagozatánál abból a célból vezetnek, hogy időben ellássák az illetékes szolgálati közegeket és a vezető szerveket az azok rendelkezésére álló anyagi eszközök mennyiségére, minőségi (műszaki) állapotára vonatkozó, a csapatok és a flottaerők mindenoldalú biztosításának tervezéséhez és megszervezéséhez, ezen eszközök megóvása, kiadása (feladása, berakása, átrakása) törvényességének, felhasználása célszerűségének, helyességének és hatékonyságának ellenőrzéséhez, az elszámolási okmányok kiindulási adatainak előkészítéséhez szükséges megbízható információval.

A Fegyveres Erőknek, az állami nyilvántartási rendszernek szerves részét képező nyilvántartási rendszere, azzal azonos elvek alapján funkcionál és fejlődik. Azt azonban nagyobb mértékben befolyásolja a hadsereg és a flotta felszereltsége, állománya és felépítése, a csapatok és a flottaerők különböző ellátási fajtáinak megszervezése, továbbá a hadügy állapotát és fejlődését meghatározó más specifikus tényezők.

A jelenlegi nyilvántartási rendszer megszervezésének és funkcionálásának alapvető szabályait nagyszámú, főképpen az 50–60-as években életbeléptetett segédletek, utasítások és irányelvek tartalmazzák. Ennek a rendszernek az alapját a kézi nyilvántartás képezi, az egyes alrendszerek érdekében (anyagi eszköz-fajtánként) kidolgozott, egymással össze nem függő, nagyszámú okmány felhasználásával. Ez a rendszer igen terjedelmes és nem biztosítja a különböző anyagi eszköz-fajták nyilvántartásának egységes megközelítést, következésképpen nem felel meg a korszerű követelményeknek.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban azt sem, hogy az utóbbi tíz évben a műszaki-tudományos haladás következtében jelentős minőségi változások mentek végbe a hadügyben: a hadsereg és a flotta korszerű fegyverzetet, harci

technikát, anyag- és egyéb anyagi eszköz-fajtákat kapott, javult a csapatok és a flottacérek felépítése, jelentős mértékben fejlődött a hadművészet, korszerűsödött a csapatok vezetésének és azok számos ellátási-ágazatának megszervezése. Teljesen érthető tehát, hogy a meglévő nyilvántartási rendszer nem teszi lehetővé ezeknek a változásoknak a figyelembevételét.

Sok minden történt a csapat (hajó)-gazdálkodás vonatkozásában is. Intenzíven fejlődnek a kiképző központok, a lóterek, a harckocsi gyakorló pályák, a gépkocsi gyakorló pályák, a vízi gyakorló pályák, a kisegítő gazdaságok és egyéb más objektumok. Meghonosodnak a terhek szállításának és tárolásának, az egységcsomagok és konténerek alkalmazásával járó, élenjáró módjai. Ez ugyancsak nem fér bele az érvényben lévő nyilvántartási rendszer kereteibe.

Ezzel együtt az utóbbi időben a Fegyveres Erők különböző tagozatainál lényegesen erősödött a nyilvántartás vezetésének anyagi-technikai bázisa: kezdetét vette a számítástechnika széleskörű alkalmazása, megszülettek a nyilvántartással foglalkozó személyi állomány általános műveltsége és szakmai felkészültsége

A felsorolt újítások, továbbá a Szovjetunió Fegyveres Erőinek csapat (hajó) gazdálkodására vonatkozó utasítások és új összefegyvernemi szabályzatok életbeléptetése elkerülhetetlenül magával hozta azt, hogy komoly változtatásokat eszközöljenek a nyilvántartási rendszerben.

A Szovjetunió Fegyveres Erői hadtáptörzse által a Vezérkarral, a fő- és központi csoportfőnökségekkel a haderőnemek vezető szerveivel, a Katonai Hadtápt- és Közlekedési Akadémiával és más katonai tanintézetekkel közösen elvégzett hatalmas munka eredményeképpen létrejött egy új nyilvántartási rendszer, amely egy külön „Utasítás a Szovjetunió Fegyveres Erői fegyverzetének, technikájának, anyagának és egyéb anyagi eszközeinek nyilvántartására” c. okmányban került összegezésre.

Ezen okmánynak a tervezését az összes haderőnemek egységeinél, magasabb-egységeinél és az egyik flottahajón kísérleti felülvizsgálatnak vetették alá. A felülvizsgálat bebizonyította, hogy *az új nyilvántartási rendszernek nyilvánvaló előnye van a jelenleg érvényben lévővel szemben.*

Mindenekelőtt *kialakulnak az összes anyagi eszköz-fajták nyilvántartása megszervezésének és vezetésének az általános elvei.* Ehhez nagyban hozzájárul a valamennyi haderő- és fegyvernemre, továbbá szolgálati ágra kötelező egységes utasítás bevezetése, a nagyszámú segédletek, utasítások és irányelvek helyett. Nagy jelentősége van annak is, hogy ez az utasítás a fontosabb szabályokat nem alrendszerként (ahogy az korábban történt), hanem alkalmazásának tagozataiként határozza meg. A kísérleti felülvizsgálat bebizonyította azt, hogy valamennyi alrendszernek ilyen szerves egysége, lényegesen egyszerűsíti a nyilvántartási rendszert, teljesebbé, harmonikusabbá, gazdaságosabbá és hatékonyabbá teszi azt.

Nagy előnye az is, hogy *valamennyi alrendszerének alapját az egységesített nyilvántartási okmányok - formák alkotják.*

Csak a laktanyák és lakóépületeknek, a kommunális létesítményeknek és a földterületeknek a más anyagi eszközök nyilvántartásától eltérő nyilvántartását fogják külön okmányformákon vezetni. Ez lehetővé teszi azt, hogy a jelenleg használt több mint 700 nyomtatványminta helyett csak 144 legyen forgalomban. A nyomtatványminták egységesítése és azoknak az azzal kapcsolatos csökkentése kétségtelenül pozitív jelenség.

Azonkívül az új nyilvántartási rendszer az érvényben lévő állami szabvá-

nyok széles körű felhasználását úgy az össz-szövetségi, mint a másfajta termékosztályozók alkalmazásának lehetőségét illetően különbözik a jelenlegitől. Ez hozzá fog járulni ahhoz, hogy az jobban közelítsen az állami rendszerhez. A Fegyveres Erők vezető szervei és az illetékes népgazdasági hatóságok, vállalatok és szervezetek közötti szorosabb kapcsolat fenntartásához.

Az új rendszer javára billenti a mérleget annak univerzális volta is: biztosítja a nyilvántartásnak úgy a kézierővel, mint a számítástechnika felhasználásával való vezetését békében és háborúban. Ez azáltal érhető el, hogy valamennyi nyomtatványminta lehetővé teszi nyilvántartás kézi erővel való vezetését, azok pedig, amelyeknek feldolgozása csak számítás-technika segítségével lehetséges – formalizáltak. Az utasítás pontosan meghatározza a számítástechnika segítségével történő nyilvántartás megszervezését, tartalmazza az ESZG-en megoldandó fontosabb feladatok jegyzékét, javaslatokkal szolgál a folyamat automatizálására vonatkozóan. Ezek az anyagi eszközök Fegyveres Erőknél alkalmazott új nyilvántartási rendszerének az alapvető előnyei.

Maga az utasítás egy részből álló, egységes okmány. Az egyes részek felépítése egyforma. A könnyebb felhasználhatóság érdekében mindegyik rész külön-külön könyv formájában kerül kiadásra. Az tartalmazza az anyagi eszközök nyilvántartásának a szabályait az adott tagozatban és mellékelteként a szükséges nyomtatványmintákat a megfelelő magyarázattal, az alkalmazott szabvány mértékegységek jelölését, a nyomtatványminták, tartozékaik és a szabvány mértékegységek kódjait, a számítástechnika segítségével feldolgozandó nyomtatványok előkészítésére vonatkozó utasítást.

Az utasításban megtalálható az „anyagi eszközök fogalom egységes értelmezése, az meghatározza a nyilvántartás céljait, lényegét és a vele szemben támasztott követelményeket. A korábbiakhoz viszonyítva pontosabban és részletesebben határozza meg a szolgálati közegeknek és a vezető szerveknek a nyilvántartás vezetésével kapcsolatos kötelmeit, kihangsúlyozza azt, hogy a felsorolt személyek ismerjék jól és szigorúan alkalmazzák az okmányban rögzítetteket, saját hatáskörükben ellenőrizzék azoknak az alárendeltek általi végrehajtását.

Jóval részletesebben és konkrétan ismerteti az utasítás minden nyilvántartási okmány összeállításának és formábaöntésének a rendjét. Legelsőként olvasható, a „nyilvántartási okmány” meghatározása, mely szerint „az egy olyan okmány, amely tartalmazza” az utasításban megszabott sorrendben formába öntött és az érvényben levő jogszabálynak megfelelő „jogi jelentőséggel bíró információ”. A könnyebb használhatóság érdekében az összes nyilvántartási okmányok rendszerezve vannak és rendeltetésüknek megfelelően feltételesen három csoportra – alapokmányok, nyilvántartási könyvek és lapok, továbbá kiegészítő jellegű okmányok – oszlanak.

Az utasítás pontosítja az anyagi eszközök kiszolgáltatásával (kiadásával, beakadásával, feladásával) átadással, nyilvántartásból való törlésével, minőségi (műszaki) állapotának megváltozásával, azok tartós tárolásba való helyezésével és felfrissítésével kapcsolatos műveletek okmányolásának rendjét. Az utasítás külön kihangsúlyozza azt, hogy az egységek, hajók és magasabbegységek ellenőrzése során minden rendű parancsnok köteles megkülönböztetett figyelmet fordítani a nyilvántartás állapotára is. Annak vezetésével, az anyagi eszközök és a nyilvántartási okmányok tárolásával kapcsolatosan az ellenőrzéskor feltárt összes hiányosságokat haladéktalanul meg kell szüntetni.

Az utasítás által a nyilvántartás megszervezésére és vezetésére vonatkozóan tartalmazott általános jellegű szabályok egyforma mértékben érvényesek mind békében, mind háborúban. A működő hadseregnél és flottánál azonban a nyilvántartásnak meg vannak a maga sajátosságai. Ez mindenek előtt vonatkozik a működő hadsereg állományába távozó egységek (hajók), magasabbegységek törlésére, azoknak a rendeltetési helyre való megérkezése utáni nyilvántartásba vételére, az anyagi eszközök kiadására, átvételére és leírására, a helyi eszközökből, zsákmányokból stb. beszerzett anyagi eszközök nyilvántartásának rendjére. Mindezeket a sajátosságokat a vizsgált okmány tárgyalja. Az utasítás meghatározza a nyilvántartási okmány-nyomtatványok készítésének és azokkal, a csapatok és a flottaerők ellátásának rendjét.

Befejezésül meg kell említeni, hogy az okmány tartalmát a közeljövőben eljuttatják az egységekhez, hajókhoz, intézetekhez és vezető szervekhez.

Fontos, hogy azt minden szolgálati közeg mélyrehatóan tanulmányozza és letegye a megfelelő vizsgát. Különös figyelmet kell fordítani a nyilvántartást közvetlenül szervező és vezető személyek átképzésére. Azok kötelesek részleteiben elsajátítani a funkcionális kötelmeikkel kapcsolatos kérdéseket, köztük az új nyilvántartási okmányok megszerkesztésének, vezetésének, formába öntésének, nyilvántartásának és tárolásának rendjét.

Meg kell oldani más, igen felelősségteljes, az új nyilvántartási rendszerre való áttéréssel kapcsolatos feladatokat is. Ilyenek pl. a szükséges nyomtatványok elkészítése és időben történő eljuttatása, minden tagozathoz, az új nyilvántartási könyvek és lapok felfektetése az anyagi eszközök leltározásának lefolytatása stb.

Az új nyilvántartási rendszerre való áttérés fontos esemény és az hozzá fog járulni a csapatok és flottaerők sokoldalú biztosítása tervezésének és megszervezésének korszerűsítéséhez, a fegyverzet, a technika, az anyag és más anyagi eszközök jobb megóvásához és hatékonyabb felhasználásához.

Az üzemanyaggal való takarékoság mindenki feladata

Irta: Kurt Brunner ezredes az NDK Nemzetvédelmi Minisztériuma Üzemanyag Főosztályának vezetője

Fordítás: a „Til i Sz nabzsenyje” című folyóirat 1980/6. számából

A Német Demokratikus Köztársaság Nemzeti Néphadseregének egységeinél, alegységeinél és intézeteinél, a népgazdaság többi ágazatához hasonlóan terjed az energiahordozók gazdaságos felhasználására irányuló mozgalom. Szolgáltatunknak a kőolajtermékek megóvásáról gondoskodó szakemberei irányt vettek azok racionális és hatékony felhasználására. Vállalták, hogy jelentős üzem- és kenőanyag megtakarítást érnek el anélkül, hogy csökkentenék a harc- és szakki-képzés színvonalát. Az NDK Nemzetvédelmi Minisztere azt szabta a hadsereg, a légerő és a flotta harcosainak feladatául, hogy átgondoltabban tervezzék meg a gázolajnak és a benzinnek a fogyasztását.

A foganatosított intézkedéseknek következtében már 1978-ban sikerült négy százalékkal csökkenteni a felhasznált üzem- és kenőanyag mennyiségét anélkül, hogy az negatívan befolyásolta volna a harc kiképzést. Vizsgáljuk meg, miképpen is sikerült ilyen eredményt elérni?

Minden körzetparancsnokhoz évente háromszor összesítőértékelést terjesztettek fel az elvégzett munkáról, amelynek alapján az képet kapott az egységek kőolajtermékekkel való ellátottságáról. A fegyvernemi főnökök és a szolgálati-ág vezetők személyesen jelentették a körzetparancsnoknak az üzem- és kenőanyag-készletet és a kiszabott felhasználást, a takarékoskodás érdekében tett intézkedéseket. Azon kívül elkészítették a katonai tanácsnak az üzemanyag csapatok általi racionális felhasználására vonatkozó határozat-tervezetét. Mindez lehetővé tette azt, hogy a tervekben idejében elvégezzék az üzemanyag- és kenőanyag fogyasztás csökkentésével kapcsolatos korrigálásokat, jobb eredményeket érjenek el azok teljesítésében.

A sok mozgalom közül figyelmet érdemelnek a Szabad Német Ifjúsági Szövetség kezdeményezésére kibontakozott „a legolcsóbb kilométerért” mozgalom; harc a „Kiváló vezető” megtisztelő cím, valamint a „Kiváló gépkocsi (harckocsi, páncélozott szállítójármű)” elnevezés elnyeréséért; állandó konzultációk a hadigazdaság problémáival kapcsolatosan. Ezeken a parancsnokok és azok hadtáphelyettesei mellett részt vesznek az üzem- és kenőanyagot fogyasztó fegyvernemek és szolgálati-ágak képviselői stb. is.

Az általunk szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a kőolajtermékekkel való takarékoskodás tartalékait azoknál az alegységeknél kell keresni, ahol a

harci- és szaktechnika közvetlen alkalmazása történik. Ezzel kapcsolatosan különös jelentősége van a vezetők, kezelő személyzet ügyszó való öntudatos viszonyulásra való nevelésének, a munka tudományos megszervezése meghonosításának, az emberek ésszerű elosztásának. A katona kollektívákban mi a párt- és az ifjúsági szervezetek segítségére támaszkodunk.

Az üzem- és kenőanyag takarékoskodással kapcsolatos munkánkat illetően az eredményeink figyelemreméltóak, a megoldatlan kérdéseknek a száma ennek dacára még jelentékeny. Ezekhez sorolandó először az üzem- és kenőanyag fogyasztási normáinak helytelen alkalmazását; másodsor a normákkal kapcsolatos számvetésekben előforduló hibák és pontatlanságok, harmadszor a különböző járművek és fődarabok műszaki hibái.

A sok kezdeményező javaslat, köztük a jelentős eredményt adók is, továbbá azok a tények, melyek azt igazolják, hogy az egyes szakemberek nem értették meg a megoldandó feladatok aktualitását, egy hadsereg-szintű hadigazdasági konferencia megtartására készítették bennünket. Ez a konferencia az NDK MNH hadtápfőnöke – nemzetvédelmi miniszterhelyettesnek az irányítása alatt folyt le, aki megnyitó beszédében azt javasolta, vitassák meg miképpen lehet a harci- és politikai kiképzésben nagyszűrésű eredményeket elérni, nagy anyagi és pénzeszköz befektetés nélkül, ami azt követeli a katona kollektíváktól, hogy állhatatosan harcoljanak azok takarékos felhasználásáért, kellőképpen kell hogy növekedjen a parancsnokoknak és a szolgálati-ág főnököknek a szerepe, a technika kezelése, karbantartása és megóvása szabályainak a személyi állomány általi elsajátításának megszervezésében. Azok kötelesek megmagyarázni a személyi állománynak az ezen tevékenységgel kapcsolatos társadalmi-, katonapolitikai- és hadigazdasági problémákat és fejleszteni a harcosokban a szilárd szocialista meggyőződést.

Az energiaforrások hatékony és kíméletes felhasználásához hozzátartozik a forgalomban lévő köoolajtermékek ésszerű alkalmazása is. Nem a gazdaságunk nyersanyagbázisa korszerűsítésével kapcsolatos másodrendű kérdéstről, hanem arról van szó, hogy azoknak is olyan nagy jelentőséget kell tulajdonítani, mint az alapvető nyersanyag-fajtáknak. Az NDK NN-ében ezt már régen gyakorolják. Az ide vonatkozó okmányok meghatározzák a hulladék nyersanyag gyűjtésének módjait és azt, hogy azért mely szolgálati közegek a felelősek.

Nálunk kialakult a hulladék nyersanyag gyűjtésének és beszolgáltatásának a pontos rendszere. Így pl. a fáradtolajat a csapatoknál összegyűjtik és beszolgáltatják a „Minol” népgazdasági vállalat alárendeltségébe tartozó helyi állami átvevőhelyeken. Ezek realizálják a hulladék nyersanyagot.

Az NDK NN-ében a hulladék nyersanyag központosított gyűjtésének ez a rendszere jól beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Napjainkban felvetődött az állami átvevő-helyek területi vonatkozásban megfelelő láncszemei kialakításának kérdése.

A beszolgáltatott hulladék nyersanyag mennyisége évről-évre nő, és annak összegyűjtésében nem kis szerepet játszanak a tömegek. Az eredmények nem elhanyagolhatók. Az utóbbi években kapott friss olajnak majdnem ötven százalékát, annak idején hulladék nyersanyag, azaz felhasznált termék formájában szolgáltatották be. A hűtőfolyadékknak is mintegy 80 százaléka származott hulladékból.

Mi világosan látjuk a még általunk realizálandó lehetőségeket is. Ezek főképpen a hulladék nyersanyag beszolgáltatási normája csapatok általi végrehajtá-

sára, az átvevőhelyek számának növelésére, azok munkájának javítására vonatkoznak. Ismeretes, hogy az olajcserét, a hűtőfolyadék leeresztését a gépkocsivezetők, a kezelő személyzet tagjai, avagy a harckocsivezetők, vagyis az ezért felelős és az üzem- és kenőanyagot fogyasztó fegyveremek és szolgálati ágak végzik. A beszolgáltatott hulladék nyersanyag mennyisége és minősége elsősorban azoktól függ. A gyakorlat bebizonyította, hogy a mutatók csak ott jók, ahol megszervezték a feszes együttműködést és jóindulatúan viszonyulnak a kérdéshez.

Üzemanyag túlfogyasztás és annak okai.

Az üzemanyag túlfogyasztás

- 15-20%-kal nő – ha a porlasztót nem szabályozták be helyesen;
- 5-15%-kal nő – ha a légszűrő karbantartása nem megfelelő;
- 10-30%-kal nő – ha a gumiabroncsokban alacsony a belső nyomás;
- 10-20%-kal nő – ha a négyütemű belsőégésű motorban az egyik gyertya üzemképtelenné válik;
- 20-30%-kal nő – ha a hidakat és a rossz utakon való közlekedést biztosító készülékeket nem kapcsolják be idejében;

Az üzem-, különösen a kenőanyag hatékony alkalmazásának a másik oldala – azok maximális felhasználása. Ide tartozik az olajcsere időközének a lehetőleg maximálisabb meghosszabbítása.

Ezideig a lánctalpas és a személygépkocsik kivételével, valamennyi járműhöz egyfajta olajat használtunk. Annak következtében, hogy benzin és diesel motorokhoz különböző márkájú gépolajat használunk, a csere időszakát sikerült egyharmadára csökkenteni. Jelentős mennyiségű kitűnő minőségű olajat takarítottunk meg.

A bevezetett újdonságok hozzájárulnak nemcsak az üzemanyagszolgálat katonái, tiszthelyettesei és tisztjei, hanem a fegyveremek és szolgálati ágak technika üzemeltetéséért felelős tisztjei szakképzettségének színvonalával szembeni követelmények fokozásához is. Eredményeket csak úgy lehet elérni, ha központosítottan oktatjuk a személyi állományt, az állandóan gyarapítja ismereteit. Véleményünk szerint a harcosok politikai-, harc- és szakkiképzésének jó megszervezése mellett, nap mint nap kell azokat felvértezni hadigazdasági ismeretekkel is. Ennek a parancsnokok, a politikai munkások, a törzsben dolgozó tiszttek tevékenységének szerves részévé kell válnia. Sajnos nem mindegyik parancsnok és nevelő érti a megoldandó feladatok fontosságát. Egyáltalán nem arról van szó, hogy valamilyen új tantárgyat kellene a kiképzési programba beiktatni. Az elméleti és a gyakorlati kérdéseket összességében kell vizsgálni, azokat a foglalkozások során össze kell kapcsolni gazdasági ismeretekkel, segíteni kell a személyi állományt az utóbbiaknak a mindennapi munkában való felhasználásában.

Utánzásra méltó példát mutatnak a gépjárműszolgálat szakemberei. Azok már átdolgozták a katonavezetők kiképzésének tervét. Ez a program már nagyobb figyelmet fordít a járművek gazdaságos vezetése problémájának, az objektív, valamint a subjektív tényezők szempontjából. Itt az üzem- és kenőanyagok tulajdonságait és azok felhasználásának szabályait azon jármű-fajták megismerésével összefüggően tanulmányozzák, amelyeken azokat alkalmazzák. Röviden szeretnék szólni a csapatok villamosenergia ellátásával kapcsolatos tapasztalatról. Az alakulat állandó jellegű hálózatról, továbbá benzin, vagy gázolaj áramfejlesztőről kapja azt. Mi meggyőződünk arról, hogy a csapatok villamosener-

gia ellátását kombinált eljárással kell biztosítani. Ennek megfelelően a villany-
áram benzin- és gázolaj áramfejlesztők általi előállítását és az állandó jellegű
hálózatról való felhasználását 30:70 arányban kell megvalósítani. Ellenőriztük,
hogy mibe kerül a két forrásból nyert energia külön-külön. Kiderült, hogy az
áramfejlesztők által termelt energia kilencszeresen drágább az állandó jellegű
hálózatról kapott energiánál. Ezért mi intézkedtünk az olcsó villamosenergia-for-
rások szélesebb körű felhasználására.

Az NDK NN személyi állománya mindent megtesz annak érdekében, hogy
az állam által biztosított fűtőanyagot és energiát minél hatékonyabban használja
fel és ezáltal nagyban hozzájáruljon az ország gazdasági- és védelmi képességé-
nek erősítéséhez.

A raktárakban folyó rakodási munkák gépesítése

*Irta: Nyikola Zsekov mérnök ezredes
a Bolgár Néphadsereg Szállító Szolgálat Főnöke
Fordítás: a Til i Szabzsenyije 1981. évi 1. számából*

A korszerű harcban a siker elérésének egyik döntő tényezője – a csapatok teljes és időbeni anyagi-technikai biztosítása, amely nagymértékben függ a hadtáp személyi állomány felelősségtudatától, a raktárak rakodó eszközeinek és erőinek ésszerű manővereztetésétől és a rakodási műveletek pontos megszervezésétől. Ezeket a kérdéseket a Bolgár Néphadseregben intenzív kísérleteknek vetettük alá.

A különböző új eszközök alkalmazása következtében létrehoztuk a rakodási munkák egységes rendszerét, amelynek alapját a csomagok, konténerek és raklapok képezik. A fentiekben túl, nálunk tapasztalt szakemberek irányításával rendszeresen folynak kísérletek, olyan céllal, hogy segítséget nyújtsanak az anyagok konténerbe történő tárolásához és az új anyagmozgatási eszközök létrehozásához. Befejeztük a hagyományos, kézierővel történő anyagmozgatást és minden figyelmünket a rakodási műveletek gépesítésére irányítjuk.

Célkitűzéseinknek megfelelően a raktárak típusainak, az alkalmazott technikának és a mozgatásra kerülő anyagoknak megfelelően meghatároztuk technológiai műveletek optimális variánsait. Kiemelt figyelmet fordítottunk a gépesítés rendszerének tökéletesítésére. Egyik legfontosabb irányunkat a raktárgazdálkodás rekonstrukciója képezi.

Nem titok, hogy az anyagi készleteink nem egy helyen olyan épületekben kerülnek tárolásra, ahol gépeket és gépi eszközöket már lehetetlen tárolni. Ezek korszerűsítését differenciáltan hajtjuk végre, közben igyekszünk a korszerű követelményeknek eleget tenni: eltávolítjuk a felesleges falakat, kiszélesítjük az ajtókat, növeljük azok számát, megerősítjük a plafonokat és az anyagok gyors kiadása végett növeljük a rakodófrontokat. Mindezeket a feladatokat maximális anyagi és pénzügyi takarékossgal igyekszünk elvégezni.

A tervezők és gépesítési szakemberek közös erőfeszítése eredményeképpen „típus raktárakat” sikerült kialakítani az összes anyagok tárolása vonatkozásában.

Az új tervrajzokban figyelembe vettük a magas hatékonyságú rakodási technológiai folyamatokat igénylő gépeket, amelyek megkönnyítik az anyagi eszközök gyors kiadását a harc készség érdekében.

A BN-ben a rakodások gépesítésének két alapvető módszere ismeretes: a csomagok és konténer alkalmazása. Az első módszer, két variáns szerint oszlik meg, azaz a csomagok: 350 és 1000 kilogrammosok.

A rakodási munkák szakemberei alkalmazzák a KP-2Y típusú kézikocsit és a KBB-2500-as típusú elektromos kocsit. Segédeszközönként raklapokat, szalagokat, különböző gépeket használnak.

A 350 kg-os csomagok alkalmazása csak a raktárak (tárolók) rekonstrukciója után vált lehetővé. Elsősorban azért, mert keskenyek voltak az ajtók és például a lőszeres ládák egymásra voltak rakva. A munka termelékenységét növelésére elősegítette az új módszer alkalmazása.

A tapasztalat azt is megmutatja, hogy a módszerrel nagyobb csomag-egységek létrehozása is lehetséges 2, 4, 6 és 8 csomagokból. Ez már lényegesen növeli a munkatermelékenységet. Azonban 2 tonnán felül már lefogyó segédeszközök szükségesek.

Az alapvető változat – a komplex rakodás gépesítésénél az 1000 kg-os csomag létrehozása, mely során a terhek elhelyezése az előírt méretű raklapokra történik. Az anyagok nagyrésze szilárd csomagoló eszközben van elhelyezve, ami lehetővé teszi a csomagolás elterjedését raklapok nélkül, csak a csomagok átfogatását kell végrehajtani gépi eszközökkel.

Felvetődhet a kérdés az olvasóban, hogy milyen technikai eszközöket alkalmaznak – elterjedten – a BN hadtáp alegységeiben? Ezek közé soroljuk a motoros és elektromos targoncákat, az autóra szerelt hidraulikus emelőszerkezeteket, az 1–3,2 tonnás emelőtargoncákat és így tovább. Természetesen, ezek az új eszközök jelentősen megkönnyítik az emberi munkát.

A következőkben vizsgáljuk meg a „kontinerezáció” kérdéseit. A konténerek alkalmazása a hadsereg életében növeli a szállítási folyamat minőségét, csökkenti az anyagmozgatási műveletek számát és megkönnyíti a ritmikus, szabályozott ellátást. A csapatoknál csak akkor szállítunk konténerekkel, ha előzőleg meggyőződünk annak célszerűségéről és természetesen az ország egységes konténerszállításának keretei között.

A hadtáp szakemberek tevékenysége az anyagmozgatási folyamatok gépesítésével kapcsolatban arra irányul, hogy keresse azokat a lehetőségeket, amelyek úgy a stacionális, mint a tábori viszonyok között – a korszerű harcban is – alkalmazhatók. A fenti követelményeknek teljes mértékben megfelelnek a ruházati anyagoknál használt szekrénytípusú fémraklapok, amelyek egymásra négy sorban is rakhatók és könnyen mozgathatók az egyik helyről a másikra.

A rakodási munkák szervezetében, technológiájában jelentős szerepet játszik a technikai eszközök tökéletesítése, amelyet az újítóink végeznek el. Például létrehoztak olyan egy sor új eszközöket, amelyek segítségével meggyorsították a raktárakból az anyag kiadást. Figyelmet érdemel az a tény is, hogy a csapatoknál kialakították a kerékre szerelt raklapokat, amelyek segítségével a gépkocsik megakadásának ideje 4-5-szeresére lerövidül és kevés rakodóerőt igényel.

Az egységparancsnokok és a hadtáp szakemberek részére – a komplex gépesítés létrehozásával egyidőben – segédletet adtunk ki a rakodási munkák gépesítésére. Ebben a segédletben feltüntettük a különböző technikai eszközök jellemzőit, adatait, rajzokat, a működtetés és a biztonsági szabályokat stb.

Terveink valóra váltásában felhasználjuk a szocialista országok hadseregeinek ezirányú tapasztalatait is. Összességében elmondható, hogy a raktárainkban folyó rakodásgépesítési munkálataink – technológia, technikai eszközök stb. – megfelelnek a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeiben elfogadott normatíváknak.

A rakodásgépesítés hadseregen belüli megvalósításának története elenyésző, de óriási dinamizmussal halad előre. Magától értetődő, hogy ez a folyamat korszerű technikát és jól képzett kádereket követel. A mi népgazdaságunk sikerei megkönnyítik e feladataink teljesítését.

A BN hadtáp szakemberei megtesznek minden tőlük függőt azért, hogy ennek a kérdésnek, a rakodásgépesítésnek minőségi és hatékony megoldása – egyik legfontosabb kötelességünk teljesítéséhez, a csapatok harckészültségének fokozásához járuljon hozzá.

Az élelmezés és a kenyérsütés megszervezésének sajátosságai hegyekben

Írta: G. Burmisztrov mérnök alezredes

Fordítás: a *Til i Sznozbzenyije* 1981. évi 1. számából

Közismert, hogy a magas-hegyes körzetekben a katonákra egy egész sor klimatikus tényező hat, ilyen a levegő atmoszférikus nyomásának csökkenése, az elégtelen oxigénmennyiség, hőmérséklet, időjárás és a levegő páratartalmának éles változásai stb.

A katonák egészségének, munkaképességének megőrzése érdekében, a nagy energiafogyasztás pótlására, a szervezet ellenállóképességének fokozására – azaz a speciális hegyi klíma hatásainak ellensúlyozására – rendkívül fontos jelentőséggel bír a személyi állomány élelmezésének helyes megszervezése. Milyen sajátosságokat kell figyelembe venni a fentiek során?

Addig, amíg a hegyi körletekben *korlátozottak* a helyi élelmiszerkészletek felhasználásának lehetőségei, hiányoznak az utánszállítási útvonalak és a bonyolult időjárási viszonyok megnehezítik az élelmiszerek eljuttatását az egységekhez és alegységekhez, szükséges a „megemelt fogyasztó élelmiszer” készletek létrehozása.

A magassággal fordítottan arányosan növekszik a napsütés. Ezért előfordulhat – erős napsütés esetén – a személyi állománynál az álmatlanság, fásultság, étvágytalanság, sőt napszúrások, leégések is. Ezért a szakácsoknak, ha nyílt terepen dolgoznak, ajánlatos a védőszemüveg viselése és az egész test felületének gondos betakarása.

A légnyomás változása, a hőmérséklet csökkenése miatt a hegyi körzetekben megnövekszik a vízben főzött termékek főzési ideje. Különösen megnő a friss káposzta, babok, kásák és a rizs főzési ideje. Átlagosan a húsok, zöldségek, kásafélék *főzési ideje 1000 méteren 10–15⁰/₀-al, 2000 méteren 20–30⁰/₀-al, 4000 méteren 50–80⁰/₀-al növekedik.*

A gyakorlatok tapasztalatai bebizonyították, hogy ilyen viszonyok között is a meghatározott időre ízletes és jómínőségű ételeket lehet készíteni. Ez elérhető a konzervek és koncentrátumok felhasználásával és néhány technológiai folyamat alkalmazásával.

A gyorsan elkészíthető, feldolgozható termékek sorába tartoznak: a kásák, a szárított burgonya, a konzerv-ebédanyagok, a hús, hal és zöldség konzervek és előételek. Különösen beváltak tekinthetők e tekintetben a félkészételek. Kímélő ételként azokat a koncentrátumokat alkalmazzuk, amelyek nem igényelnek főzést.

Ami a technológiai folyamatokat illeti, az elkészítés idejét – hegyekben – jelentősen kétszeresére csökkenti, ha a húsok 0,5 kg-nál kisebb darabban kerülnek főzésre.

A mozgókonyhák olajjégőinek időbeni elzárása elősegíti az ételek ízének, minőségének megőrzését. Természetesen más sajátosságai is vannak a mozgókonyhák üzemeltetésének. Például az étel elkészítése friss élelmiszerekből zárt „fedő” és szelepek mellett. Ez biztosítja a megfelelő nyomás létrejöttét, a hőmérséklet meglétét és a főzési idő csökkentését.

A gázolajjal üzemelő olajjégők működéséhez használt gázolajat 15⁰/₀-al ki kell egészíteni keraszinnal az éghetőség miatt.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a hegyekben csökken a szervezet zsír-szükséglete, mint ahogy nehezedik a légzés, azaz szaporodik a légzésszám. Ugyanakkor növekszik a cukor és fehérje igény a szervezet munkaképessége helyreállítása érdekében. Ezt mindenképpen figyelembe kell venni az élelmezés tervezésekor és az étlap összeállításakor.

A hegyekben jelentősen megnő az A₁, B₁, B₂, B₆ és C vitamin igény a magnéziummal, foszforral és a kalciummal együtt. A hegyi körzetekre jellemző a jódszegénység, ezért a főzés végén célszerű az ételeket jódozott sóval ízesíteni.

Jelentősen megnő a vízfogyasztás, Egy főre elérheti a napi 8–12 litert is, ebből 3–5 litert ivásra, illetve tea készítésre lehet felhasználni.

Az élelmezés szabályozása nagymértékben függ a harc kiképzési feladatoktól.

Meleg időjárás esetén kijelölésre kerülnek az étkezési időpontok. Például a reggeli kiosztás ideje: 5.30–6.00; ebéd: 11.00–11.30; vacsora: 18.00–18.30, – a helyi idő szerint és 35, 25 és 40 százalékos kalória elosztásban.

Az erős fizikai erőfeszítést igénylő napokon az étkezés rendje természetesen változhat. Például a személyi állománynak, menet előtt kiosztják a meleg reggelit, tízórait (húskonzerveket, kenyeret, cukrot, teát) és hideg ebédet. A meleg vacsorát pedig 2–3 órával a sötétség beállta előtt kapja meg az állomány. A kalóriának reggelire 30⁰/₀-át, ebédre, tízóraitra 25–30⁰/₀-át és vacsorára 40–45⁰/₀-át tervezik.

Figyelembevéve, hogy a kis alegységek és az egyes katonák élelmezése rendkívül nehéz, ezért javasoljuk széles körben felhasználni a különböző hús- és kész-étel konzerveket. A készétel konzervek melegítése melegítő eszközökkel, sőt a lefolytatott kísérletek alapján erre a célra fel lehet használni a BMP-k, pszh-k, harcokcsik motorjait és a kipufogó gázokat, valamint a motor hűtővizét – ami már felmelegedett – úgy, hogy azokra kell a konzerveket ráhelyezni.

Ilyen viszonyok között – a gyakorlatok tapasztalatai szerint – fontos, hogy a személyi állomány egyénileg is képes legyen az étel elkészítésére az erőcsészékben. Ezenkívül célszerű, ha az alegységek szállítóeszközein rendszerint könnyen elfogyasztható konzervkészleteket képezünk.

Természetesen a hegyi körzetekben a kenyérsütés is maga után von egy sor sajátosságot, hiszen a liszt víztartalma a megengedettnél könnyen megemelkedik, ami kihathat, azaz lassítja a kenyértészta kclési folyamatának idejét és ez elvezet a sütési idő akár kétszeres növeléséhez is.

A szárazság emelkedésével kapcsolatos, hogy a hegyekben a kenyér könnyebben kiszárad. Ezért a kenyér tárolását lehetőleg polietilén vagy kartondobozban kell elvégezni, ami lehetővé teszi a kenyér minőségének megőrzését 4–5 napon keresztül.

A fentiekből is jól érzékelhető, hogy a személyi állomány élelmezése a hegyekben rendkívül megnehezedik. A feladatokat eredményesen csak akkor teljesíthetjük, ha jól és alaposan ismerjük az étel és kenyérsütés sajátosságait.

MILITÄRWESEN

A hadtápszolgálat szervezése és vezetése, valamint a hadtápbiztosítás problémái harcszerű határbiztosításkor

Írta: Wilhelm, K. vezérőrnagy
Megjelent a Militärwesen, 1979. 11. számában.

Az NDK határőrsége azon feladatának megoldása, hogy kivédje és megsemmisítse az imperialista erők agressziós tevékenységét feltételezi az alegységek, egységek harcához és életéhez szükséges mindennemű anyag időbeni és kezdeményező – gazdag biztosítását. A határőrség hadtápszolgálatának ezt a feladatát bonyolult viszonyok között kell végrehajtani. Ezt az alegységek nagykiterjedésű elhelyezése, a szokásos utánszállítási utak felhasználásának korlátozott lehetősége, helyi ellátóbázisok kiesése és az ellenségnek a hadtápszolgálat munkájának zavarására irányuló szándéka indokolja.

A fentiek miatt már békében foganatosítani kell olyan rendszabályokat, amelyek alapján megoldható a határőrség egységeinek, intézeteinek és vezető szerveinek anyagi, technikai és egészségügyi biztosítása a fenti nehéz körülmények között. Ezzel a határőrség vezető szervei és parancsnoki állománya megvalósítja Hoffmann hdstbk. nemzetvédelmi miniszter követelményét:

„Javítani kell a törzsek és csapatok magasabb harckészültségbe helyezésének szervezési feltételeit. Az állandó harckészültség feladatait úgy kell megoldani, hogy minden körülmények között biztosítva legyen a határbiztosításban levő alárendelt egységek biztosítása és a vezetés átvétele haladéktalanul megtörténjék.”

A hadtáp állandó magas harckészültségének fenntartása mellett fontos az is, hogy a hadtápbiztosítás pontos és változatgazdag tervezésével, elegendő anyagi készlet létrehozásával, valamint célszerű, áttekinthető, lehetőleg híradóeszközökön továbbítható harci és tájékoztató okmányokkal elősegíteni az átmenetet a békehelyzetből a folyamatos után- és hátraszállítás háborús helyzetébe. A tervezett rendszabályoknál abból kell kiindulni, hogy a határőr egységek és alegységek hadtápbiztosítása időleges hadműveleti átalárendelés esetén is saját erővel és eszközökkel történik.

– Az „Aprilsonne-78”, a „Normative-79” és a „Koren-79” fedőnevű hadjáratok és parancsnoki-törzszvezetési gyakorlatok bizonyítják, hogy az elrendelt hadtáprendszabályok elősegítik az NDK határőrsége harckészültségének további emelését.

A következő rendszabályokat vezették be:

- növelték a határbiztosításban levő egységek csapatkészletét;
- az egészségügyi segély lehetőségeinek bővítése a határőr zászlóaljknál a zászlóalj-segélyhely vezetőjének szakosításával;
- jobb feltételek teremtése a súlyos sérültek hátraszállítására a határőr század szervezetszerű gépkocsijaival.

A gyakorlatok azt bizonyítják, hogy a határőrség hadtápszolgálata együttműködésben a szárazföldi csapatokkal és a helyi védelmi szervekkel abban a helyzetben van és kész arra, hogy megoldja a határőrség csapatainak és vezető szerveinek folyamatos és átfogó hadtápbiztosítását. A gyakorlatokon sok új ismeret és probléma is felmerült, amelyek alapján az optimális harcckészültség érdekében intézkedést kell kiadni.

A hadtápbiztosítás megszervezése

Tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a hadtáp időbeni felkészítése a harcserű hadtápbiztosítás nehéz körülményeire nagy jelentőséggel bír. A békéből a harcserű határbiztosításhoz való átmenetnél felmerülő feladatok teljes megoldása döntően attól függ, hogy békében miként oldották meg a mindenoldalú hadtápbiztosítás személyi, anyagi és szervezési feltételeit. A hadtápnak abból kell kiindulnia, hogy a határőr egységek, alegységek anyagi, technikai és egészségügyi biztosítása megoldott legyen olyan körülmények között is, mint – amikor a határőrszázadok és zászlóaljtagok álló és mozgó őrséi, járőrei, felderítő és harcscsoportjai rendszerint a századtámpontonról a határszakasz teljes mélységében aktív és mozgékony felderítő, biztosító és védelmi tevékenységet folytatnak; amikor a kerületi parancsnokságok és határőrezredek tartalékai aktív tevékenységgel a veszélyeztetett irányokban és térségben a következő feladatokat oldják meg:

- diverziós erők behatolásának és szétszóródásának, valamint határprovokációk elterjedésének megakadályozása;
- a határsáv mélységében felderített diverziós és ellenforradalmi bandák megsemmisítése;
- a szárazföldi csapatok szétbontakozásához szükséges fontos objektumok, körletek és irányok védelme;
- a határ ideiglenes biztosítása;
- a rejtett háború azon akcióinak megghiúsítása a határsávban, amelyek a határbiztosítási feladatok teljesítését kérdésessé teszik vagy kizárják.

A hadtáp felkészítésének általános követelményei mellett a harcserű határbiztosításra való áttérés időszakában a csapatok és a hadtáp életképességének fenntartására előzetes rendszabályokat kell foganatosítani arra az esetre, ha az ellenség tömegpusztító fegyvereket alkalmaz. Ezek:

- hadtápipézetek telepítése olyan objektumokban, vagy körletekben, amely optimális védelmet biztosít;
- erők és eszközök felkészítése mentőosztagokká;
- az általános ABV felderítés rendjén belül radiológiai felderítés és sugár-ellenőrzés a hadtápnál;
- tömegpusztító fegyverek által okozott károk felszámolásának előkészítése együttműködve a területi erőkkel;
- étkeztetés biztosítás nagyterjedésű sugárfertőzés esetére.

Az anyagi biztosítás felkészítésének további fontos feladata a békében gyakorolt, részben helyi szervekre támaszkodó ellátási rendszer átállítása a teljes csapatellátásra, valamint az alegységek és egységek készleteinek növelése a kerületi parancsnokságok és az ezredraktárakból.

Ebben az időszakban a határország kiképző ezredeivel meg kell teremteni azokat az anyagi, technikai és szállítási feltételeket, hogy ezekkel rövid idő alatt olyan harcoss alegységeket alakíthassanak, amelyeket tartalékként vagy biztosító cróként alkalmaznak.

Az NDK–NSZK határa mentén lévő határőr ezredek szervezetének és feladatainak figyelembevételével az alárendelték hadtápbiztosítása a békebeli objektumokból továbbra is optimális változatnak marad. Az ezredraktárak, – műhelyek, – segélyhelyek áttelepítése a határőr csapatok adott konkrét körülményei között bonyolult. Így ez kivételes eset és csak rendszerint akkor kell végrehajtani, ha azt a hadműveleti helyzet megköveteli és a szállítótér lehetővé teszi. Tartalék körleteket és objektumokat csak akkor lehet elfoglalni, ha az a hadtápipintézetek őrzését és védelmét hátrányosan nem befolyásolja, az után- és hátraszállítások hossza pedig nem növekszik. Amennyiben a hadtápipintézetek áttelepítése az eredeti helyről elkerülhetetlen, akkor azt lépcsőzetesen, a működőképesség és a vezetés állandó fenntartása mellett kell végrehajtani.

Ha a hadtápegységek és intézetek vezetése az eredeti helyről kérdésessé válik, akkor az ezred hadtápvezetési pontját tartalék körletbe kell áttelepíteni. Mivel a határőrezred hadtápjá nem rendelkezik híradóeszközzel, az áttelepülés csak akkor értelmes, ha oda a törzs is áttelepül. Hacsak a törzs települ át, akkor célszerű a harcállásponton egy hadműveleti vagy összekötő csoportot hátrahagyni a hadtápvezetési pont állományából az állandó kölcsönös tájékoztatás és a megalapozott parancsnoki és hadtáp elhatározás meghozatala céljából. Döntő az, hogy a hadtápvezetési pont az áttelepülés időszakában is képes legyen vezetni az összes alárendelt hadtápegységet és intézetet.

Amikor a határőr század a határszakaszt támponttól biztosítja, illetve védi, akkor gyakori változat a század-ellátópont telepítése. Az elfogyasztott anyagok pótlása ebben az esetben is először a század eredeti helyőrségében maradt készletekből történik. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy a meglévő szállítóterrel összhangban célszerű az ellátópontot először a *következő anyagokkal feltölteni*:

- lőszertartalék egy része;
- egyéni egészségügyi védő- és kötözőcsomagok;
- élelmiszer 3 napra;
- vegyvédelmi anyag;
- pótalkatrész;
- híradó anyag;
- ivóvíz.

A szakaszoknál levő készletekkel együtt a század képes 2–4 napig magát önállóan ellátni. A fennmaradó anyagkészletet (lőszer, üzemanyag, élelmiszer, ruházat stb.) a lehetőség szerint kell kiszállítani a század ellátópontjára. Az ellátópont, a századparancsnok és szakaszok között az összeköttetés biztosítására egy R-109 rádiót kap. Az ellátópont települési helyének kiválasztásánál figyelemmel kell lenni arra, hogy a gépjárművek és a sebesültek részére a közelben fedezék legyen.

A hadtáp vezetése

A hadtápvezetés fejlesztése, különösen a harcszerű körülmények közötti összes folyamat racionális és időtakarékos megszervezése vonatkozásában, a harc-készültség egyik fontos oldalaként a határőrségnél különös jelentőséggel bír. Az elmúlt években végrehajtott gyakorlatok és ellenőrzések bizonyítják, hogy a határőrség egységeinek és magasabbegységeinek hadtápvezetési pontjai egyre jobban ismerik:

- a célirányos, összpontosított tájékoztatást s ezzel azok összegyűjtését, feldolgozását és továbbítását csökkentett idő alatt;
- megalapozott hadtáp-elhatározás meghozatalát időben;
- a hadtápbiztosítás megtervezését és megszervezését;
- s így a hadtáp folyamatos vezetésének biztosítását.

Ehhez mindenekelőtt – a hadtáptisztek, biztósok és tiszthelyettesek katonai képzetségének emelése mellett – hozzájárult:

- a hadtápvezetési pont célszerű összetétele és harci csoportosítása;
- összehangolt kötelek és ciklusgrammok alapján végzett átgondolt munkaszervezés;
- tipizált szervezési, tervezési és vezetési harci és nyilvántartó okmányok alkalmazása;
- jobb minőségű együttműködés és információcsera a hadműveleti törzsszel és a fegyvernemekkel.

Gyakorlatok és vizsgálatok alapján a kerületi parancsnokságok és ezredek hadtápvezetési pontjának célszerű összetétele a következő:

- a hadtápszolgálat szervei;
- a technikai szolgálat szervei;
- a törzs és politikai osztály harcállásponthoz nem tartozó tisztjei (1. sz. vázlat a folyóirat végén található!).

A parancsnok anyagi helyettese, mint a HVP vezetője felelős a hadtáp megszervezéséért, a HVP munkaszervezéséért, a HVP-nek alárendelt erők folyamatos tájékoztatásáért, valamint mindennemű anyag utánpótlásáért.

A meghatározott és összehangolt funkciók alapján a parancsnok mindkét helyettese, az anyagi és technikai is, közvetlen hatást gyakorolnak a hadtáp vezetésére.

A gyakorlat azt bizonyítja, hogy a két helyettes közötti szoros együttműködés szükségessége elsősorban az anyagi, technikai és egészségügyi biztosítás objektív kölcsönös kapcsolatából adódik. Ez különösen az elhatározás meghozatalakor és a különböző vezetési okmányok kidolgozásakor nyilvánul meg, itt számos intézkedést térben és időben össze kell hangolni.

A határőregységek elhelyezése nagy távolságon, valamint azok aktív és mozgékony tevékenysége az anyagi, technikai és egészségügyi biztosítás pontos megtervezését és összehangolását igényli. A határőregységeknél és -alegységeknél a következő időszakokra célszerű tervet készíteni:

- tevékenységekre a határmenti harcok befejezéséig;
- a harc-készültség (-képesség) helyreállítására és a határ-biztosítás újjászervezésére.

A helyzetmegítélés, elhatározáshoz szükséges megalapozott javaslatok kidolgozásának, az előjáró és határszakaszon tevékenykedő szárazföldi csapatok tájékoztatásának nélkülözhetetlen alapját képezi a folyamatos és gondos adatnyilvántartás. Célszerűnek látszik a Határőr Parancsnokság által kidolgozott és a csapatoknál gyakorlatban kipróbált tipizált okmányok használata. Ezek az okmányok összhangban vannak a teljes harckészültség utánra vonatkozó HJT jelentéssel. Ilyen tipizált okmány továbbítása jelentős időmegtakarítással jár (2. sz. vázlat).

2. sz. vázlat

Tipizált előzetes intézkedés (minta)

Fsz.	Azonosító szó	Pcs. szám
ELŐZETES HADTÁP INTÉZKEDÉS		
1.	A csapatok háborús htp. bizt.-hoz átállást fejezzék be-ig.	
2.	Fogyasztási normák	
3.	Gyalogsági lőszer javadalmazás
4.	RPG-7 lőszer javadalmazás

A határbiztosító alegységek csapatkészleteit -ig emeljék meg.

A jelentések elkészítésében jelentős előrehaladás történt a tisztek készségének kialakításában is. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a jelentések száma és terjedelme meghaladja a rendelkezésre álló híradóeszközök továbbításának lehetőségét. Ezen a területen további tanulmányozásra van szükség.

Együtműködés

Olyan körletekben az együtműködés, nemcsak hadműveleti, hanem hadtáp szempontból is, feltétlenül szükséges, ahol egyidőben a határőrség, a szárazföldi csapatok és más fegyveres erők egységei, alegységei tevékenykednek. Háborús helyzetbe való átmenetkor a határőrség hadtápjának együtműködésbe kell lépni a területi védelmi szervek hadtápjával is.

Megállapítható, hogy gyakorlatok során egyre hatékonyabb együtműködést alakítottak ki a határőrség, a szárazföldi csapatok és a területi védelmi szervek között. Az adott feladattal összhangban egyre jobban kikristályosodott az, hogy az együtműködés a határőrség és a szárazföldi csapatok magasabbegységei között – a saját csapatok ellátásáért való egyéni felelősség fenntartása mellett – azért szükséges, hogy

1. Az anyagi, technikai, egészségügyi és közúti (szállítási) biztosítás minden tevékenysége cél, feladat, irány, határszakasz, idő és módszer szerint össze legyen hangolva;

2. Közös harctevékenység esetében a sikeres biztosítás végrehajtása céljából a kölcsönös segítség és támogatás biztosított legyen.

Itt felmerül annak a szükségessége, hogy a határőrcsapatok hadtápbiztosítási tevékenységét ideiglenesen alárendeljük a szárazföldi csapatok harctevékenységüknek és manőverkésztsége biztosításának.

Az együttműködés történet

- Az anyagi helyettes, vagy az általa megbízott tiszt közvetlen kapcsolatba lép a fedező csapatok hadtáp-vezetési pontjával;
- a hadműveleti csoportból egy, a helyzetet jól ismerő tisztet küldünk tájékoztatásra a hadtáphelyzetről;
- egy-két hadtáptiszt vezényleésével a fedező csapatok harcálláspontjának hadműveleti csoportjához;
- összekötőtiszt küldése a fedező csapatok hadtápvezetési pontjához.

Ügyelni kell arra, hogy a kapcsolat tartásával megbízott tiszt oroszul is tudjon tájékoztatást adni.

Amíg a szárazföldi csapatokkal, az együttműködés tartalma, terjedelme és módszere egyértelműen kialakult, addig ez a területi védelmi szervekkel további tanulmányozást igényel, pontosításra szorul.

A területi védelmi szervekkel való együttműködés tartalma az eddigi tapasztalatok szerint a következőkre terjed ki:

- a határőregységek biztosítása üzemanyaggal és élelmiszerral;
- helyi intézetek (műhelyek, szolgáltató és egészségügyi intézetek) felhasználása;
- tájékoztatás a határsávban levő utak állapotáról és romboltsági fokáról;
- tömegpusztító fegyverek, illetve intenzív harcok által okozott károk felszámolása (mentés, elelem- és ivóvízellátás stb.).

Az együttműködés alábbi módszerei célszerűek:

- a tervezett ellátási intézkedések állandó pontosítása a határőrparancsnokság és a katonai körzet hadtápszolgálatára között;
- összekötőtisztek cseréje a határőrparancsnokság és az illetékes területi védelmi szervek között a tevékenység előkészítési időszakában;
- az anyagi helyettes vagy egy megbízott tiszt személyes kapcsolatfelvétele az illetékes védelmi szerv hadtápszolgálatával (3. sz. vázlat).

Jövőben a gyakorlatokat fel kell használni arra, hogy ismereteket szerezzünk az együttműködés tartalmáról, terjedelméről és megszervezéséről elsősorban a háborús helyzetbe való átálláskor, a határőregységek harcképességének helyreállításakor, a határbiztosítás újlagos megszervezésekor, tömegpusztító fegyverek alkalmazása után és tömeges sérülések keletkezésekor. Az itt felmerülő feladatokat pontosítani kell és ezekből a gyakorlat számára le kell vonni a szükséges következtetést.

Az anyagi biztosítás

A határőregységek és -egységek rendelkezésre álló anyagi készletének nagysága jelentősen befolyásolja azok harckészültségét és harci erejét.

Az Egyesített Fegyveres Erők fedező csapatainak alkalmazásakor, a határmenti ütközetek során a már kifejtett indokok alapján aligha van arra lehetőség, hogy a határbiztosító egységeknél az elfogyott vagy megszemmisült anyagot pótolják. Az elmúlt években ezért számos intézkedést vezettek be, hogy ezen egységek anyagi önállóságát hosszabb időre növeljék. A miniszter parancsára megemelték a határőrszázadok, - zászlóaljak és - ezredek készleteit. Bár ezzel az önállóság növekedett, a szárazföldi csapatok határközelbe való felvonulása előtti időt

mégis fel kell használni arra, hogy az ezredraktárból anyagot szállítsunk ki az ottani készletek optimális növelésére.

Ezt a feltehetően rövid időt fel kell használni arra, hogy a határőrparancsnokság raktáraiból a megfelelő irányban előretolt készleteket halmozunk fel a csapatok részére. Ezeket a készleteket megfelelő helyen rakodásra kész állapotban kell tárolni és egyéb szervezési intézkedést kell tenni a gyors rakodás és kiszállítás biztosítása céljából. Az eddigi kialakult normákat is pontosítani kell.

Az anyagi biztosítás tervezése a szárazföldi csapatoktól eltérően nem egy harci napra, hanem hosszabb időre történik. Megfelelő készletképzéssel és fogyasztási normák kialakításával biztosítani kell, hogy a háború első napjaiban, a szárazföldi csapatok határmenti harctevékenysége alatt a népgazdaság háborús állapotba való átállításáig a határőralegységek és -egységek ellátása biztosított legyen.

Az összes készletet javadalmazásba kell átszámítani és mindent be kell kapcsolni a háborús ellátásba. A helyi üzemek, vállalatok ebben az időszakban rendszert már nem vehetők figyelembe az ellátásnál. A laktanyában maradt készleteket viszont figyelembe kell venni az ellátásnál. (4. sz. vázlat.) Az első harci napon különösen lőszerből lesz magas a fogyasztás, ezért a készleteket a megsemmisüléstől őrizni kell és azokat hatékonyan kell felhasználni.

Technikai biztosítás

A határőrcsapatok magas gépesítése miatt a technikai biztosítás vezetésének és megszervezésének minősége komolyan befolyásolja a vezető szervek és csapatok harckészültségét és döntően hat a harcserű határbiztosítás sikerére. A harckészültség érdekében már békében biztosítani kell a parancsokban rögzített üzemképesség fenntartását és ha lehet túlszárnyalását.

A jelenlegi készletképzés-norma pótalkatrészekből biztosítja a javításokat nemcsak normál határbiztosítás mellett, hanem harcserű körülmények között is, minden különösebb utánszállítás nélkül. A harcserű határbiztosításra való átmenetkor a parancsnoknak és a technikai szolgálatnak arra kell ügyelnie, hogy a karbantartás helyes megszervezésével minél nagyobb kilométertartalékot biztosítsunk.

A parancsnok elhatározásához a technikai helyettes javaslatokat dolgoz ki a technikai biztosításra. A parancsnok jóváhagyása után ezek a javaslatok képezik a technikai helyettes elhatározásának alapját.

Ez magába foglalja:

- a technikai biztosítás súlyképzését (melyik alegységet kell elsősorban biztosítani, elsősorban végrehajtandó feladatokat, a munka sorrendje);
- a javító és vontató erők tevékenységének iránya, ideje és feladatai, valamint a sérült technikai gyűjtőhely telepítésének ideje és helye;
- határőrszázaljak és -századok feladatai a technikai biztosítás területén (személyi állomány felkészítése, karbantartás rendje stb.).

Az ezred technikai biztosítása az 5. sz. vázlaton közölt vázlatok szerint történhet.

A technikai biztosítás egyik fő feladata a sérült gépjárművek hátravontatása a javító műhelyekhez. A hátravontatás az egységek és alegységek rendszeresített és egyéb eszközeivel történik azzal a céllal, hogy a sérült gépjárművek üzem-

képességét minél előbb helyreállítsák és megsemmisítésüket az ellenség által megakadályozzák.

A vontatás megszervezésénél a következő elvek és normák alakultak ki

1. Sérült gépjármű hátravontatása:

– a zászlóalj vontató raja által a kijelölt hátraszállítási úton, vagy a legközelebbi fedezékekig;

– az ezred vontató rajai által a fő irányban a helyszínről, vagy a zászlóalj sérült technikai gyűjtőhelyről az ezred sérült technika gyűjtőhelyére (5. sz. vázlat).

2. Zászlóalj szinten rendszerint csak könnyű járművet vontatnak hátra.

3. Minden zászlóaljkorletben sérült technika gyűjtőhelyet rendezünk be a törzs, egyik század közelében, vagy egyéb megfelelő helyen függően a várható sérült technika mennyiségétől, valamint a szélességi és mélységi kiterjedésektől.

4. Sérült technika gyűjtőhely telepíthető az ezred stacionális műhelye közelében is.

5. Átlagos vontatási távolság a sérülés helye és a zászlóalj sérült technika gyűjtőhely között 5–15 km a zászlóalj és az ezred sérült technika gyűjtőhely között 20–40 km. Ezekből a távolságokból és alkalmazott vontatóeszközök számából adódik az ezred vontatási lehetősége 24 órán belül.

6. Az ezrednél rendszerint 5–10 vontatóeszköz (darus gk., traktor, tkg.) lehet. Ezek naponta 16–32 sérült gépkocsit tudnak hátravontatni. Napi 35–65 kocsi esetén, tehát a sérült technika 50%-a hátravontatható.

7. A hátravontató sorrendjét a sérülés jellege és a javítás terjedelme szabja meg.

Egészségügyi biztosítás

A harcserű határbiztosítás hadtápbiztosításának egyik legbonyolultabb része az egészségügyi biztosítás. Különösen érvényes ez a sebesültek összegyűjtésére és hátraszállítására. (6. sz. vázlat.) Itt is érvényes az az elv, hogy az alárendeltek egészségügyi biztosításáért a rendelkezésre álló egészségügyi erővel és eszközökkel a parancsnok felelős.

A segélynyújtást és a hátraszállítást harcserű határbiztosításkor a következők jellemzik.

– a ZSH különösen jelentős szerepet játszik, mivel az esetek többségében innen a sebesülteket az ESH kikerülésével közvetlenül a kórházba szállítják;

– a fentiekből következik, hogy már a zászlóaljnál kell biztosítani az első orvosi segélyt, elsősorban életmentés céljából;

– a sebesültek hátraszállításának ideiglenes megakadása a szárazföldi csapatok támadásának kezdetétől vagy bekerítéskor;

– a jelenlegi szervezés szerint a zászlóalj és az ezred segélyhelyek nem mozgóhelyek;

– az egészségügyi anyag utánpótlására az ezredtől a zászlóaljakhoz nincs lehetőség.

Ebből le kell vonni azt a következtetést, hogy az ezredtől a zászlóalj segélyhelyeket orvossal kell megerősíteni. A ZSH vezetőjének kiképzésében jelentős helyet kell biztosítani az első orvosi segélynek. Különösen fontos a légzés biztosítása, a vérkeringés fenntartása, valamint a vérpótló szerek alkalmazása. A segély-

hely vezetőjének ezen kívül megfelelő ismeretekkel és készségekkel rendelkeznie kell a betegek ápolásában is, mert a hátraszállítás ideiglenes lemaradása miatt a sebesültek és betegek egy meghatározott ideig a zászlóalj-segélyhelyen maradnak, ahol orvosi ellátás mellett ápolásra is szükségük van. A segélynyújtásra szükséges anyagok megfelelő mennyiségben a ZSH-en rendelkezésre állnak. Különösen ügyelni kell a vérpótlószerekre, a vérzés- és fájdalomcsillapítókra.

Gyakorlatokon szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy a határország sebesültjeinek 75%-át a ZSH-ről közvetlenül a kórházba kell szállítani. Ez egyértelműen jelzi a zászlóalj-segélyhely szerepét a határország egészségügyi biztosításában. A segélyhelyre nagy felelősség hárul a sebesültek életének megmentésében és harc-képességük helyreállításában.

A jövőben a következő problémák megoldására kell figyelmet fordítani:

- az első orvosi segély követelményeinek megfelelően folyamatos (legalább 2 évenként) továbbképzésre és minősítésre a sokk leküzdésében és a baleseti sebesültekben;

- ez értelemszerűen érvényes az egészségügyi zászlósokra és tiszthelyettesekre is;

- egészségügyi anyag ellátásának javítása;

- a zászlóalj- és ezredsegélyhely segélynyújtásához és mozgékonyságához a szervezetszerű feltételek biztosítása;

- a határőrségi egységek és -egységek sebesült hátraszállítási lehetőségeinek kutatása a területi védelmi szervek által.

Összefoglalás

A tárgyalt problémák bizonyítják, hogy a határőrszervezetek folyamatos és teljes hadtápbiztosítása harckészültségének fontos oldala, és függ a már békében megteremtett feltételektől. Ehhez elsősorban a határőrök harcászati körülmények között végrehajtott kiképzése tartozik a hadtápbiztosítási feladatok teljesítése érdekében.

Ezen kívül az alábbi tervezett és elrendelt feladatokat célirányosan kell végrehajtani:

- a hadtápbiztosítás hatékonyabb megszervezése és vezetése;

- a hőrszázadok és -zászlóaljak anyagi önállóságának növelése;

- a hőrszázadok raktárai kitelepítési lehetőségeinek fejlesztése;

- egészségügyi intézetek mozgékonyságának biztosítása és hátraszállító képességének növelése;

- tipizált harcokmányok fejlesztése.

(Az 1., 3., 4., 5., 6. számú vázlat a folyóirat végén található.)

Gépkocsiszállítás hatékonyságának növelése

Írta: Straka, Z. alezredes

Megjelent: a Militärowesen, 1979. 11. számában

A csapatok anyagi biztosítása a hadtápszolgálat legfontosabb feladata, amely jelentős befolyást gyakorol a hadműveletek lefolyására és eredményére. Jelentős figyelmet igényel az összes vezető szervtől és végrehajtó hadtápegységektől, alegységektől és intézetektől.

A folyamatos anyagi biztosítás egyik fontos feltétele a csapat- és hadműveleti készletek időbeni képzése és tárolása. Az anyagi biztosítás szoros kapcsolatban van az időbeni utánpótlással. Itt nemcsak az elfogyasztott anyagok pótlásáról van szó, hanem az előírt készlet szintek helyreállításáról.

A kiegészítés az anyagi helyettes elhatározása alapján történik. Az elhatározás megszabja az utánpótlás konkrét megszervezését, amelynek alapján a szállító alegységek a meghatározott helyre, a megadott időben és terjedelemben azt végrehajtják.

A csapatok anyagi ellátása folyamatos utánpótlásának biztosítása a csapat- és hadseregbázisokon tárolt készleteken kívül kiegészítő készleteket hoznak létre. Ez az igen fontos szervezési rendszabály lehetővé teszi az anyagok utánszállítását akkor is, amikor nem sikerült a meghatározott időn belül az előljáró raktárakat telepíteni.

A korszerű hadműveletek egyik fontos jellemzője a tömegpusztító fegyverekkel, vagy anélkül vívott harc tevékenység. Ez a tény az anyagfogyasztás mennyiségére és összetételére is jelentős hatást gyakorol. Különösen a lőszerfogyasztás emelkedhet. Ez ugyancsak magas követelményt támaszt a szállító alegységek felé, különösen a háború kezdetén. Tehát már békében meg kell teremteni azokat a feltételeket – elsősorban tervezésnél – melyek mellett a szállító csapatok feladataikat a háború első napjaiban is teljesíteni tudják.

A szállító alegységek tevékenységének hatékonysága függ az első rakodási tervek átgondolt kidolgozásától. A szállító alegységek által szállított anyagi eszközök mennyiségét és típusát befolyásolja a háború első napjaiban várható (tervezett) anyagfogyasztás, amelyet az első rakodási tervben figyelembe kell venni. Ennek kidolgozásáért és a tervvel szemben támasztott követelménytámasztásért az felelős, akinek feladata az anyagi biztosítás.

A követelmények megszabásánál figyelembe kell venni, hogy az a hadászatban, hadműveleti művészetben, harcászatban a csapatok alkalmazásában stb. mennyiségi változtatást eredményezhet.

Ha a körülmények miatt a szállítandó anyag összetételében változtatást kell alkalmazni, akkor az első rakodási tervet át kell dolgozni, hogy reális feltételeket teremtsünk a csapatok teljes és folyamatos anyagi biztosításához.

Amikor a csapatok tervezett fogyasztását az első rakodási (szállítási) terv szerint végrehajtották, akkor dönthetnek, hogy egyes szállító zászlóaljnál az utánpótlás folyamatában hogyan csoportosítsák. Ha a szállító zászlóaljakat megrakott állapotban megalapozatlanul hosszú ideig összpontosítási körletben tartják, akkor az ahhoz vezethet, hogy támadásban az utánpótlás tervezett száma csökken.

Ilyen vonatkozásban mi elemeztük a Neutron-76 fedőnevű törzsvezetési gyakorlaton a szállító alegységek tevékenységét. Az első rakodási (szállítási) terv adatait a végrehajtott alegységeket az 1. sz. táblázat ismerteti.

1. sz. táblázat

Szállítandó anyagok összetétele és mennyisége

Anyag megnevezése	t	és %	Szállító z. száma
Lőszer	9020 t.	31,2%	8
Repülő lőszer	960 t.	3,3%	1
Üzemanyag	13 060 m ³	41,1%	
Repülő üzemanyag	5890 t.	20,4%	45

A hadműveleti hadtáp gyakorlata N-3-kor kezdődött, így 4 szállító zászlóalj már lőszerszállítási feladatot hajtott végre a tüzelőállásokba.

Lőszerszállítás a háború kezdetén rendszerint igényes követelményt támaszt a szállító alegységek felé. Ilyen szempontból követelmény, hogy már az első szállítási (rakodási) tervben kijelöljük azokat a zászlóaljakat, melyek ezt a feladatot végrehajjták. Szükséges, hogy ezeket a zászlóaljakat a hadműveleti felépítésben – a hadsereg, front, vagy saját ország katonai gépkocsiútjai mentén – úgy helyezzük el, hogy a lőszer meghatározott helyre gyorsan elszállíthatassák. Ezen oszlopok mozgásának biztosításához megfelelő közúti komendáns és útépítő erőket és eszközöket kell készenlétben tartani. Ezek harckészültségi foka legyen összhangban azon szállító egységek harckészültségével, amelyeket e lőszerszállításra kijelöltek.

A Neutron-76 fedőnevű törzsvezetési gyakorlaton a hadtápbiztosítási terv N-3. napján a szállító zászlóaljat alkalmazták a következők szerint: 2 zászlóalj lőszer, 2 zászlóalj üzemanyagot, 1 zászlóalj repülő lőszer, és 1 zászlóalj repülő üzemanyagot szállított. Az utánszállítást ténylegesen N-3 és N-4-kor fejezték be. Ezen a napon még 12 megrakott zászlóalj maradt.

A hadművelet különböző napján alkalmazott szállító zászlóaljakról a 2. sz. táblázat ad ismertetést.

2. sz. táblázat

Szállító zászlóaljak tevékenysége naponta

Zászlóaljak tevékenysége	H A D M Ű V E L E T I N A P																			
	N-2				N-3				N-4				N-5				N-6			
	L	RL	Ü	RÜ	L	RL	Ü	RÜ	L	RL	Ü	RÜ	L	RL	Ü	RÜ	L	RL	Ü	RÜ
Tartalékban z.	4	1	9	4	2	—	7	3	—	—	2	2	—	—	1	1	—	—	—	—
Első szállítást végző z.	4	—	—	—	2	1	2	1	2	—	5	1	—	—	1	1	—	—	1	1
Második szállítást végző z.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	4	—	—	—	2	—
Harmadik szállítást végző z.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—

Megjegyzés:

L — lőszer; Ü — üzemanyag; RL — repülő lőszer; RÜ — repülő üzemanyag

A zászlóalj nem azonos mértékben vettek részt a szállításban. Ezt első-sorban az elfogyasztott anyagok kiegészítése szabja meg. Elsőként a lőszert kell kiszállítani és főleg a tüzelőállásokba. Az üzemanyag kiszállítása viszonylag későn kezdődik.

A szállító zászlóalj kihasználtsági foka hadigazdasági mutatók alapján értékelhető.

Ilyen mutatók a következők:

- a gépjármű kihasználási együtthatója;
- szállítóeszközök alkalmazási együtthatója;
- a szállítás kihasználási együtthatója stb.

Ezen mutatók mindegyike érinti az utánpótlási folyamat meghatározott területét és segíti az adott tevékenység hatékonyságának objektív értékelését. Ezen kívül áttekintést kapunk a vezető és tervező szervek munkájának színvonaláról.

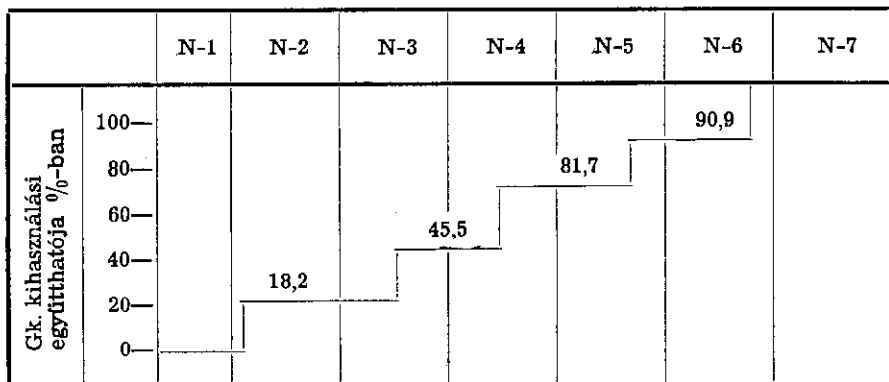
A szállítóeszközök tevékenységének összértékeléséhez célszerűnek látszott a gépjármű kihasználási együtthatójából kiindulni. Számítási alapegységként a szállító zászlóaljat vettük.

Az elemzés eredményét az 1. sz. ábra mutatja. Az ábrából kitűnik, hogy az utánszállításban az összes szállító zászlóalj csak N-6-kor vett részt.

1. sz. ábra

Szállítóeszközök kihasználási együtthatójának értéke

H A D M Ű V E L E T I N A P

Ha mi abból a feltételezésből indulunk ki, hogy egyéb anyag (műszaki anyag, pótalkatrész stb.) csak az első szállítási tervben taglalt anyagok kiszállítása után lehetséges, akkor a zászlóalj lassú bekapcsolása az utánpótlási folyamatba negatívan hat a csapatok ezen anyagokkal való biztosítására. Az egyéb anyagok kiszállítása tehát először csak akkor lehetséges, amikor a szállító zászlóalj az első tervben rögzítetteket végrehajtották, vagyis rendszerint abban az időben, amikor az anyagi eszközöket a front előretolt bázisaira szállítják ki. Ebben az időben viszont jelentősen nőnek a távolságok az előretolt frontbázis és a mozgó hadsereg-bázis között. A szállító zászlóaljnak tehát jelentős távolságot kell leküzdeni.

Ebben az időben jelentősen nő a kiszállítandó lőszer mennyisége, amely a hadművelet atomfegyverek nélküli továbbfolytatásának lehet a következménye. Más szóval feszültség alakul ki a szállítási követelmények és a szállítási lehetőségek között.

A napi szállítási terv elkészítése a hadművelet folyamán nehéz. A szállítási terv elkészítése optimális módszerének bizonyult, amikor a tervet a front hadtáptörzs szállítási és biztosítási osztálya vezetőjének közvetlen irányításával, valamint a közlekedési szolgálat és a fegyvernemek képviselőinek együttműködésével készítik. A terv kidolgozói mindegyikére sajátos szerep esik, amely az általuk képviselt szerv tevékenységéből adódik. Az együttműködés módszerére a frontparancsnok anyagi helyettesének utasításai a mérvadók.

Az egyes fegyvernemek és szolgálatok képviselői ezen utasítások alapján dolgozzák ki a fegyvernemek utánszállítási követelményeit. A közlekedési szolgálat képviselője ezután a szállítási feladatokat szétosztja a szállító zászlóaljok között. A tervezés ilyen módszerénél biztosított a végrehajtás egységes felfogása, amely a frontparancsnok anyagi helyettese elhatározásából következik.

A Fronthadtáp Utasítás első szállítási terve szerint a szállító zászlóaljok N-2-től N-3-ig üzemanyag kivételével minden anyagot szállítanak. Az üzemanyag első kiszállítása N-2-től N-4-ig történik.

A NEUTRON-76 fedőnevű gyakorlat azonban az elvárásokat nem igazolta. Az első kiszállítás tervezett befejezési idejekor 6 zászlóalj éppen hogy megkezdte a kiszállítást, 4 zászlóalj pedig még meg sem kezdte. Ezeket a szállító zászlóaljakat üzemanyagszállításra jelölték ki. Emiatt a további szállítások időpontját módosítani kellett, ami csökkentette a szállítóeszközök teljesítőképességét, s így a tervezett utánpótlást a meghatározott terjedelemben nem sikerült teljesíteni.

A szállítási javításnak egyik célja az első szállítási terv időszakos átdolgozása, azzal a céllal, hogy a szállító zászlóalj kezdeti tevékenységéhez kedvezőbb feltételeket hozzunk létre.

Az első szállítási terv átdolgozása igen nehéz és munkaigényes feladat, amely számos szolgálati hely tisztjétől kézi tevékenységet igényel. Itt jelentős szerepet játszhatnak a harmadik generációs számítógépekre kidolgozott programok. Számítógépek alkalmazása lehetővé teszi az első szállítási terv változatgazdag megoldását rövid idő alatt.

Szükséges az is, hogy a frontgyakorlatok elemző tevékenységét javítsuk, és úgy építsük fel, hogy elegendő információt kapjunk. Ez mindenképp előfeltétel, mert minden elhatározásnak minden oldalú megoldásból kell kiindulnia. Ez azonban teljes és megbízható információ nélkül nem lehetséges.

FOLYÓIRATOKBÓL

I. Általános doktrinális kérdések

1. Rendszerelemzés, operatív kutatás, rendszertechnika.

A szerző röviden, közérthetően jellemzi a vezetés fenti módszereit.

Truppenpraxis, 1980. 12. szám 1017–1020. oldal.

2 Új szellemi hadviselés

A szerző a pszichikai fegyverekkel (a katona érzékszerveire ható anyag) kapcsolatos kutatások eredményeit ismerteti, majd tárgyalja ezen anyagok harci alkalmazásának lehetőségeit.

Military Review, 1980. 12. sz. 47–54. oldal.

II. Vezetés és gépesítés

1. A győzelem kulcsa.

A Til i Sznabzszenyije 1980. 2. számában vitaindító cikket jelentetett meg a „Végső cél a harcászultság” címmel. A folyóirat hasábjában a cikkel kapcsolatban rendkívül heves vita alakult ki. Jelen cikkben e vitát zárja le Taraszov vörgy. elvtárs.

Til i Sznabzszenyije, 1981. 2. sz. 34–37. oldal.

2. Osztrák vadász-zászlóalj hadtáp-helyzetének értékelése.

A zászlóalj hadtáptisztje helyzetértékelésében kitér az általános helyzetre, a szükséglet megállapítására az egész-

ségügyi biztosításra, a szükséglet fedezésére és a technikai biztosításra. Ezeket a kérdéseket a szerző részletesen elemzi.

Truppendienst, 1981. 1. szám 50–56. oldal.

3. Hadtáp, különbséggel.

A szerző összehasonlítja a szovjet és az amerikai hadsereg hadtápját.

Army, 1980. 11. szám 29–32. oldal.

4. Hadtáp terepszemrevételei.

A szerző a 3. amerikai páncélos hadosztály tapasztalatait figyelembe véve részletesen tárgyalja a hadtáp terepszemrevételezés amerikai módszerét.

Military Review, 1980. 6. szám 31–37. oldal.

III. Pártpolitikai munka, nevelés

1. Fokozzuk a gazdasági propagandát.

A Csehszlovák Néphadseregben különös figyelmet fordítanak az üzemanyaggal való takarékosagra és a politikai munka egyik fontos területének tekintik a gazdasági propagandát. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az eredményes gazdasági propaganda alapvető feltétele a parancsnokok, a szakszolgálatok beosztottjai, a politikai munkások, valamint a párt- és ifjúsági szervezetek aktivistáinak céltudatos és folyamatos együttműködése. Továbbiakban a cikk konkrétan ismerteti a gazdasági propaganda kérdéseit.

Lidova Armada, 1980. 15. szám, 718. oldal.

IV. Gazdálkodás, szállítás, egészségügyi biztosítás békében

1. Rakodások gépesítése raktárakban.

Zsekov ezds. elvtárs, a Bolgár Néphadsereg közlekedési szolgálatának főnöke cikkében foglalkozik a rakarak átalakításával, egységcsomagok kialakításával és a rakodóeszközök korszerűsítésével.

Til i Sztabzsenyije, 1981. 1. szám, 41-42. oldal.

2. Üzemanyag-veszteséget a minimálisra csökkentjük.

A veszteség okai felsorolása után a szerző ismerteti azok csökkentésének módszereit.

Militärtechnik, 1981. 1. szám, 20-22. oldal.

3. Pótalkatrészek szelektív raktározása.

A pótalkatrészek funkció szerinti csoportosítása után a szerző matematikai módszerekkel megkísérli meghatározni a tárolt pótalkatrész optimális mennyiségét.

Truppenpraxis, 1980. 12. szám, 1020-1022. oldal.

4. Zajártalom.

A motorok zúgása gyorsítja a katonák kifáradását, már 30 perces menet után különleges jelenségek lépnek fel, rosszul hallják a parancsokat. A szerző a kóros hatást diagramokban szemlélteti, majd néhány javaslatot tesz a zajártalom csökkentésére.

Webrtechnik, 1980. 10. szám, 90-94. oldal.

V. Harc-hadművelet hadtápbiztosítása, kiképzés, oktatás

1. Ruházati raktár szakharcászati gyakorlata.

A cikk részletesen ismerteti egy nagyobb ruházati raktár szakharcászati gyakorlatának naptári és levezetési tervét.

Til i Sztabzsenyije, 1981. 1. szám, 28-31. oldal

2. Élelmezés megszervezésének sajátosságai hegyekben.

A szerző átfogóan és konkrétan foglalkozik az élelmezés összes kérdéseinek sajátosságaival, kezdve a készletek felhalmozásától és melegétel, kenyér kiadásáig.

Til i Sztabzsenyije, 1981. 1. szám, 46-48. oldal.

3. Bemutató foglalkozások és gyakorlatok hatékonysága.

Szilenko vörgy. elvtárs cikkében több egység gyakorlatai és foglalkozásai alapján hasznos tanácsokat ad a gyakorlatok hatékonyságának emelésére.

Til i Sztabzsenyije, 1981. 2. szám, 24-27. oldal.

4. Ellátás harcban, hegyes terpen.

A szerző osztrák zászlóalj szinten ismerteti a hadtápbiztosítás összes kérdéseinek sajátosságait hegyes terepen.

Truppendienst, 1980. 6. szám, 599-604. oldal.

5. Pszichikai sérültek háborúban.

A szerző a II. világháborútól kezdve összeveti a nyugatiak fizikai sérültjeinek számát a pszichikai sérültekkel. Ezután ismerteti a pszichikai sérülés okait és kezelésük módszereit.

Military Review, 1980. 8. szám, 19-28. oldal.

6. A hadtápot ki kell képezni védelemre, lakott helységekből.

A cikk elején indokolják a kiképzés szükségességét, majd ismertetik a városharc sajátosságait és a hadtápcsapatok ezzel kapcsolatos feladatait.

Military Review, 1980. 9. szám, 9-15. oldal.

7. Hadtáp szakemberek kiképzése és továbbképzése.

A szerző cikkel első részében részle-

tesen ismerteti a fegyverzeti és technikai biztosítás tisztjei képzésének és továbbképzésének részletes tematikáját.

Kampftruppen, 1980. 4. szám, 159–161. oldal és 1980. 5. szám, 230–232. oldal.

VI. Katonai rendszer

1. Harckészültség értékelése az amerikai hadseregben.

Az amerikai hadsereg készültségi rendszerében megkülönböztetnek hadművelleti készenléti fokozatokat és harckészültségi szinteket. A hadművelleti készenléti fokozatok (összesen 5) meghatározzák a csapatok tevékenységének jellegét, állapotát és azon intézkedéseket, amelyek magasabb fokozatra való emeléshez szükségesek.

A harckészültségi szintek (4) jellemzik a szárazföldi csapatok alegységeinek, egységeinek és magasabbegységeinek tényleges állapotát és képességét harc megvívására. A cikk az utóbbit jellemzi részletesen.

Zarubezsnoje Vojennoje Obozrenyje, 1980. 12. sz., 33–37. oldal.

2. Technikai csapatok és az egészségügyi szolgálat.

A szerző rövid áttekintést ad a nyugat-német hadsereg ellátó, javító és egészségügyi csapatainak fejlődéséről, ismerteti a javítás, ellátás és egészségügyi biztosítás rendjét.

Truppenpraxis, 1980. 11. szám, 922–928. oldal.

KÖNYVSZEMLE — ÚJ KÖNYVEK

Kállai Gyula:

Életem törvénye.

Kossuth Könyvkiadó, 1980.

Kállai Gyula „tisztelettel nyújtja át” számadását az olvasónak, aki elolvassa

azt – korántsem – kölcsönös udvariaság jegyében – tisztelettel hajt fejet a könyv írójának politikai törekvései, cselekedetei, egész életútja előtt. A néhez történelmi helyzetekben kitűnőre vizsgázott kommunista iránti megbecsülés meghatározó érzés az olvasónak akkor is, ha a memoárban nyújtott értékelések egyikével-másikával nem tud teljesen azonosulni.

A kor, amelyről Kállai Gyula számot ad könyvében – amikor politikai pályafutása indult, majd érett politikussá lett: 1930-tól 1945-ig –, a magyar történelem súlyos, ellentmondásokkal terhelt korszaka volt.

A könyv, illetve Kállai Gyula életének, tevékenységének abban foglalt szakasza jól részletezi és összegezi mind az egységfront kiteljesedését nehezítő tényezőket, mind az akadályok lebontását szolgáló kommunista akciókat. A nehézségek számbavételénél általában megfelelő hangsúlyt kapott a leírtakban mind a kommunisták korábbi szektás elzárkózása, mind a szövetségesek bizalmatlansága.

Pintér István:

A Szociáldemokrata Párt története 1933–1944.

Kossuth Könyvkiadó, 1980.

Az ellenforradalmi rendszer negyedszázada idején a közélet nyilvánossága előtt tevékenykedő progresszív ellenzéki erők értékrendje még nincs megnyugtatóan, tudományosan tisztázva. Így például még ma is méltánytalanság tapasztalható a legális munkásmozgalommal, a szociáldemokráciával szemben. Ez nemcsak a régi, konzervatív ideológiák maradványainak és a korábbi népi-urbánus ellentétek hatásának tudható be, bár ezek szerepe tagadhatatlan. Szerepet játszik ebben az is, hogy kevés téveszme okozott olyan maradandó károkat a szocialista hagyományok helyes megítélésében, mint a

„szociálfasizmus” elmélete. Ennek mindmáig lappang olyan mutációs formája, hogy a formula nagyjából kifejezi ugyan az igazságot, politikai okokból azonban nem „szalonképes” többé.

Mind ezek következményeként alakulhatott ki az a jelenség, hogy a marxizmustól, a proletariátustól távol álló különböző ellenzéki értelmiségi, polgári, paraszti, és irodalmi csoportok, irányzatok sőkkel előkelőbb helyen állanak a haladó tradíciók ranglistáján, mint a szociáldemokrata párt, az osztályharcos szakszervezetek és a többi legális munkásszervezet, intézmény.

A szerző kitűnően ismeri a tárgyalt évtized kommunista mozgalmát, jártas a bel- és külpolitikán, a témával összefüggő alapvető kérdéseiben is. Mind ez lehetővé teszi számára, hogy biztonnával mozogjon az 1930–1940-es évek szakadékokkal sűrűn átszelt terepén.

A könyv nemcsak gazdag tényanyagával és a valóság sokrétű bemutatásával gyarapítja ismereteinket. Együttal gondolatébresztő munka is, amely különösen két területen ösztönöz további vizsgálatokra. Az egyik nagyívű kérdésköre a szociáldemokrata mozgalom szerepe a közvetlen politikai szférán túl is a munkásosztály és az egész magyar társadalom fejlődésében. A másik – hasonlóan széles körű – fontos problematika: a szociáldemokrácia ideológiája, megkülönböztetett figyelemmel az ellenforradalmi rendszer időszakában új módon előtérbe került nemzeti és agrárkérdésre. Kétségtelen az is, hogy az említett két tárgy tudományos igényű feldolgozása nem oldható meg az 1930-as évek elején kijelölt startvonalától indulva, hanem megkívánja a párt előző korszakainak hasonló szempontú elemzését is.

Salamon Konrád:

A Márciusi Front

Akadémiai Kiadó, 1980.

Csaknem félévszázadnak kellett to-

vatúnnie, hogy közelmúltunk minden jelentős társadalmi mozgalmát számba vehessük. A két világháború közötti időszak súlyos ellentétekkel terhes huszonöt évének felmérése hazai történetírásunk egyik központi feladata, amely különösen fontos szerepet játszik a ma felnövekvő nemzedék történelemszemléletének formálásában.

Éppen ezért üdvözölhetjük örömmel az Akadémiai Kiadó Értekezések a történeti tudományok köréből című sorozatának 92. füzetét, amely a Márciusi Front krónikáját tárja elénk Salamon Konrád tollából.

Arra vállalkozik ez a tanulmány, hogy a Komintern VII. kongresszusának hatására Magyarországon is új távlatokat nyitó népfrontgondolat egyik megtestesítőjének hiteles történetét emberközlelől állítsa az olvasók elé.

Kovács Géza:

*Jövőkutatás és társadalmi tervezés
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó,
1979. 364. oldal.*

A könyv szerzőjének, Kovács Gézának a neve összefonódik a hazai jövőkutatás kialakulásával és megalapozásával. Egyike volt azoknak a szakembereknek, akik felismerték e tudományág fontosságát, és igyekeztek hazánkban is létjogosultságot szerezni e tudományterületnek.

Most megjelent munkája a harmadik jövőkutatási témájú könyve, amely szerves folytatása a korábbi két műnek. Ez alkalommal azt kívánja igazolni, hogy „... a társadalom tudományos irányításához a népgazdasági tervezés kereteit meghaladó, annál átfogóbb – globálisabb és egyben sokoldalúbb – tervezésre van szükség. Ezt ... „a társadalmibb tervezést kell a jövőkutatásnak elsősorban szolgálnia”.

A könyv négy részből áll. Az első rész a jövőkutatás és a társadalmi tervezés kapcsolatáról szól.

E részben a jövőkutató kialakulásának, hazai kibontakozásának, a jövőkutató két ágának, a prognosztika és a futurologia fejlődésének történeti áttekintését olvashatjuk.

A könyv további részében Kovács Géza az egyes jövőképelemeket vázolja fel kötetlenebb formában. Négy elemet vagy alrendszerrel emel ki: a természeti környezetet elsősorban az éghajlati változásokra, a környezetszennyezésre és -védelmére összpontosítva; a társadalom technikai-gazdasági alapját főként az automatizálás és a számítástechnika, valamint a biológiai ipar és a társadalom tudományos irányításának kérdését tárgyalva; a társadalmi tagozódást, főként a mobilitás, a képzés, a generációs tagozódás, a család szerepének jövőjét boncolgatva, és végül az életmódot és értéket, amelyben a munkának a jövőbeli megváltozott jellegéről, a kollektívizmusról és a változatosság átalakításáról, a lakásról, a szabad idő értelmes eltöltéséről, a társadalomba való beilleszkedésről, a szükségletek szerinti igények kielégítéséről és a társadalmi kísérletek szerepéről olvashatunk.

Pozsgay Imre:

Demokrácia és kultúra

Kossuth Könyvkiadó, 1980.

Demokrácia és kultúra címmel kiadott válogatott írásainak jellemzését célszerűnek tűnik „A párt szövetségi politikájáról” című 1980-as cikkének egy részletével kezdeni, mely szinte mottójául kívánczik a kötetnek: „A kommunistáknak tudniuk kell, hogy az emberek akkor hajlandók velük mély meggyőződésen alapuló szövetséget kötni, ha nem hagynak kétséget maguk

felől sem világnézeti, sem konkrét elvi, politikai kérdésekben. Szégyenlős marxizmussal semmit sem érünk el azoknál, akik ugyan maguk nem marxisták, de tudják tisztelni a marxistákat, mert látják, hogy a marxista-leninista elmélet segítségével mindenki számára fontos és elismert társadalmi eredményeket lehetett elérni.” Mondanivalója természetesen nem korlátozódik a szövetségesek meggyőződésére. Az írások tematikája és érvelésének rendszere tanúsítja, mindenekelőtt a kommunisták számára igyekezett világossá tenni annak fontosságát, hogy helyesen értelmezzék a változó világban előttük álló feladatokat: „A pártnak a feladata felvilágosítani a társadalmat arról, hogy bizonyos formák és módszerek, melyek korábbi helyzetekben hasznosak voltak, a megváltozott körülmények között akadályokká válnak, fennmaradásuk ingadozást, ingatlanságot, s végső következményként felbomlást és megrázkódtatást szülne.” Így volt ez az idézett sorok megírása, az 1968-as gazdasági reform bevezetése idején, s ugyanígy igaz napjainkban is.

Az írások sokoldalúan elemzik azokat a kérdéseket, amelyek az elmúlt évtizedben a pártot és az egész társadalmat foglalkoztatták, s nem kevés problémát is kiváltottak. A közelmúlt történelmének ezek a vitái tükröződnek az egymást követő tanulmányokban. A fogalmak tisztázásához, az elméleti megalkotáshoz nem kis mértékben járultak hozzá – másokéval együtt – Pozsgay Imre írásai az érdekvizonyokról, a gazdaság és a politika viszonyáról, a szocialista demokráciáról, az államelmélet tökéletesítésének módjairól, a párt vezető szerepének helyes értelmezéséről.

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Dr. Generál Tibor alezredes	„A hadosztály hadtápbiztosításának alapjai” című akadémiai tananyag fejlesztésének néhány kérdése — — — — — — — — — —	3
Eltig Antal ezds., Horváth Róbert mk. kpa.	Az üzemanyag-szolgálat a természet és a környezet védelméért — — — — — — — — — —	13
Szegedi József alez.	Hatékonyág és takarékoság — — — — —	18

Politikai munka a hadtápszolgálatban

Dr. Sándor György ezds.	A pártkongresszus és a felszabadulási jubileum tiszteletére szervezett szocialista versenymozgá- lom főbb tanulságai — — — — — — — — — —	27
-------------------------	---	----

Harckészültség és kiképzés

Dr. Mórocz Lajos altbgy.	A „BAKONY-81” harcászati gyakorlatról — —	39
Kabai Frigyes alez.	A hadtápkiképző központ a gyakorlati kiképzés szolgálatában — — — — — — — — — —	51
Csabai György szds.	Az amerikai légi mozgékonyágú hadosztály had- tápbiztosításának néhány sajátosságáról — —	56
Szauter Lajos szds.	Legenda és valóság a megsemmisült 2. magyar hadsereg ellátó rendszeréről II. rész — — —	60

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Prakter József alez. Dr. Varga József alez.	A hadtápvezetés ellenőrzésének főbb módszer- tani tapasztalatai — — — — — — — — — —	73
Kovács Imre őrgy. Ledényi Béla fhdgy.	A laktanya és helyőrség üzemanyag-szolgálat munkája a zökkenőmentes szakanyag-biztosítás területén — — — — — — — — — —	86
Littomericzky János mk. szds.	Raktárgazdálkodás, raktározás és tárolás a nép- hadseregben — — — — — — — — — —	98
Boross János mk. alez.	A csapatok részére érkező nagy tömegű anyagi eszközök átadási-átvételi munkáinak szervezése a harctevékenységek és hadműveletek megvívá- sakor — — — — — — — — — —	107

Hasznos tapasztalatok

Domine János őrnagy	A kis számítógépes számviteli és adatfeldolgozási rendszerre való áttérés néhány tapasztalata a csapatoknál — — — — — — — — —	121
Járfás István mk. alez.	Üzemanyag-kiszerező és málházó munkafront —	123

Munkavédelmi közlemények

MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség	Az MN I. munkavédelmi konferenciájáról — —	125
	MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség szóbeli kiegészítője a vitaindító referátumhoz — — — —	146

Tájékoztató a rendszeresített hadtáp technikai eszközökről és anyagokról

*	*	*	* Forgó-rakodógép — — — — — — — — —	155
*	*	*	* Konténer rakodó-szállító tehergépkocsi típusok —	155
*	*	*	* Sebesültszállító autóbusz — — — — — — — —	156
*	*	*	* Vér- és hűtőakkumulátor-szállító hűtőgépkocsi	157
*	*	*	* Műtő-kötöző súlyos és középsúlyos fektető, egészségügyi személyzet pihentető vasúti kocsi — —	157
*	*	*	* Táborigén berendezés — — — — — — — —	157
*	*	*	* Műtőkonténer — — — — — — — — —	157

Folyóiratszemle

I. Kuscs ezredes	Az anyagi eszközök egységes nyilvántartásának rendszere — — — — — — — — —	159
Kurt Brunner ezredes	Az üzemanyaggal való takarékoskodás mindenki feladata — — — — — — — — —	163
Nyikola Zsekov mk. ezds.	A raktárakban folyó rakodási munkák gépesítése	167
G. Burmisztröv mk. alez.	Az élelmezés és a kenyérsütés megszervezésének sajátosságai a hegyekben — — — — — — — —	170
K. Wilhelm vörgey.	A hadtápszolgálat megszervezése és vezetése, valamint a hadtápbiztosítás problémái harcszerű határbiztosításkor — — — — — — — —	172
Z. Straka alezredes	Gépkocsiszállítás hatékonyságának növelése —	181

Tájékoztató közlemények

*	*	*	* Folyóiratokból — — — — — — — — —	187
*	*	*	* Könyvszemle — új könyvek — — — — — — — —	189

СО Д Е Р Ж А Н И Е

<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Подполковник ГЕНЕРАЛ Тибор	Некоторые вопросы совершенствования учебного материала по теме „Основы тылового обеспечения дивизии” — — — — —	3
Полковник ЭТТИГ Антал Служащий ХОРВАТ Роберт	Служба снабжения ГСМ на защите природы и окружающей среды — — — — —	13
Подполковник СЕГЕДИ Йожеф	Эффективность и экономия — — — — —	18
<i>Политическая работа в службе тыла</i>		
Полковник ШАНДОР Дьердь	Основные результаты социалистического соревнования организованного в честь XII Съезда ВСРП и годовщины освобождения Венгрии — — — — —	27
<i>Боевая готовность и подготовка</i>		
Генерал-лейтенант МОРОЦ Лайош	О тактическом учении „БАКОНЬ-81” — — — — —	39
Подполковник КАБАИ Фридьеш	Учебный центр тыла на службе практической подготовки — — — — —	51
Капитан ЧАБАИ Дьердь	Некоторые особенности тылового обеспечения аэромобильной дивизии США — — — — —	56
Капитан САУТЕР Лайош	Легенда и действительность о системе снабжения разгромленной 2-й венгерской армии, часть 2. — — — — —	60
<i>Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное сообщение</i>		
Подполковник ПРАКТЕР Йожеф Подполковник ВАРГА Йожеф	Основной методический опыт проверки управления тылом — — — — —	73
Майор КОВАЧ Имре Старший лейтенант ЛЕДЕНИ Бела	Работа службы снабжения ГСМ военного городка и гарнизона по бесперебойному материальному обеспечению — — — — —	86
Капитан-инженер ЛИТОМЕРИЦКИ Янош	Складское хозяйство, складирование и хранение в ВНА — — — — —	98

Подполковник-инженер БОРОШ Янош	Организация работы по приему и передаче поступающих в войска в большом количестве материальных средств при ведении боевых действий и операций — — — — — — — — — —	107
------------------------------------	---	-----

Полезный опыт

Майор ДОМИНЕ Янош	Опыт перехода в войсках на систему обработки данных на малогабаритных ЭВМ — — — —	121
Подполковник-инженер ЯРФАШ Иштван	Расфасовка и погрузка горючего — — — —	123

Сообщения по охране труда

Управление фнанасовой службы ВНА	Первое совещание ВНА по охране труда — —	125
-------------------------------------	--	-----

*Информация о табельных технических средствах
службы тыла*

* * *	Вращающаяся погрузочная машина — — — —	155
* * *	Грузовые автомашины контейнерного типа — —	155
* * *	Санитарный автобус — — — — — — — —	156
* * *	Авторефрижератор для крови и охлаждающей ус- тановки — — — — — — — — — —	157
* * *	Полевая рентгеновская аппаратура — — — —	157
* * *	Контейнер-операционная — — — — — — — —	157

Обзор зарубежной печати

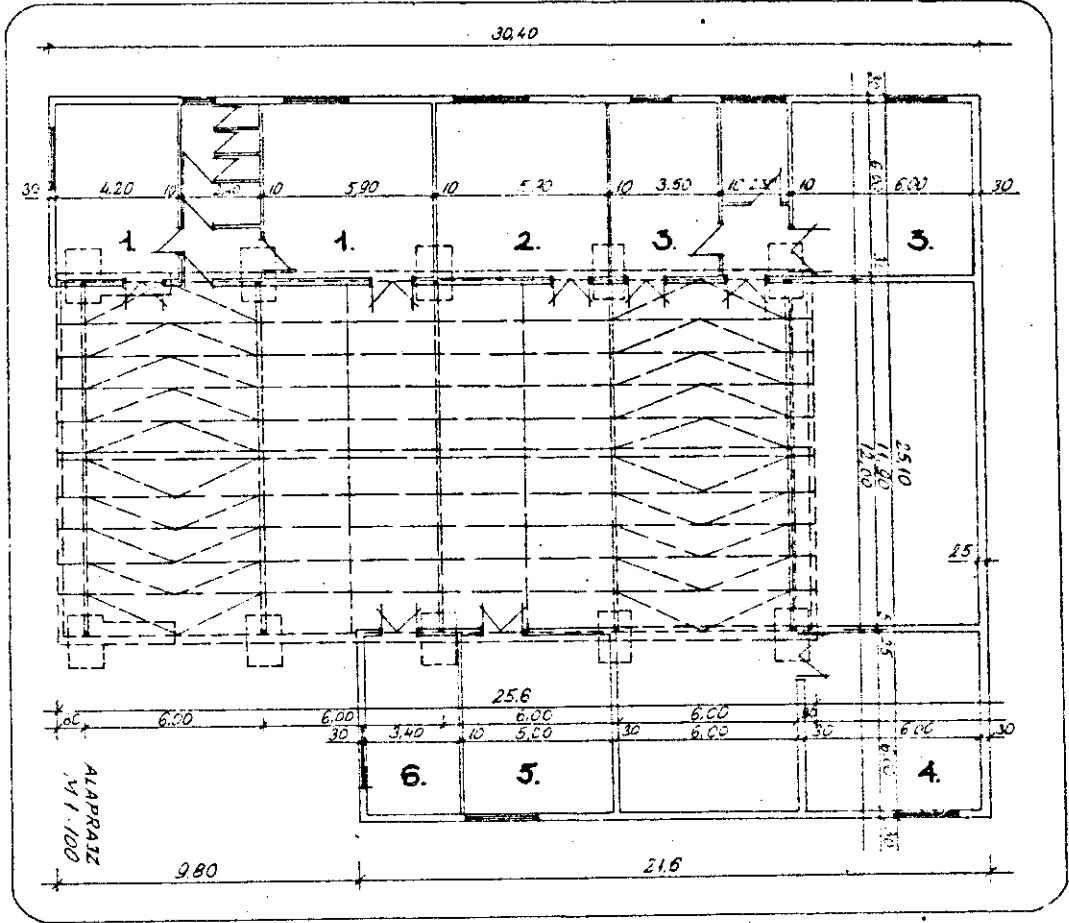
Полковник КУЩ И.	Единая система учета материалфных средств — —	159
Полковник Курт БРУННЕР	Экономия горючего — задача каждого из нас —	163
Полковник-инженер Никола ЖЕКОВ	Механизация погрузочных работ на складах — —	167
Подполковник-инженер Г. БУРМИСТРОВ	Особенности организации питания и выпечки хлеба в горах — — — — — — — — — —	170
Генерал-майор К. ВИЛЬХЕЛМ	Организация и управление службой тыла, а также и проблемы тылового обеспечения при боевой ох- ране государственной границы — — — — — —	172
Подполковник З. ШТРАКА	Повышение эффективности автоперевозки — —	181

Сообщения информационного характера

* * *	Обзор журналов — — — — — — — — — —	187
* * *	Обзор книг — новые книги — — — — — — — —	189

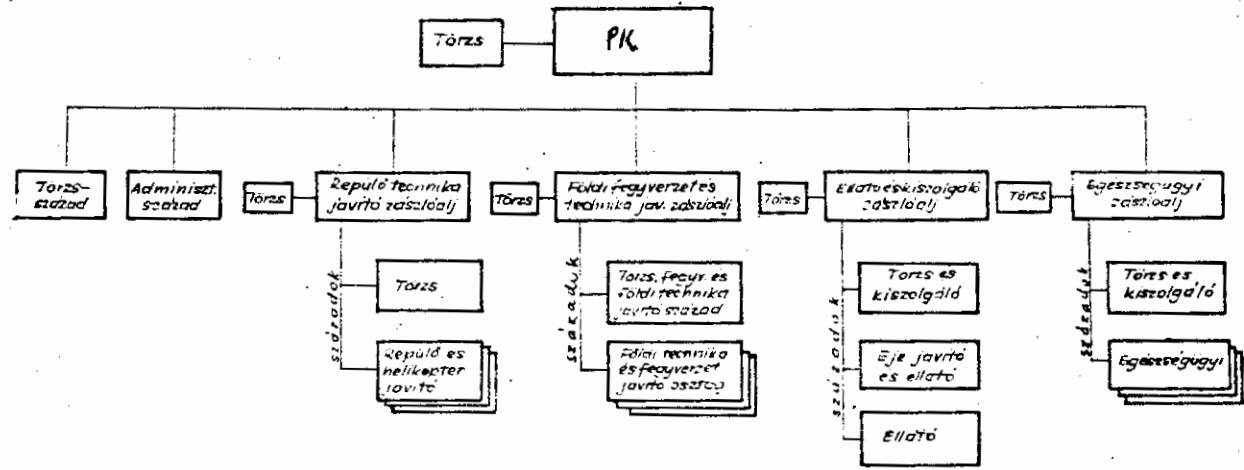
M E L L É K L E T E K

Melléklet: "A hadtáp kiképző központ a gyakorlati
képzés szolgálatában" c. cikkhez.

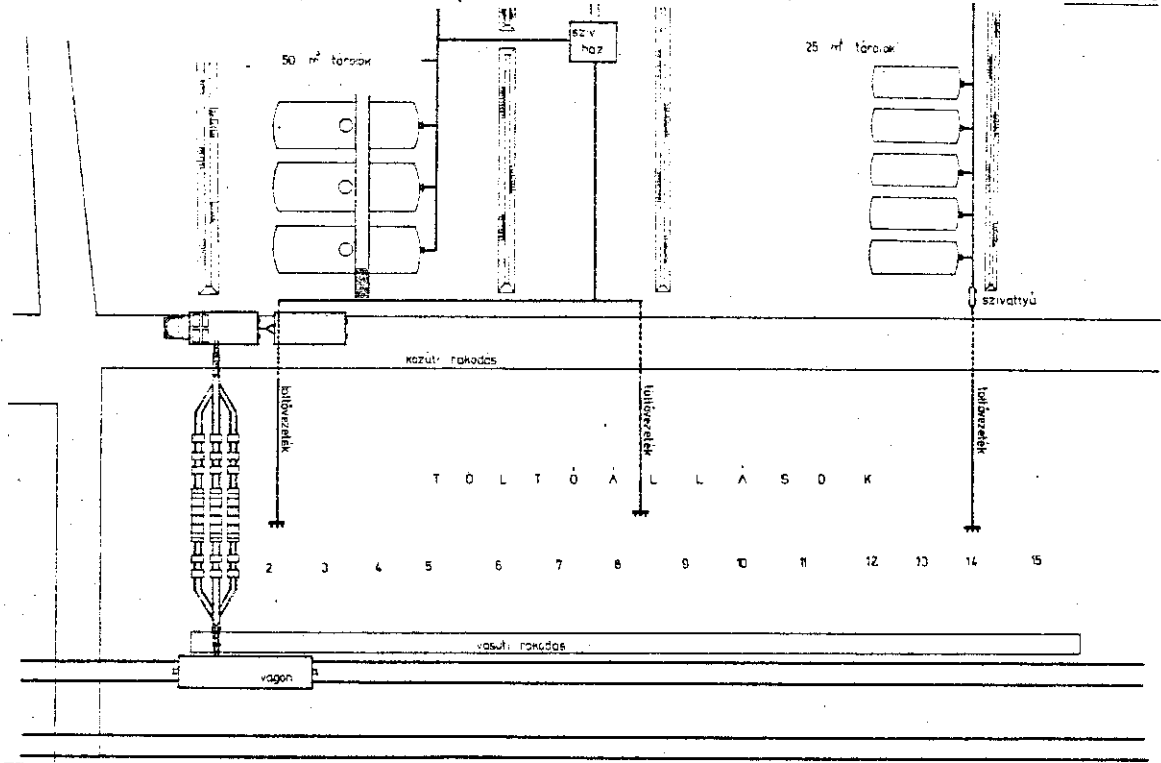
Melléklet: "Az amerikai légmozgékonyságú hadosztály
hadtápbiztosításának néhány sajátosságai-
ról" című cikkhez.

LÉGI MOZGÉKONYSÁGÚ HADOSZTÁLY HADTÁPJÁNAK SZERVEZÉSE

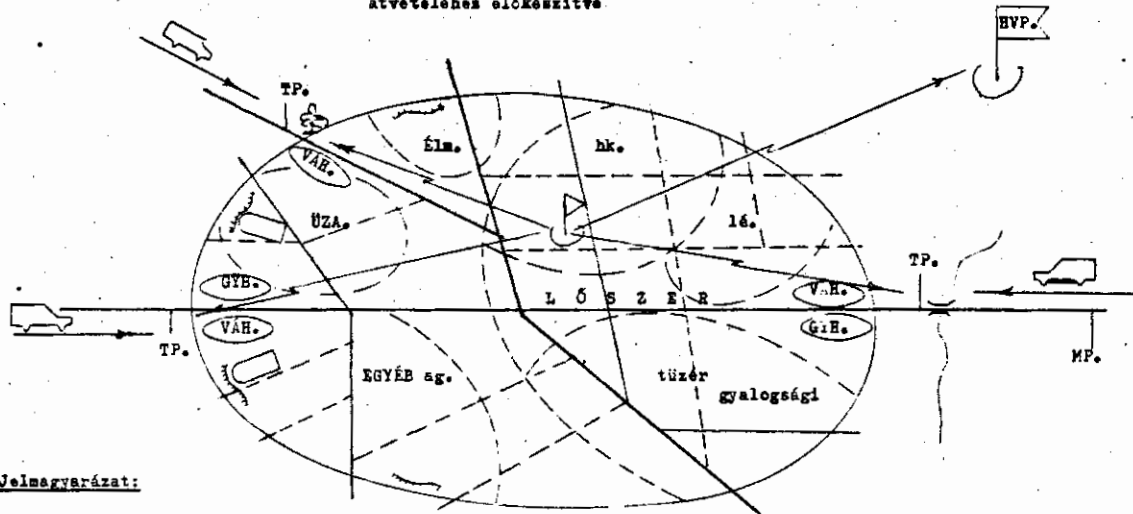
Melléklet: "A csapatok részére érkező nagytömegű anyagleszközök átadási-átvételi munkáinak szervezése a harctevékenységek és hadműveletek megvívásakor" című cikkhez.

I számú ábra

ANYAGÁTADOHELY

a magasabbegység részére érkező nagytömegi anyagi eszközök
átvételéhez előkészítve

Jelmagyarázat:

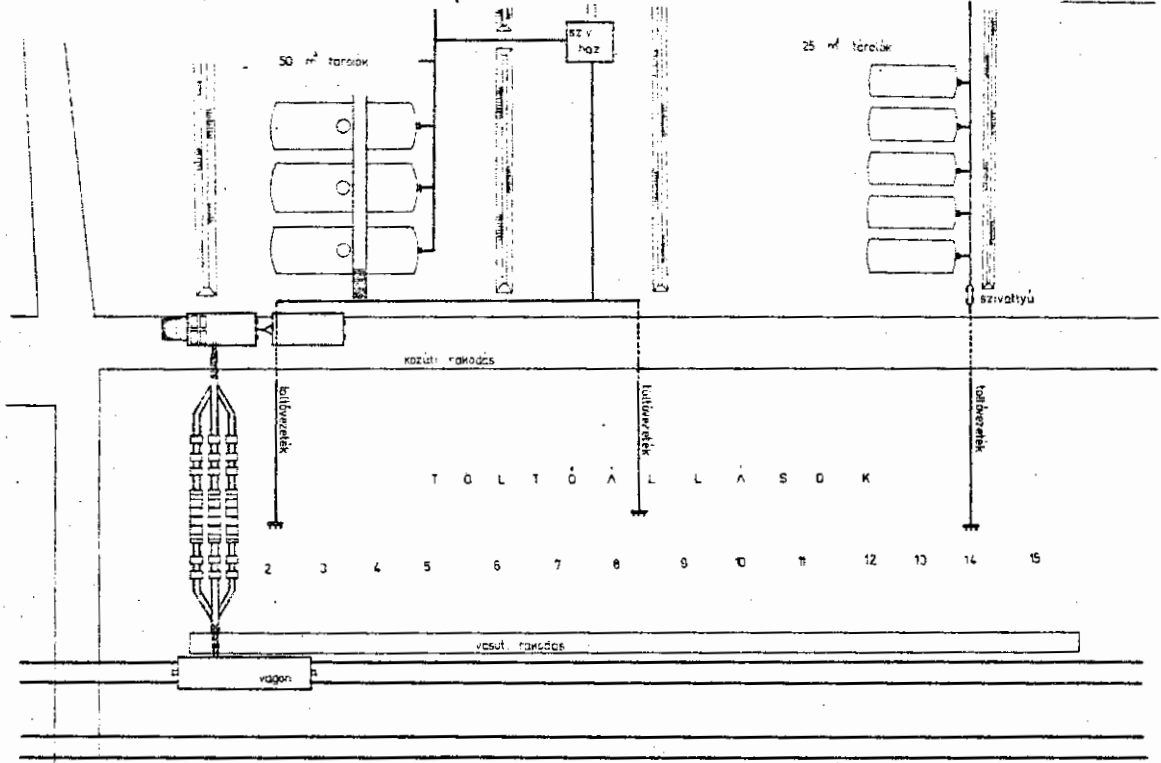
- - előljáró járművei
- - saját járművek
- - alárendelték járművei
- - anyagátadóhely PK.
- - várakozási hely

1. sz. ábra

- - gyülekezési hely
- - találkozási pontok
- TP.
- - megindulási pontok
- MP.

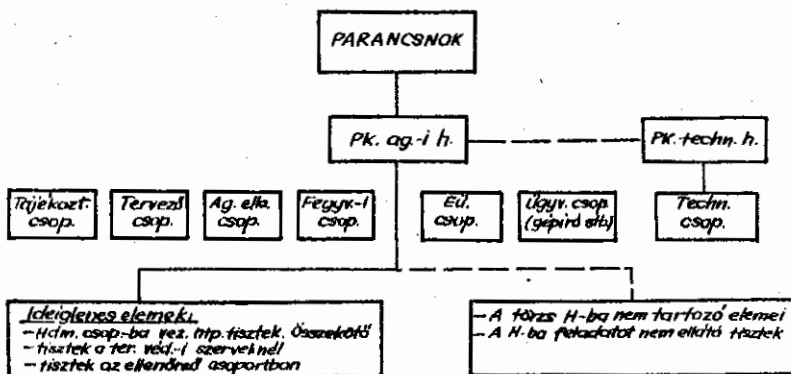
Melléklet: "Üzemanyag kiszerező és málházó munkafront" című cikkhez.

I számú ábra

Melléklet: "A hadtápszolgálat szervezése és
vezetése, valamint a hadtápbiztosítás
problémái harcserű határbiztosításkor"
című cikkhez.

Kerületi parancsnokság HVP szervezése / 1. sz.vázlat/

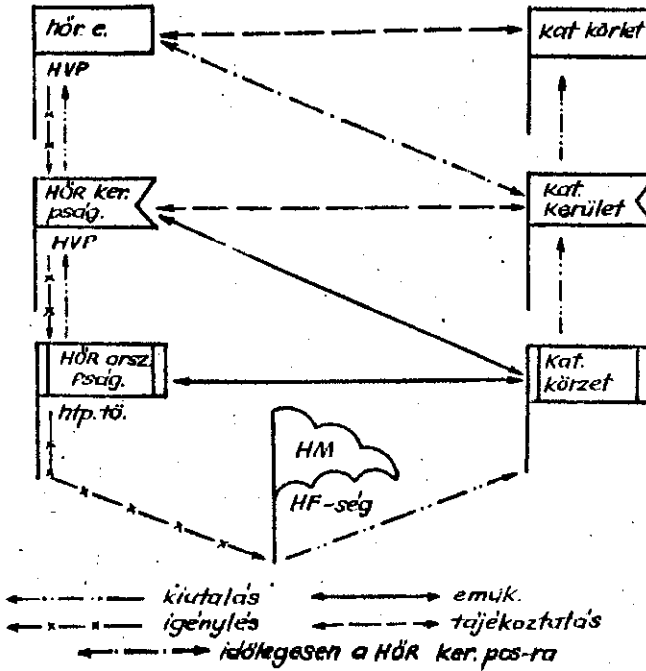

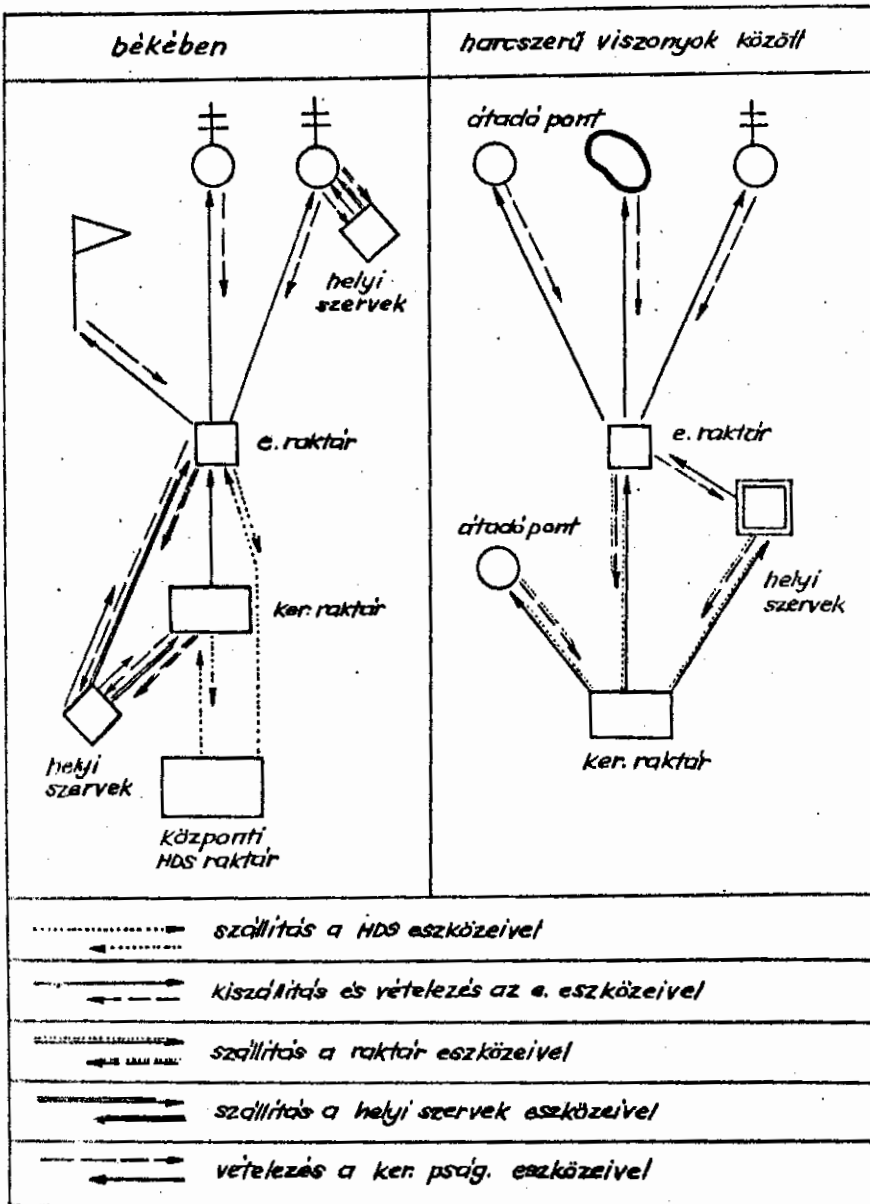
Legenda:

----- Parancsnoki jog, település, munka-
szervezés, fegyelem, őrség-véd. vonatk.

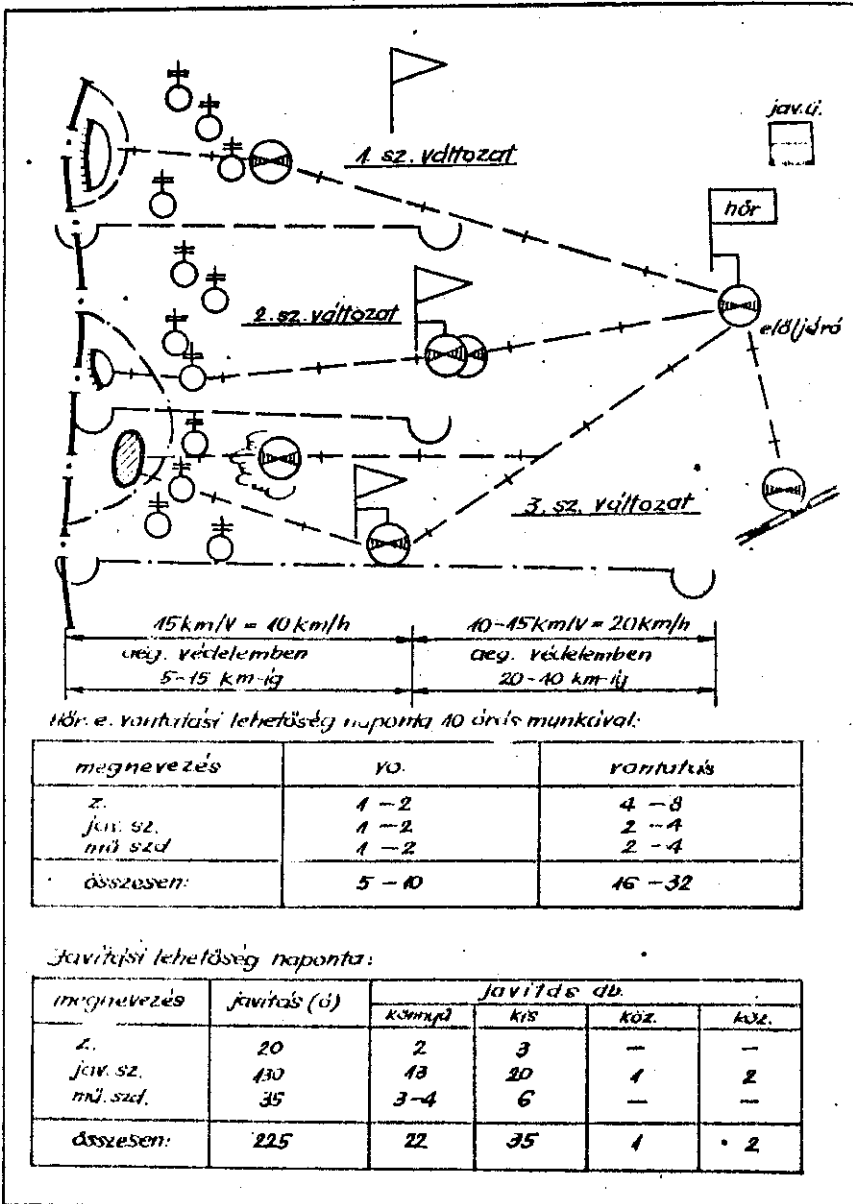
Határőr csapatok és a területi védelmi
szervek hadtápjainak együttműködése

3. sz. vázlat

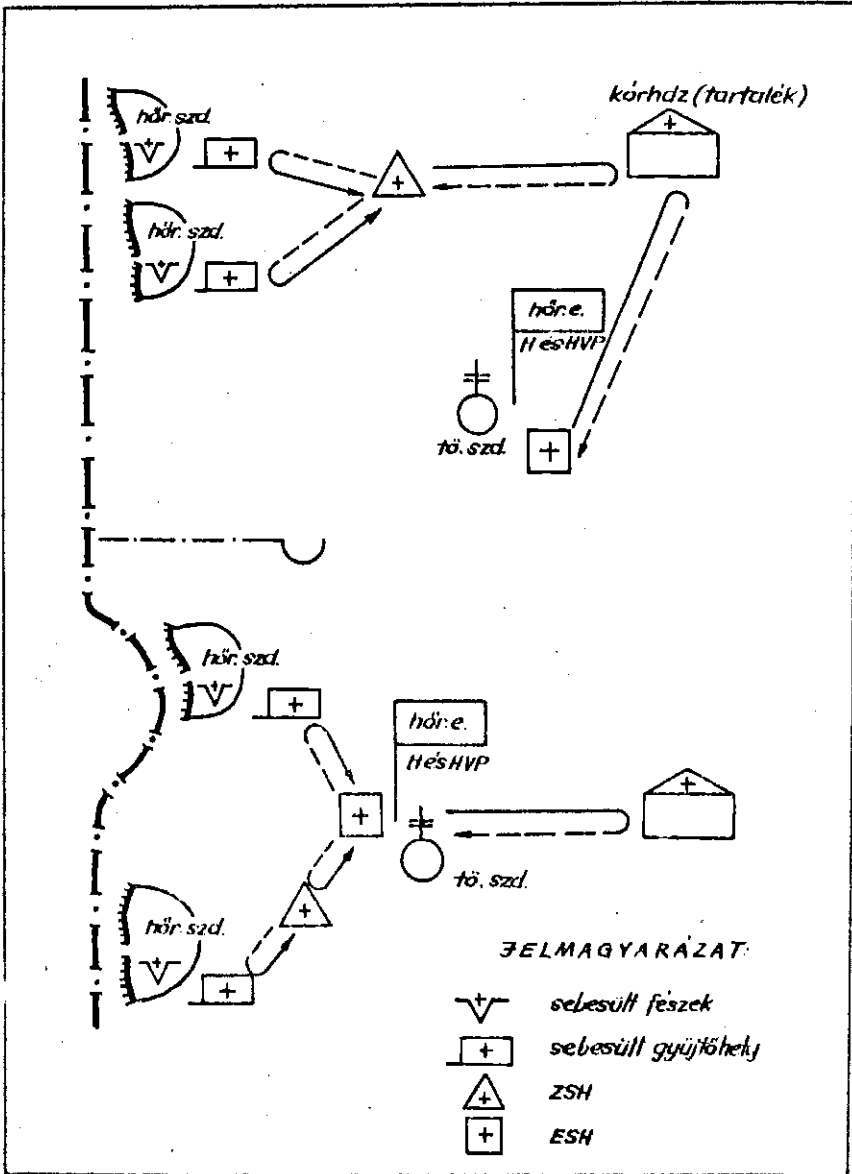

4. sz. vázlat Utánpótlás rendje

5. bb. vázlat Rör.e. technikai biztosítása

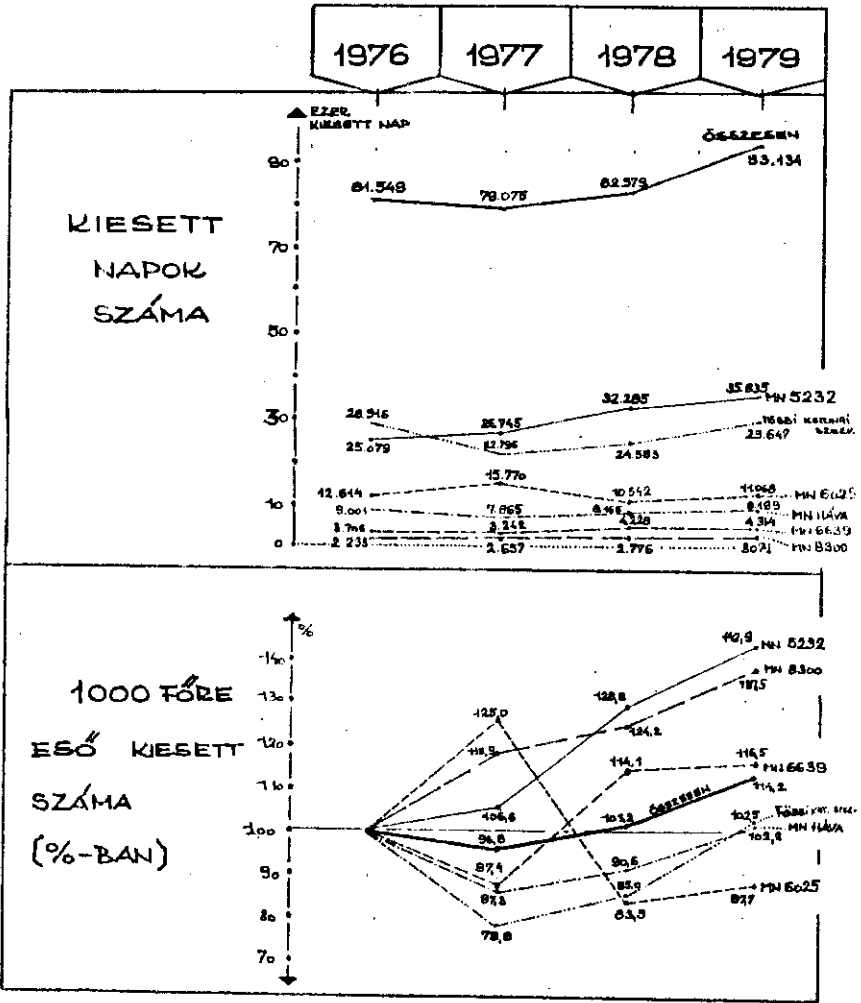

6. sz. vázlat Sebesültek hátraszállításának rendje

Táblázat "A Magyar Néphadsereg I. Munkavédelmi
Konferenciájáról" című cikkhez

5 SZ. TÁBLÁZAT

A KIESETT SZOLGÁLATI NAPOK SZÁMA SZERVEZETI BONTÁSBAN

Készült: 650 példányban
Egy példány: 112 lap
Sorsz: 23/781